ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 65

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΔ' - ΛΣΤ'
(ΚΕΦ. 7 - 11)

Κείμενον: Fridericus Field
Μετάφρασις — Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ΄

(Ματθ. ζ΄, 21—27)

«Δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καθένας ποὺ μοῦ λέγει[1], Κύριε, Κύριε[2], ἀλλ᾿ ἐκεῖνος B ποὺ ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου[3], ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς»[4].

Διατί δὲν εἶπεν· ἀλλ᾿ ἐκεῖνος ποὺ ἐκτελεῖ τὸ ἰδικόν μου θέλημα; Διότι πρὸς τὸ παρὸν ἦτο ἀρκετὸν νὰ δεχθοῦν αὐτὸ κατὰ πρῶτον[5]. Ἐξ ἄλλου αὐτὸ ἦτο πολὺ μεγάλο, ἐὰν ληφθῇ ὑπ᾿ ὄψιν ἡ πνευματικὴ των ἀδυναμία. Ἄλλωστε ὑπεννόησε καὶ αὐτὸ μὲ ὅ,τι εἶπεν. Πέραν τούτων, καὶ τὸ ἑξῆς ἠμπορεῖ νὰ προστεθῇ, ὅτι, δηλαδή, δὲν ὑπάρχει διαφορετικὸν θέλημα τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ φαίνεται ὅτι κατηγορεῖ τοὺς Ἰουδαίους πρὸ πάντων, οἱ ὁποῖοι ἐστήριζαν τὸ πᾶν εἰς

1. Τὸ «λέγειν» ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν «ποιεῖν» καὶ δι᾿ ἀμφοτέρων τονίζεται ἡ ἀναγκαιότης τῆς συνεπείας λόγων καὶ ἔργων, ὡς προϋπόθεσις τῆς σωτηρίας. Πρβλ. καὶ τὰ ἐν Α΄ Κορινθ. 9, 27 καὶ 13, 1—2 ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγόμενα.

2. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ «Κύριε» γίνεται διὰ νὰ δειχθῇ ἡ ἐπίμονος καὶ ἔντονος ἐπίκλησις καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ὁλοκληρωτικὴ παραδοχὴ καὶ ἀναγνώρισις τοῦ Σωτῆρος ὡς Θεοῦ.

3. Σκοπός, λοιπόν, τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶναι ἡ ἰδική του δόξα, ἀλλὰ ἡ δόξα τοῦ Πατρός, ὁ ὁποῖος δοξάζεται μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

4. Ματθ. 7, 21.

5. Νὰ ἐκτελοῦν, δηλαδή, τὰς ἐντολάς του μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐφαρμόζουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δι᾿ αὐτῶν.

τὰ δόγματα[6] καὶ δὲν ἐφρόντιζον καθόλου διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. **C** Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Παῦλος τοὺς κατηγορεῖ, ὅταν λέγῃ· «Ἰδοὺ σὺ ὀνομάζεσαι Ἰουδαῖος καὶ ἐπαναπαύεσαι εἰς τὸν νόμον καὶ καυχᾶσαι διὰ τὸν Θεὸν καὶ γνωρίζεις θεωρητικῶς τὸ θέλημά του».[7] Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ δὲν κερδίζεις τίποτε ἀπολύτως, ὅταν δὲν συμβαδίζῃ ἡ ἀνάλογος ζωὴ καὶ τὰ ἀντίστοιχα ἔργα.

Ὁ Κύριος, ὅμως, δὲν ἐστάθη μόνον εἰς αὐτό, ἀλλὰ ἐπροχώρησε πολὺ πέραν αὐτοῦ· «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· Κύριε, Κύριε, δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου;».[8] Συνεπῶς, δὲν ἐκδιώκεται, λέγει, ἀπὸ τὴν βασιλείαν ἐκεῖνος μόνον ποὺ ἔχει μὲν πίστιν, παραμελεῖ ὅμως τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἂν ἀκόμη διὰ τῆς πίστεως ἔχῃ ἐπιτελέσει πολλὰ θαύματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ πράξει κανένα ἀγαθόν, ἀπομακρύνεται ὁμοίως ἀπὸ τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα πρόθυρα. **D** «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· Κύριε, Κύριε, δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου;». Βλέπεις μὲ ποῖον τρόπον σιγὰ - σιγά, ὅταν ἐτελείωσε σχεδὸν τὴν ὁμιλίαν του, παρουσιάζει καὶ τὸν ἑαυτόν του πλέον καὶ ὑποδεικνύει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κριτής; Τὸ ὅτι ἡ κόλασις περιμένει τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸ ἀπέδειξεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἐνῶ ἐδῶ ἀποκαλύπτει καὶ ποῖος εἶναι ὁ τιμωρός. Καὶ δὲν εἶπεν, βέβαια, καθαρὰ ὅτι «ἐγὼ εἶμαι», ἀλλ' ὅτι «πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν», δηλῶν τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πάλιν. Διότι, ἐὰν δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ κριτής, τότε πῶς θὰ ἔλεγε πρὸς αὐτούς· «Καὶ τότε θὰ διακηρύξω εἰς αὐτοὺς ὅτι οὐδέποτε σᾶς ἐγνώρισα. Φύγετε μακρὰν ἀπὸ ἐμέ»[9]. Ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως[10], λέγει, **E** ἀλλὰ καὶ τότε, ὅταν ἐκάνατε τὰ θαύματα.[11]

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔλεγε καὶ εἰς τοὺς μαθητάς· «Νὰ μὴ χαίρετε διὰ τὸ ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα ὑποτάσσονται εἰς σᾶς. Ἀλλὰ νὰ χαίρετε διότι τὰ ὀνόματά σας ἐγράφησαν εἰς τοὺς οὐρανούς».[12] Καὶ πάντοτε συνεχῶς προτρέπει νὰ προσέχωμεν πάρα πολὺ τὸν τρόπον

6. Ἐπρόσεχαν μόνον τὴν πίστιν, χωρὶς νὰ ρυθμίζουν ἀναλόγως πρὸς αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα των.
7. Ρωμ. 2, 17—18.
8. Ματθ. 7, 22
9. Ματθ. 7, 23.
10. Δὲν σᾶς ἐγνώρισα, ἐννοεῖται.
11. Ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομά μου.
12. Λουκ. 10, 20

τῆς ζωῆς μας. Διότι δὲν εἶναι νοητὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ ποτὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ποὺ ζῇ ἐνάρετα **300** καὶ ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ὅλα ἐν γένει τὰ πάθη του. Καὶ ἂν κάποτε συμβῇ νὰ πλανηθῇ, γρήγορα ὁ Θεὸς θὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ὑπάρχουν, ὅμως, μερικοὶ ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτοὶ ἔλεγαν αὐτὰ ψευδόμενοι.[13] Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐσώθησαν, λέγουν. Λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς ἐν προκειμένῳ παρουσιάζει τὴν ἀντίθετον κατάστασιν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Διότι ἐδῶ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τὰ ἔργα δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχύν. Εἰς τὴν συνέχειαν πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἰδέας αὐτῆς προσέθεσε καὶ τὰ θαύματα, διὰ νὰ καταστήσῃ σαφὲς ὅτι ὄχι μόνον ἡ πίστις, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν θαυμάτων ὠφελεῖ καθόλου ἐκεῖνον ποὺ θαυματουργεῖ χωρὶς νὰ εἶναι ἐνάρετος. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐθαυματούργησαν, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐδῶ; **B** Διαφορετικά, δὲν θὰ εἶχαν τὴν τόλμην νὰ εἴπουν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἐνῷ ἡ κρίσις ἦτο παροῦσα. Ἐξ ἄλλου καὶ αὐτὴ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸ ὅτι ἐρωτοῦν, ἀποδεικνύει ὅτι εἶχαν θαυματουργήσει.[14] Ἐπειδή, δηλαδή, εἶδαν ὅτι τὸ τέλος των ἦτο ἀντίθετον ἀπὸ τὴν προσδοκίαν των καὶ ὅτι ἐδῶ ἐθαυμάζοντο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἐθαυματούργουν, ἐνῷ ἐκεῖ βλέπουν τοὺς ἑαυτούς των νὰ κολάζωνται πλέον, μὲ κατάπληξιν καὶ θαυμασμὸν λέγουν· Κύριε, δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου; Διατί, λοιπόν, μᾶς ἀποστρέφεσαι τώρα; Τί σκοπιμότητα ἔχει τὸ περίεργον καὶ παράδοξον αὐτὸ τέλος;

Ἀλλ' ἐκεῖνοι, βέβαια, παραξενεύονται, διότι, ἂν καὶ ἔκαναν τόσα θαύματα, ἐν τούτοις ἐκολάσθησαν. Σύ, ὅμως, μὴ παραξενεύσαι. **C** Διότι ἡ θαυματουργικὴ χάρις εἰς τὸ σύνολόν της ἀπορρέει ἀπὸ τὴν δωρεὰν ἐκείνου ποὺ τὴν ἔδωσεν, ἐνῷ ἐκεῖνοι δὲν προσέφεραν τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των, δι' αὐτὸ καὶ δίκαια κολάζονται, διότι ἐδείχθησαν ἀγνώμονες καὶ ἀναίσθητοι πρὸς ἐκεῖνον ποὺ τόσον τοὺς ἐτίμησεν, ὥστε νὰ δώσῃ τὴν χάριν του καὶ εἰς ὅσους δὲν τὴν ἤξιζαν.

Τί λοιπόν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐθαυματούργουν, καθ' ὃν χρόνον διέπραττον τὴν ἁμαρτίαν; Μερικοὶ λέγουν ὅτι

13. Οἱ ἐν στίχῳ 22 τοῦ 7ου κεφ. τοῦ Ματθαίου.
14. Προβλ. Ματθ. 7, 21—23.

κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἐθαυματούργουν δὲν ἡμάρτανον συγχρόνως, ἀλλ' ὕστερα μετεβλήθησαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀνομίαν. Ἀλλά, ἐὰν συμβαίνη αὐτό, πάλιν δὲν εὐσταθῆ τὸ θέμα ποὺ ἐξετάζομεν. Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐπεδίωξε νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς εἶναι τὸ ἀκόλουθον· ὅτι, δηλαδή, οὔτε ἡ πίστις οὔτε τὰ θαύματα ἔχουν καμμίαν ἰσχύν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ὁ ἐνάρετος βίος. **D** Αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐξ ἄλλου, ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος· «Ἐὰν ἔχω πίστιν, ὥστε νὰ μεταθέτω καὶ βουνὰ ἀκόμη, καὶ ἐὰν γνωρίζω ὅλα τὰ μυστήρια καὶ ἔχω ὅλην τὴν γνῶσιν, δὲν ἔχω, ὅμως, ἀγάπην, δὲν εἶμαι τίποτε».[15]

Καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοί; ἐρωτᾷ κάποιος. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπίστευσαν ἔλαβον χαρίσματα, ὅπως ἦτο ὁ ἐκβάλλων τὰ δαιμόνια, χωρὶς νὰ εἶναι ὀπαδός του, ὅπως ἦτο καὶ ὁ Ἰούδας. Διότι καὶ αὐτός, ἂν καὶ ἦτο πονηρός, εἶχε χάρισμα. Καὶ εἰς τὴν παλαιὰν Διαθήκην εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ κανεὶς ἀναλόγους περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας πολλὰς φορὰς διὰ μέσου ἀναξίων ἀνθρώπων ἐνήργησεν ἡ χάρις, διὰ νὰ εὐεργετήσῃ ἄλλα πρόσωπα. Ἐπειδή, δηλαδή, δὲν ἦσαν ὅλοι ἱκανοὶ εἰς ὅλα, ἀλλ' ἄλλοι μὲν εἶχαν ἁγνὴν ζωήν, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάλογον πίστιν, **E** ἄλλοι δὲ εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀντίθετον κατάστασιν,[16] δι' αὐτὸ μὲ τοὺς τελευταίους προτρέπει τοὺς πρώτους, ὥστε νὰ ἐπιδείξουν καὶ πίστιν, ἐνῷ καὶ αὐτοὺς μὲ τὴν ἀνέκφραστον αὐτὴν δωρεὰν τοὺς προσελκύει, ὥστε νὰ καταστοῦν καλύτεροι. Δι' αὐτὸ προσέφερε μὲ μεγάλην ἀφθονίαν τὴν χάριν του. Πραγματικά, «πολλὰ θαύματα», λέγει, «ἐκάναμεν».[17] **301** Ἀλλὰ τότε θὰ διακηρύξω πρὸς αὐτοὺς ὅτι· δὲν σᾶς γνωρίζω. Τώρα, βέβαια, νομίζουν ὅτι εἶναι φίλοι μου. Τότε, ὅμως, θὰ καταλάβουν ὅτι δὲν τοὺς ἔδωσα τὴν χάριν μου ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι μου.

Καὶ διατί παραξενεύεσαι διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔδωσε χαρίσματα εἰς ἀνθρώπους ποὺ ἐπίστευαν μὲν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν ζωὴν σύμφωνον πρὸς τὴν πίστιν, ἀφοῦ

15. Α' Κορινθ. 13, 2.

16. Διέθεταν θαυματουργικὴν ἱκανότητα, χωρὶς ἐνάρετα ἔργα.

17. Ματθ. 7, 22

18. Βαλαάμ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Βεώρ, καταγόμενος ἐκ τῆς πόλεως τῆς Μεσοποταμίας Φαθουρά (Ἀριθμ. 22, 5. 23,7), μάντις τὸ ἐπάγγελμα (Ἰησ. Ν. 13, 22). Ὁ βασιλεὺς τῆς Μωὰβ Βαλὰκ ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε διὰ νὰ καταρασθῇ τοὺς Ἑβραίους ποὺ εἶχαν φθάσῃ εἰς τὴν περιοχήν του καὶ ἠπείλουν νὰ καταλάβουν τὴν χώραν του, ἀλλ' ὁ Κύριος τὸν ἠμπόδισεν. Ὁ Βαλαάμ, ὅμως, συνέστησε εἰς τὸν Βαλὰκ νὰ ἀποστείλῃ γυναῖκας ἀπὸ τὴν Μωὰβ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὥστε νὰ παρασυρθῇ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τοιουτοτρόπως νὰ χάσῃ τὴν δύναμιν ποὺ τοῦ ἔδιδεν ὁ Θεός. Πραγματικά, ἡ ὑπόδειξις ἐτέθη εἰς ἐφαρμογήν, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐτιμώρησε σκληρὰ τοὺς παρασυρθέντας Ἰσραηλίτας. (Ἀριθμ. 25,1 ἑξ. 31,1 ἑξ.). Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην· Β' Πέτρ. 2,15. Ἰούδ. 11. Ἀποκαλ. 2,14. Ὁ Βαλαὰμ ἀργότερον ἐφονεύθη ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας (Ἀριθμ. 31,8, Ἰησ. Ν. 13, 22).

19. Ἀναφέρεται εἰς τὸ περιστατικὸν τῆς ὄνου τοῦ Βαλαὰμ ποὺ ὡμίλησε. Πρβλ. Ἀριθμ. 22,1 ἑξ. 23,1 ἑξ.

20. Πρόκειται διὰ τὸ ὄνειρον τοῦ Φαραὼ μὲ τοὺς ἑπτὰ βόας καὶ τοὺς ἑπτὰ στάχυς, διὰ τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Δανιὴλ ὁ Θεὸς «ὅσα ποιεῖ ἔδειξε τῷ Φαραώ», Γεν. 41, 25. Δι' ὅλον τὸ συμβὰν Πρβλ. Γεν. 41,1 ἑξ.

21. Εἶναι γνωστὸν τὸ ὄνειρον τοῦ Ναβουχοδονόσορος τὸ ὁποῖον ἡρμήνευσεν ὁ Δανιὴλ καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς «ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν». Δαν. 2,28. Πρβλ. σχετικῶς Δαν. 3,1 ἑξ.

22. Ἐννοεῖ τὸν Βαλτάσαρ καὶ τὴν διὰ μυστηριώδους χειρὸς ἀναγραφὴν τῶν λέξεων «μανή, θεκέλ, φάρες», τὰς ὁποίας ἡρμήνευσεν ὁ Δανιήλ. Πρβλ. Δαν. 5,1 ἑξ.

23. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δράσεως τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς.

24. Ματθ. 7,23.

25. Ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωήν.

καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς κατηγορίας ἀνθρώπων ἐνεργῇ ὁ Κύριος καὶ ὅταν ἀκόμη στεροῦνται κάθε ἀγαθότητος; Πραγματικά, ὁ Βαλαάμ[18] δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν πίστιν οὔτε μὲ τὴν ἐνάρετον ζωήν, καὶ ὅμως ἡ χάρις ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων.[19] Καὶ ὁ Φαραὼ ἦτο παρόμοιος, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ἐκεῖνον ἔδειξε τὰ μέλλοντα.[20] Καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἦτο παρανομώτατος **B** καί, ὅμως, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅσα θὰ συνέβαιναν ὕστερα ἀπὸ πολλὰς γενεάς.[21] Καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάλιν, ποὺ ὑπερέβαινεν τὸν πατέρα του εἰς τὴν παρανομίαν, ἔδειξε τὰ μέλλοντα, οἰκονομῶν πράγματα μεγάλα καὶ ἄξια θαυμασμοῦ.[22] Ἐπειδή, δηλαδή, καὶ τότε[23] τὸ κήρυγμα εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀρχήν του καὶ ἐχρειάζετο νὰ ἀποδεικνύῃ φανερὰ τὴν δύναμίν του, δι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἐλάμβαναν τὴν δωρεὰν τῆς θαυματουργίας χωρὶς νὰ τὴν ἀξίζουν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτὰ δὲν εἶχαν κανένα ὄφελος, παρὰ περισσότερον ἐκολάζοντο. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἀπηύθυνε τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον λόγον· «Δὲν σᾶς ἐγνώρισα ποτέ».[24] Διότι πολλοὺς τοὺς μισεῖ καὶ ἀπὸ ἐδῶ[25] καὶ πρὸ τῆς κρίσεως τοὺς ἀποστρέφεται.

Συνεπῶς, ἂς αἰσθανθῶμεν φόβον, ἀγαπητοί μου, καὶ ἂς φροντίσωμεν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, **C** καὶ ἂς ἔχωμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑστεροῦμεν, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάνωμεν θαύματα τώρα. Πραγματικά, δὲν θὰ μᾶς προσέφερε ποτὲ κανένα πλεονέκτημα ἡ θαυματουργία, ὅπως δὲν μᾶς ἐλαττώνει καθόλου τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν θαυματουργοῦμεν, ἐὰν φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν ἐν γένει. Διότι διὰ τὰ θαύματα εἴμεθα ὀφειλέται[26] οἱ ἴδιοι, ἐνῷ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα μας ἔχομεν τὸν Θεὸν χρεώστην.

Ὅταν, λοιπόν, ὁ Κύριος ὡλοκλήρωσε τὴν ὁμιλίαν του καὶ ὡμίλησε μὲ ἀκρίβειαν διὰ τὸ σύνολον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπέδειξε τὸ πόσον ἀπέχουν ἀπὸ αὐτὴν ὅσοι ὑποκρίνονται τοὺς ἐναρέτους, ὅσοι νηστεύουν καὶ προσεύχονται μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιδειχθοῦν, ὅσοι ἔρχονται μὲ τὸ ἔνδυμα τῶν προβάτων, ὅσοι λυμαίνονται αὐτήν, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε χοίρους καὶ κύνας. Ὅθεν, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ ἐδῶ φανερὸν πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ πόση ἡ ζημία ἀπὸ τὴν κακίαν, **D** λέγει· «Καθένας, λοιπόν, ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παρομοιάσω πρὸς ἄνδρα φρόνιμον».[27] Ὅσα θὰ πάθουν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐκτελοῦν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη κάνουν θαύματα, ἔχετε ἀκούσει εἰς τὰ παραπάνω. Ἐπιβάλλεται, ὅμως, νὰ μάθετε καὶ τί θὰ ἀπολαύσουν ὅσοι πείθονται εἰς τὰ λεχθέντα ἐν γένει, ὄχι μόνον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

«Καθένας», λέγει, «ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παρομοιάσω πρὸς ἄνδρα φρόνιμον». Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ποικίλλει τὴν ὁμιλίαν του, **E** ἄλλοτε μὲν λέγων ὅτι· «Ὄχι καθένας ποὺ μοῦ λέγει, Κύριε, Κύριε», καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτόν του, ἄλλοτε δὲ «ὅποιος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου».[28] Καὶ πάλιν, ὅμως, παρουσιάζει τὸν ἑαυτόν του ὡς κριτήν· «Διότι πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· Κύριε, Κύριε, δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου;». Καὶ θὰ τοὺς ἀπαντήσω ὅτι δὲν σᾶς γνωρίζω. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος

26. Ἔναντι τοῦ Θεοῦ ποὺ προσφέρει τὴν χάριν τῆς θαυματουργίας.
27. Ματθ. 7,24.
28. Ὁπότε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς παραμένει ἀφανής.

εἶναι κύριος τοῦ σύμπαντος, **309**, διὸ καὶ ἔλεγεν· «Καθένας ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτούς».

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔκανε λόγον δι' ὅλα τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, ἀνέφερε, δηλαδή, τὴν βασιλείαν, τὴν ἀνέκφραστον ἀμοιβὴν καὶ τὴν παραμυθίαν καὶ ὅλα τὰ παρόμοια, ἐπιθυμεῖ καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων των καὶ νὰ δείξῃ πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Ποία εἶναι, λοιπόν, ἡ δύναμίς της; Τὸ ὅτι ζοῦν μὲ ἀσφάλειαν, τὸ ὅτι δὲν καταβάλλονται εὔκολα ἀπὸ κανένα κακόν, τὸ ὅτι ἵστανται ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ προσπαθοῦν νὰ τοὺς βλάψουν. Καὶ ποῖον δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτό; Διότι αὐτὸ δὲν θὰ ἠμποροῦσεν οὔτε ὁ βασιλεὺς νὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὸν ἑαυτόν του, παρὰ ὅποιος εἶναι ἐνάρετος. Πραγματικά, μόνον αὐτὸς ἔχει τὸ προτέρημα αὐτὸ εἰς μεγάλον βαθμὸν καὶ ἀπολαμβάνει μεγάλην γαλήνην **B** μέσα εἰς τὴν μεταβλητότητα τῶν πραγμάτων τοῦ παρόντος κόσμου. Καὶ τὸ περισσότερον ἀξιοθαύμαστον εἶναι τὸ ἑξῆς, ὅτι, δηλαδή, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει γαλήνη, ἀλλὰ φοβερὸς χειμὼν καὶ μεγάλη τρικυμία καθὼς καὶ συνεχεῖς πειρασμοί, αὐτὸς δὲν ὑφίσταται οὔτε τὴν παραμικρὰν ταραχήν.

«Καὶ κατέβηκεν ἡ βροχὴ καὶ ἦλθαν τὰ ποτάμια καὶ ἐφύσηξαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἐκτύπησαν εἰς τὸ σπίτι ἐκεῖνο καὶ δὲν ἐκρημνίσθη, διότι ἦτο θεμελιωμένον ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν».[29] Βροχὴ καὶ ποτάμια καὶ ἀνέμους ὀνομάζει ἐδῶ μεταφορικῶς τὰς ἀνθρωπίνους συμφορὰς καὶ δυσκολίας, ὅπως εἶναι αἱ συκοφαντίαι, αἱ μηχανορραφίαι, τὰ πένθη, οἱ θάνατοι, αἱ ἀπώλειαι τῶν συγγενῶν, αἱ ὕβρεις τῶν ξένων καὶ ὅσα κακὰ τοῦ βίου μας θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀναφέρῃ κανείς. **C** Ἀλλὰ δὲν ὑποκύπτει, λέγει, εἰς κανένα ἡ τοιαύτη ψυχὴ καὶ ἡ αἰτία εἶναι ὅτι ἔχει θεμελιωθῆ ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν. Πέτρα ὀνομάζει τὴν ἀσφάλειαν ποὺ παρέχει ἡ διδασκαλία του. Διότι αἱ ἐντολαί του εἶναι ἰσχυρότεραι ἀπὸ τὴν πέτραν καὶ ὑψώνουν ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα κύματα. Πραγματικά, ὅποιος ἐκτελεῖ μὲ ἀκρίβειαν τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ δὲν θὰ ὑπερνικήσῃ μόνον τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θέλουν νὰ τὸν βλάψουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δαίμονας ποὺ τὸν ἐπιβουλεύονται.

29. Ματθ. 7, 25.

Καὶ ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι κομπορρημοσύνη τὸ μαρτυρεῖ ὁ Ἰώβ, ποὺ ἐδέχθη ὅλας τὰς ἐπιθέσεις τοῦ διαβόλου καί, ὅμως, παρέμεινεν ἀτάραχος. **D** Θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τὸ μαρτυρήσουν καὶ οἱ ἀπόστολοι, ποὺ, ἂν καὶ ἔπεσαν ἐπάνω των τὰ κύματα τῆς οἰκουμένης, τῶν ἀσήμων ἀνθρώπων καὶ τῶν τυράννων, τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ξένων, τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ κάθε μηχανορραφία ἐκινήθη ἐναντίον των, ἐν τούτοις ἐστάθησαν στερεώτεροι ἀπὸ τὴν πέτραν καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ διέλυσαν.

Συνεπῶς, ποῖος τρόπος ζωῆς θὰ ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ εὐτυχέστερος ἀπὸ αὐτόν;[30] Διότι τὴν ζωὴν αὐτὴν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποσχεθῇ οὔτε ὁ πλοῦτος οὔτε ἡ σωματικὴ δύναμις οὔτε ἡ δόξα οὔτε ἡ ἐξουσία οὔτε τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, πραγματικὰ δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ εὕρῃς ἄλλον τρόπον ζωῆς ἀπηλλαγμένον τελείως ἀπὸ τὰ κακά, παρὰ αὐτὸν μόνον. Καὶ μάρτυρες εἶσθε ἐσεῖς, **E** ποὺ γνωρίζετε καλὰ τὰς μηχανορραφίας ποὺ ἐξυφαίνονται εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς θορύβους καὶ τὰς ἀναταραχὰς ποὺ συμβαίνουν εἰς τὰ σπίτια τῶν πλουσίων.

Ἀλλ' εἰς τοὺς ἀποστόλους δὲν συνέβη τίποτε παρόμοιον. Τί λοιπόν; Δὲν ἔγινε τίποτε τὸ παρόμοιον, οὔτε ἔπαθαν κανένα κακὸν αὐτοὶ ἀπὸ κανένα; Καί, ὅμως, τοῦτο εἶναι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι, δηλαδή, **309** ἂν καὶ ὑπέστησαν πολλὰς ἐπιθέσεις καὶ πολλοὶ χειμῶνες ἐξέσπασαν ἐπάνω των, ἐν τούτοις δὲν μετέβαλαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν οὔτε τοὺς ἔρριψαν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλὰ ἀγωνιζόμενοι μὲ γυμνὰ σώματα ἐπεκράτησαν καὶ ἐνίκησαν.

Καὶ σύ, λοιπόν, ἐὰν θέλῃς νὰ ἐφαρμόζῃς αὐτὰ μὲ ἀκρίβειαν,θὰ θεωρήσῃς τὰ πάντα ὡς ἀστεῖα πράγματα. Διότι, ἐὰν εἶσαι ὠχυρωμένος μὲ τὴν εὐσέβειαν ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰς παραινέσεις αὐτάς ,δὲν θὰ ἠμπορέσῃ τίποτε νὰ σὲ λυπήσῃ. Πραγματικά, τί κακὸν θὰ σοῦ κάνῃ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ βλάψῃ; Μήπως σοῦ ἀφαιρεῖ τὰ χρήματά σου; Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν αὐτήν, ἔλαβες ἐντολὴν νὰ τὰ καταφρονῇς καὶ νὰ τὰ ἀποστρέφεσαι μὲ τόσην μεγάλην ὑπερβολήν, **B** ὥστε νὰ μὴ ζητῇς ποτὲ κάτι παρόμοιον ἀπὸ τὸν Κύριον. Μήπως, ὅμως, σὲ ρίπτει εἰς τὴν φυλακήν; Ἀλλὰ προτοῦ νὰ φυ-

30. Πού περιεγράφη παραπάνω.

λακισθῇς, ἔλαβες ἐντολὴν νὰ ζῇς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, σὰν νὰ ἔχῃς σταυρωθῇ δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Μήπως, πάλιν, σὲ κακολογεῖ; Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς σὲ ἀπήλλαξε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λύπην, μὲ τὸ νὰ σοῦ ὑποσχεθῇ μεγάλην ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀνεξικακίαν, χωρὶς καθόλου νὰ κοπιάσῃς, καὶ σὲ κατέστησε τόσον καθαρὸν ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν λύπην, ποὺ δημιουργοῦνται ἐξ αἰτίας τῶν συκοφαντιῶν, ὥστε νὰ σὲ προτρέψῃ νὰ προσεύχεσαι καὶ διὰ τοὺς ἐχθρούς σου. Μήπως, ὅμως, σὲ καταδιώκει καὶ σὲ ἀπειλεῖ μὲ ἀμέτρητα κακά; Ἀλλὰ μὲ αὐτὰ σοῦ φτειάχνει λαμπρότερον τὸν στέφανον. Μήπως σὲ φονεύει καὶ σὲ σφάττει; Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, ὅμως, σὲ ὠφελεῖ πάρα πολύ, ἐπειδὴ σοῦ προετοιμάζει τὰ βραβεῖα, ποὺ ἔλαβαν οἱ μάρτυρες, σὲ ἀποστέλλει γρηγορώτερα εἰς τὸν ἀκύμαντον λιμένα, **C** σοῦ δίδει εὐκαιρίαν διὰ μεγαλυτέραν ἀμοιβὴν καὶ σοῦ παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπαλλαγῇς κατὰ τὴν κοινὴν δίκην. Αὐτὸ εἶναι πρὸ πάντων ποὺ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅτι, δηλαδή, ὄχι μόνον δὲν προξενοῦν καμμίαν βλάβην ὅσοι ἐπιβουλεύονται τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἀντιθέτως καθιστοῦν πιὸ λαμπροὺς ἐκείνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ζημιώσουν. Καὶ ποῖον πρᾶγμα, λοιπόν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀντάξιον αὐτοῦ, τοῦ νὰ διαλέξῃ, δηλαδή, κανεὶς τοιοῦτον τρόπον ζωῆς, ὁποῖος εἶναι αὐτὸς μόνον;

Ἐπειδή, ὅμως, εἶπεν ὅτι ἡ ὁδὸς εἶναι στενὴ καὶ γεμάτη δυσκολίας, διὰ νὰ ἐλαφρύνῃ τοὺς κόπους, τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀσφαλὴς καὶ ὅτι προσφέρει μεγάλην ἡδονήν, ὅπως, πάλιν, καὶ ἡ ἀντίθετος εἶναι πολὺ ἀβεβαία καὶ μεγάλην ζημίαν προξενεῖ. Ὅπως, δηλαδή, μὲ ὅσα εἶπεν ἔδειξε τὰ ἔπαθλα τῆς ἀρετῆς, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐφανέρωσε καὶ τῆς κακίας τὰ ἀποτελέσματα. **D** Διότι ὅ,τι λέγω συνεχῶς, τὸ ἴδιον θὰ ἐπαναλάβω καὶ τώρα, ὅτι καὶ μὲ τὰ δύο προετοιμάζει τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκροατῶν, δηλαδή, καὶ μὲ τὴν προθυμίαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ μὲ τὸ μῖσος διὰ τὴν κακίαν.

Πραγματικά, ἐπειδὴ θὰ ὑπῆρχαν μερικοί, ποὺ θὰ ἐθαύμαζαν τὰ λεγόμενα, χωρίς, ὅμως, νὰ παρέχουν καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν τοῦ θαυμασμοῦ των, τοὺς προλαμβάνει ἐκ τῶν προτέρων καὶ τοὺς ἐκφοβίζει, ὅταν λέγῃ ὅτι, μολονότι τὰ λεχθέντα εἶναι καλά, ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡ ἀκρόασις, ἀλλὰ

χρειάζεται καὶ ἡ ὑπακοὴ ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τὰ ἔργα, καὶ μάλιστα τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτά.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τελειώνει τὴν ὁμιλίαν, **E** ἀφοῦ ἄφησεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του ἔντονον τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, διὰ τὴν ἀρετὴν δὲν προέτρεψε μόνον ἀπὸ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν βασιλείαν, τοὺς οὐρανούς, τὴν ἀνέκφραστον ἀμοιβήν, τὴν παρηγορίαν καὶ τὰ ἀνυπολόγιστα ἀγαθά, ἀλλὰ παρώθησε καὶ μὲ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, μὲ τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν σταθερότητα καὶ τὸ ἀμετακίνητον τῆς πέτρας, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ διὰ τὴν κακίαν δὲν ἐκφοβίζει μόνον ἀπὸ τὰ προσδοκώμενα κακά, **304** ὅπως εἶναι τὸ δένδρον ποὺ κόπτεται, τὸ ἄσβεστον πῦρ, ὁ ἀποκλεισμὸς ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὅτι τοὺς λέγει δὲν σᾶς γνωρίζω, ἀλλὰ τοὺς φοβίζει καὶ μὲ τὰ παρόντα, ἐννοῶ τὴν κατακρήμνισιν τῆς οἰκίας.[31] Δι' αὐτὸ καὶ κατέστησε τὸν λόγον του πιὸ ἐντυπωσιακόν, μὲ τὸ νὰ τὸν ἐκφράσῃ διὰ παραβολῆς. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ εἴπῃ ἁπλῶς ὅτι ὁ ἐνάρετος εἶναι ἀκαταδάλητος καὶ ὅτι ὁ πονηρὸς εἶναι εὐάλωτος, ὅσον εἶναι τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν πέτραν, τὴν οἰκίαν, τοὺς ποταμούς, τὴν βροχήν, τὸν ἄνεμον καὶ ὅλα τὰ παρόμοια.

«Καὶ καθένας», λέγει, «ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς καὶ δὲν τοὺς ἐκτελεῖ, θὰ εἶναι ὅμοιος πρὸς ἄνθρωπον ἀνόητον, ποὺ ἔκτισε τὸ σπίτι του ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον».[32] **B** Σωστὰ ὠνόμασε αὐτὸν ἀνόητον. Διότι τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πιὸ ἀνόητον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ποὺ κτίζει τὸ σπίτι του ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, ποὺ ὑπομένει μὲν τὸν κόπον τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ στερεῖται τὸν καρπὸν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐργασίας του καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὑπομένει τὴν κόλασιν; Διότι εἶναι αὐταπόδεικτον ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν κακίαν κοπιάζουν. Πραγματικά, ὁ ἅρπαξ, ὁ μοιχὸς καὶ ὁ συκοφάντης κουράζονται πολὺ καὶ ταλαιπωροῦνται, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν κακίαν των. Ἀλλ' ὄχι μόνον κανένα κέρδος δὲν ἀποκομίζουν ἀπὸ τοὺς κόπους των αὐτούς, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ζημίαν ὑφίστανται. Διότι καὶ ὁ Παῦλος, αὐτὸ ἐννοῶν, ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος ποὺ σπείρει εἰς τὴν σάρκα του, αὐτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς θὰ θερίσῃ φθο-

31. Πρβλ. Ματθ. 7,26 — 27.
32. Ματθ. 7, 26.

ράν».[33] **C** Μὲ αὐτὸν ὁμοιάζουν καὶ ὅσοι κτίζουν ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, ὅπως εἶναι οἱ πόρνοι, οἱ ἀσελγεῖς, οἱ μέθυσοι, οἱ ὀξύθυμοι καὶ ὅσοι ἐπιδίδονται εἰς ὅλα τὰ ἄλλα κακά.

Παρόμοιος ἦτο ὁ Ἀχαάβ,[34] ἀλλ' ὄχι ὁ Ἠλίας. Διότι, ἐὰν θέσωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν μίαν κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην, θὰ καταλάβωμεν τὴν μεταξύ των διαφορὰν καλύτερα. Ὁ ἕνας,[35] λοιπόν, ἔκτισεν ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν, ἐνῷ ὁ ἄλλος[36] ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἂν καὶ ἦτο βασιλεύς, ἐφοβεῖτο καὶ ἔτρεμε τὸν προφήτην, ποὺ εἶχε μόνον τὴν μηλωτήν.[37]

Παρόμοιοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὄχι οἱ ἀπόστολοι. Δι' αὐτό, ἂν καὶ ἦσαν ὀλίγοι καὶ φυλακισμένοι, **D** ἀπέδειξαν τὴν στερεότητα τῆς πέτρας, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι, μολονότι ἦσαν πολλοὶ καὶ ὡπλισμένοι, ἀπέδειξαν τὴν ἀστάθειαν τῆς ἄμμου. Πραγματικά, ἔλεγαν· «Τί νὰ κάνωμεν μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς;».[38] Βλέπεις ὅτι εὑρίσκονται εἰς ἀμηχανίαν ὄχι οἱ αἰχμάλωτοι καὶ οἱ φυλακισμένοι, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς κρατοῦν καὶ τοὺς δεσμεύουν; Τί πιὸ παράδοξον ἀπὸ αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ; Σὺ εἶσαι ὁ κάτοχος, καὶ εὑρίσκεσαι εἰς ἀπορίαν; Καὶ πολὺ φυσικά. Ἐπειδή, δηλαδή, ἔκτισαν τὰ πάντα ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, δι' αὐτὸ ἦσαν καὶ πιὸ ἀδύνατοι ἀπὸ ὅλους. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔλεγαν· «καὶ θέλετε νὰ ρίξετε εἰς ἡμᾶς τὴν εὐθύνην διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ;».[39] Τί λέγει; Σὺ κτυπᾷς, καὶ σὺ φοβεῖσαι; **E** Σὺ ἀσκεῖς βίαν, καὶ σὺ τρομάζεις; Σὺ κρίνεις, καὶ σὺ τρέμεις; Τόσον ἀδύνατος εἶναι ἡ κακία. Ἀλλὰ οἱ ἀπόστολοι δὲν συμπεριφέρονται ὁμοιοτρόπως. Ἀλλὰ πῶς; «Δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν καὶ τὰ ὁποῖα μὲ τὰ μάτια μας εἴδαμεν νὰ μὴ τὰ κηρύττωμεν».[40] Εἶδες φρόνημα ὑψηλόν; Εἶδες πέτρα ποὺ περιπαίζει τὰ κύματα; Εἶδες σπίτι ἄσειστον;

Καὶ τὸ περισσότερον ἀξιοθαύμαστον εἶναι ὅτι ὄχι

33. Γαλ. 6,8.
34. Πρβλ. Γ' Βασιλ. 16, 29 ἑξ.
35. Ὁ Ἠλίας.
36. Ὁ Ἀχαάβ.
37. Μηλωτὴ εἶναι ἔνδυμα ἀπὸ δέρμα προβάτου.
38. Πράξ. 4,16.
39. Πράξ. 5,28.
40. Πράξ. 4,20.

μόνον δὲν τοὺς ἐκυρίευε τὸ συναίσθημα τῆς δειλίας μὲ ὅσα ἐγίνοντο εἰς βάρος των, **305** ἀλλά, ἀντιθέτως, ἔπαιρναν πιὸ πολὺ θάρρος καὶ ἔρριπταν εἰς μεγαλυτέραν ἀγωνίαν τοὺς διώκτας των. Πραγματικά, ὅποιος κτυπᾷ τὸν ἀδάμαντα, αὐτὸς εἶναι ποὺ πληγώνεται, ὅποιος λακτίζει τὰ καρφιά, αὐτὸς εἶναι ποὺ τρυπᾶται καὶ βαριὰ τραυματίζεται, καὶ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ βλάψῃ τοὺς ἐναρέτους, αὐτὸς εἶναι ποὺ κινδυνεύει. Διότι ἡ κακία τόσον περισσότερον ἐξασθενεῖ, ὅσον ἀντιπαρατάσσεται εἰς τὴν ἀρετήν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ συγκρατήσῃ τὴ φωτιὰ μέσα εἰς ἕνα ἔνδυμα, καταστρέφει μὲν τὸ ἔνδυμα, χωρὶς νὰ σβήσῃ τὴν φλόγα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀσκεῖ βίαν εἰς βάρος τῶν ἐναρέτων, ποὺ τοὺς συλλαμβάνει καὶ τοὺς φυλακίζει, ἐκείνους μὲν τοὺς καθιστᾷ ἐνδοξοτέρους, τὸν δὲ ἑαυτόν του ἀφανίζει. **B** Διότι ὅσα κακὰ καὶ ἂν ὑποστῇς, ἐπειδὴ ζῇς ἐνάρετα, τόσον πιὸ ἰσχυρὸς γίνεσαι, ἐπειδὴ ὅσον τιμῶμεν τὴν εὐσέβειαν, τόσον περισσότερον δὲν θὰ αἰσθανώμεθα τὴν ἀνάγκην κανενός, καὶ ὅσον τίποτε δὲν χρειαζόμεθα, τόσον πιὸ δυνατοὶ γινόμεθα.

Παρόμοιος ἦτο ὁ Ἰωάννης. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνον μὲν κανένας δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸν λυπήσῃ, αὐτός, ὅμως, ἔκανε τὸν Ἡρώδην νὰ λυπῆται. Καὶ ὁ Ἰωάννης, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν κοσμικὴν δύναμιν, ὤρθωσε τὸ ἀνάστημά του ἐναντίον τοῦ τυράννου. Ὁ δὲ Ἡρώδης, ποὺ ἔφερε τὸ στέμμα, τὸν βασιλικὸν μανδύαν καὶ τὸν περιέβαλλεν ἀνέκφραστος μεγαλοπρέπεια, τρέμει καὶ φοβεῖται τὸν τελείως γυμνὸν ἀπὸ κάθε ἰσχὺν καὶ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ τὸν ἀντικρύσῃ μὲ ἀταραξίαν, οὔτε καὶ ὅταν τοῦ εἶχαν ἀποκόψει τὸ κεφάλι. **C** Διὰ τὸ ὅτι, βέβαια, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἰωάννου εἶχε μεγάλον φόβον, ἄκουσε τί λέγει· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰωάννης»,[41] τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀπεκεφάλισα.[42] Ἡ δὲ λέξις «ἀπεκεφάλισα», δὲν προέρχεται ἀπὸ ἄνθρωπον ποὺ καυχᾶται, ἀλλ' ἀπὸ ἄνθρωπον ποὺ προσπαθεῖ νὰ κατασιγάσῃ τὸν φόβον του καὶ νὰ πείσῃ τὴν ταραγμένην του ψυχὴν νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ ἴδιος τὸν ἔσφαξεν. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἐναρέτων εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ τοὺς ζῶντας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὅταν ἔζη ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὰ πολλὰ χρήματα

41. Ματθ. 14,2.
42. Πρβλ. Λουκ. 9,9.

ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτων· «Τί πρέπει νὰ κάνωμεν;».[43] Τόσον πολλὰ πλούτη ἔχετε καὶ θέλετε νὰ διδαχθῆτε τὸν δρόμον τῆς εὐτυχίας σας ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει τίποτε; Ἀπὸ τὸν πτωχὸν οἱ πλούσιοι; **D** Ἀπὸ αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει οὔτε σπίτι οἱ ἔχοντες στρατιωτικὰ ἀξιώματα;[44]

Παρόμοιος ἦτο καὶ ὁ Ἠλίας. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλο θάρρος ὡμίλει πρὸς τὸν λαόν. Ὁ Ἰωάννης, δηλαδή, ἔλεγεν· «Ἀπόγονοι τῶν φαρμακερῶν ὀχιῶν»,[45] ὁ δὲ Ἠλίας· «Μέχρι πότε θὰ χωλαίνετε καὶ ἀπὸ τὰ δύο πόδια;»[46] Ὁ ἕνας ἔλεγεν· «Σὺ ἐφόνευσες καὶ ἐκληρονόμησες»,[47] ὁ δὲ ἄλλος· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς σύζυγον τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου»[48] Φιλίππου.

Εἶδες τὴν πέτραν; Εἶδες τὴν ἄμμον; Μὲ ποῖον τρόπον καταρρέει; Πῶς ὑποκύπτει εἰς τὰς συμφοράς; Πῶς ἀνατρέπεται, εἴτε ἔχει τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως εἴτε μεγάλου πλήθους εἴτε τῆς ἐξουσίας; Διότι ἐκείνους, ποὺ ἀκολουθοῦν αὐτήν, τοὺς καθιστᾷ πιὸ ἀνοήτους ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. **E** Καὶ ὄχι ἁπλῶς καταρρέει, ἀλλὰ καταρρέει μὲ μεγάλην συμφοράν. Πραγματικά, λέγει «ἡ πτῶσις αὐτῆς ἦτο ὁλοκληρωτικὴ καὶ πλήρης».[49] Διότι ὁ κίνδυνος δὲν ἀναφέρεται εἰς τυχαῖα καὶ ἀσήμαντα πράγματα, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχήν, εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ἀγαθά. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτά, ἐκεῖνος ποὺ ἐπιδιώκει τὴν κακίαν θὰ ζήσῃ ἄθλιον βίον ἐδῶ, ἐπειδὴ θὰ ἔχῃ ὡς σύντροφον εἰς τὴν ζωήν του συνεχεῖς λύπας, **306** φόβους, φροντίδας καὶ ἀγωνίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐννοῶν καὶ ἕνας σοφὸς ἔλεγεν· «Φεύγει ὁ ἀσεβής, χωρὶς νὰ τὸν καταδιώκῃ κανένας».[50] Πραγματικά, οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τρέμουν τὰς σκιάς, ὑποπτεύονται τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ὑπηρέτας, ἐκείνους ποὺ τοὺς γνωρίζουν καὶ ἐκείνους ποὺ δὲν τοὺς γνωρίζουν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν, πληρώνουν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν.

43. Λουκ. 3,10.
44. Πρβλ. Λουκ. 3,14.
45. Λουκ. 3,7.
46. Γ' Βασιλ. 18,21.
47. Γ' Βασιλ. 20,19.
48. Μάρκ. 6,18.
49. Ματθ. 7,27.
50. Παροιμ. 28,1.

Καὶ ὁ Χριστὸς θέλων νὰ τονίσῃ ὅλα αὐτὰ ἔλεγεν «καὶ ἡ πτῶσις αὐτῆς ἦτο ὁλοκληρωτικὴ καὶ τελεία», ἐπισφραγίζων τὰ ὡραῖα αὐτὰ παραγγέλματα μὲ τὸ κατάλληλον τέλος καὶ πείθων καὶ τοὺς πολὺ ἀπίστους νὰ ἀποφεύγουν τὴν κακίαν, κρίνοντες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιγείων πραγμάτων. Διότι, μολονότι ἡ διδασκαλία διὰ τὰ μελλοντικὰ εἶναι ἀνωτέρα, **B** ἐν τούτοις τοὺς ὀλόφρονας αὐτὸς ὁ λόγος ἠμπορεῖ περισσότερον νὰ τοὺς συγκρατήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν πονηρίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐτελείωσε μὲ αὐτόν, ὥστε νὰ ἠχῇ εἰς τὰ αὐτιά των ἡ ὠφέλεια.

Συνεπῶς, ἀφοῦ κατανοήσωμεν καλὰ ὅλα αὐτά, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ ἂς ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀρετήν, διὰ νὰ μὴ κοπιάζωμεν μάταια καὶ ἄσκοπα, ἀλλὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἀσφάλειαν καὶ νὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ'

(Ματθ. ζ', 28—η', 4)

C «Καὶ συνέβη, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους αὐτούς, τὰ πλήθη ἔμειναν ἔκπληκτα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του».[1]

Καὶ ὅμως, τὸ φυσικὸν ἦτο νὰ λυπηθοῦν διὰ τὴν δυσκολίαν τῶν ὅσων ἐλέχθησαν καὶ νὰ αἰσθανθοῦν δισταγμὸν ἐμπρὸς εἰς τὸ ὕψος τῶν ἐντολῶν. Ἀλλὰ τώρα ἦτο τόσον μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ διδασκάλου, ὥστε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς τοὺς ἠχμαλώτισε καὶ τοὺς ἔρριξεν εἰς μεγάλον θαυμασμὸν καὶ τοὺς ἔπεισε μὲ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων του, **D** εἰς σημεῖον ποὺ νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ κοντά του καὶ ὅταν πλέον ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του. Πραγματικά, οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἔφυγαν ἀπὸ κοντά του, οὔτε ὅταν κατέβηκεν ἀπὸ τὸ ὄρος, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸν ἠκολούθησεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος. Τόσην μεγάλην ἀγάπην τοὺς ἐνέπνευσε διὰ τὰ λεχθέντα.

Κυρίως, ὅμως, τοὺς προεκάλει κατάπληξιν ἡ ἐξουσία αὐτοῦ. Διότι ὅσα ἔλεγε, δὲν τὰ ἔλεγε ἀποδίδων αὐτὰ εἰς ἄλλον, ὅπως ἔκαναν ὁ προφήτης καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ εἰς κάθε περίπτωσιν ἐνεφανίζετο ὅτι αὐτὸς εἶχε τὸ κῦρος ἀφ' ἑαυτοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἐθέσπιζε τοὺς νόμους, πάντοτε προσέθετεν· «Ἐγὼ δὲ σᾶς λέγω».[2] Καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐφανέρωνεν ὅτι ὁ ἴδιος ἦτο ὁ δικαστής, καὶ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς κολάσεως καὶ εἰς τὴν ἀπονομὴν τῶν τιμῶν.

E Βέβαια, μὲ ὅσα ἤκουον ἦτο φυσικὸν νὰ θορυβηθοῦν. Διότι, ἐνῷ ἔβλεπαν ὅτι οἱ γραμματεῖς ἤθελαν νὰ

1. Ματθ. 7,28.
2. Πρβλ. Ματθ. 5,22, 28, 32, 39, 44.

τὸν λιθοβολήσουν καὶ τὸν κατεδίωκαν, ὅταν διὰ τῶν ἔργων του ἀπεδείκνυε τὴν ἐξουσίαν του, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ σκανδαλίζωνται αὐτοὶ τώρα ποὺ μόνον μὲ τοὺς λόγους παρουσιάζετο αὐτή, καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὰ ἐλέγοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του **307** καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ δώσῃ ἀποδείξεις τῆς δυνάμεώς του; Ἀλλ' ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔπαθαν. Διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ μυαλὸ ἔχουν τὸ πνεῦμα τῆς εὐσεβείας, πείθονται εὔκολα εἰς τοὺς λόγους τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον οἱ μὲν γραμματεῖς, ἂν καὶ τὰ θαύματά του διεκήρυσσαν τὴν δύναμίν του, ἐσκανδαλίζοντο, ἐνῷ ὁ λαός, ἂν καὶ ἤκουεν μόνον λόγους, ἐπίστευε καὶ τὸν ἠκολούθει. Αὐτό, λοιπόν, αἰνιττόμενος καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν ὅτι· «τὸν ἠκολούθησαν πλήθη λαοῦ πολλά».[3] Ὄχι, βέβαια, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, οὔτε ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς, ἀλλ' ὅσοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ εἶχαν τὴν διάνοιάν των ἁγνήν. Εἰς ὁλόκληρον δὲ τὸ Εὐαγγέλιον βλέπεις ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν. **B** Πραγματικά, καὶ ὅταν ὡμίλει τὸν ἤκουαν σιωπηλά, χωρὶς νὰ ἐρωτοῦν καὶ νὰ διακόπτουν τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, οὔτε πάλιν προσεπάθουν νὰ εὕρουν εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸν κατηγορήσουν, ὅπως ἔκαμαν οἱ Φαρισαῖοι. Δι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ἡ ὁμιλία τὸν ἠκολούθουν γεμᾶτοι θαυμασμόν.

Σύ, λοιπόν, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν σύνεσιν τοῦ Κυρίου, πῶς μὲ διαφόρους τρόπους ὠφελεῖ τοὺς ἀκροατάς του, ἄλλοτε μὲν ἀπὸ τὰ θαύματα εἰσερχόμενος εἰς τοὺς λόγους, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν μεταβαίνων εἰς τὰ θαύματα. Διότι, προτοῦ νὰ ἀνεβῇ εἰς τὸ ὄρος, ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀσθενεῖς,[4] προετοιμάζων ἔτσι τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων δι' ὅσα θὰ ἔλεγεν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐτελείωσε τὴν μακρὰν αὐτὴν ὁμιλίαν του, **C** πάλιν ἀρχίζει νὰ θαυματουργῇ, πιστοποιῶν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του μὲ ἔργα. Ἐπειδή, δηλαδή, ἐδίδασκεν ὡς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν,[5] διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς διδασκαλίας ἦτο ἐγωιστικὸς καὶ ἐπιδεικτικός, κάνει τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰ θαύματα, θεραπεύων ὡς νὰ εἶχεν

3. Ματθ. 8,1.
4. Πρβλ. Ματθ. 4, 23-24.
5. Πρβλ. Ματθ. 7,29.

ἐξουσίαν, διὰ νὰ μὴ θορυβοῦνται, ὅταν τὸν ἔβλεπαν νὰ διδάσκῃ τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ καὶ τὰ θαύματα καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπραγματοποίει.

Ὅταν δὲ κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος τὸν ἐπλησίασεν ἕνας λεπρὸς λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μὲ καθαρίσῃς».[6] Μεγάλη ἡ σύνεσις καὶ ἡ πίστις τοῦ λεπροῦ. Διότι οὔτε τὴν διδασκαλίαν διέκοψεν οὔτε διέσχισε τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν, **D** ἀλλὰ περίμενε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν καί, ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος, τότε τὸν πλησιάζει. Καὶ δὲν τὸν πλησιάζει ἁπλῶς, ἀλλὰ ἔρχεται κοντά του μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν καὶ γονατιστὸς τὸν παρακαλεῖ, ὅπως ἀναγράφει ἄλλος εὐαγγελιστής,[7] καὶ μὲ πίστιν ἀληθινὴν καὶ ἔχων τὴν ἁρμόζουσαν δι' αὐτὸν ἰδέαν. Πραγματικά, δὲν εἶπεν, ἐὰν τὸ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεόν, οὔτε, ἐὰν προσευχηθῇς, ἀλλὰ «ἐὰν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μὲ καθαρίσῃς». Οὔτε πάλιν εἶπεν· Κύριε, καθάρισέ με, ἀλλὰ ἀναθέτει τὰ πάντα εἰς αὐτὸν καὶ τὸν καθιστᾷ ἀπόλυτον κύριον τῆς θεραπείας καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτὸς ἔχει ὅλην τὴν δύναμιν.

Τί θὰ συνέβαινεν, λοιπόν, ἐὰν ἡ γνώμη τοῦ λεπροῦ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἀλήθειαν; ἐρωτᾷ κάποιος. **E** Ὁπωσδήποτε, ἔπρεπεν ὁ Κύριος νὰ μὴ τὴν δεχθῇ, ἀλλὰ νὰ μαλώσῃ τὸν λεπρὸν καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὴν ὀρθὴν ἄποψιν. Ἔκανεν, ὅμως, αὐτό; Ὄχι, βέβαια. Ἀλλ' ἀντιθέτως καὶ παραδέχεται καὶ διαβεβαιοῖ τὸ λεχθέν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶπεν, καθαρίσου, ἀλλὰ «θέλω, καθαρίσου»,[8] ὥστε ἡ διδασκαλία περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἰησοῦ νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπόνοιαν τοῦ λεπροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἰδίου. Οἱ ἀπόστολοι, ὅμως, δὲν συμπεριεφέροντο καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἀλλὰ πῶς συμπεριεφέροντο; Ὅταν, δηλαδή, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἐκύτταζαν κατάπληκτοι,[9] ἔλεγαν· **308** Διατί ἔχετε καρφώσει τὰ μάτια σας εἰς ἡμᾶς, ὡσὰν μὲ ἰδικήν μας δύναμιν ἢ ἐξουσίαν νὰ ἔχωμεν κατορθώσει νὰ περπατῇ αὐτός;[10] Ὁ Κύριος, ὅμως, ἂν καὶ πολλὰς φορὰς ὡμίλησε μὲ μετριοπάθειαν

6. Ματθ. 8, 1-2.
7. Πρβλ. Μάρκ. 1,40.
8. Ματθ. 8,3.
9. Μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ χωλοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου πρβλ. Πράξ. 3,1 ἑξ.
10. Πρβλ. Πράξ. 3,12.

διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἀνέφερε πράγματα κατώτερα τῆς δόξης του, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διὰ νὰ ἐμπεδώσῃ τὸ δόγμα εἰς τοὺς ἐκπληττομένους διὰ τὴν ἐξουσίαν του, τί λέγει; «Θέλω, καθαρίσου». Μολονότι ἔκανε τόσα πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα θαύματα, οὐδέποτε δὲν φαίνεται νὰ εἶπε τὸ ρῆμα αὐτό. Ἐδῶ, ὅμως, διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν ὑπόνοιαν καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅλων καὶ τοῦ λεπροῦ διὰ τὴν ἐξουσίαν του, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς προσέθεσε «θέλω». Καὶ δὲν εἶπεν, βέβαια, αὐτό, χωρὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ ἀμέσως ἠκολούθησε καὶ τὸ ἔργον.[11] **B** Ἐάν, ὅμως, δὲν ὡμίλει σωστά, ἀλλὰ ἡ λέξις ἀπετέλει βλασφημίαν, ἔπρεπε νὰ διακοπῇ τὸ ἔργον. Ἀντίθετα, τώρα καὶ ἡ φύσις ὑπακούει, ὅταν διετάχθη, μὲ τὴν ἁρμόζουσαν ταχύτητα καὶ μάλιστα μεγαλυτέραν ἀπὸ ὅ,τι ἀνέγραψεν ὁ εὐαγγελιστής. Διότι, πραγματικά, τὸ «εὐθέως» τοῦ κειμένου, περικλείει πολὺ μεγαλυτέραν βραδύτητα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν ταχύτητα ποὺ ἐπετελέσθη τὸ θαῦμα.

Δὲν εἶπεν, ὅμως, ἁπλῶς, «θέλω, καθαρίσου», ἀλλὰ «ἀφοῦ ἅπλωσε τὸ χέρι του ὁ Ἰησοῦς τὸν ἤγγισεν».[12] Τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἀξίζει νὰ τὴν συζητήσωμεν. Διατί, δηλαδή, ἐνῷ τὸν ἐκαθάριζε μὲ τὴν θέλησιν καὶ τὸν λόγον, προσέθεσε καὶ τὸ ἄγγισμα μὲ τὸ χέρι; Ἡ προσωπική μου ἄποψις εἶναι ὅτι δὲν τὸ ἔκανε διὰ κανένα ἄλλον σκοπόν, παρὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ καὶ μὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὅτι δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἐξουσιάζει αὐτὸν καὶ ὅτι διὰ τὸν καθαρὸν δὲν ὑπάρχει πλέον τίποτε τὸ ἀκάθαρτον. Ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου καὶ ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἐκύτταζε τὸν Νεεμάν,[13] **C** ἀλλὰ καὶ ὅταν ὠργίσθη αὐτός, ἐπειδὴ δὲν ἐξῆλθε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ ὁ προφήτης καὶ δὲν τὸν ἤγγισεν, τηρῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ νόμου, παραμένει μέσα εἰς τὸ σπίτι του καὶ παραγγέλλει εἰς τὸν Νεεμὰν νὰ ὑπάγῃ νὰ λουσθῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην.[14] Ὁ Κύριος, ὅμως, ἀποδεικνύων ὅτι θεραπεύει ὄχι ὡσὰν δοῦλος, ἀλλὰ ὡσὰν Κύριος, τὸν ἐγγίζει ἐπιπλέον. Διότι δὲν κατέστη ἀκάθαρτον τὸ χέρι του ἀπὸ τὴν λέ-

11. Πρβλ. Ματθ. 8, 2—3.
12. Ματθ. 8,3.
13. Νεεμάν· Ἀρχιστράτηγος τῆς Συρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου, τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης ἐθεράπευσεν ἀπὸ λέπρα, χωρὶς νὰ δεχθῇ τὰ δῶρα ποὺ τοῦ ἔφερε.
14. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 5,1 ἑξ.

πραν, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν ἀπὸ τὸ ἅγιον χέρι του ἐκαθαρίσθη.

Πραγματικά, δὲν ἦλθε διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν εὐσέβειαν. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, δὲν ἀπηγόρευσε νὰ τρώγουν πλέον μὲ ἄνιπτα χέρια, μὲ τὸ νὰ θεσπίσῃ τὸν ἄριστον ἐκεῖνον νόμον περὶ τοῦ ὅτι τὰ φαγητὰ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν, **D** καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ, λοιπόν, διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ ἐνδιαφερώμεθα μόνον διὰ τὴν ψυχὴν καί, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τοὺς σωματικοὺς καθαρμούς, νὰ καθαρίζωμεν αὐτήν, καὶ μόνον τὴν ψυχικὴν λέπραν νὰ φοβούμεθα, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἁμαρτία. (Διότι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς λεπρός, δὲν ἀποτελεῖ κανένα ἐμπόδιον διὰ τὴν ἀρετήν). Δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐτὸς πρῶτος ἐγγίζει τὸν λεπρόν, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Διότι τὸ δικαστήριον δὲν ἦτο διεφθαρμένον, οὔτε κατείχοντο ἀπὸ φθόνον οἱ θεαταὶ τοῦ θαύματος. Δι' αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ τοὺς κυριεύει κατάπληξις διὰ τὸ θαῦμα καὶ ἐπροχώρησαν περισσότερον μὲ τὸ νὰ προσκυνήσουν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν αὐτοῦ, **E** ὁρμηθέντες ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοῦ ἐθεράπευσε τὸ σῶμα τὸν προτρέπει ὁ Ἰησοῦς, «νὰ μὴ εἴπῃς εἰς κανένα τὸ θαῦμα, ἀλλὰ νὰ δείξῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρον,[15] ποὺ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς[16] πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θεραπείας σου εἰς αὐτούς».[17] Μερικοί, λοιπόν, ὑποστηρίζουν ὅτι τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν θεραπείαν, διὰ νὰ μὴ δείξουν δυσπιστίαν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ καθαρισμοῦ. Αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀνόητος ὑποψία. **300** Διότι δὲν τὸν ἐκαθάρισεν τόσον, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις διὰ τὴν τελειότητα τῆς θεραπείας. Ἀλλὰ τὸν προτρέπει νὰ μὴ εἴπῃ εἰς κανένα τὸ θαῦμα, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς φιλοδοξίας. Μολονότι βέβαια ἤξερεν ὅτι ὁ λεπρὸς δὲν θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ὑπόδειξίν του, ἀλλὰ θὰ ἀνα-

15. Τὸ δῶρον αὐτὸ συνίστατο εἰς δύο ἀμνοὺς καὶ ἕνα πρόβατον διὰ τοὺς πλουσίους, καθὼς καὶ σεμίδαλις καὶ ἔλαιον, ἢ ἀμνὸς ἕνας καὶ ἕνα ζεῦγος τρυγόνων ἢ νεοσσῶν περιστερᾶς καὶ μικροτέρα ποσότης σεμιδάλεως καὶ ἐλαίου διὰ τοὺς πτωχούς.
16. Πρβλ. Λευϊτ. 14,1 ἑξ.
17. Πρβλ. Ματθ. 8,4.

κηρύξη τὸν εὐεργέτην του, ἐν τούτοις κάνει ὅ,τι ἀπὸ τὸν ἴδιον ἔπρεπε νὰ γίνη.

Διατί, ὅμως, εἰς ἄλλας περιπτώσεις προτρέπει νὰ ἀνακοινώνουν τὰ θαύματα; ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν μάχεται, βέβαια, τὸν ἑαυτόν του, οὔτε ἀντιφάσκει, ἀλλὰ μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες. Διότι καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δὲν ἔκανε τὴν προτροπὴν διὰ νὰ διαφημίση τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ νὰ δοξάση τὸν Θεόν.[18] Ἔτσι, μὲ τὸν λεπρὸν αὐτὸν ἐδῶ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ εἴμεθα ἐγωισταὶ καὶ κενόδοξοι, ἐνῷ μὲ τὸν ἄλλον λεπρὸν μᾶς προτρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν καὶ νὰ εὐγνωμονοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ἀκόμη μᾶς συνιστᾷ νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν πάντοτε διὰ κάθε γεγονός. **B** Ἐπειδή, δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν ἀσθενοῦν, ἐνθυμοῦνται τὸν Θεόν, ἐνῷ ὅταν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν γίνονται ἀδιάφοροι, δι' αὐτὸ προτρέπων νὰ ἔχωμεν συνεχῶς τὴν προσοχήν μας ἐστραμμένην πρὸς τὸν Θεόν, εἴτε ὑγιαίνομεν εἴτε ἀσθενοῦμεν, λέγει· Δόξασε τὸν Θεόν.

Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, τὸν διέταξε νὰ δείξη τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρη τὸ καθωρισμένον δῶρον; Διότι καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐφαρμόζει τὸν νόμον. Ἐπειδή, βέβαια, οὔτε πάντοτε τὸν παρέβαινεν οὔτε καὶ πάντοτε τὸν ἐτήρει. Ἀλλ' ἄλλοτε μὲν ἔκανε τοῦτο καὶ ἄλλοτε ἐκεῖνο. Μὲ τὴν ἀθέτησιν τοῦ νόμου προετοιμάζει τὸν δρόμον διὰ τὴν μελλοντικὴν εὐσέβειαν, ἐνῷ μὲ τὴν τήρησιν αὐτοῦ θέτει χαλινὸν εἰς τὴν ἀναίσχυντον γλῶσσαν τῶν Ἰουδαίων μὲ τὸ νὰ συγκαταβαίνη πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν.

C Καὶ διατί παραξενεύεσαι, ἐὰν ὁ Κύριος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας του δράσεως ἔπραξεν αὐτό, ὅταν, βέβαια, οἱ ἀπόστολοι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐντολὴν νὰ πορευθοῦν εἰς τὰ ἔθνη, νὰ ἀνοίξουν τὰς θύρας τῆς διδασκαλίας πρὸς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον, νὰ σιγηθῇ ὁ νόμος, νὰ ἀνανεωθοῦν αἱ ἐντολαὶ καὶ νὰ ἀτονίσουν ὅλα τὰ παλαιὰ προστάγματα, φαίνονται ἄλλοτε μὲν νὰ τηροῦν τὸν νόμον, ἄλλοτε δὲ νὰ τὸν παραβλέπουν; Καὶ κατὰ πόσον συντελεῖ αὐτό, ἐρωτᾷ κάποιος, εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου, τὸ νὰ εἴπη, δηλαδή· «Δεῖξε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν ἱερέα»; Ὄχι ὀλίγον, βέβαια. Διότι, πραγματικά,

18 Πρβλ. Λουκ. 17,18

ὑπῆρχε παλαιὸς νόμος[19] σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ὁ λεπρός, ποὺ ἐκαθαρίζετο, **D** νὰ μὴ ἀρκῆται μόνον εἰς τὴν ἰδικήν του διαπίστωσιν τῆς θεραπείας, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ δίδη ἀπόδειξιν τῆς θεραπείας του εἰς τὰ μάτια ἐκείνου καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ συγκαταλέγεται εἰς τοὺς ὑγιεῖς. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἐπιστοποίει ὁ ἱερεὺς ὅτι ὁ λεπρὸς ἔχει πλέον καθαρισθῆ, ἔζη ἀκόμη ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μὲ τοὺς ἀκαθάρτους. Δι' αὐτὸ λέγει· «Νὰ δείξῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρον, ποὺ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς». Δὲν εἶπεν, αὐτὸ ποὺ διατάσσω ἐγώ, ἀλλὰ παραπέμπει ἀκόμη εἰς τὸν νόμον, κλείων τὰ στόματα αὐτῶν ἀπὸ κάθε πλευράν. Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδή, ὅτι ἥρπασε τὴν δόξαν τῶν ἱερέων, τὸ μὲν ἔργον αὐτὸς ἔκανε, τὴν δὲ ἐξέτασιν ἄφησεν εἰς τοὺς ἱερεῖς **E** καὶ τοὺς ἔκανε κριτὰς τῶν ἰδικῶν του θαυμάτων. Τόσον πολύ, λέγει, ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ καταπολεμῶ τὰς διατάξεις τοῦ Μωϋσέως ἢ τοὺς ἱερεῖς, ἀφοῦ καὶ ἐκείνους ποὺ ἐθεράπευσα ἐγὼ τοὺς στέλλω εἰς αὐτοὺς πρὸς πιστοποίησιν τῆς θεραπείας.

Τί σημαίνει, ὅμως, ἡ φράσις «εἰς μαρτύριον αὐτοῖς»;[20] Διὰ νὰ εἶναι ἔλεγχος, ἀπόδειξις καὶ κατηγορία δι' αὐτούς, ἐὰν ἀπιστοῦν. Ἐπειδή, δηλαδή, **310** ἔλεγαν ὅτι καταδιώκομεν τὸν Ἰησοῦν διότι εἶναι πλάνος καὶ ἀπατεών, ἄθεος καὶ παράνομος. Σύ, λοιπόν, λέγει, θὰ μαρτυρήσῃς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅτι δὲν ἤμουν παράνομος. Διότι, ἀφοῦ σὲ ἐθεράπευσα, σὲ παραπέμπω εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὴν δοκιμασίαν τῶν ἱερέων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι γνώρισμα ἐκείνου ποὺ τιμᾷ τὸν νόμον καὶ θαυμάζει τὸν Μωϋσέα καὶ δὲν ἀντιστρατεύεται τὰς παλαιὰς ἐντολάς.

Μολονότι, δὲν ἐπρόκειτο κανένα ὄφελος νὰ ἀποκομίσουν οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτήν, ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇς τὸ πόσον ἐτίμα τὸν νόμον, διότι, ἐνῷ ἐγνώριζε καλὰ ὅτι τίποτε δὲν θὰ κερδίσουν αὐτοί, αὐτὸς ἔκανεν ὅ,τι ἔπρεπεν. Διότι, πραγματικά, προεῖδεν αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ προεῖπεν. Διότι δὲν εἶπε διὰ νὰ διορθωθοῦν αὐτοί, οὔτε διὰ νὰ διδαχθοῦν, ἀλλ' εἶπεν «εἰς μαρτυρίαν αὐτοῖς», δη-

19. Πρβλ. Λευϊτ. 14,1 ἑξ
20. Ματθ. 8,4.

λαδή, διὰ νὰ εἶναι κατηγορία, B ἔλεγχος καὶ μαρτυρία ὅτι ἀπὸ μέρους μου ἔγιναν τὰ πάντα. Καὶ μολονότι ἤξερα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ παραμείνουν ἀδιόρθωτοι, ἐν τούτοις οὔτε καὶ ἔτσι παρέλειψα νὰ κάνω ὅ,τι ἦτο ἀπαραίτητον. Ἐκεῖνοι, ὅμως, ἔμειναν σταθεροὶ εἰς τὴν κακίαν των. Τὸ ἴδιον ἐξ ἄλλου λέγει καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «Θὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, διὰ νὰ εἶναι ἔλεγχος δι' ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου».[21] Διὰ τὰ ἔθνη ποὺ δὲν θὰ ὑπακούουν, οὔτε θὰ πιστεύουν. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανένας· Καὶ διατί κηρύττεις πρὸς ὅλους, ἐὰν δὲν πρόκειται ὅλοι νὰ πιστεύσουν; Διὰ νὰ φανῶ ὅτι ἐγὼ ἔκανα ὅλα ὅσα ἔπρεπε νὰ γίνουν καὶ νὰ μὴ ἠμπορῇ κανένας ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ νὰ μὲ κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀκούσει τὸ κήρυγμά μου. Διότι θὰ τοὺς κατηγορήσῃ τὸ ἴδιον τὸ κήρυγμα C καὶ δὲν θὰ δικαιοῦνται νὰ ἰσχυρισθοῦν μετὰ ταῦτα, ὅτι δὲν ἠκούσαμεν. Ἀφοῦ τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας ἔφθασε μέχρι τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης.[22]

Αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ἂς κάνωμεν εἰς τοὺς συνανθρώπους μας ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἂς εὐχαριστοῦμεν διαρκῶς τὸν Θεόν. Διότι θὰ ἦτο παράλογον, ἐνῷ ἔμπρακτα κάθε ἡμέραν ἀπολαμβάνομεν τὴν δωρεὰν αὐτοῦ, νὰ μὴ τὸν εὐγνωμονοῦμεν ἔστω καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ μάλιστα, ὅταν ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτὴ μᾶς προξενεῖ καὶ πάλιν ὠφέλειαν. D Βέβαια, ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε τὸ ἰδικόν μας, ἐνῷ ἡμεῖς χρειαζόμεθα ὅλα τὰ ἰδικά του. Πραγματικά, ἡ εὐχαριστία μας δὲν προσθέτει τίποτε εἰς τὸν Θεόν, ἡμᾶς, ὅμως, μᾶς καθιστᾷ περισσότερον οἰκείους εἰς αὐτόν. Διότι, ἐὰν ἡ ἀγάπη μας γίνεται ὑπερβολικὰ θερμὴ διὰ πρόσωπα ποὺ μᾶς ἔχουν εὐεργετήσει, κάθε φορὰν ποὺ φέρομεν εἰς τὸ μυαλό μας τὴν εὐεργασίαν των, πολὺ περισσότερον θὰ γίνωμεν πιὸ πρόθυμοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐνθυμούμεθα συνεχῶς τὰς ἐνεργείας του διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Προσπαθεῖτε νὰ γίνεσθε εὐγνώμονες».[23] Διότι ὁ καλύτερος φύλαξ τῆς εὐεργεσίας εἶναι ἡ μνήμη τῆς εὐεργεσίας καὶ ἡ συνεχὴς εὐχαριστία.

21. Ματθ. 24,14.
22. Ψαλμ. 18,5.
23. Κολασσ. 3,15.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ φρικτὸν μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄφθονα προσφέρεται ἡ σωτηρία, καὶ τελεῖται εἰς κάθε σύναξιν τῶν πιστῶν, ὀνομάζεται εὐχαριστία, διότι ἀποτελεῖ ἀνάμνησιν πολλῶν εὐεργεσιῶν E καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀποκορύφωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς καὶ ἐν γένει ἀπὸ κάθε ἄποψιν μᾶς προετοιμάζει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν. Πραγματικά, ἐὰν τὸ νὰ γεννηθῇ ὁ Κύριος ἐκ παρθένου, εἶναι μέγα θαῦμα, καὶ γεμᾶτος κατάπληξιν ἔλεγεν ὁ εὐαγγελιστὴς «ὅλον αὐτὸ τὸ θαῦμα ἔγινεν»,[24] τὸ γεγονὸς ὅτι ἐθανατώθη, πές μου, πῶς θὰ τὸ θεωρήσωμεν;
31 A Ἐὰν τὸ νὰ γεννηθῇ ὀναμάζεται «ὅλον αὐτὸ τὸ θαῦμα», πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὀνομασθῇ ἡ σταύρωσις, ἡ ἔκχυσις τοῦ αἵματός του καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ του πρὸς τροφὴν καὶ εὐωχίαν πνευματικὴν ἰδικήν μας;

Συνεπῶς, ἂς εὐχαριστοῦμεν συνεχῶς τὸν Θεὸν καὶ ἡ εὐχαριστία αὐτὴ ἂς προτάσσεται κάθε λόγου καὶ ἔργου ἰδικοῦ μας. Ἂς τὸν εὐχαριστοῦμεν ὄχι μόνον διὰ τὰ ἰδικά μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων. Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ξερριζώσωμεν τὸν φθόνον ἀπὸ μέσα μας, νὰ ἐνδυναμώσωμεν τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ νὰ τὴν καταστήσωμεν πιὸ εἰλικρινῆ. Πραγματικά, δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ φθονήσῃς πλέον ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους εὐχαρίστησες τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ ἱερεὺς μᾶς προτρέπει, ἐνῷ τελεῖται ἡ θυσία αὐτή, νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον, διὰ τὰ προηγηθέντα, τὰ παρόντα, B διὰ τὰ συμβάντα εἰς τὸ παρελθὸν καὶ δι' ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον. Διότι ἡ εὐχαριστία αὐτὴ μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὴν γῆν καὶ μετατοπίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ἐνδιαφέροντά μας καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους μᾶς μεταμορφώνει εἰς ἀγγέλους. Πραγματικά, καὶ οἱ ἄγγελοι ὅλοι μαζὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς ἐχάρισε, ὅταν λέγουν· «Ἂς εἶναι δόξα εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰρήνη εἰς τὴν γῆν, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀπόδειξις τῆς εὐνοίας καὶ εὐαρεσκείας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους».[25] Καὶ ποίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς ἡμᾶς, ὅσοι δὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἶναι ἄνθρωποι; Πρὸ πάντων, λοιπόν, πρὸς ἡμᾶς ἀπευθύνεται.

24. Ματθ. 1,22.
25. Λουκ. 2,14.

Διότι ἔτσι ἐδιδάχθημεν νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς συνανθρώπους μας, ὥστε καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκείνων νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς ἰδικά μας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν ἐπιστολῶν του εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης.

C Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ἂς εὐχαριστοῦμεν συνεχῶς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἰδικά μας ἀγαθὰ καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων, καὶ διὰ τὰ μικρὰ καὶ διὰ τὰ μεγάλα. Διότι καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ δωρεὰ εἶναι μικρά, γίνεται μεγάλη ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν ἔδωσεν ὁ Θεός. Μᾶλλον, ὅμως, τίποτε ἰδικόν του δὲν εἶναι μικρόν, ὄχι μόνον διότι δίδεται ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐξεταζόμενον.

Καὶ διὰ νὰ παραλείψω ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ εἶναι περισσότερα καὶ ἀπὸ τὴν ἄμμον ὡς πρὸς τὸ πλῆθος, ἐρωτῶ· Ποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ ἴσον πρὸς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν μας; Διότι ὅ,τι ἦτο διὰ τὸν Θεὸν τὸ πιὸ πολύτιμον ἀπὸ ὅλα, δηλαδή, ὁ μονογενής του Υἱός, αὐτὸν προσέφερε διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδικήν μας, ἂν καὶ εἴμεθα ἐχθροί του. D Καὶ ὄχι μόνον τὸν προσέφερεν, ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν προσφοράν μᾶς τὸν παρέθεσεν εἰς τὴν τράπεζαν[26] καὶ ἔτσι ἔκανε τὰ πάντα πρὸς χάριν μας, καὶ τὸν προσέφερε, δηλαδή, καὶ ἠθέλησε νὰ μᾶς κάνῃ εὐγνώμονας διὰ τὰς παροχὰς αὐτάς. Πραγματικά, ἐπειδὴ συνήθως ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀχάριστος, πάντοτε ὁ ἴδιος ἀναλαμβάνει καὶ ἀναπληροῖ ὅ,τι εἶναι διὰ τὸ καλόν μας. Καὶ ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ ἔκανε μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν τοὺς ὑπενθύμιζε τὰς εὐεργεσίας του μὲ τὴν ἀναφορὰν τοποθεσιῶν, ἐποχῶν καὶ ἑορτῶν, τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, μὲ τὸ νὰ μᾶς κάνῃ νὰ τὸν εὐγνωμονοῦμεν συνεχῶς διὰ τὰς δωρεάς του μὲ τὸν τρόπον ποὺ τελεῖται ἡ λατρεία μας.[27]

Κατὰ συνέπειαν κανένας ἄλλος δὲν ἐφρόντισε τόσον πολὺ ὥστε νὰ καταστῶμεν ἄξιοι καὶ σπουδαῖοι καὶ διὰ μέσου ὅλων αὐτῶν εὐγνώμονες, ὅσον ὁ δημιουργός μας Θεός. E Δι' αὐτὸ πολλὰς φορὰς μᾶς εὐεργετεῖ χωρὶς νὰ θέλωμεν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν. Ἐάν, ὅμως, παραξενεύεσαι δι' ὅ,τι λέγω, θὰ σοῦ

26. Ἀναφέρεται εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.
27. Ἐννοεῖ τὰς ἐκφράσεις εὐχαριστίας ποὺ περιέχονται εἰς τὰς εὐχὰς τῆς λατρείας ἐν γένει καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Θείας Λειτουργίας.

ἀποδείξω ὅτι αὐτὸ συνέβη ὄχι εἰς κανένα ἀσήμαντον πρόσωπον, ἀλλὰ εἰς αὐτὸν τὸν μακάριον Παῦλον. Πραγματικὰ ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἀντιμετώπιζε πολλοὺς κινδύνους καὶ θλίψεις, πολλὰς φορὰς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς δοκιμασίας αὐτάς. [illegible] Ὁ Θεός, ὅμως, δὲν ἐπρόσεχε τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον αὐτοῦ. Καὶ διὰ νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸ ἔλεγεν· «Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις ποὺ σοῦ δίδω. Διότι ἡ δύναμίς μου ἀποδεικνύεται τελεία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθενής».[28] Ὥστε, προτοῦ νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ τὴν αἰτίαν, τὸν εὐεργετεῖ χωρὶς τὴν θέλησίν του καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ.

Λοιπόν, ποίαν μεγάλην ἀπαίτησιν ἔχει ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅταν μᾶς προτρέπῃ νὰ ἐκδηλώνωμεν τὴν εὐχαριστίαν μας πρὸς αὐτόν, διὰ τὸ τόσον του ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς; Ἂς ὑπακούσωμεν, συνεπῶς, εἰς τὴν ἐντολήν του καὶ ἂς τὴν ἐφαρμόζωμεν εἰς κάθε περίπτωσιν. Διότι, πραγματικά, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τίποτε δὲν ἐπροκάλεσε μεγαλυτέραν συμφοράν, ὅσον τὸ γεγονὸς ὅτι ἦσαν ἀχάριστοι. Ἐπίσης, καμμία ἄλλη αἰτία δὲν τοὺς ἔδωσε τὰ ἀλλεπάλληλα ἐκεῖνα κτυπήματα, ὅσον ἡ ἀχαριστία. Μᾶλλον, ὅμως, καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ κτυπήματα, ἡ ἀχαριστία κατέστρεφε καὶ διέφθειρε τὴν ψυχήν των. B «Διότι ἡ ἐλπὶς τοῦ ἀχαρίστου», λέγει, «εἶναι ὅπως ἡ χειμωνιάτικη πάχνη»,[29] ἐπειδὴ ναρκώνει καὶ νεκρώνει τὴν ψυχήν, ὅπως ἡ πάχνη τὰ σώματα. Αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἐγωισμὸν καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι ἄξιος διὰ κάτι. Ἀντίθετα, ὁ ταπεινὸς θὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν ὄχι μόνον διὰ τὰ ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται κακά, καὶ δι' ὅσα θὰ πάθῃ, δὲν θὰ νομίσῃ ὅτι ἔπαθε κάτι χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζῃ.

Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ὅσον θὰ προοδεύσωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, τόσον περισσότερον νὰ ταπεινώσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας. Διότι καὶ ἡ ταπείνωσις αὐτὴ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀρετή. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν παρατηρήσωμεν μὲ προσοχήν, τόσον καλλίτερα ἀντιλαμβανόμεθα πόσον ἀπέχομεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅσον πιὸ πολὺ ἐπιδιδόμεθα εἰς τὴν ἀρετήν, C τόσον περισσότερον διδασκόμεθα νὰ γνωρί-

28. Β' Κορινθ. 12,9.
29. Σοφ. Σολομ. 16,29.

σωμεν τὴν ἀπόστασιν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμῶν.

Ἀλλὰ καὶ αὐτό, τὸ νὰ ἠμπορέσωμεν, δηλαδή, νὰ γνωρίσωμεν τὴν πραγματικήν μας ἀξίαν, δὲν εἶναι μικρὰ εὐσέβεια. Διότι ἐκεῖνος γνωρίζει καλὰ τὸν ἑαυτόν του, ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του χωρὶς καμμίαν ἀξίαν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Δαυῒδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅταν πλέον ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, τότε ἀκριβῶς ἐπέτυχαν αὐτό. Καὶ ὁ μὲν Ἀβραὰμ ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του χῶμα καὶ στάκτην,[30] ὁ δὲ Δαυῒδ σκουλήκι.[31] Καὶ ὅλοι, βέβαια, οἱ ἅγιοι καθ' ὅμοιον τρόπον μὲ αὐτοὺς ὀνομάζουν τοὺς ἑαυτούς των. Ἀντίθετα, ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀλαζονείας, αὐτὸς εἶναι ποὺ περισσότερον ἀπὸ ὅλους δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του. **D** Δι' αὐτὸ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν κοινὴν συνήθειαν λέγομεν διὰ τοὺς ὑπερηφάνους· Δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του, ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτόν του. Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτόν του, ποῖον ἠμπορεῖ νὰ γνωρίση; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του, θὰ ἠμπορέση νὰ γνωρίση τὰ πάντα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει ἑαυτόν, οὔτε τὰ ἄλλα θὰ γνωρίση. Παρόμοιος ἦτο ἐκεῖνος ποὺ ἔλεγεν· «Θὰ τοποθετήσω τὸν θρόνον μου πιὸ ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανόν».[32] Ἐπειδή, δηλαδή, ἠγνόησε τὸν ἑαυτόν, ἠγνόησε καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος δὲν ἐφέρετο ἔτσι, παρὰ ὠνόμαζε τὸν ἑαυτόν του ἔκτρωμα καὶ τελευταῖον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους καὶ δὲν ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του ἄξιον νὰ ὀνομάζεται ἀπόστολος, ὕστερα ἀπὸ τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα κατορθώματα.

Συνεπῶς, αὐτὸν νὰ ζηλώσωμεν καὶ αὐτὸν νὰ μιμηθῶμεν. **E** Θὰ τὸν μιμηθῶμεν, ὅμως, ἂν ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν προσκόλλησίν μας εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ πράγματα τῆς γῆς. Πραγματικά, τίποτε δὲν μᾶς κάνει νὰ ἀγνοῶμεν τόσον τὸν ἑαυτόν μας, ὅσον ἡ προσήλωσις εἰς τὰ βιοτικὰ πράγματα. Οὔτε, πάλιν, τίποτε μᾶς κάνει νὰ προσηλωθῶμεν τόσον εἰς τὰ βιοτικὰ πράγματα, ὅσον ἡ ἄγνοια τοῦ ἑαυτοῦ μας. Διότι αὐτὰ εὑρίσκονται εἰς ἀλ-

30. Γεν. 18,27.
31. Ψαλμ. 21,7.
32. Ἡσ. 14,13.

ληλοεξάρτησιν. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ ὑπερβολικὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν καὶ θεωρεῖ σπουδαῖα τὰ ἐπίγεια πράγματα δὲν θὰ ἠμπορέση νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτόν του, ὅσον καὶ ἂν προσπαθήση, [illegible] καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποὺ περιφρονεῖ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθά, θὰ γνωρίση εὔκολα τὸν ἑαυτόν του. Ὅταν πλέον γνωρίση τὸν ἑαυτόν του, γρήγορα θὰ προχωρήση καὶ πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς.

Ὥστε, διὰ νὰ μάθωμεν τὴν καλὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὅλα τὰ φθαρτὰ πράγματα, ποὺ ἀνάπτουν μέσα μας τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας, καὶ γνωρίσωμεν τὴν εὐτέλειάν μας, ἂς ἐπιδείξωμεν κάθε ταπεινοφροσύνην καὶ εὐσέβειαν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **B** μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ καθὼς καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἀγαθὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣΤ'

(Ματθ. η', 5—13)

«Ὅταν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναούμ, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἕνας ἑκατόνταρχος,[1] ὁ ὁποῖος τὸν παρεκάλει καὶ τοῦ ἔλεγε· Κύριε, ὁ δοῦλός μου[2] εἶναι κατάκοιτος εἰς τὸ σπίτι παραλυτικὸς καὶ βασανίζεται τρομερά».[3]

C Ὁ μὲν λεπρὸς ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν, ὅταν κατέβηκεν στὸ ὄρος,[4] ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῆς ἀφηγήσεως, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναούμ. Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δὲν ἀνέβηκαν εἰς τὸ ὄρος; Ὄχι, βέβαια, ἀπὸ ἀδιαφορίαν, διότι καὶ οἱ δύο εἶχαν θερμὴν πίστιν. Ἀλλ' ἀπέφυγαν τὴν ἄνοδον εἰς τὸ ὄρος διὰ νὰ μὴ διακόψουν τὴν διδασκαλίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν πλησίασε τὸν Ἰησοῦν ὁ ἑκατόνταρχος, λέγει· «Ὁ δοῦλός μου εἶναι κατάκοιτος εἰς τὸ σπίτι παραλυτικὸς καὶ βασανίζεται τρομερά».[5] Μερικοὶ λέγουν ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ, διατὶ δὲν ἔφερεν ἐκεῖ τὸν ἀσθενῆ. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν, λέγουν, ἐνῷ ἦτο παράλυτος καὶ ὑπέφερε τρομερὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἦτο ἑτοιμοθάνατος, νὰ μεταφερθῇ μὲ φορεῖον. Τὸ ὅτι δὲ ἦτο ἑτοιμοθάνατος τὸ ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς, ὅταν λέγῃ· «Ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ».[6]

1. «Ἑκατόνταρχος» εἶναι Ρωμαῖος ἀξιωματικός, ὁ ὁποῖος συνήθως διοικεῖ στρατιωτικὸν τμῆμα ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν ἀποτελούμενον.
2. Τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχει τὴν λέξιν «παῖς», ἡ ὁποία δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ τὸν υἱόν, εἰς μικρὰν ἡλικίαν, καὶ τὸν δοῦλον εἰς οἱανδήποτε ἡλικίαν. Μολονότι ὑπάρχει καὶ παιδικὴ παράλυσις, ἐν τούτοις φυσιολογικῶς ἡ νόσος αὐτὴ προσβάλλει τοὺς ἔχοντας κάποιαν ἡλικίαν. Συνεπῶς τὸ «παῖς» ἐδῶ σημαίνει μᾶλλον τὸν δοῦλον, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ καὶ ὁ Λουκᾶς, που εἰς τὴν παράλληλον ἀφήγησιν χρησιμοποιεῖ τὸ «δοῦλος» Πρβλ. Λουκ. 7,2.
3. Ματθ. 8,5—6.
4. Πρβλ. Ματθ. 8,2 — 5.
5. Φαίνεται, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο δι' ἁπλῆν παράλυσιν, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια εἶχε χαρακτῆρα ρευματικὸν ἢ ἀρθριτικὸν καὶ διὰ τοῦτο συνοδεύετο ἀπὸ δριμεῖς πόνους.

D Ἐγώ, ὅμως, ὑποστηρίζω ὅτι τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἔφερε τὸν παράλυτον εἰς τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἔχει μεγάλην πίστιν, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς καταβιβάσαντας τὸν ἄλλον παραλυτικὸν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ ἤνοιξαν τὴν στέγην.[7] Ἐπειδή, δηλαδή, ἐγνώριζε καλὰ ὅτι εἶναι ἀρκετὴ καὶ μία λέξις τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον, ἐθεώρησε περιττὸν νὰ τὸν μεταφέρῃ.

Τί κάνει, ὅμως, ὁ Ἰησοῦς; Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔκανεν εἰς καμμίαν ἄλλην περίπτωσιν τὸ κάνει ἐδῶ. Διότι ἐνῷ πάντοτε ἱκανοποιεῖ τὸ αἴτημα αὐτῶν ποὺ τὸν παρεκάλουν, εἰς τὸ παρὸν περιστατικὸν ὑπερθεματίζει καὶ δὲν ὑπόσχεται μόνον ὅτι θὰ τὸν θεραπεύσῃ, ἀλλ' ὅτι θὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἑκατοντάρχου.[8] Τὸ κάνει δὲ αὐτὸ διὰ νὰ μάθωμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἑκατοντάρχου. Πραγματικά, ἐὰν δὲν ἔδιδεν αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ἔλεγεν· Πήγαινε, θὰ θεραπευθῇ ὁ δοῦλός σου, τότε δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τίποτε ἀπὸ αὐτά. Τὸ ἴδιον, ἐξ ἄλλου, ἔκανε καὶ εἰς τὴν Συροφοινίκισσαν γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ ἀντίθετον τρόπον.[9] E Ἐδῶ, δηλαδή, χωρὶς νὰ προσκαλῆται λέγει ὅτι θὰ ὑπάγῃ ἀπὸ ἰδικήν του πρωτοβουλίαν εἰς τὸ σπίτι, διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν πίστιν καὶ τὴν μεγάλην ταπείνωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου, ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Συροφοινικίσσης, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀρνεῖται τὴν θεραπείαν, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅταν αὐτὴ ἐπιμένῃ, τὴν φέρει εἰς ἀμφιβολίαν. Διότι, σὰν σοφὸς καὶ ἐφευρετικὸς ἰατρὸς ποὺ εἶναι, γνωρίζει καλὰ διὰ μέσου τῶν ἀντιθέτων νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Καὶ ἐδῶ μὲν μὲ τὴν αὐτεπάγγελτον παρουσίαν του, **314** ἐκεῖ δὲ μὲ τὴν ἀναβολὴν καὶ ἄρνησιν τῆς θεραπείας ἀποκαλύπτει τὴν πίστιν τῆς γυναικός. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅταν λέγῃ· «Δὲν θὰ ἀποκρύψω ἀπὸ τὸν δοῦλόν μου Ἀβραάμ»,[10] διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του

6. Λουκ. 7,2.
7. Πρβλ. Μάρκ. 2, 1 — 12.
8. Πρβλ. Ματθ. 8,7.
9. Μαρκ. 7,25 — 30.
10. Γεν. 18,17.

διὰ τὰ Σόδομα.[11] Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λὼτ ἀρνοῦνται οἱ ἀπεσταλμένοι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ σπίτι του διὰ νὰ πληροφορηθῇς τὸ μέγεθος τῆς φιλοξενίας τοῦ δικαίου ἐκείνου.[12]

Ποίαν ἀπάντησιν δίδει, ὅμως, ὁ ἑκατόνταρχος; «Δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου».[13] Ἂς ἀκούσωμεν τοὺς λόγους αὐτοὺς ὅσοι πρόκειται νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Χριστόν. Διότι καὶ σήμερα εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτόν. **B** Ἂς τὰ ἀκούσωμεν καὶ ἂς τὸν μιμηθῶμεν καὶ ἂς ὑποδεχθῶμεν τὸν Κύριον μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον. Διότι ὅταν θὰ ὑποδεχθῇς ἕνα πτωχόν, ἕνα πεινασμένον καὶ ἕνα γυμνόν, τὸν Κύριον ὑποδέχεσαι καὶ τρέφεις.

«Ἀλλὰ πὲς μόνον ἕνα λόγον καὶ θὰ θεραπευθῇ ὁ δοῦλός μου».[14] Πρόσεξε ὅτι καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, ὅπως προηγουμένως ὁ λεπρός,[15] ἔχει τὴν πρέπουσαν διὰ τὸν Ἰησοῦν γνώμην. Πραγματικά, οὔτε καὶ ὁ ἑκατόνταρχος εἶπεν· Παρακάλεσε. Οὔτε εἶπεν· Προσευχήσου καὶ ἱκέτευσε. Ἀλλὰ μόνον· Νὰ διατάξῃς.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ ἐφοβήθη μήπως ὁ Ἰησοῦς ἀλλάξῃ πρόθεσιν, λέγει· «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος, ποὺ εὑρίσκομαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, καὶ ἔχω ὑπὸ τὰς διαταγάς μου στρατιώτας καὶ λέγω εἰς τοῦτον· Πήγαινε, καὶ πηγαίνει· καὶ εἰς τὸν ἄλλον λέγω· Ἔλα, καὶ ἔρχεται. Καὶ εἰς τὸν δοῦλόν μου λέγω· Κάμε αὐτό, καὶ τὸ ἐκτελεῖ».[16]

Καὶ τί σημασία ἔχει, ἀντιλέγει κάποιος, ἐὰν ὁ ἑκατόνταρχος εἶχεν αὐτὴν τὴν γνώμην;[17] **C** Τὸ θέμα ποὺ ἐρευνᾶται εἶναι, ἐὰν ὁ Χριστὸς ἐδέχθη καὶ ἐπεκύρωσεν αὐτήν. Ὀρθὰ καὶ πολὺ συνετὰ ὁμιλεῖ. Συνεπῶς, ἂς ἐξετάσωμεν αὐτὸ ἀκριβῶς. Καὶ θὰ εὕρωμεν ὅτι καὶ ἐδῶ ἔγινεν ἐκεῖνο, ποὺ ἔγινε καὶ μὲ τὸν λεπρόν. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ λεπρὸς εἶπεν· «ἐὰν θέλῃς»[18] (καὶ δὲν ὑποστηρί-

11. Πρβλ. Γεν. 18,23 ἑξ.
12. Πρβλ. Γεν. 19,1 ἑξ.
13. Ματθ. 8,8.
14. Ματθ. 8,8.
15. Ματθ. 8,2.
16. Ματθ. 8,9.
17. Ὅτι, δηλαδή, ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον δοῦλον.
18. Ματθ. 8,2.

ζομεν τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ μόνον εἰς ὅ,τι εἶπεν ὁ λεπρός, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὄχι μόνον δὲν διέλυσε τὴν ὑποψίαν τοῦ λεπροῦ περὶ τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ καὶ περισσότερον τὴν ἐστερέωσεν, μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ ἐκεῖνο ποὺ ἦτο περιττὸν νὰ τὸ εἴπῃ, ὅταν λέγῃ· «Θέλω, καθαρίσου»,[19] διὰ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν πίστιν ἐκείνου), ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ εἶναι δίκαιον νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν συνέβη κάτι παρόμοιον. Διότι, πραγματικά, θὰ εὕρωμεν ὅτι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔγινε πάλιν καὶ ἐδῶ. **D** Ὅταν, δηλαδή, ὁ ἑκατόνταρχος εἶπεν αὐτὰς τὰς λέξεις[20] καὶ παρεδέχθη τόσην μεγάλην δύναμιν διὰ τὸν Ἰησοῦν, ὄχι μόνον δὲν ἠρνήθη ὁ Κύριος, ἀλλὰ τὴν ἀπεδέχθη καὶ μάλιστα ἔκανε καὶ κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἁπλῆν παραδοχήν. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν ὅτι ἐπήνεσε μόνον τὸ λεχθέν, ἀλλά, διὰ νὰ δείξῃ ἐπίτασιν τοῦ ἐπαίνου, λέγει ὅτι «ἐθαύμασεν»[21] ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ὄχι μόνον ἐθαύμασεν, ἀλλὰ ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἔφερεν ὡς παράδειγμα τὸν ἑκατόνταρχον, εἰς τοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ τὸν μιμηθοῦν.

Βλέπεις ὅτι καθένας ποὺ ἐπίστευσεν εἰς τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔγινεν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ; Καὶ τὰ πλήθη ἔμειναν κατάπληκτα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, διότι τοὺς ἐδίδασκε σὰν νὰ εἶχεν ἐξουσίαν[22]. Καὶ ὄχι μόνον δὲν τοὺς κατηγόρησε διὰ τὴν γνώμην των αὐτήν, ἀλλὰ τοὺς ἐπῆρε μαζί του καὶ κατέβηκεν ἀπὸ τὸ ὄρος **E** καί, μὲ τὸν τρόπον ποὺ ἐθεράπευσε τὸν λεπρόν, ἐπεκύρωσε τὴν γνώμην των. Ὁ λεπρός, πάλιν, ἔλεγεν· «Ἐὰν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μὲ καθαρίσῃς»[23]. Καὶ ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐμάλωσεν, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τὸν θεραπεύσῃ, ὅπως ἐκεῖνος εἶπεν, τὸν ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὴν νόσον. Ὁ ἑκατόνταρχος, ἐπίσης, λέγει· «Πὲς ἕνα λόγον καὶ θα θεραπευθῇ ὁ δοῦλός μου»[24]. **318** Ὁ δὲ Ἰησοῦς γεμᾶτος θαυμασμὸν δι' αὐτὸν ἔλεγεν· «Οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὕρηκα τόσον μεγάλην πίστιν».[25]

Διὰ νὰ διδαχθῇς, ὅμως, τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τὴν ἀντί-

19. Ματθ. 8,3.
20. Τὸ «εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου» Ματθ. 8,8.
21. Ματθ. 8,10.
22. Πβλ. Ματθ. 7, 28 - 29.
23. Ματθ. 8,2.
24. Ματθ. 8,8.
25. Ματθ. 8,10.

θετον περίπτωσιν, πρόσεξε τὸ ἑξῆς· Ἐπειδὴ ἡ Μάρθα δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον πρὸς τὰ παραπάνω, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δηλαδή, «ὅσα καὶ ἂν ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ σοῦ τὰ δώσῃ»[26], ὄχι μόνον δὲν ἐπῃνέθη, ἂν καὶ ἦτο πολὺ γνωστὴ καὶ ἀγαπητὴ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνῆκεν εἰς ἐκείνους ποὺ εἶχαν δείξει μεγάλον ζῆλον δι' αὐτόν, ἀλλὰ τῆς ἔκανε τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν διώρθωσεν, διότι δὲν εἶχεν ὁμιλήσει ὀρθά. Πραγματικά, ἔλεγεν εἰς αὐτήν· «Δὲν σοῦ εἶπα ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς, θὰ ἴδῃς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;»[27], ἐπιπλήττων αὐτήν, σὰν νὰ μὴ εἶχεν ἀκόμη πιστεύσει. Καί, ἀκόμη, ἐπειδὴ ἔλεγεν ἡ Μάρθα ὅτι «ὅσα καὶ ἂν ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ σοῦ τὰ δώσῃ», διὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ τοῦ εἴδους **B** καὶ νὰ τὴν διδάξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ ἀντλήσῃ δύναμιν ἀπὸ ἄλλον, ἀλλ' ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή»[28], ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν περιμένω νὰ δεχθῶ ἀπὸ ἄλλου τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικήν μου δύναμιν ἐργάζομαι τὰ πάντα.

Συνεπῶς, θαυμάζει τὸν ἑκατόνταρχον καὶ τὸν ἐμφανίζει ἐνώπιον τοῦ πλήθους καὶ τὸν τιμᾷ μὲ τὴν παροχὴν τῆς βασιλείας του καὶ προτρέπει ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ τὸν μιμηθοῦν. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἶπεν αὐτά, διὰ νὰ διδάξῃ, δηλαδή, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν μὲ αὐτὸν πίστιν, ἄκουσε μὲ ποίαν ἀκριβολογίαν τὸ ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ ὁ εὐαγγελιστής· Ὁ Ἰησοῦς, λέγει, ἐστράφη πρὸς ἐκείνους ποὺ τὸν ἠκολούθουν καὶ εἶπεν· «Οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὑρῆκα τόσον μεγάλην πίστιν»[29]. **C** Ὥστε, τὸ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς διαθέτει μεγάλην δύναμιν, γίνεται ἀφορμὴ ποὺ αὐξάνει τὴν πίστιν καὶ δίδει τὴν βασιλείαν καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθά. Πραγματικά, ὁ ἔπαινος τοῦ ἑκατοντάρχου δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τοὺς λόγους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀσθενῆ τὸν ἔλαβεν ὑγιῆ διὰ τὴν πίστιν του, καὶ λαμπρὸν στέφανον τοῦ πλέκει ὁ Ἰησοῦς καὶ μεγάλας δωρεὰς τοῦ ὑπόσχεται, ὁμιλῶν ὡς ἑξῆς· «Πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολὴν καὶ δύσιν καὶ θὰ παρακαθήσουν

26. Ἰωάν. 11, 22.
27. Ἰωάν. 11,40.
28. Ἰωάν. 11, 25.
29. Ματθ. 8,10.

μαζὶ μὲ τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ..., ἐνῷ ἐκεῖνοι ποὺ ἐκ καταγωγῆς εἶναι κληρονόμοι τῆς βασιλείας θὰ ριφθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτήν»[30]. Ἐπειδή, λοιπόν, εἶχε κάνει πολλὰ θαύματα ἐνώπιον τοῦ πλήθους, δι' αὐτὸ τοὺς ὁμιλεῖ μὲ μεγαλυτέραν παρρησίαν ἀναφορικῶς μὲ τὴν θείαν του φύσιν.

D Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ κανένας τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ἑκατοντάρχου ἦσαν λόγοι κολακείας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅλοι ἀνεξαιρέτως ὅτι ἐξέφραζον τὴν πραγματικὴν διάθεσιν αὐτοῦ, λέγει· «Πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου καὶ ὅπως ἐπίστευσες, ἔτσι ἂς γίνῃ»[31]. Καὶ ἀμέσως ἠκολούθησεν ἡ πρᾶξις τῆς θεραπείας, ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ ἑκατοντάρχου. «Καὶ ἐθεραπεύθη ὁ δοῦλός του ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην»[32]. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν Συροφοινίκισσαν. Διότι καὶ εἰς ἐκείνην εἶπεν «Γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἂς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις. Καὶ ἐθεραπεύθη ἡ θυγατέρα της»[33].

Ἐπειδή, ὅμως, ὁ Λουκᾶς[34], ἐξιστορῶν τὸ ἴδιον θαῦμα, προσθέτει καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιλύσω καὶ τὸ πρόβλημα αὐτό[35]. Τί λέγει, λοιπόν, ὁ Λουκᾶς; **E** Ἔστειλεν (ὁ ἑκατόνταρχος) μερικοὺς προεστοὺς τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἔλθῃ[36]. Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι ὁ ἴδιος ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος[37]. Καὶ μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ πρῶτος ἑκατόνταρχος δὲν εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἄλλον, ἂν καὶ παρουσιάζῃ πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς αὐτόν. Διότι, πραγματικά, διὰ τὸν ἕνα λέγει ὁ Λουκᾶς ὅτι «καὶ τὴν συναγωγήν μας ἔκτισε καὶ τὸ ἔθνος μας ἀγαπᾷ»[38]. Διὰ τὸν ἄλλον ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Οὔτε μεταξὺ τῶν

30. Ματθ. 8,11 — 12.
31. Ματθ. 8,13.
32. Ματθ. 8,13.
33. Ματθ. 15,28.
34. Πρβλ. Λουκ. 7, 1—10.
35. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ διαβάσῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς διηγήσεις τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου (8,5 — 13) καὶ Λουκᾶ (7,1 — 10), διὰ νὰ ἔχῃ ἰδίαν ἀντίληψιν τῶν διαφορῶν καὶ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ παρακολουθήσῃ καλλίτερα τὴν σκέψιν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.
36. Πρβλ. Λουκ. 7,3.
37. Πρβλ. Ματθ. 8,5.
38. Λουκ. 7,5.

Ἰσραηλιτῶν δὲν εὑρῆκα τόσον μεγάλην πίστιν.[39] Καὶ εἰς τὸν πρῶτον δὲν εἶπεν **316** «ὅτι πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολὴν καὶ δύσιν»[40] καὶ εἶναι φυσικὸν ὅτι ἦτο Ἰουδαῖος. Τί θὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ἄποψιν αὐτήν; Τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι εὔκολος λύσις τοῦ ζητήματος. Παραμένει, ὅμως, τὸ πρόβλημα, ἐὰν εἶναι καὶ ἀληθινή.

Ἐγὼ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται διὰ τὸν ἴδιον ἑκατόνταρχον καὶ εἰς τὰς δύο διηγήσεις τῶν εὐαγγελιστῶν. Τότε, διατί, ἐρωτᾷ κάποιος, ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει ὅτι εἶπεν αὐτός· «Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου»[41], ὁ δὲ Λουκᾶς ὅτι ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι του;[42] Νομίζω ὅτι ἐδῶ ὁ Λουκᾶς ὑπαινίσσεται τὴν κολακείαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εὑρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν μιᾶς συμφορᾶς, ἀλλάσσουν πολλὰς γνώμας. Πραγματικά, ἦτο φυσικὸν νὰ ἤθελεν ὁ ἑκατόνταρχος νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ τὸν ἠμπόδισαν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι, πού, διὰ νὰ τὸν κολακεύσουν, θὰ τοῦ εἶπαν ὅτι θὰ ὑπάγωμεν ἡμεῖς νὰ σᾶς τὸν φέρωμεν. **B** Πρόσεξε, λοιπόν, ὅτι καὶ ἡ παράκλησις αὐτῶν εἶναι γεμάτη κολακεία. «Διότι ἀγαπᾷ», λέγουν, «τὸ ἔθνος μας καὶ τὴν συναγωγήν μας μὲ ἰδικά του χρήματα μᾶς ἔκτισεν»[43]. Οὔτε γνωρίζουν μὲ ποίαν βάσιν ἐπαινοῦν τὸν ἄνδρα. Διότι ἔπρεπε νὰ εἴπουν ὅτι ἤθελεν ὁ ἴδιος νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σὲ παρακαλέσῃ, ἀλλὰ τὸν ἠμποδίσαμεν ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἐγνωρίζαμεν τὴν συμφοράν του καὶ τὸ «πτῶμα»[44] ποὺ εἶχε μέσα εἰς τὸ σπίτι του, καὶ ἔτσι νὰ παρουσιάσουν τὴν μεγάλην πίστιν τοῦ ἑκατοντάρχου. Δὲν λέγουν, ὅμως, αὐτό, διότι δὲν ἤθελαν νὰ ἀποκαλύψουν τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρός, κινούμενοι ἀπὸ φθόνον. Ἀλλὰ ἐπροτίμων μᾶλλον νὰ συσκοτίσουν τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἦλθαν νὰ παρακαλέσουν, **C** διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἦτο κάποιος σπουδαῖος αὐτὸς ποὺ παρεκάλει, παρὰ νὰ διακηρύξουν τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχουν αὐτό, διὰ τὸ ὁποῖον εἶχαν ἔλθει. Διότι ὁ φθόνος εἶναι ἱκανὸς νὰ θολώσῃ τὸ μυαλό.

39. Ματθ. 8,10.
40. Ματθ. 8,11.
41. Ματθ. 8,8.
42. Πρβλ. Λουκ. 7,3.
43. Λουκ. 7,5.
44. Τὸν ἑτοιμοθάνατον παράλυτον, δηλαδή. (Πρβλ. Λουκ. 7,2).

Ἀλλ' ὁ Κύριος, ποὺ γνωρίζει καλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἐπαινεῖ τὸν ἑκατόνταρχον παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἰουδαίων. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν Λουκᾶν ποὺ τὸ ἐξηγεῖ. Λέγει, λοιπόν, τὰ ἑξῆς· «Καὶ ὅταν πλέον δὲν ἦτο μακράν, ἔστειλεν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ τοῦ εἶπεν· Κύριε, μὴ ἐνοχλῆσαι, διότι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην μου»[45]. Ὅταν, δηλαδή, ἔμεινεν ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν κακὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἰουδαίων, τότε ἀποστέλλει πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ λέγει· Μὴ νομίσῃς ὅτι δὲν ἦλθα ἀπὸ ὀκνηρίαν, ἀλλά, δὲν ἦλθα, ἐπειδὴ ἐθεώρησα τὸν ἑαυτόν μου ἀνάξιον νὰ σὲ ὑποδεχθῶ εἰς τὸ σπίτι μου.

D Ἐάν, τώρα, ὁ Ματθαῖος λέγει ὅτι τοὺς παραπάνω λόγους δὲν τοὺς εἶπε διὰ μέσου τῶν φίλων του[46], ἀλλὰ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως[47], τοῦτο δὲν δημιουργεῖ κανένα πρόβλημα. Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐρευνᾶται εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι, ἐὰν ὁ κάθε εὐαγγελιστὴς ἐπαρουσίασε τὴν προθυμίαν τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ ὅτι αὐτὸς εἶχε τὴν πρέπουσαν διὰ τὸν Χριστὸν γνώμην. Ἐξ ἄλλου, ἦτο φυσικόν, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν φίλων του, καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν ἔφθασεν, νὰ τοὺς ἐπανέλαβεν. Διαφορετικά, δὲν θὰ ἔλεγεν αὐτὸ ὁ Λουκᾶς, οὔτε τὸ ἄλλο ὁ Ματθαῖος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀντιφάσκουν μεταξύ των, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ὁ ἕνας συμπληρώνει ὅ,τι παραλείπει ὁ ἄλλος.

Πρόσεξε, ἀκόμη, μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως διακηρύσσει ὁ Λουκᾶς τὴν πίστιν τοῦ ἑκατοντάρχου, ὅταν εἶπεν, **E** ὅτι ὁ δοῦλός του ἦτο ἑτοιμοθάνατος[48]. Καὶ ὅμως, οὔτε ἡ κατάστασις αὐτὴ τὸν ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν οὔτε τὸν ἔρριψεν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἤλπιζεν ὅτι θὰ σωθῇ.

Ἐπίσης, ἐὰν ὁ Ματθαῖος λέγῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπεν· «Οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὑρῆκα τόσον μεγάλην πίστιν»[49], καὶ ὅτι ἔτσι φανερώνει ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἦτο Ἰσραηλίτης, ἐνῷ ὁ Λουκᾶς λέγει ὅτι ἔκτισε τὴν συναγωγήν[50], τοῦτο δὲν δημιουργεῖ ἀντίφασιν. **317**

45. Λουκ. 7,6.
46. Πρβλ. Λουκ. 7,6.
47. Πρβλ. Ματθ. 8,8.
48. Πρβλ. Λουκ. 7,2.
49. Ματθ. 8,10.
50. Πρβλ. Λουκ. 7,5.

Διότι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ εἶναι Ἰουδαῖος καὶ ἐν τούτοις καὶ τὴν συναγωγὴν νὰ κτίσῃ καὶ τὸ ἔθνος νὰ ἀγαπᾷ.

Σύ, ὅμως, σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴ ἐξετάζῃς μόνον τὰ ὅσα εἶπεν ὁ ἑκατόνταρχος, ἀλλὰ νὰ προσθέσῃς εἰς αὐτὰ καὶ τὸ ἀξίωμά του καὶ τότε θὰ καταλάβῃς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Διότι εἶναι μεγάλος ὁ ἐγωισμὸς ὅσων κατέχουν ἀξιώματα καὶ δὲν ταπεινώνονται οὔτε καὶ εἰς τὰς συμφοράς. Πραγματικά, ὁ ἀξιωματοῦχος ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης φέρει τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ σπίτι του καὶ τοῦ λέγει· Κατέβα[51], διότι τὸ παιδί μου εἶναι ἑτοιμοθάνατον[52]. Ὁ ἑκατόνταρχος, ὅμως, τῆς παρούσης ἀφηγήσεως δὲν συμπεριφέρεται ὅμοια μὲ αὐτόν, ἀλλὰ πολὺ καλλίτερα καὶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κατεβίβασαν τὴν κλίνην μὲ τὸν παραλυτικὸν διὰ μέσου τῆς στέγης[53]. Διότι οὔτε τὴν σωματικὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ ἐπιζητεῖ **B** οὔτε μετέφερε τὸν ἀσθενῆ κοντὰ εἰς τὸν Ἰατρόν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν εἶχε μικρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γνώμην, ποὺ ἐταίριαζεν εἰς Θεόν. Καὶ λέγει· «Πὲς μόνον ἕνα λόγον»[54]. Καὶ δὲν λέγει εἰς τὴν ἀρχὴν «Πὲς ἕνα λόγον», ἀλλὰ ἀφηγεῖται μόνον τὸν πόνον του. Δὲν ἐπερίμενε, βέβαια, ἀπὸ τὴν μεγάλην του ταπεινοφροσύνην, ὅτι ἀμέσως ὁ Κύριος θὰ ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸ αἴτημά του καὶ θὰ ἐζήτει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι του. Δι' αὐτό, ὅταν ἤκουσε νὰ λέγῃ ὁ Κύριος, ὅτι «ἐγὼ θὰ ἔλθω καὶ θὰ τὸν θεραπεύσω»[55], τότε τοῦ λέγει «πὲς ἕνα λόγον».

Οὔτε, βέβαια, τοῦ ἔφερε σύγχυσιν τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς τὴν συμφορὰν φιλοσοφεῖ, προσέχων ὄχι τόσον τὴν ὑγείαν τοῦ δούλου, ὅσον τὸ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι διαπράττει κάποιαν ἀσέβειαν. Ἂν καὶ δὲν ἠνάγκασεν ὁ ἴδιος τὸν Ἰησοῦν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτήν, ἐν τούτοις καὶ πάλιν φοβεῖται μήπως φανῇ ὅτι ὑπερεκτιμᾷ τὴν ἀξίαν του καὶ φέρῃ κατ' ἐπάνω του βαρὺ πρᾶγμα.

C Εἶδες τὴν σύνεσίν του; Κύτταξε, τώρα, καὶ τὴν ἀνοησίαν τῶν Ἰουδαίων, ὅταν λέγουν· «Εἶναι ἄξιος αὐ-

51. Νὰ μεταβῇ, δηλαδή, ἀπὸ τὴν Κανᾶ εἰς τὴν Καπερναούμ. (Πρβλ. Ἰωάν. 4,46 — 47).
52. Πρβλ. Ἰωάν. 4,49.
53. Πρβλ. Μαρκ. 2,1 — 12.
54. Ματθ. 8,8. Λουκ. 7,7.
55. Ματθ. 8,7.

τὸς εἰς τὸν ὁποῖον θὰ δώσῃ τὴν χάριν του»[56]. Ἐνῷ, δηλαδή, ἔπρεπε νὰ καταφύγουν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ, αὐτοὶ προβάλλουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ διατυπώσουν τὸ αἴτημά τους. Ἐκεῖνος, ὅμως, δὲν εἶναι ὅπως αὐτοί, ἀλλὰ διεκήρυξεν ὅτι εἶναι πολὺ ἀνάξιος ὄχι μόνον τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ νὰ δεχθῇ τὸν Κύριον εἰς τὸ σπίτι του. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ὅταν εἶπεν· «Τὸ παιδί μου εἶναι κατάκοιτον»[57], δὲν προσέθεσεν «εἰπέ», ἐπειδὴ εἶχε τὸν φόβον μήπως δὲν ἦτο ἄξιος νὰ λάβῃ τὴν δωρεάν. Περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν συμφοράν του. Ὅταν, πάλιν, εἶδε τὸν Χριστὸν νὰ προσφέρεται νὰ τὸν βοηθήσῃ, **D** οὔτε καὶ ἔτσι ἐβιάσθη, ἀλλὰ καὶ τότε συγκρατεῖται μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς μετριοπαθείας ποὺ τοῦ ταιριάζει.

Ἐάν, τώρα, ἐρωτᾷ κανείς· Διατί δὲν τοῦ ἀνταπέδωσε τὴν τιμὴν ὁ Χριστός; τὸ ἑξῆς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι, δηλαδή, καὶ πάρα πολὺ τὸν ἐτίμησεν. Κατὰ πρῶτον μέν, μὲ τὸ νὰ τοῦ δείξῃ τὴν γνώμην του, πρᾶγμα ποὺ ἐφάνη ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν μετέβη εἰς τὸ σπίτι του[58]. Δεύτερον δέ, μὲ τὸ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὴν βασιλείαν του καὶ νὰ τὸν προτιμήσῃ ἀπὸ ὅλον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος[59]. Ἐπειδή, λοιπόν, ἐθεώρησε τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον νὰ δεχθῇ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ σπίτι του, ἔγινεν ἄξιος καὶ τῆς βασιλείας **E** καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ποὺ ἀπήλαυσεν ὁ Ἀβραάμ.

Διατί, ὅμως, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἐπῃνέθη καὶ ὁ λεπρὸς ποὺ ἔδειξε μεγαλυτέραν πίστιν ἀπὸ τὸν ἑκατόνταρχον; Διότι αὐτὸς δὲν εἶπεν «πὲς ἕνα λόγον», ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι πιὸ μεγάλο ἀπὸ αὐτό, δηλαδή· Θέλησε μόνον, πρᾶγμα ποὺ ὁ προφήτης τὸ λέγει διὰ τὸν Πατέρα, ὅταν γράφῃ· «Ὅλα ὅσα ἠθέλησε τὰ ἐπραγματοποίησεν»[60]. **318** Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπῃνέθη. Διότι ὅταν τοῦ εἶπεν· «Πρόσφερε τὸ δῶρον, ποὺ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς διὰ νὰ τοὺς δείξῃς ὅτι ἐθεραπεύθης»,[61] δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι σὺ θὰ τοὺς κατηγορήσῃς, μὲ τὴν πίστιν σου. Ἐξ ἄλλου δὲν ἦτο ὅμοιον νὰ πιστεύσῃ ὁ Ἰουδαῖος καὶ

56. Λουκ. 7,4.
57. Ματθ. 8,6.
58. Πρβλ. Ματθ. 8,13. Λουκ. 7,10.
59. Πρβλ. Ματθ. 8,10 — 12.
60. Ψαλμ. 113, 11.
61. Ματθ. 8,4.

ἕνας ἀλλοεθνής. Διότι τὸ ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἦτο Ἰουδαῖος εἶναι φανερὸν καὶ ἀπὸ τὸν τίτλον «ἑκατόνταρχος» καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν «Οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὑρῆκα τόσον μεγάλην πίστιν». Ἦτο, βέβαια, πολὺ σημαντικὸν ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, νὰ φθάσῃ εἰς τόσον ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικά, ὅπως ἐγὼ νομίζω, ἐφαντάσθη αὐτὸς τὰς στρατιὰς τοῦ οὐρανοῦ, **B** ἢ ὅτι τὰ πάθη, ὅπως εἶναι ὁ θάνατος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, εἶναι ὑποταγμένα εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως οἱ στρατιῶται εἰς αὐτόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος εὑρισκόμενος ὑπὸ ἐξουσίαν».[62] Δηλαδή, σὺ εἶσαι Θεός, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος. Ἐγὼ εὑρίσκομαι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, ἐνῷ ἐσὺ δὲν εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κανενός. Ἐάν, λοιπόν, ἐγώ, ποὺ εἶμαι ἁπλὸς ἄνθρωπος καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων εὑρίσκομαι, ἔχω τόσον μεγάλην δύναμιν, πολὺ περισσότερον ὁ Ἰησοῦς, ποὺ εἶναι Θεὸς καὶ δὲν ὑπακούει εἰς ἄλλους. Ἐπιθυμεῖ, δηλαδή, νὰ πείσῃ τὸν Ἰησοῦν ὅτι δὲν τὰ λέγει αὐτὰ διὰ νὰ παρουσιάσῃ παράδειγμα ἰσοδύναμον, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ Κυρίου. Ὅταν ἐγώ, λέγει, ποὺ εἶμαι ὅμοιος μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ διατάσσω καὶ παράλληλα εὑρίσκομαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, **C** διαθέτω τόσην δύναμιν, ἀπὸ τὴν μικρὰν ὑπεροχὴν ποὺ μοῦ δίδει τὸ ἀξίωμά μου, καὶ κανένας δὲν μοῦ φέρει ἀντίρρησιν, ἀλλά, ὅ,τι διατάσσω, αὐτὸ γίνεται, καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ διαταγαὶ εἶναι ἀντίθετοι, (διότι «λέγω εἰς αὐτόν· Πήγαινε, καὶ πηγαίνει. Καὶ εἰς τὸν ἄλλον Ἔλα, καὶ ἔρχεται»),[63] πολὺ μεγαλυτέραν δύναμιν θὰ ἔχῃ ὁ Ἰησοῦς.

Μερικοὶ δὲ διαβάζουν ὡς ἑξῆς τὸ χωρίον· «Διότι καὶ ἐγώ, ἂν καὶ εἶμαι ἄνθρωπος», καί, ἀφοῦ θέσουν κόμμα ἐδῶ, προσθέτουν, «ἔχω ὑπὸ τὰς διαταγάς μου στρατιώτας».[64]

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, μὲ ποῖον τρόπον ἔδειξεν ὁ ἑκατόνταρχος ὅτι ὁ Ἰησοῦς δύναται νὰ κυριαρχῇ τοῦ θανάτου, σὰν νὰ ἦτο δοῦλός του, καὶ νὰ τὸν διατάσσῃ,

62. Ματθ. 8,9.
63. Ματθ. 8,9.
64. Πρόκειται διὰ διαφορετικὴν γραφὴν τοῦ χωρίου, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἀλλάσσει πολὺ τὸ νόημα τῶν λεγομένων.

σὰν νὰ ἦτο κύριός του. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ· «Ἔλα, καὶ ἔρχεται» καὶ «Πήγαινε, καὶ πηγαίνει», τὸ ἑξῆς ἐννοεῖ, ὅτι, δηλαδή, ἐὰν διατάξῃς νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὁ δοῦλός μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ. **D** Εἶδες μὲ ποίαν ἔννοιαν ἦτο πιστός; Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀποκαλυφθῇ ἀργότερα εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους, αὐτὸ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ ἀπεκάλυψε πλήρως, ὅτι, δηλαδή, ὁ Κύριος ἐξουσιάζει καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν καὶ κατεβάζει εἰς τὸν Ἅδην καὶ ξαναφέρνει εἰς τὴν ζωήν.

Καὶ δὲν ἔφερε μόνον ὡς παράδειγμα ὑπακοῆς τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπόδειξις μεγαλυτέρας ὑπακοῆς.[65] Ἂν καὶ εἶχε τόσον μεγάλην πίστιν, ἐν τούτοις θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον. Ὁ Χριστός, ὅμως, δεικνύων, ὅτι εἶναι ἄξιος νὰ τὸν δεχθῇ εἰς τὸ σπίτι του, καὶ θαυμάζων καὶ ἐπαινῶν αὐτόν, τοῦ ἔκανε πολὺ μεγαλύτερα καὶ τοῦ ἔδωσε περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἐζήτησεν. **E** Πραγματικά, ἐνῷ ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὴν σωματικὴν ὑγείαν τοῦ δούλου του, ἔφυγε ἀφοῦ ἔλαβε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες πῶς ἀπεδείχθη ἀληθινὸν τὸ «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπίγεια θὰ σᾶς χορηγηθοῦν»;[66] Ἐπειδή, λοιπόν, ἔδειξεν ὁ ἑκατόνταρχος μεγάλην πίστιν καὶ ταπεινοφροσύνην, ὁ Κύριος τοῦ ἔδωσε καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ δούλου τοῦ προσέθεσεν. Καὶ δὲν τὸν ἐτίμησε μόνον μὲ τὴν δωρεὰν αὐτήν, **319** ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ δείξῃ ποῖοι ἐκδιώκονται ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ εἰσέρχεται αὐτός.[67] Διότι ἐδῶ πλέον καθιστᾷ εἰς ὅλους φανερὸν ὁ Κύριος ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πίστεως εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ πράττονται σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ δωρεὰ αὐτὴ δὲν προορίζεται μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐθνικούς.[68] Ἰδιαίτερα δὲ δι' αὐτοὺς περισσότερον, παρὰ δι' ἐκείνους. Διότι νὰ μὴ ἔχετε τὴν ἰδέαν, λέγει, ὅτι αὐτὸ ἔγινεν ἀποκλειστικὰ διὰ τὸν ἑκατόνταρχον μόνον, καθ' ὅσον θὰ συμβῇ τὸ ἴδιον καὶ δι' ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε

65. Πρβλ. Ματθ. 8, 9 — 10
66. Ματθ. 6, 33.
67. Πρβλ. Ματθ. 8,11.
68. Ἐθνικοὶ εἶναι οἱ εἰδωλολάτραι ἐν γένει, οἱ μὴ Ἰουδαῖοι.

προφητεύων διὰ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἔτσι τοὺς ἔδιδε χρηστὰς ἐλπίδας. Ἐξ ἄλλου, τὸν ἠκολούθουν καὶ πολλοὶ ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν ὁποίαν ἔμεναν πολλοὶ ἐθνικοί.[69] Σκοπὸς ποὺ ἔλεγεν αὐτὰ ἦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μὴ ἀφήσῃ τοὺς ἐθνικοὺς νὰ περιπέσουν εἰς ἀπογοήτευσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἔπαρσιν τῶν Ἰουδαίων. B Ὥστε, διὰ νὰ μὴ γίνουν οἱ λόγοι του ἐμπόδιον εἰς τοὺς ἀκροατάς του καὶ διὰ νὰ μὴ τοὺς δώσῃ καμμίαν ἀφορμήν, δὲν ὁμιλεῖ προηγουμένως διὰ τοὺς ἐθνικούς, παρὰ μόνον ὅταν εὑρῆκε τὴν εὐκαιρίαν ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου, χωρίς, πάλιν νὰ ἀναφέρῃ καθαρὰ τὸ ὄνομα τῶν ἐθνικῶν. Πραγματικά, δὲν εἶπε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, ἀλλὰ «πολλοὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν»,[70] ποὺ ἐσήμαινεν ἀκριβῶς τοὺς ἐθνικούς, καὶ συγχρόνως μὲ τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν δὲν ἐσκανδάλιζε τοὺς ἀκροατάς, ἀφοῦ ὁ λόγος του ἦτο συνεσκιασμένος. Τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ διδασκαλία του ἦτο νέα καὶ ἀσυνήθης δὲν τὴν συγκαλύπτει μόνον μὲ τὸν παραπάνω τρόπον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι ἀντὶ τῆς βασιλείας ἀνέφερε τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ.[71] Διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἦτο γνωστὸν εἰς τοὺς ἐθνικούς, C ἐνῷ τοὺς Ἰουδαίους τίποτε δὲν τοὺς ἤλεγχε περισσότερον, ὅσον ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἀβραάμ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν εἶπε τίποτε εὐθέως διὰ τὴν γέενναν, ἀλλὰ λέγει ἐκεῖνο ποὺ περισσότερον τοὺς ἐλύπει· «Καὶ νὰ μὴ σᾶς ἀρέσῃ νὰ λέγετε μέσα σας ὅτι ἔχομεν πατέρα τὸν Ἀβραάμ».[72] Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ διὰ κάτι ἄλλο φροντίζει ὁ Ἰησοῦς, νὰ μὴ δώσῃ, δηλαδή, τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς.[73] Διότι, πραγματικά, ἐκεῖνος ποὺ ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του διὰ τοὺς πατριάρχας καὶ ὀνομάζει τοὺς κόλπους αὐτῶν ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν αὐτὸς καθ' ὁλοκληρίαν ἐξαφανίζει τὴν ὑποψίαν αὐτήν.

Ἂς μὴ νομίζῃ, λοιπόν, κανεὶς ὅτι μία εἶναι ἡ ἀπειλὴ ποὺ ὑπάρχει εἰς τοὺς λόγους αὐτούς,[74] διότι εἶναι δι-

69. Πρβλ. Ματθ. 4, 15, 25 καὶ 8,1.
70. Ματθ. 8,11.
71. Πρβλ. Ματθ. 8,11.
72. Ματθ. 3,9.
73. Τὴν ζωήν, ἡ ὁποία ἦτο σύμφωνος πρὸς τὸν Νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.
74. Πρβλ. Ματθ. 8,11 — 12.

πλῆ ἡ τιμωρία διὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἡ χαρὰ διὰ τοὺς ἐθνικούς. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους μέν, ὄχι μόνον διότι ἔχασαν τὴν βασιλείαν, D ἀλλὰ διότι ἔχασαν τὴν ἰδικήν των βασιλείαν, διὰ τοὺς ἐθνικοὺς δέ, ὄχι μόνον διότι ἀπέκτησαν τὰ οὐράνια ἀγαθά, ἀλλὰ διότι ἀπέκτησαν ἀγαθὰ ποὺ δὲν ἤλπιζαν. Καὶ μία τρίτη τιμωρία καὶ ἀπόλαυσις ἀντιστοίχως εἶναι τὸ ὅτι οἱ ἐθνικοὶ ἔλαβαν τὰ ἀγαθὰ τῶν Ἰουδαίων. Υἱοὺς δὲ τῆς βασιλείας[75] ὀνομάζει ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους εἶχεν ἑτοιμασθῆ ἡ βασιλεία. Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἔδειξεν ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ εὑρίσκοντο εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, τότε τοὺς ἀπομακρύνει.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ τὰ λεχθέντα ἦσαν κάπως ἀσαφῆ, τὰ διαβεβαιώνει μὲ τὸ θαῦμα, ὅπως εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἐπαληθεύει τὰ θαύματα ποὺ συμβαίνουν σύμφωνα μὲ μίαν προφητείαν. Ὅποιος, λοιπόν, δὲν πιστεύει εἰς τὴν τότε θεραπείαν τοῦ δούλου, ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸ θαῦμα ἐκεῖνο, E ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ προφητεία του ἐπηλήθευσε σήμερον.[76] Ἐξ ἄλλου καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ προφητεία κατέστη φανερὰ εἰς ὅλους ἀπὸ τὸ τότε θαῦμα. Δι' αὐτό, βέβαια, πρῶτα εἶπεν αὐτὰ καὶ ὕστερα ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον, διὰ νὰ καταστήσῃ πιστευτὰ τὰ μελλοντικὰ ἀπὸ τὰ παρόντα γεγονότα καὶ νὰ διαβεβαιώσῃ τὸ μικρότερον μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μεγαλυτέρου. Διότι τὸ νὰ ἀπολαμβάνουν οἱ ἐνάρετοι τὰ ἀγαθὰ 320 καὶ οἱ κακοὶ νὰ ὑφίστανται τὰ δεινά, δὲν εἶναι καθόλου ἀφύσικον. Ἐνῷ τὸ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸν παράλυτον καὶ νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρόν,[77] ἦτο κάτι μεγαλύτερον ἀπὸ ὅ,τι γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν.

Ἀλλὰ εἰς τὸ μεγάλο αὐτὸ καὶ ἄξιον θαυμασμοῦ γεγονὸς δὲν προσέφερεν ὀλίγα καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, πρᾶγμα ποὺ καὶ ὁ Χριστὸς τὸ ἐδήλωσεν, ὅταν ἔλεγεν· «Πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου καὶ ὅπως ἐπίστευσες, ἔτσι ἂς γίνῃ».[78] Εἶδες πῶς ἡ θεραπεία τοῦ δούλου διεκήρυξε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἑκατον-

75. Πρβλ. Ματθ. 8,12.
76. Καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας οἱ Ἰουδαῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ εὑρίσκωνται μακρὰν τοῦ Ἰησοῦ.
77. Πρβλ. Λουκ. 7,2.
78. Ματθ. 8,13.

τάρχου καί, ἀκόμη, ἔδωσε διαβεβαίωσιν διὰ τὸ μέλλον; Μᾶλλον, ὅμως, τὰ πάντα διεκήρυσσαν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Διότι δὲν ἐθεράπευσε μόνον τὸ σῶμα τοῦ δούλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἑκατοντάρχου **B** προσείλκυσεν εἰς τὴν πίστιν μὲ τὰ θαύματά του.

Σύ, ὅμως, μὴ προσέχῃς μόνον αὐτό, ὅτι, δηλαδή, ὁ ἕνας ἐπίστευσε καὶ ὁ ἄλλος ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ νὰ θαυμάσῃς καὶ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν ἔγινε τὸ θαῦμα. Πραγματικά, αὐτὸ φανερώνων ἔλεγεν· «Καὶ ἐθεραπεύθη ὁ δοῦλός του κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην».[79] Ὅπως, πάλιν, ἔλεγε καὶ διὰ τὸν λεπρὸν ὅτι, «Ἀμέσως ἐκαθαρίσθη».[80] Διότι ὁ Κύριος δὲν ἀπεδείκνυε τὴν δύναμίν του μόνον μὲ τὸ νὰ θεραπεύῃ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι ἐθεράπευε κατὰ τρόπον παράδοξον καί, μάλιστα, εἰς ἀκαριαῖον χρόνον. Καὶ δὲν ὠφέλει τοὺς ἀνθρώπους μόνον τοιουτοτρόπως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι, ὅταν ἐθαυματούργει, ὡμίλει συνεχῶς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὅλους τοὺς προσείλκυε πρὸς αὐτήν. Διότι ἐκείνους ποὺ τοὺς ἠπείλει ὅτι θὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἀπὸ αὐτήν, δὲν τοὺς ἠπείλει μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἐκφοβήσῃ καὶ μὲ τοὺς λόγους του νὰ τοὺς προσελκύσῃ πρὸς αὐτήν. **C** Ἐάν, ὅμως, οὔτε καὶ ἔτσι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀποκομίσουν ὠφέλειαν, ἡ εὐθύνη ὅλη εἶναι ἰδική των καὶ ὅλων ἐκείνων ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν. Διότι αὐτὸ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἴδῃ νὰ συμβαίνῃ ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὸν Ἰησοῦν. Πραγματικά, ὁ Ἰούδας ἦτο υἱὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἤκουσε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους μαθητάς· «Θὰ καθήσετε καὶ σεῖς εἰς δώδεκα θρόνους»,[81] ἀλλ' ἔγινεν υἱὸς τῆς γεέννης. Ἀντίθετα, ὁ Αἰθίοψ[82] ἐκεῖνος, ἂν καὶ ἦτο βάρβαρος[83] ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν,[84] ἐν τούτοις θὰ ἀπολαύσῃ τὰ βραβεῖα μαζὶ μὲ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει σήμερα καὶ εἰς ἡμᾶς. Διότι «πολλοί», λέγει, **D** «ποὺ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἶναι πρῶτοι θὰ εἶναι τελευταῖοι εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον, καὶ πολλοὶ τελευταῖοι θὰ εἶναι ἐκεῖ πρῶτοι».[85] Τὸ λέγει δὲ αὐτό, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνωνται οἱ ἁμαρτωλοὶ[86] μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν Θεόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ μὴ ἔχουν μεγάλην αὐτοπεποίθησιν οἱ πιστοὶ[86] μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἵστανται σταθερὰ εἰς τὴν ἀρετήν.

79. Ματθ. 8,13.
80. Ματθ. 8,2.
81. Ματθ. 19,28.
82. Πρβλ. Πράξ. 8,26 — 39.
83. Ἡ λέξις «βάρβαρος» ἐδῶ εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὸ «ἐθνικός» καὶ σημαίνει τὸν εἰδωλολάτρην, τὸν μὴ Ἰσραηλίτην, τὸν ἀγνοοῦντα τὸν ἀληθινὸν Θεόν.
84. Πρβλ. Ματθ. 8,11.

Τὸ ἴδιον διεκήρυσσεν καὶ ὁ Ἰωάννης προηγουμένως, ὅταν ἔλεγεν· «Ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νὰ ἀναστήσῃ ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ».[87] Ἐπειδή, δηλαδή, ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ αὐτό, δι' αὐτὸ διακηρύσσεται ἐκ τῶν προτέρων, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ δοκιμάσῃ κατάπληξιν ἀπὸ τὸ παράξενον τοῦ πράγματος. Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει αὐτὸ ὡς ἐνδεχόμενον νὰ συμβῇ, διότι προηγήθη τοῦ Κυρίου. Ὁ Χριστός, ὅμως, τὸ παρουσιάζει ὅτι θὰ συμβῇ ὁπωσδήποτε **E** καὶ τὸ ἐπικυρώνει μὲ τὰ θαυμαστὰ ἔργα του.

Κατὰ συνέπειαν, ὅσοι πιστεύομεν ἂς μὴ ἔχωμεν ὑπερβολικὴν αὐτοπεποίθησιν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἴμεθα σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας· «Ἐκεῖνος ποὺ νομίζει ὅτι στέκεται καλά, ἂς προσέχῃ μήπως πέσῃ».[88] Οὔτε, πάλιν, νὰ ἀπογοητευώμεθα ὅσοι ἔχομεν πέσει, ἀλλὰ νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας· «Μήπως δὲν σηκώνεται ἐκεῖνος ποὺ πίπτει;».[89] Διότι, πραγματικά, πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν φθάσει εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶχαν δείξῃ μεγάλην ὑπομονὴν καὶ ἔζων εἰς τὰς ἐρήμους, **321** χωρὶς νὰ ἴδουν γυναῖκα οὔτε εἰς τὸ ὄνειρόν των, ὅταν ἔδειξαν μικρὰν ραθυμίαν, ἐνικήθησαν καὶ ἔπεσαν εἰς τὸ βάραθρον τῆς κακίας. Ἄλλοι ἄνθρωποι, πάλιν, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς κακίας ἀνέβηκαν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου μετεπήδησαν εἰς τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν[90] καὶ ἐπέδειξαν τόσην ἀρε-

85. Ματθ. 19,30.
86. Ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐν γένει καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀντιστοίχως.
87. Ματθ. 3,9.
88. Α' Κορινθ. 10,12.
89. Ἱερ. 8,4.
90. Ἔγιναν μοναχοί, δηλαδή

τήν, ὥστε καὶ δαίμονας ἐξεδίωξαν καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια θαύματα ἐπετέλεσαν. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι γεμάτη ἡ Γραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωή μας πολλὰ παραδείγματα παρουσιάζει. Ἔτσι, καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἀδιάφοροι σφαλίζουν τὰ στόματα τῶν Μανιχαίων,[91] οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ κακία εἶναι ἀνίκητος καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν των αὐτὴν λατρεύουν τὸν διάβολον καὶ παραλύουν τὰ χέρια ἐκείνων ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὸ καλὸν B καί, ἀκόμη, ἀνατρέπουν ἐν γένει τὴν ζωήν. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ προσπαθοῦν νὰ μεταδώσουν αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις δὲν προξενοῦν ζημίαν μόνον διὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν κάνουν τὰ πάντα ἄνω κάτω, ὅσον, βέβαια, ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτούς. Πραγματικά, πότε θὰ φροντίση κάποιος, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζοῦν μέσα εἰς τὴν κακίαν, διὰ τὴν ἀρετήν, ὅταν νομίζη ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπάνοδος εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἀλλαγὴ πρὸς τὸ καλλίτερον; Διότι ἐὰν τώρα, ποὺ καὶ νόμοι ὑπάρχουν καὶ τιμωρίαι ἀπειλοῦνται καὶ ἡ δόξα πολλοὺς προσελκύει καὶ ἡ γέεννα προσδοκᾶται καὶ ἡ βασιλεία εἶναι ὑπεσχημένη καὶ τὰ κακὰ κατηγοροῦνται καὶ τὰ καλὰ ἐγκωμιάζονται, μόλις μερικοὶ προτιμοῦν τοὺς ἱδρῶτας διὰ τὴν ἀρετήν, C ἐὰν ὅλα αὐτὰ τὰ διαγράψης, τότε ποῖον ἐμπόδιον ὑπάρχει διὰ νὰ μὴ χαθοῦν καὶ διαφθαροῦν τὰ πάντα;

Συνεπῶς, ἀφοῦ συνειδητοποιήσωμεν τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί[92] καὶ ὅλοι ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ νομοθετήσουν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς εἱμαρμένης[93] ἐνεργοῦν ἀντίθετα καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς πίστεως νομοθέτας καὶ πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν λογικὴν καὶ πρὸς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων, ἂς ἀγρυπνῶμεν, ἀγαπητοί, καὶ μὲ θάρρος ἂς λέγωμεν πρὸς ὅλους αὐτούς· Βαδίζομεν τὸν στενὸν δρόμον μὲ θάρρος καὶ μὲ φόβον. D Μὲ φόβον μὲν

91. Μανιχαῖοι. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μάνεντος ἢ Μανιχαίου, δημιουργοῦ θρησκευτικῆς διαρχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βασίλειον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ πολεμοῦν μεταξύ των.

92. Οἱ Μανιχαῖοι.

93. Εἱμαρμένη εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ τύχη κάθε ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προσωποποιημένη ὑπερτάτη δύναμις εἰς τὸν κόσμον, ἡ ὁποία ἄρχει εἰς τὴν φύσιν καὶ καθορίζει τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πίστις εἰς τὴν εἱμαρμένην ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην μοιροκρατίαν. Ὁ Χριστιανισμὸς καταπολεμεῖ τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς καὶ κηρύσσει τὴν πίστιν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ παραλλήλως τονίζει τὴν προσωπικὴν εὐθύνην ἑκάστου διὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς του.

διὰ τοὺς κρημνοὺς ποὺ ὑπάρχουν ἑκατέρωθεν. Μὲ θάρρος δὲ διότι προηγεῖται ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς.

Ἂς προχωροῦμεν προσεκτικοὶ καὶ ἄγρυπνοι. Διότι ἐὰν κανεὶς νυστάξη ἔστω καὶ ὀλίγον, ἀμέσως θὰ κατακρημνισθῆ. Ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα πιὸ τέλειοι ἀπὸ τὸν Δαυΐδ, ὁ ὁποῖος ἐπ' ὀλίγον ἠδιαφόρησε καὶ κατεκρημνίσθη εἰς αὐτὸ τὸ βάραθρον τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ ἐσηκώθη ἀμέσως. Δι' αὐτὸ νὰ μὴ κυττάξης μόνον τὸ ὅτι ἡμάρτησεν, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐξ ἄλλου δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον περιέλαβεν ἡ Γραφὴ τὴν διήγησιν αὐτήν, ὄχι, βέβαια, διὰ νὰ μάθης ὅτι ἔπεσεν αὐτός, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν θαυμάσης, ὅταν ἐσηκώθη, E διὰ νὰ διδαχθῆς πῶς πρέπει νὰ σηκώνεσαι, κάθε φορὰ ποὺ θὰ πέσης. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἰατροὶ διαλέγουν τὰ βαρύτερα νοσήματα καὶ τὰ περιγράφουν εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ διδάσκουν τὴν μέθοδον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὥστε, ἀφοῦ διδαχθοῦν εἰς τὰ σοβαρά, νὰ ὑπερνικοῦν μὲ εὐκολίαν τὰ ἐλαφρότερα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ὑποπίπτουν εἰς μικρὰς ἁμαρτίας νὰ εὑρίσκουν εὔκολα τὴν διόρθωσιν διὰ μέσου αὐτῶν. 392 Διότι ἐὰν ἐθεραπεύθησαν ἐκεῖνα, πολὺ περισσότερον θὰ θεραπευθοῦν τὰ μικρότερα.

Ἂς ἴδωμεν, λοιπόν, πῶς ἠσθένησε[94] καὶ πῶς ἀμέσως ἐσηκώθη ὁ μακάριος Δαυΐδ. Ποῖος ἦτο ὁ τρόπος τῆς ἀσθενείας του; Ἐμοίχευσε καὶ ἐφόνευσεν. Διότι δὲν ἐντρέπομαι ποὺ τὰ ἀναφέρω μὲ δυνατὴν φωνήν. Ἀφοῦ, βέβαια, τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἐθεώρησεν ἐντροπὴν νὰ παραθέση ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν,[95] πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει οὔτε ἡμεῖς νὰ τὰ συσκιάζωμεν. Δι' αὐτὸ ὄχι μόνον διακηρύσσω αὐτά, ἀλλὰ προσθέτω καὶ κάτι ἀκόμη. Ὅτι, δηλαδή, ὅσοι ἀποκρύπτουν αὐτά, αὐτοὶ κυρίως συσκιάζουν τὴν ἀρετὴν ἐκείνου. B Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἀποσιωποῦν τὴν πάλην πρὸς τὸν Γολιὰθ δὲν τοῦ ἀποστεροῦν μικροὺς στεφάνους δόξης, τὸ ἴδιον πράττουν καὶ ὅσοι παραλείπουν τὴν ἱστορίαν αὐτήν.

Δὲν σᾶς φαίνεται, ὅμως, παράδοξον αὐτὸ ποὺ λέγω; Λοιπόν, κάνετε μικρὰν ὑπομονὴν καὶ θὰ καταλάβετε ὅτι

94. Ἡμάρτησεν, δηλαδή.

95. Πρβλ. Β' Βασιλ. 11 — 12.

δικαίως σᾶς τὸ εἶπα. Διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐξάνω τὸ ἁμάρτημα καὶ κάνω τὸν λόγον μου πιὸ παράξενον, ὥστε νὰ κατασκευάσω καὶ ἀφθονώτερα τὰ φάρμακα. Τί εἶναι ἐκεῖνο, λοιπόν, ποὺ προσθέτω; Μά, τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἡ ὁποία καθιστᾶ καὶ τὸ ἁμάρτημα μεγαλύτερον. Διότι δὲν κρίνονται τὰ πάντα καθ' ὅμοιον τρόπον εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις. «Οἱ δυνατοί», λέγει, «θὰ κριθοῦν μὲ αὐστηρότητα»,[96] C καὶ «ἐκεῖνος ποὺ ἐγνώρισε τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του καὶ δὲν ἔπραξε σύμφωνα μὲ αὐτό, θὰ δαρῇ μὲ πολλὰς μαστιγώσεις».[97] Ὥστε ἡ μεγαλυτέρα γνῶσις γίνεται αἰτία μεγαλυτέρας τιμωρίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἰς περίπτωσιν ποὺ ὁ ἱερεὺς θὰ διαπράξῃ τὰς ἰδίας ἁμαρτίας μὲ τὸ ποίμνιόν του, δὲν θὰ ὑποστῇ τὴν ἰδίαν κόλασιν, ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέραν.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι, ὅσον βλέπετε νὰ μεγαλώνω τὴν κατηγορίαν, τρέμετε καὶ σᾶς ἔχει κυριεύσει ὁ φόβος καὶ παραξενεύεσθε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι βαδίζω κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν κρημνόν. Ἐγώ, ὅμως, ἔχω τόσην πεποίθησιν εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου, ὥστε προχωρῶ καὶ παραπέρα. Διότι ὅσον θὰ μεγαλώσω τὸ ἁμάρτημα, τόσον περισσότερον θὰ κατορθώσω νὰ παρουσιάσω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Δαυΐδ.

Καὶ τί πιὸ πολὺ ἀπὸ αὐτὰ ἠμπορεῖς νὰ ἀναφέρῃς; ἐρωτᾷ κάποιος. Πολλά, βέβαια. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κάϊν δὲν ἦτο ἁπλὸς φόνος τὸ ἔγκλημα, D ἀλλὰ χειρότερον ἀπὸ πολλοὺς φόνους, ἐπειδὴ δὲν ἐφόνευσε κανένα ξένον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν του, καὶ μάλιστα ἀδελφὸν ποὺ δὲν εἶχε διαπράξει καμμίαν ἀδικίαν, ἀλλὰ εἶχε πέσει θῦμα ἀδικίας, καὶ ἀκόμη, χωρὶς νὰ ἔχουν προηγηθῆ ἄλλοι πολλοὶ φόνοι, ἀλλὰ αὐτὸς πρῶτος εὑρῆκε τὸ βδελυρὸν ἔγκλημα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ δὲν ἦτο μόνον ἁπλὸς φόνος ἡ πρᾶξις, ἐπειδὴ δὲν εἶναι τυχαῖος ὁ δράστης, ἀλλὰ προφήτης, καὶ δὲν φονεύει τὸν ἀδικήσαντα, ἀλλὰ τὸν ἠδικημένον. Διότι, πραγματικά, τοῦ ἔκανε μεγάλην ἀδικίαν, ὅταν τοῦ ἥρπασε τὴν γυναῖκά του, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁρπαγὴν προσέθεσε καὶ τὸν φόνον.

Βλέπετε πόσον σκληρὰ ὡμίλησα διὰ τὸν δίκαιον; Ὅτι ἀνέφερα τὰ ἁμαρτήματά του E χωρὶς νὰ τὰ συγ-

96. Σοφ. Σολ. 6,6.
97. Λουκ. 12,47.

καλύψω καθόλου; Ἀλλ' ὅμως ἔχω τόσην πεποίθησιν εἰς τὴν ἀπολογίαν, ὥστε, ὕστερα ἀπὸ τόσον βαρὺ ἁμάρτημα, θὰ ἤθελα νὰ παρευρίσκωνται ἐδῶ οἱ Μανιχαῖοι,[98] οἱ ὁποῖοι κυρίως διακωμῳδοῦν αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὅσοι ἀκολουθοῦν τὴν πλάνην τοῦ Μαρκίωνος,[99] διὰ νὰ τοὺς σφαλίσω τελείως τὰ στόματά των.

223 Ἐκεῖνοι, λοιπόν, λέγουν ὅτι ὁ Δαυΐδ διέπραξεν φόνον καὶ μοιχείαν. Ἐγώ, ὅμως, δὲν λέγω μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἀπέδειξα ὅτι ὁ φόνος ἦτο διπλός, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ὅτι ἐφονεύθη ὁ ἀδικηθείς, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου ποὺ διέπραξε τὸν φόνον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ διαπράξῃ τὴν αὐτὴν ἀδικίαν ἐκεῖνος ποὺ ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάβῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ εὐεργετηθῇ τόσον ἀπὸ τὸν Θεόν, ποὺ εἶχε τόσον κῦρος καὶ εὑρίσκετο εἰς τόσον μεγάλην ἡλικίαν, μὲ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει κανένα ἀπὸ τὰ παραπάνω γνωρίσματα. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς εἶναι ἄξιος μεγάλου θαυμασμοῦ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, διότι ἂν καὶ ἔπεσεν εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς κακίας, B ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του οὔτε ἀπεγοητεύθη οὔτε παρέμεινε πεσμένος, μολονότι ἐπληγώθη ἀπὸ τὸν διάβολον σοβαρά, ἀλλὰ γρήγορα, ἢ μᾶλλον ἀμέσως, καὶ μὲ μεγάλην σφοδρότητα ἐπροκάλεσε σοβαρωτέραν πληγὴν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἔλαβεν. Καὶ συνέβη ἐδῶ τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνο ποὺ γίνεται εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν ὥραν τῆς μάχης, ὅταν κάποιος βάρβαρος καρφώσῃ τὸ δόρυ του εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς γενναίου ἀνδρός, ἢ τοῦ ῥίψῃ βέλος εἰς τὸ συκῶτι καὶ τοῦ προσθέσῃ δεύτερον τραῦμα βαρὺ εἰς τὸ πρῶτον, καὶ αὐτὸς ποὺ ἐδέχθη τὰς φοβερὰς αὐτὰς πληγὰς κυλίεται κάτω καὶ τὸ αἷμα τὸν περιβρέχει ἀπὸ παντοῦ, ἀλλὰ ξαφνικὰ σηκώνεται καὶ ῥίπτει ἕνα δόρυ ἐναντίον ἐκείνου ποὺ τὸν ἐπλήγωσε καὶ ἀμέσως τὸν ξαπλώνει νεκρὸν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. C Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅσον μεγαλυτέραν θὰ παρουσιάσῃς τὴν πληγήν, τόσον περισσότερον ἀξίαν θαυμασμοῦ ἀποδεικνύεις τὴν ψυχὴν τοῦ πληγωμένου, ἐπειδὴ ἠμπόρεσε καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ βαρὺ αὐτὸ τραῦμα νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν πρώ-

98. Πρβλ. σημ. 91 τῆς παρούσης.
99. Μαρκίων. Ὁ γνωστὸς ὀπαδὸς τοῦ γνωστικισμοῦ ἀπὸ τὴν Σινώπην τοῦ Πόντου.

τὴν γραμμὴν τῆς φάλαγγος καὶ νὰ κατανικήσῃ αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπλήγωσεν. Τὸ πόσον σπουδαῖον εἶναι αὐτὸ τὸ γνωρίζουν καλὰ ὅσοι μάλιστα περιπίπτουν εἰς σοβαρὰς ἁμαρτίας. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον διὰ μίαν γενναίαν καὶ νεανικὴν ψυχὴν τὸ νὰ βαδίζῃ ὀρθὰ καὶ γρήγορα (ἐπειδὴ αὐτὴ ἔχει συνοδοιπόρον τὴν καλὴν ἐλπίδα ἡ ὁποία τὴν ἑτοιμάζει, τὴν διεγείρει, τὴν ἐνδυναμώνει καὶ τὴν καθιστᾷ προθυμοτέραν), ὅσον εἶναι τὸ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐπανέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸν ἴδιον ἀγῶνα μία ψυχή, ἡ ὁποία ὑπέστη τὴν χειροτέραν ζημίαν, D ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς στεφάνους καὶ πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας.

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ πιὸ κατανοητὸν αὐτὸ ποὺ λέγω, θὰ προσπαθήσω νὰ φέρω ἕνα ἄλλο παράδειγμα, ἀνάλογον πρὸς τὸ παραπάνω. Φαντάσου, λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, ἕνα καπετάνιον, πού ἔχει γνωρίσει ἀνυπολόγιστα πελάγη καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς μεγάλους χειμῶνας, τοὺς σκοπέλους καὶ τὰ κύματα, ἐνῷ εἶναι πολὺ φορτωμένον τὸ καράβι του, νὰ βυθίζεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμανιοῦ καὶ νὰ σωθῇ μετὰ βίας καὶ γυμνὸς ἀπὸ τὸ φοβερὸν αὐτὸ ναυάγιον. Ποίαν διάθεσιν πλέον εἶναι φυσικὸν νὰ ἔχῃ αὐτὸς διὰ τὴν θάλασσαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα ἐν γένει; Ἄραγε θὰ θελήσῃ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, E ἐὰν δὲν ἔχῃ πολὺ γενναίαν ψυχήν, νὰ ἀντικρύσῃ τὴν θάλασσαν ἢ πλοῖον ἢ λιμάνι; Ἐγώ, βέβαια, δὲν τὸ νομίζω. Ἀλλὰ θὰ εἶναι σκεπασμένος εἰς τὸ κρεββάτι καὶ θὰ βλέπῃ τὴν ἡμέραν σὰν νύκτα, ἀπηλπισμένος ἀπὸ τὰ πάντα. Καὶ θὰ προτιμήσῃ νὰ ζῇ σὰν ζητιάνος, παρὰ νὰ ξανακάνῃ τὴν ἰδίαν ἐργασίαν.

Ἀλλὰ ὁ μακάριος Δαυῒδ δὲν ἔδειξε τὴν ἰδίαν συμπεριφορὰν μὲ αὐτόν. Καί, μολονότι ὑπέστη τόσον μεγάλον ναυάγιον, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀνυπολογίστους κόπους καὶ ἀγῶνας ἐκείνους, **324** δὲν ἔμεινε σκεπασμένος εἰς τὸ κρεββάτι, ἀλλὰ ἀντιθέτως καὶ τὸ πλοῖον ἔσυρεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πανιὰ ἅπλωσε καὶ τὸ πηδάλιον διηύθυνε καὶ ἐρρίφθη πάλιν εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ ἐδημιούργησε πάλιν μεγαλύτερον πλοῦτον.[100]

Ἐάν, λοιπόν, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς σταθερὸς καὶ τὸ νὰ μὴ παραμένῃ εἰς τὴν γῆν, ὅταν πέσῃ, εἶναι τόσον ἄξιον θαυμασμοῦ, πόσους στεφάνους δὲν ἀξίζει τὸ νὰ σηκωθῇ

100. Ἐννόησον ὅτι ὁ λόγος εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι μεταφορικὸς καὶ ἀναφέρεται εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας καὶ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον.

κανεὶς καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ παρόμοια ἔργα;

Βέβαια, ἦσαν πολλὰ ἐκεῖνα ποὺ τὸν ἔσυραν πρὸς τὴν ἀπελπισίαν. Κατὰ πρῶτον τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος. Δεύτερον, τὸ γεγονὸς ὅτι ἔπαθεν αὐτὰ ὄχι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς του, ὅταν εἶχε καὶ περισσοτέρας ἐλπίδας, ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Διότι καὶ ὁ ἔμπορος, ποὺ ὑφίσταται ναυάγιον μόλις βγῇ ἀπὸ τὸ λιμάνι,[101] B δὲν λυπεῖται ὅμοια μὲ ἐκεῖνον ποὺ προσκρούει εἰς σκόπελον ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἐμπορικὰ ταξίδια. Τρίτον, τὸ ὅτι ἔπαθεν αὐτό, ὅταν πλέον εἶχε συγκεντρώσει μεγάλον πλοῦτον. Πραγματικά, δὲν τοῦ εὑρίσκοντο τότε μικρὰ φορτία συσσωρευμένα. Ὅπως τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, ὅταν ἦτο βοσκός. Ἐπίσης τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πάλην πρὸς τὸν Γολιάθ, ὅταν ἔστησε τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο τρόπαιον, καί, ἀκόμη ἡ μεγαλοψυχία ποὺ ἔδειξεν εἰς τὸν Σαούλ. Διότι, πραγματικά, ἔδειξε τὴν εὐαγγελικὴν μακροθυμίαν, ὅταν πολλὰς φορὰς συνέλαβε τὸν ἐχθρὸν καὶ συνεχῶς τοῦ συμπεριεφέρθη μὲ ἐπιείκειαν. Καὶ ἐθεώρησε καλλίτερον νὰ χάσῃ τὴν πατρίδα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰδίαν του τὴν ζωήν, παρὰ νὰ φονεύσῃ ἐκεῖνον ποὺ ἄδικα ἐσχεδίαζε τὸν θάνατόν του. Ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν βασιλείαν δὲν ἐπέτυχεν ὀλίγα. C Μαζὶ μὲ τὰ λεχθέντα καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐξέπεσεν ἀπὸ τόσην μεγάλην δόξαν, δὲν τοῦ ἐπροκάλουν μικρὰν ταραχήν. Διότι δὲν τοῦ ἔδιδε τόσην χαρὰν ἡ πορφύρα, ὅσην ἐντροπὴν τὸν ἔκανε νὰ νοιώθῃ ἡ κηλὶς τῆς ἁμαρτίας.

Γνωρίζετε, ἄλλωστε, πόσον φοβερὸν εἶναι ἡ διαπόμπευσις τῆς ἁμαρτίας καὶ πόσον γενναίαν ψυχὴν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ διαπομπευόμενος, ὥστε, ὕστερα ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ πλήθους καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχει τόσους πολλοὺς μάρτυρας τῶν παραπτωμάτων του, νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ὁλοκληρωτικὴν ἀπελπισίαν.

Ἀλλ' ὅμως ὁ γενναῖος αὐτός, ἀφοῦ ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν ψυχήν του ὅλα αὐτὰ τὰ βέλη, D τόσον ἔλαμψεν ὕστερα ἀπὸ αὐτά, τόσον ἐκαθάρισε τὴν κηλῖδα, τόσον καθαρὸς ἔγινεν, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ καλύψῃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀπογόνων του. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐλέγετο διὰ τὸν Ἀβραάμ, φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς τὸ λέγει καὶ

101. Δηλαδή, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμπορικῆς του δραστηριότητος.

δι' αὐτόν. Ἀσφαλῶς, πολὺ περισσότερον τὸ λέγει δι' αὐτόν. Διότι ὅσον ἀφορᾷ τὸν πατριάρχην λέγει ὅτι· Ἐνεθυμήθην τὴν διαθήκην ποὺ ἔκανα μὲ τὸν Ἀβραάμ,[102] ἐνῷ διὰ τὸν Δαυῒδ δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν διαθήκην. Ἀλλὰ τί λέγει; «Θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν χάριν τοῦ δούλου μου Δαυῒδ».[103] Ἀλλὰ καὶ τὸν Σολομῶντα, ποὺ ἔπεσεν εἰς τόσον μεγάλην ἁμαρτίαν, **E** δὲν τὸν ἄφησεν ὁ Θεὸς νὰ χάσῃ τὴν βασιλείαν ἀπὸ εὔνοιαν πρὸς τὸν Δαυῒδ. Καὶ ἦτο τόσον μεγάλη ἡ δόξα τοῦ ἀνδρός, ὥστε καὶ ὁ Πέτρος, ὕστερα ἀπὸ πάρα πολλὰ χρόνια, ὅταν ὡμίλει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἔλεγεν· «Ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σᾶς εἴπω ἐλεύθερα διὰ τὸν πατριάρχην Δαυῒδ ὅτι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη».[104] Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστός, συζητῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Δαυῒδ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, εἶχεν κριθῆ ἄξιος νὰ λάβῃ μεγάλην τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ ἀξιωθῇ νὰ προφητεύσῃ πάλιν διὰ τὴν θεότητά του. **323** Καὶ μὲ βάσιν τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ τοὺς ἀποστομώνει, ὅταν λέγῃ· «Πῶς, λοιπόν, ὁ Δαυῒδ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἀποκαλεῖ Κύριον, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου, κάθησε εἰς τὰ δεξιά μου;».[105]

Καὶ ἐκεῖνο ποὺ συνέβη εἰς τὸν Μωϋσέα, αὐτὸ ἔγινε καὶ εἰς τὸν Δαυῒδ. Ὅπως, δηλαδή, ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τὴν Μαρίαν διὰ τὴν ὕβριν πρὸς τὸν ἀδελφόν της, χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Μωϋσέως, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἠγάπα ὑπερβολικὰ τὸν ἅγιον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸν Δαυΐδ, ὅταν ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τὸν υἱόν του, ἀμέσως τὸν ἐπροστάτευσεν ὁ Θεός, καὶ μάλιστα παρὰ τὴν θέλησίν του.

Εἶναι, βέβαια, ἀρκετὰ αὐτά, καὶ μάλιστα αὐτὰ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα, νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. **B** Διότι ὅταν ὁ Θεὸς ἀποφασίζῃ, δὲν χρειάζεται πλέον νὰ ἐρευνῶμεν τὸ θέμα.

Ἐάν, ὅμως, θέλετε νὰ γνωρίσετε ξεχωριστὰ μίαν πρὸς μίαν τὰς ἀρετὰς τοῦ Δαυΐδ, ἠμπορεῖτε νὰ μελετήσετε τὴν ἱστορίαν ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωήν του μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μάθετε τὴν παρρησίαν του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὴν εὔνοιαν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν, τὴν πρόο-

---

102. Πρβλ. Ἐξόδ. 2,24.
103. Ἠσ. 37, 35.
104. Πράξ. 2,29.
105. Ματθ. 23, 43 - 44.

δόν του εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τελειότητά του κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του.[106]

Ἔχοντες, λοιπόν, ὑπ' ὄψιν τὰ παραδείγματα αὐτά, ἂς ἀγρυπνῶμεν καὶ ἂς φροντίζωμεν νὰ μὴ πίπτωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἐάν, ὅμως, κάποτε πέσωμεν, νὰ μὴ παραμένωμεν εἰς τὴν πτῶσιν. Διότι δὲν σᾶς ἀνέφερα τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Δαυῒδ διὰ νὰ σᾶς ρίψω εἰς ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς προκαλέσω μεγαλύτερον φόβον. Πραγματικά, ἐὰν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ὅταν δι' ὀλίγον ἔδειξεν ἀδιαφορίαν, ἐδέχθη τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα τραύματα, **C** τί θὰ πάθωμεν ἡμεῖς ποὺ κάθε ἡμέραν ἀδιαφοροῦμεν;

Συνεπῶς, νὰ μὴ προσέξῃς μόνον τὸ ὅτι ἔπεσε καὶ σὲ κυριεύσῃ ἡ ραθυμία, ἀλλὰ σκέψου πόσα ἐπέτυχε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, πόσον ἔκλαυσεν, πόσον μετενόησεν, μὲ τὸ νὰ προσθέτῃ τὰς νύκτας εἰς τὰς ἡμέρας, χύνων ποταμοὺς ἀπὸ δάκρυα, βρέχων μὲ αὐτὰ τὸ κρεββάτι του, καί, ἀκόμη, ἐνδυόμενος σάκκον μετανοίας.

Ἐάν, ὅμως, ἐκεῖνος ἐχρειάσθη τόσον μεγάλην μετάνοιαν, πότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν ἡμεῖς, ποὺ, ὕστερα ἀπὸ τόσα ἁμαρτήματα, παραμένομεν ἀσυγκίνητοι; Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἐπιτύχει πολλὰ εἰς τὴν ἀρετήν, **D** εἶναι ἐνδεχόμενον εὔκολα νὰ καλύψῃ τὰ ἁμαρτήματα μὲ τὰ κατορθώματά του, ἐνῷ ὁ γυμνὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ὅπου καὶ νὰ δεχθῇ τὸ βέλος τῆς ἁμαρτίας, πληγώνεται θανάσιμα.

Ὥστε, διὰ νὰ μὴ συμβῇ αὐτό, ἂς ἐξοπλίσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα καὶ ἐὰν ὑπάρξῃ κανένα ἁμάρτημα, ἂς καθαρισθῶμεν, διὰ νὰ κριθῶμεν ἄξιοι, ἀφοῦ ζήσωμεν εἰς τὸν παρόντα κόσμον πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μέλλουσαν ζωήν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

---

106. Διὰ τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῶν ὅσων λέγονται εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν περὶ τοῦ Δαυΐδ, καλὸν θὰ ἦτο νὰ μελετήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ζωήν του, ἀνατρέχων κυρίως εἰς τὰ βιβλία Α' καὶ Β' Βασιλειῶν καὶ Α' Παραλειπομένων. Ἐπίσης συμπληρωματικὰ στοιχεῖα ὑπάρχουν καὶ εἰς Β' Παραλειπομένων 21 ἑξ., Γ' Βασιλειῶν 1 — 2 καὶ Ρούθ, 4. Ἀλλὰ καὶ ἡ μελέτη τῶν Ψαλμῶν ἱκανὰς πληροφορίας δίδει περὶ αὐτοῦ.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ΄

(Ματθ. η΄, 14—22)

345 «Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πέτρου, εἶδε τὴν πενθεράν του κατάκοιτον καὶ ἀσθενῆ ἀπὸ πυρετόν. Καὶ ἤγγισε τὴν χεῖρά της καὶ ἀμέσως τὴν ἀφησεν ὁ πυρετὸς καὶ ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπηρέτει».[1]

Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος προσέθεσεν «ἀμέσως»,[2] ἐπειδὴ ἤθελε νὰ σημειώσῃ καὶ τὸν χρόνον, ἐνῷ ὁ Ματθαῖος ἐκθέτει τὸ θαῦμα μόνον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸν χρόνον. **B** Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουν ὅτι ἡ ἀσθενὴς παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν,[3] ὁ δὲ Ματθαῖος τὸ ἀπεσιώπησε καὶ τοῦτο. Αὐτό, βέβαια, δὲν εἶναι ἀπόδειξις διαφωνίας, ἀλλὰ ἀφ' ἑνὸς μὲν φανερώνει τὴν συντομίαν τοῦ Ματθαίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἄλλων δύο εὐαγγελιστῶν.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πέτρου; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐπῆγε διὰ νὰ φάγῃ. Τὸ ἐφανέρωσεν, ἐξ ἄλλου, αὐτό, ὅταν εἶπεν «ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπηρέτει». Διότι ἐπήγαινεν εἰς τὰ σπίτια τῶν μαθητῶν του, ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὸν Ματθαῖον, ὅταν τὸν προσεκάλεσε νὰ γίνῃ μαθητής του,[4] καὶ ἔτσι τοὺς ἐτίμα καὶ τοὺς ἔκανε περισσότερον προθύμους.

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν σεβασμὸν τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Διότι, ἂν καὶ εἶχεν εἰς τὸ σπίτι του κατάκοιτον καὶ ἀσθενῆ μὲ μεγάλον πυρετὸν τὴν πενθεράν του, δὲν τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ σπίτι του, **C** ἀλλὰ περίμενε νὰ τελειώσῃ ἡ διδασκαλία καὶ νὰ θεραπευθοῦν ὅλοι οἱ ἄλλοι καί, ὅταν ἐπῆγε, τὸν παρεκάλεσεν. Τοιουτοτρόπως, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐδιδάσκετο νὰ προτάσσῃ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ πάλιν δὲν τὸν φέρει ὁ Πέτρος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἀφ' ἑαυτοῦ εἰσῆλθεν, ὕστερα ἀπὸ τὴν δήλωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου· «Δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου».[5] Καὶ ἐδείκνυεν, ἔτσι, πόσον ἐχαρίζετο εἰς τὸν μαθητήν. Σκέψου, βέβαια, πῶς ἦσαν τὰ σπίτια τῶν ψαράδων αὐτῶν. Καί, ὅμως, δὲν ἀπηξίωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς πτωχικὰς καλύβας αὐτῶν, διὰ νὰ σὲ διδάξῃ νὰ κατανικᾷς εἰς κάθε περίπτωσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἔπαρσιν.

D Καὶ ἄλλοτε μὲν θεραπεύει μόνον μὲ τὸν λόγον, ἄλλοτε δὲ ἁπλώνει καὶ τὸ χέρι του, ἄλλοτε πάλιν κάνει καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας καὶ πραγματοποιεῖ τὴν θεραπείαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ θαυματουργῇ πάντοτε μὲ τρόπον τελείως ἀποκαλυπτικὸν τῆς θεότητός του. Ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ παραμένῃ ἀκόμη ἀφανής, κυρίως διὰ τοὺς μαθητάς του, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν χαράν των θὰ διεκήρυσσαν τὰ πάντα πρὸς ὅλους. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερὸν ἀπὸ ὅσα τοὺς εἶπεν, μετὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρος (κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν), ὅταν ἐχρειάσθη νὰ τοὺς δώσῃ ἐντολὴν νὰ μὴ ἀναφέρουν τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο εἰς κανένα ἄλλον.[6]

Ὅταν, λοιπόν, τὴν ἤγγισεν εἰς τὸ σῶμα, δὲν τῆς ἔσβησε μόνον τὸν πυρετόν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποκατέστησε πλήρως τὴν ὑγείαν της. Ἐπειδή, ὅμως, ἡ ἀσθένεια ἦτο ἀσήμαντος, **E** μὲ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ἀπέδειξε τὴν δύναμίν του, πρᾶγμα ποὺ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη. Γνωρίζετε, βέβαια, ὅτι καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν πυρετὸν οἱ ἀσθενεῖς χρειάζονται ἀρκετὸν χρόνον διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχικήν των ὑγείαν. Τότε, ὅμως, ἔγιναν ὅλα μαζί. Καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινεν ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Διότι καὶ εἰς αὐτὴν δὲν κατέπαυσε τοὺς ἀνέμους μόνον καὶ τὴν θύελλαν, ἀλλὰ ἀμέσως ἐσταμάτησε καὶ τὴν τρικυμίαν. πρᾶγμα ποὺ εἶναι παράδοξον.

1. Ματθ. 8,14 — 15.
2. Μαρκ. 1,29.
3. Πρβλ. Μαρκ. 1,30. Λουκ. 4,38. Εἰς τὰ ἐδάφια τῶν δύο εὐαγγελιστῶν σημειοῦται ὅτι ἄλλοι ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν τὰ τῆς ἀσθενείας τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Φαίνεται ὅτι ὁ Χρυσόστομος εἶχεν ὑπ' ὄψιν του διάφορον κείμενον.
4. Πρβλ. Ματθ. 9,9 — 10.
5. Ματθ. 8,8.
6. Πρβλ. Ματθ. 17,9.

327 Διότι καὶ ὅταν παύση ἡ θύελλα, δι' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἐξακολουθεῖ ἡ ταραχὴ τῶν ὑδάτων. Εἰς τὸν Χριστόν, ὅμως, δὲν γίνεται τὸ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔπαυσαν συγχρόνως. Πρᾶγμα ποὺ συνέβη καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἐπίσης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς διὰ νὰ καταδείξη αὐτὸ ἔλεγεν· «ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπηρέτει». Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς διαθέσεως ποὺ εἶχεν ἡ γυναῖκα διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ κάτι ἄλλο, ὅμως, εἶναι δυνατὸν μαζὶ μὲ αὐτὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι, δηλαδή, ὁ Χριστὸς διὰ μέσου τῆς πίστεως ἄλλων χαρίζει τὴν ὑγείαν εἰς ἄλλους. (Πραγματικά, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἄλλοι παρεκάλεσαν τὸν Ἰησοῦν, ὅπως καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου). Θεραπεύει δέ, **B** ὅταν δὲν ἀπιστῇ καὶ αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ θεραπευθῇ, ἀλλὰ ἢ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ κοντά του λόγῳ ἀσθενείας ἢ ἀπὸ ἄγνοιαν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ σκεφθῇ τίποτε τὸ ὑψηλὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν ἢ εὑρίσκεται εἰς μικρὰν ἡλικίαν.

«Ὅταν δὲ ἔγινεν ἑσπέρα, ἔφεραν πρὸς αὐτὸν πολλοὺς δαιμονιζομένους καὶ ἐξεδίωξε τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ αὐτοὺς μὲ ἕνα καὶ μόνον λόγον. Καὶ ὅλους, ὅσοι ἔπασχαν ἀπὸ πολλὰ νοσήματα, τοὺς ἐθεράπευσεν. Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἐκεῖνο πο- ἐλέχθη ἀπὸ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, ποὺ εἶπεν·[7] Αὐτὸς ἐπῆρε τὰς ἀσθενείας μας καὶ ἐβάστασεν ἐπάνω του τὰς νόσους μας».[8]

Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις τοῦ πλήθους συνεχῶς αὐξάνει πλέον; Διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἂν καὶ ἡ ὥρα τὸ ἐπέβαλεν, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐθεώρει ἄπρεπον νὰ φέρῃ τοὺς ἀσθενεῖς του κατὰ τὴν ἑσπέραν.

C Σύ, σὲ παρακαλῶ, πρόσεξε πόσον πλῆθος ἀνθρώπων, ποὺ ἐθεραπεύθησαν, παραλείπουν οἱ εὐαγγελισταί, ἀφοῦ δὲν μᾶς διηγοῦνται τὴν κάθε μίαν περίπτωσιν χωριστά, ἀλλὰ μὲ μίαν λέξιν παρατρέχουν ἀνέκφραστον πέλαγος θαυμάτων.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀπιστίαν τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων, ἀφοῦ, βέβαια, τόσον πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ διάφορα νοσήματα τὰ ἐθεράπευσε καὶ τὰ διώρθωσεν εἰς ἐλάχιστον χρόνον, παρουσιάζει καὶ τὸν

---

7. Ἡσ. 53,4. Ἡ παράθεσις τοῦ χωρίου γίνεται σύμφωνα μὲ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον, διότι οἱ Ο' μεταφράζουν διαφορετικά.

8. Ματθ. 8,16 — 17.

προφήτην ποὺ συμμαρτυρεῖ τὰ γινόμενα, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι ἡ Γραφὴ μᾶς δίδει μεγάλην ἀπόδειξιν διὰ κάθε περίπτωσιν, ποὺ δὲν εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ τὰ θαύματα. Καὶ λέγει ὅτι καὶ ὁ Ἡσαΐας τὰ εἶπεν αὐτά. **D** Ὅτι, δηλαδή, «ἐπῆρε τὰς ἀσθενείας μας καὶ ἐβάστασεν ἐπάνω του τὰς νόσους μας». Δὲν εἶπεν, ἔλυσεν, ἀλλὰ «ἔλαβε καὶ ἐβάστασεν», πρᾶγμα ποὺ ἀναφέρεται, ὅπως νομίζω, περισσότερον εἰς τὰς ἁμαρτίας μας, σύμφωνα μὲ τὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος λέγει· «Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου».[9]

Τότε, διατί ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδῶ τὸ χρησιμοποιεῖ διὰ τὰς ἀσθενείας; Ἢ ἀναγινώσκει τὴν μαρτυρίαν σύμφωνα πρὸς κάποιαν ἱστορικὴν παράδοσιν ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ περισσότερα σωματικὰ νοσήματα προέρχονται ἀπὸ τὰς ψυχικὰς ἁμαρτίας. Πραγματικά, ἀφοῦ τὸ μεγαλύτερον νόσημα, δηλαδὴ ὁ θάνατος, ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, **E** πολὺ περισσότερον καὶ τὰ πιὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ νοσήματα ὀφείλονται εἰς αὐτήν. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι πάσχομεν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

«Ὅταν δὲ εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολλὰ πλήθη νὰ συναθροίζωνται τριγύρω του, διέταξε τοὺς μαθητάς του νὰ περάσουν μαζί του εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχθην».[10]

Βλέπεις καὶ πάλιν τὴν ταπείνωσίν του; Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουν ὅτι διέτασσε τοὺς δαίμονας διὰ νὰ μὴ ἀποκαλύψουν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας,[11] ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους συνεβούλευε διὰ τὸ ἴδιον πρᾶγμα.[12] Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκανεν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ εἴμεθα μετριόφρονες, **328** ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ διαλύσῃ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων καί, ἀκόμη, διὰ νὰ μᾶς παιδεύσῃ νὰ μὴ κάνωμεν τίποτε πρὸς ἐπίδειξιν. Διότι δὲν ἐθεράπευε μόνον τὰ σώματα, ἀλλὰ διώρθωνε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐδίδασκε νὰ φιλοσοφῇ. Καὶ μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας του ἐπαρουσίαζε τὸν ἑαυτόν του ὡς ὑπόδειγμα, δηλαδή, καὶ ὅταν ἐθεράπευε τὰς ἀσθενείας καὶ ὅταν δὲν ἔκανε τίποτε πρὸς ἐπίδειξιν. Διότι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐθαύμαζαν, καὶ ἤθελαν διαρκῶς νὰ τὸν

---

9. Ἰωάν. 1, 29.

10. Ματθ. 8,18.

11. Πρβλ. Λουκ. 4,41.

12. Πρβλ. Ματθ. 12,16.

βλέπουν. Πραγματικά, ποῖος θὰ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ κοντά του, ἐφ' ὅσον ἔκανε τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα; Ποῖος ἦτο ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ ἤθελε καὶ τὸ πρόσωπόν του μόνον νὰ ἀντικρύσῃ καὶ τὸ στόμα ποὺ ἔλεγε τὰ θαυμαστὰ ἐκεῖνα λόγια; Διότι δὲν ἦτο ἄξιος θαυμασμοῦ, ὅταν ἐθαυματούργει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς, ὅταν τὸν ἔβλεπε κανείς, ἦτο γεμᾶτος ἀπὸ μεγάλην χάριν. **B** Καὶ ὁ προφήτης αὐτὸ ἀκριβῶς τονίζων ἔλεγεν· «Ὡραῖος κατὰ τὴν μορφὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων».[13] Ἐὰν δὲ ὁ Ἡσαΐας λέγει· «Δὲν εἶχε μορφὴν οὔτε κάλλος»,[14] τὸ λέγει, ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνέκφραστον καὶ ἀπερίγραπτον δόξαν τῆς θεότητος ἢ διηγεῖται τὰ γεγονότα τοῦ πάθους καὶ τὴν ἀτίμωσιν ποὺ ὑπέστη κατὰ τὴν σταύρωσιν, καθὼς καὶ τὴν ἁπλότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἔζησεν εἰς ὅλην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωήν του.

Δὲν ἔδωσε δὲ ἐντολὴν νὰ περάσουν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην προηγουμένως, παρὰ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν. Διότι, πραγματικά, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ ὑποστοῦν αὐτό.[15] Ὅπως, δηλαδή, εἰς τὸ ὄρος δὲν ἔμειναν κοντά του μόνον ὅταν ὡμίλει, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐσιώπησε τὸν ἠκολούθουν,[16] καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ δὲν παρέμενον κοντά του δι' ὅσον χρόνον ἔκανε τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐτελείωσε ἐξηκολούθουν πάλιν νὰ μένουν ἐκεῖ **C** καὶ μεγάλην ὠφέλειαν ἀπεκόμιζαν ἀντικρύζοντας τὸ πρόσωπόν του. Διότι ἐὰν τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως ἦτο λαμπρὸν καὶ τοῦ Στεφάνου ἀγγελικόν,[17] σκέψου ποίαν ὄψιν ἦτο φυσικὸν νὰ παρουσιάζῃ ὁ Κύριος τῶν ὅλων.

Ἴσως πολλοὶ νὰ ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδουν τὴν μορφὴν αὐτήν. Ἀλλά, ἐὰν θέλωμεν, θὰ ἴδωμεν πολὺ ὡραιοτέραν ἀπὸ αὐτήν. Διότι, ἐὰν διανύσωμεν τὴν παροῦσαν ζωὴν μὲ εὐσέβειαν, θὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νεφελῶν, ἀφοῦ τὸν προϋπαντήσωμεν μὲ σῶμα ἀθάνατον καὶ ἄφθαρτον.

Πρόσεξε, ὅμως, ὅτι δὲν τοὺς ἀπομακρύνει τελείως

---

13. Ψαλμ. 44,3.
14. Ἡσ. 53,2.
15. Νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀμέσως ἀπὸ κοντά τους, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τὸν βλέπουν διαρκῶς.
16. Πρβλ. Ματθ. 8,1.
17. Πρβλ. Πράξ. 6,15.

ἀπὸ κοντά του, διὰ νὰ μὴ τοὺς κάνῃ νὰ λυπηθοῦν. Διότι δὲν τοὺς εἶπεν, φύγετε, ἀλλὰ τοὺς διέταξε νὰ περάσουν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, διδων τὴν ἐλπίδα **D** ὅτι καὶ αὐτὸς ὁπωσδήποτε θὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ.

Καὶ τὰ μὲν πλήθη τόσην μεγάλην ἀγάπην ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν καὶ μὲ μεγάλην ἐπιθυμίαν τὸν ἠκολούθουν. Κάποιος, ὅμως, δοῦλος τῶν χρημάτων, μὲ πολλὴν ὑπερηφάνειαν «τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ λέγει· «Διδάσκαλε, θὰ σὲ ἀκολουθήσω εἰς ὅποιο μέρος καὶ ἂν πηγαίνῃς».[18] Εἶδες πόση ὑπερηφάνεια; Ἐπειδή, δηλαδή, δὲν κατεδέχετο νὰ συγκαταλέγεται εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν πλησιάζει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι τὰ Ἰουδαϊκὰ ἤθη. Εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἀνάρμοστον παρρησίαν. **E** Ἔτσι καὶ ἕνας ἄλλος ὕστερα ἀπὸ αὐτά, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐσιώπων, παρουσιάσθη καὶ λέγει· «Ποία ἐντολὴ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη;»[19] Ἀλλὰ ὁ Κύριος δὲν τὸν προσέβαλε διὰ τὴν ἀνάρμοστον παρρησίαν του, παιδεύων καὶ ἡμᾶς νὰ ἀνεχώμεθα τοὺς παρομοίους πρὸς αὐτὸν ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸ δὲν ἐλέγχει φανερὰ ἐκείνους ποὺ σκέπτονται πονηρά. Ἀπαντᾷ μόνον κατάλληλα εἰς τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἀφήνει νὰ κάνουν μόνοι των τὸν ἔλεγχον καί, ἔτσι, τοὺς παρέχει διπλῆν ὠφέλειαν. **[illegible]** ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὸ νὰ τοὺς δηλώσῃ ὅτι γνωρίζει καλὰ τί κρύπτουν εἰς τὴν συνείδησίν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὸ νὰ μὴ τοὺς ἀποκαλύψῃ εἰς τὸ πλῆθος μετὰ τὸν ἔλεγχον αὐτὸν καὶ νὰ τοὺς δώσῃ πάλιν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνέλθουν, ἐὰν τὸ θέλουν. Αὐτό, λοιπόν, κάνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς παρούσης διηγήσεως. Αὐτός, δηλαδή, ὅταν εἶδε τὰ πολλὰ θαύματα καὶ τὸ πλῆθος ποὺ ἠκολούθει τὸν Ἰησοῦν, ἤλπισε νὰ ἀποκτήσῃ χρήματα ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτά. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐβιάζετο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Καὶ ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται αὐτό; Μά, ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ποὺ τοῦ δίδει ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ ὄχι εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ μυαλοῦ του. Τί λοιπόν; λέγει. Ἐλπίζεις νὰ μαζέψῃς χρήματα μὲ τὸ νὰ γίνῃς ἀκόλουθός μου; **B** Ἀλλὰ δὲν βλέπεις

---

18. Ματθ. 9,19. Τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου καθορίζει ὅτι αὐτὸς ἦτο γραμματεύς, δηλαδή, μελετητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως.
19. Ματθ. 22,36.

ὅτι δὲν ἔχω οὔτε κατάλυμα διὰ νὰ μείνω, οὔτε σὰν αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὰ ὄρνεα; «Αἱ ἀλεποῦδες», λέγει, «ἔχουν φωλεὰς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν μέρη ποὺ κουρνιάζουν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου[20] δὲν ἔχει οὔτε ποῦ νὰ ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλήν του».[21] Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς δὲν τὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀλλὰ ἤλεγχε τὴν πονηρὰν του σκέψιν καὶ συγχρόνως τοῦ ἔδιδε τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃ ἀκόλουθός του, ἐὰν θέλῃ, μὲ αὐτὴν τὴν προσδοκίαν. Καὶ διὰ νὰ διαπιστώσῃς τὴν πονηρίαν του, (ἀρκεῖ τὸ ὅτι), ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ καὶ ὑπέστη τὸν ἔλεγχον, δὲν εἶπεν, εἶμαι ἕτοιμος νὰ σὲ ἀκολουθήσω.

Καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις φαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς κάνει τὸ ἴδιον. Δηλαδή, δὲν ἐλέγχει φανερά, **C** ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπάντησίν του ἀποκαλύπτει τὴν διάθεσιν ἐκείνων ποὺ τὸν πλησιάζουν καὶ τὸν ἐρωτοῦν. Πραγματικά, καὶ εἰς ἐκεῖνον ποὺ τοῦ ἔλεγεν, «διδάσκαλε ἀγαθέ»,[23] καὶ ἐπερίμενε μὲ τὴν κολακείαν του νὰ ἀποσπάσῃ τὴν εὔνοιάν του, ἀπήντησε πρὸς τὴν σκέψιν του, ὅταν ἔλεγεν· «Διατί μὲ λέγεις ἀγαθόν; Κανένας δὲν εἶναι ἀγαθός, παρὰ μόνον ὁ Θεός».[23] Καὶ ὅταν τοῦ ἔλεγαν, «νά, ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου σὲ ζητοῦν»,[24] ἐπειδὴ εἶχαν κυριευθῆ οἱ ἀγγελιοφόροι ἀπὸ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσουν κάτι τὸ ὠφέλιμον ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι οἰκεῖοί του, καὶ ἔτσι νὰ κενοδοξήσουν, ἄκουσε τί τοὺς λέγει· «Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποῖοι εἶναι οἱ ἀδελφοί μου;».[25] Καὶ εἰς τοὺς ἰδίους πάλιν τοὺς ἀδελφούς του, ὅταν τοῦ ἔλεγαν, «φανέρωσε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν κόσμον»,[26] ἐπειδὴ ἤθελαν διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ ἀποκτήσουν ματαίαν δόξαν, ἔλεγεν· «Ὁ ἰδικός σας χρόνος εἶναι πάντοτε ἕτοιμος», λέγει, «ἐνῷ ὁ ἰδικός μου δὲν ἦλθεν ἀκόμη».[27]

D Ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα γεγονότα πρὸς τὰ παραπάνω κάνει τὸ ἴδιον, ὅπως ἔκανε, παραδείγματος χάριν, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ναθαναήλ,[28] ὅταν ἔλεγεν· «Νά, ἕνας γνήσιος Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει ἀνειλικρίνεια».[29] Καὶ πάλιν, λέγει· «Πηγαίνετε καὶ διηγηθῆτε εἰς τὸν Ἰωάννην ἐκεῖνα ποὺ ἀκούετε καὶ βλέπετε».[30] Καὶ ἐδῶ, βέβαια, δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἀποστείλαντος.[31] Καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ὁμιλῶν, εἰς τὴν συνέχειαν, ἀπευθύνεται πρὸς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, ὅταν λέγῃ «Τί ἐβγήκατε νὰ ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον;».[32] Ἐπειδή, δηλαδή, ἦτο φυσικὸν νὰ νομίζουν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἕνας ἀσταθὴς καὶ εὐμετάβλητος ἄνθρωπος, δι' αὐτό, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐσφαλμένην των αὐτὴν ἀντίληψιν, λέγει· «Τί ἐβγήκατε νὰ ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον; **E** Μήπως κανένα ἄνθρωπον ἄστατον ὁ ὁποῖος νὰ ὁμοιάζῃ μὲ καλάμι, ποὺ σαλεύει ἀπὸ κάθε φύσημα ἀέρος; ἢ ἄνθρωπον ντυμένον μαλακὰ φορέματα;».[33] Καὶ μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἐρωτήσεις καθιστᾷ σαφὲς ὁ Κύριος ὅτι ὁ Ἰωάννης οὔτε ἐκ φύσεως εἶναι εὐμετάβλητος εἰς τὰς ἀπόψεις του οὔτε πάλιν θὰ γίνῃ ἀσταθὴς ἀπὸ τυχὸν τρυφηλὴ ζωήν. Συνεπῶς, καὶ ἐδῶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν διάθεσιν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν ἐρωτώντων.

Καί, τώρα, πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον καὶ εἰς τὴν προ-

20. Ἡ φράσις «ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου» δηλοῖ τόν Κύριον, ὁ ὁποῖος κατά τήν ἀρχήν τῆς δημοσίας δράσεώς του ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς νά ἀποκαλέσῃ ἑαυτόν Μεσσίαν καί ἐχρησιμοποίησε αὐτήν τήν ὀνομασίαν διά τόν ἑαυτόν του.

Εἰς ἑρμηνευτικήν παράφρασιν ἡ φράσις ἀποδίδεται ὡς ἑξῆς: «Ἐγώ, δηλαδή, πού ἐγεννήθηκα ἀπό μόνην τήν παρθένον καί εἶμαι ὁ κατ' ἐξοχήν καί γνωστός ἐκ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τόν Ἀδάμ ἄνθρωπος, πού ὡς Μεσσίας πρόκειται νά ἔλθω πάλιν ὡς κριτής, ἐνδόξως ἐπί τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

21. Ματθ. 8,20.
22. Λουκ. 18,18.
24. Ματθ. 12,46.
25. Ματθ. 12,48.
26. Ἰωάν. 7,4.
27. Ἰωάν. 7,6. Τό ἐδάφιον εἰς ἑρμηνευτικήν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς. Ὁ ἰδικός μου χρόνος ὁ προκαθωρισμένος ἀπό τόν Πατέρα μου ὡς κατάλληλος διά νά φανερώσω τόν ἑαυτόν μου εἰς τά Ἱεροσόλυμα ὡς Μεσσίαν, ὁπότε θά σταυρωθῶ, δέν ἦλθεν ἀκόμη. Ὁ ἰδικός σας, ὅμως, χρόνος, ὁ κατάλληλος διά νά ἀνεβῆτε ὡς προσκυνηταί Ἰουδαῖοι εἰς τά Ἱεροσόλυμα, εἶναι πάντοτε ἕτοιμος.
28. Ναθαναήλ. «Ἕνας ἀπό τούς δώδεκα μαθητάς τοῦ Κυρίου, ἐλάχιστα γνωστός, ὁ ὁποῖος εἰς τά συνοπτικά Εὐαγγέλια (Ματθαίου — Μάρκου Λουκᾶ) ἀναφέρεται ὡς Βαρθολομαῖος. Ἡ καταγωγή του ἦτο ἀπό τήν Κανᾶ καί ὑπῆρξε φίλος τοῦ Φιλίππου, ὁ ὁποῖος τόν ἔφερεν εἰς τόν Χριστόν. Πρβλ. Ἰωάν. 1,44 ἑξ. 21,2 καί Πράξ. 1,13.
29. Ἰωάν. 1,48.
30. Ματθ. 11,4.
31. Τοῦ Ἰωάννου, δηλαδή. Πρβλ. Ματθ. 11,2.
32. Ματθ. 11,7.
33. Ματθ. 11, 7 — 8

κειμένην περίπτωσιν μὲ πόσην σωφροσύνην συμπεριφέρεται. Διότι δὲν τοῦ εἶπεν ὅτι ἔχω, ἀλλὰ τὰ περιφρονῶ, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔχω. Εἶδες πόση συγκατάβασις ὑπάρχει μαζὶ μὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ὅσων λέγει; **330** Ὅπως, πάλιν, ὅταν τρώγῃ καὶ πίνῃ, ὅταν φαίνεται ὅτι ζῇ διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, καὶ αὐτὰ τὰ κάνει χάριν τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων, ἢ μᾶλλον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου, καὶ ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποστομώνει τοὺς αἱρετικούς,[34] ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιθυμεῖ νὰ προσελκύσῃ τοὺς συγχρόνους του εὔκολα πρὸς τὴν διδασκαλίαν του.

«Κάποιος ἄλλος[35] δέ», λέγει, «εἶπεν εἰς αὐτόν· Κύριε, ἐπίτρεψόν μου πρῶτον νὰ ἀπέλθω καὶ νὰ θάψω τὸν πατέρα μου».[36]

Βλέπεις τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο; Μὲ ποῖον τρόπον ὁ ἕνας λέγει, «θὰ σὲ ἀκολουθήσω εἰς ὅποιο μέρος καὶ ἂν πηγαίνῃς, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ, ἂν καὶ ἐζήτει δίκαιον πρᾶγμα, λέγει, «ἐπίτρεψόν μου»; Δὲν τοῦ ἐπέτρεψεν, ὅμως, ἀλλὰ τοῦ λέγει· **B** «Σὺ ἀκολούθησέ με καὶ ἄφησε τοὺς πνευματικῶς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς των».[37] Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν ἐπρόσεχε περισσότερον τὴν σκέψιν. Καὶ διατί δὲν τοῦ ἐπέτρεψεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἐπειδὴ ὑπῆρχαν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἔκαναν τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ παραμείνῃ ἄταφος. Καί, ἀκόμη, ἐπειδὴ ὁ ἐρωτῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τοῦ ἦσαν περισσότερον ἀναγκαῖα. Διότι ὅταν εἶπεν «τοὺς νεκρούς των», ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ὁ νεκρὸς αὐτὸς δὲν ἦτο ἰδικός του, ἐπειδή, ὅπως νομίζω ἐγώ, ὁ νεκρὸς ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀπίστους.[38]

Ἐάν, τώρα, παραξενεύεσαι μὲ τὸν νέον, ἐπειδὴ ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν διὰ πρᾶγμα τόσον ἀναγκαῖον καὶ δὲν

34. Ἐννοεῖ μᾶλλον τοὺς μετέπειτα αἱρετικούς, οἱ ὁποῖοι ἠρνοῦντο τὴν πραγματικὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου.

35. Τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου καθορίζει ὅτι αὐτὸς ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητάς του. Ὁ Χρυσόστομος, ὅμως, τὸ ἀφήνει ἀπροσδιόριστον.

36. Ματθ. 8, 21.

37. Ματθ. 8,22. Τὸ χωρίον εἰς ἑρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἑξῆς· Ἀκολούθησέ με καὶ ἄφησε τοὺς συγγενεῖς σου, οἱ ὁποῖοι φαίνονται μὲν ζωντανοί, πραγματικὰ ὅμως λόγῳ τῆς ἀπιστίας των εἶναι πνευματικῶς νεκροί, νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς ποὺ εἶναι ἰδικοί τους, διότι καὶ αὐτοὶ ἀπέθανον εἰς τὴν ἀπιστίαν εὑρισκόμενοι.

38. Πρβλ. σημ. 37 τῆς παρούσης.

ἔφυγεν αὐθαίρετα, νὰ παραξενευθῇς περισσότερον, ἐπειδὴ ὅταν τοῦ ἀπηγορεύθη, παρέμεινεν. Μήπως, ὅμως, δὲν ἦτο ἀπόδειξις μεγάλης ἀχαριστίας, ἐρωτᾷ κάποιος, **C** τὸ νὰ μὴ παρευρίσκεται εἰς τὴν ταφὴν τοῦ πατέρα του; Ἐάν, βέβαια, τὸ ἔκανεν ἀπὸ ἀδιαφορίαν, θὰ ἦτο ἀχαριστία. Ἐάν, ὅμως, τὸ ἔκανε διὰ νὰ μὴ διακόψῃ πιὸ ἀναγκαῖον ἔργον, τότε ἐὰν ἔφυγε θὰ ἦτο, ὁπωσδήποτε, ἀπόδειξις μεγάλης ἀγνωμοσύνης. Διότι ὁ Ἰησοῦς τὸν ἠμπόδισεν, ὄχι ἐπειδὴ προέτρεπε νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν τιμὴν ποὺ ὀφείλομεν εἰς τοὺς γονεῖς μας, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι τίποτε δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν ἀναγκαιότερον ἀπὸ τὰ οὐράνια πράγματα καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν μὲ κάθε ζῆλον, χωρὶς καθόλου νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν προσπάθειάν μας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πάρα πολὺ ἐπείγοντα τὰ ζητήματα ποὺ μᾶς ἀποσποῦν ἀπὸ αὐτά.

Ποῖον πρᾶγμα ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀναγκαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα του; Καὶ τί εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτό; **D** Διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀφιερώσῃ πολὺν χρόνον δι' αὐτό. Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαθέσωμεν οὔτε τόσον χρόνον, ὅσος χρειάζεται διὰ τὴν ταφὴν τοῦ πατέρα, οὔτε εἶναι ἀσφαλὲς νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὰ πνευματικὰ πράγματα, ἔστω καὶ διὰ τόσον ὀλίγον χρόνον, σκέψου ποίας τιμωρίας εἴμεθα ἄξιοι ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι καθ' ὅλον τὸν χρόνον εὑρισκόμεθα μακριὰ ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ ἁρμόζουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ θέτομεν εἰς τὴν πρώτην θέσιν τὰ ἀσήμαντα ἀντὶ τῶν ἀναγκαίων καί, ἀκόμη, ἀδιαφοροῦμεν δι' αὐτὰ χωρὶς τίποτε νὰ μᾶς βιάζῃ.

Μὲ ἀφορμήν, λοιπόν, τὸ περιστατικὸν αὐτό, πρέπει νὰ θαυμάζῃς τὴν φιλοσοφίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ τόσον πολὺ τὸν καθήλωσε μὲ τὸν λόγον του καὶ συγχρόνως τὸν ἀπήλλαξεν ἀπὸ ἀνυπολόγιστα ἄλλα κακά, ὅπως εἶναι οἱ θρῆνοι, τὸ πένθος καὶ ὅσα ἄλλα πηγάζουν ἀπὸ αὐτά. **E** Διότι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ταφήν, ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξετάζουν τὴν διαθήκην τοῦ ἀποθανόντος, νὰ μοιράζουν τὴν κληρονομίαν καὶ γενικὰ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα ποὺ συνδέονται μὲ αὐτά. Καὶ ἔτσι θὰ τὸν ἐκτύπων τὸ ἕνα κῦμα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ θὰ τὸν ἀπεμάκρυναν πολὺ ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸ τὸν προσελκύει καὶ τὸν συγκρατεῖ κοντά του.

Ἐάν, ὅμως, ἐξακολουθῇς νά κατέχεσαι ἀπό θαυμασμόν καί νά φέρῃς βαρέως τό γεγονός ὅτι δέν τοῦ ἐπετράπη νά παρευρεθῇ εἰς τήν ταφήν τοῦ πατέρα του, **331** σκέψου ὅτι πολλοί ἄνθρωποι δέν ἐπιτρέπουν εἰς τούς ἀσθενεῖς νά πληροφορηθοῦν τόν θάνατον εἴτε τοῦ πατέρα εἴτε τῆς μητέρας εἴτε τοῦ παιδιοῦ των εἴτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἰδικός των εἶναι ὁ ἀποθανών, οὔτε τούς ἀφήνουν νά παρευρεθοῦν εἰς τήν ταφήν τους. Καί, παρά ταῦτα, δέν τούς κατηγοροῦμεν διά σκληρότητα καί ἀπανθρωπίαν, καί πολύ σωστά. Διότι, ἀντίθετα, θά ἦτο σκληρότης τό νά τούς ἀφήσουν νά συμμετάσχουν εἰς τό πένθος, ἐνῷ εὑρίσκοντο εἰς αὐτήν τήν κατάστασιν.

Ἐάν, λοιπόν, εἶναι κακόν, εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, τό νά πενθήσῃ κανείς τούς συγγενεῖς καί νά στενοχωρηθῇ ὑπερβολικά, ἀσφαλῶς εἶναι μεγαλύτερον κακόν τό νά ἀπομακρυνθῇ ἀπό τήν πνευματικήν διδασκαλίαν. Δι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγον ἔλεγεν εἰς ἄλλο σημεῖον· «Κάθε ἕνας πού ἔβαλε τό χέρι του ἐπάνω εἰς τό ἀλέτρι **B** καί κυττάζει πρός τά ὀπίσω δέν εἶναι κατάλληλος διά τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».[39] Πραγματικά, εἶναι πολύ ἀνώτερον τό νά διδάσκῃς τήν βασιλείαν καί νά ἀπομακρύνῃς τούς ἄλλους ἀπό τόν θάνατον, παρά νά θάπτῃς τόν νεκρόν, πού δέν ἠμπορεῖς νά τοῦ προσφέρῃς καμμίαν ὠφέλειαν καί μάλιστα, ὅταν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού θά κάνουν ὅλα αὐτά.

Συνεπῶς, ἀπό τό περιστατικόν αὐτό δέν διδασκόμεθα τίποτε ἄλλο, παρά ὅτι δέν πρέπει νά χάνωμεν οὔτε ἐλάχιστον χρόνον, ἔστω καί ἄν εἶναι πάμπολλα τά ζητήματα πού μᾶς πιέζουν, ἀλλά νά προτάσσωμεν ἀπό ὅλα, καί ἀπό τά πιό ἀναγκαῖα ἀκόμη, τά πνευματικά ζητήματα, καί, ἐπίσης, ἠμποροῦμεν νά μάθωμεν τί εἶναι ζωή καί τί θάνατος. Διότι πολλοί, ἀπό αὐτούς πού νομίζουν ὅτι ζοῦν, δέν διαφέρουν καθόλου ἀπό τούς νεκρούς, ὅταν ζοῦν μέσα εἰς τήν κακίαν. Μᾶλλον εὑρίσκονται εἰς χειροτέραν κατάστασιν ἀπό τούς νεκρούς. **C** «Διότι ὅποιος ἀπέθανε», λέγει, «ἔχει παύσει ἀπό τοῦ νά ἁμαρτάνῃ»,[40] ἐνῷ ὁ ζῶν δουλεύει ἀκόμη εἰς τήν ἁμαρτίαν. Μή μοῦ ἀντιπροβάλῃς, βέβαια, ὡς ἐπιχείρημα τό γεγονός ὅτι δέν καταβρώγεται αὐτός ἀπό τά σκουλήκια καί δέν εὑρίσκεται εἰς τόν τάφον οὔτε ἐσφά-

39. Λουκ. 9,62.
40. Ρωμ. 6,7.

λισε τά μάτιά του οὔτε ἔχει τυλιχθῆ μέ τό σάβανον. Διότι ὑφίσταται χειρότερα ἀπό τόν ἀποθανόντα, ἐπειδή δέν τόν κατατρώγουν τά σκουλήκια, ἀλλά τόν κατασπαράσσουν χειρότερα ἀπό τά θηρία τά πάθη τῆς ψυχῆς του. Τό ὅτι δέ ἔχει τά μάτιά του ἀνοικτά εἶναι πολύ χειρότερον ἀπό τοῦ νά εἶχαν κλείσει. Διότι τά μάτια τοῦ νεκροῦ δέν βλέπουν τίποτε τό πονηρόν, ἐνῷ αὐτός συγκεντρώνει ἀνυπολόγιστα κακά εἰς τόν ἑαυτόν του, μέ τό νά ἔχῃ ἀνοικτά τά μάτια του. Καί ὁ μέν νεκρός εὑρίσκεται εἰς τόν τάφον καί εἶναι ἀκίνητος διά τό κάθε τί, **D** ἐνῷ ὁ ζῶν ἔχει καταχωθῆ εἰς τόν τάφον τῶν ἀμετρήτων νοσημάτων.

Ἀλλά δέν βλέπεις τό σῶμά του νά σαπίζῃ; Καί ποίαν σημασίαν ἔχει αὐτό; Διότι πρίν ἀπό τό σῶμά του ἡ ψυχή του ἔχει διαφθαρῆ καί χαθῆ καί αὐτή ὑφίσταται μεγαλυτέραν φθοράν. Καί ὁ μέν νεκρός μυρίζει ἐπί δέκα ἡμέρας, ἐνῷ αὐτός καθ' ὅλην του τήν ζωήν ἀποπνέει δυσωδίαν, ἀφοῦ τό στόμα του εἶναι πιό ἀκάθαρτον ἀπό τόν ὀχετόν. Συνεπῶς, τόσον διαφέρει ὁ ζῶν ἀπό τόν νεκρόν, ὅσον τό ὅτι ἐκεῖνος μέν ὑφίσταται τήν φυσικήν φθοράν μόνον, ἐνῷ αὐτός ἐπάνω εἰς αὐτήν προσθέτει καί τήν φθοράν πού προέρχεται ἀπό τήν ἀσωτίαν, **E** ἐπειδή κάθε ἡμέραν ἐφευρίσκει πάρα πολλάς ἀφορμάς διαφθορᾶς.

Μά, περιφέρεται ἔφιππος; Καί τί σημαίνει αὐτό; Καί ὁ νεκρός μεταφέρεται ἐπί τῆς νεκρικῆς κλίνης, καί τό ἀκόμη χειρότερον εἶναι ὅτι, ἐνῷ αὐτός λειώνει καί σαπίζει, δέν τόν βλέπει κανένας, ἐπειδή ἔχει τό φέρετρον καί τόν τάφον ὡς παραπέτασμα, ἀντίθετα ὁ ζῶν περιφέρεται παντοῦ καί μυρίζει σάν νά περιφέρῃ νεκρωμένην ψυχήν ἀντί τοῦ τάφου εἰς τό σῶμά του. **332** Καί ἐάν ἦτο δυνατόν νά ἴδῃς τήν ψυχήν τοῦ ἀνθρώπου πού ζῇ εἰς τήν τρυφήν καί τήν κακίαν, θά ἔβλεπες ὅτι εἶναι πολύ καλλίτερα νά εὑρίσκεται εἰς τόν τάφον δεμένος, παρά νά δεσμεύεται μέ τά δεσμά τῆς ἁμαρτίας. Νά εἶχε πέτραν ἐπάνω του, παρά τό βαρύ τῆς ἁμαρτίας κάλυμμα.

Δι' αὐτό, λοιπόν, πρέπει περισσότερον οἱ συγγενεῖς τῶν νεκρῶν αὐτῶν,[41] ἐπειδή αὐτοί δέν αἰσθάνονται τίποτε, νά πλησιάζουν χάριν αὐτῶν τόν Ἰησοῦν, ὅπως ἔκανε τότε ἡ Μαρία διά τόν Λάζαρον. Εἴτε μυρίζει, εἴτε ἔχει

41. Τῶν ζωντανῶν πού κατά τά λεχθέντα εἶναι σάν νεκροί.

ἀποθάνει πρὶν ἀπὸ τέσσαρας ἡμέρας, νὰ μὴ σὲ κυριεύη ἡ ἀπελπισία, ἀλλὰ ἔλα κοντὰ εἰς τὸν Κύριον καὶ τράβηξε κατὰ πρῶτον τὸν λίθον. Πραγματικά, τότε θὰ τὸν ἴδῃς, νὰ κεῖται σὰν νὰ εὑρίσκεται εἰς τάφον καὶ θὰ εἶναι τυλιγμένος μὲ τὸ σάβανον.

B Καί, ἐὰν θέλετε, ἂς πάρωμεν σὰν παράδειγμα[42] ἕνα ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καὶ ἐπισήμους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆτε, διότι θὰ ἀναφέρω τὸ παράδειγμα ἀνωνύμως. Μά, καὶ εἰς περίπτωσιν ποὺ θὰ ἔλεγα καὶ τὸ ὄνομα, οὔτε καὶ τότε ἔπρεπε νὰ φοβηθῆτε. Διότι ποῖος ποτὲ ἐφοβήθηκε νεκρόν; Ἐπειδή, ὅσα καὶ νὰ κάνῃ, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ νεκρός. Ὁ νεκρός, ὅμως, τὸν ζῶντα δὲν ἠμπορεῖ οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ νὰ τὸν βλάψῃ. Ἂς ἴδωμεν, λοιπόν, τὸ κεφάλι των δεμένον. Διότι, ὅταν συνεχῶς εἶναι μεθυσμένοι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ νεκροὶ μὲ τὰ καλύμματα καὶ τὸ σάβανον, ἔτσι καὶ αὐτῶν παραλύουν καὶ δεσμεύονται ὅλα τὰ αἰσθητήρια ὄργανα. Ἐὰν θέλῃς νὰ ἐξετάσῃς καὶ τὰ χέριά των, θὰ ἴδῃς ὅτι καὶ αὐτὰ εἶναι δεμένα εἰς τὴν κοιλίαν των ὄχι μὲ τὸ σάβανον καὶ τὰ λοιπὰ νεκρικὰ δεσμά, **C** ἀλλὰ μὲ κάτι ποὺ εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ αὐτά, δηλαδή, μὲ τὰ δεσμὰ τῆς πλεονεξίας. Διότι αὐτὴ δὲν ἀφήνει τὰ χέρια νὰ ἁπλωθοῦν διὰ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνην, οὔτε διὰ νὰ κάνουν κάποιαν παρομοίαν θεάρεστον πρᾶξιν, ἀλλὰ τὰ καθιστᾷ πιὸ ἄχρηστα καὶ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν νεκρῶν. Θέλεις νὰ ἴδῃς ὅτι καὶ τὰ πόδιά των εἶναι δεμένα; Κύτταξε ὅτι καὶ αὐτά, πάλιν, δεσμεύονται ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ δι᾽ αὐτὸ δὲν εὐκαιροῦν ποτὲ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ.

Εἶδες τὸν νεκρόν; Κύτταξε, τώρα, καὶ τὸν νεκροθάπτην. Ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ νεκροθάπτης αὐτῶν; Μά, ὁ διάβολος, ποὺ τοὺς δεσμεύει τόσον ἔντεχνα, καὶ δὲν ἐπιτρέπει πλέον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ συμπεριφέρεται σὰν πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸν καθιστᾷ ξύλον ξηρόν. Διότι, πραγματικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχουν **D** οὔτε μάτια οὔτε χέρια οὔτε πόδια οὔτε τίποτε ἄλλο ἀνάλογον, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ ὁ παρόμοιος ἄνθρωπος τὴν εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου;

Καθ᾽ ὅμοιον τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃς καὶ τὴν

42. Ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀρχίζει ἕνας συγκριτικὸς παραλληλισμὸς τῶν ζώντων νεκρῶν πρὸς τοὺς πραγματικοὺς νεκρούς, μὲ σκοπὸν νὰ δειχθῇ, ὅτι οἱ πρῶτοι εἶναι εἰς χειροτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

ψυχὴν αὐτῶν δεμένην, πρᾶγμα ποὺ εἶναι πλέον εἴδωλον παρὰ ψυχή.

Ἐπειδή, λοιπόν, αὐτοὶ κεῖνται κατὰ κάποιον τρόπον σὰν νεκροὶ χωρὶς καμμίαν αἴσθησιν, ἂς πλησιάσωμεν χάριν αὐτῶν τὸν Ἰησοῦν, ἂς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ τοὺς ἀναστήσῃ, ἂς ἀποτραβήξωμεν τὸν λίθον, ἂς λύσωμεν τὰ νεκρικὰ δεσμά. Διότι, ἐὰν ἀποτραβήξῃς τὸν λίθον, δηλαδή, τὴν ἀναισθησίαν των ἐμπρὸς εἰς τὰ κακά, γρήγορα θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τοὺς βγάλῃς ἀπὸ τὸ μνῆμα. Καὶ ὅταν τοὺς βγάλῃς, θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃς εὐκολώτερα ἀπὸ τὰ δεσμά. Διότι τότε θὰ σὲ γνωρίσῃ ὁ Χριστός, ὅταν ἀναστηθῇς, ὅταν λυθῇς πλέον. Τότε θὰ σὲ προσκαλέσῃ εἰς τὰ ἰδικά του δεῖπνα.

E Ὅσοι, λοιπόν, εἶσθε φίλοι τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι εἶσθε μαθηταί του, ἀγαπᾶτε τὸν ἀποθανόντα, πλησιάσατε τὸν Ἰησοῦν καὶ παρακαλέσατε αὐτόν. Διότι καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποπνέῃ ἀποπνικτικὴν δυσωδίαν, οὔτε καὶ τότε πρέπει νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν οἱ συγγενεῖς του, ἀλλὰ τόσον περισσότερον πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸν Ἰησοῦν δι᾽ αὐτόν, **333** Ὅπως ἔκαναν, τότε, καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου. Καὶ δὲν πρέπει νὰ παύωμεν προηγουμένως τὴν παράκλησιν, τὴν δέησιν καὶ τὴν ἱκεσίαν, παρὰ ἀφοῦ τὸν λάβωμεν ζῶντα.

Πραγματικά, ἐὰν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τακτοποιῶμεν καὶ τὰ ἰδικά μας πνευματικὰ ζητήματα καὶ τῶν πλησίον μας, τότε, θὰ ἀποκτήσωμεν σύντομα καὶ τὴν μέλλουσαν ζωήν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ'

(Ματθ. η', 23—34)

B «Ὅταν αὐτὸς ἐμβῆκεν εἰς τὸ πλοῖον τὸν ἠκολούθησαν οἱ μαθηταί του. Καί, ξαφνικά, ἔγινε τρικυμία μεγάλη εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε τὸ πλοῖον νὰ σκεπάζεται ἀπὸ τὰ κύματα. Αὐτὸς δὲ ἐκοιμᾶτο».[1]

Ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκθέτῃ τὰ γεγονότα κατὰ χρονολογικὴν σειράν, ἔγραψεν ὡς ἑξῆς· «Καὶ συνέβη κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ αὐτὸς ἐμβῆκεν εἰς κάποιο πλοῖον καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν ἐμβῆκαν καὶ οἱ μαθηταί του».[2] Καὶ ὁ Μᾶρκος κάνει τὸ ἴδιον.[3] Ὁ Ματθαῖος ὅμως δὲν γράφει καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διατηρεῖ τὴν σειρὰν τῶν περιστατικῶν. **C** Διότι δὲν ἔγραφαν ὅλοι οἱ εὐαγγελισταὶ τὰ πάντα ὁμοιοτρόπως. Αὐτὰ τὰ εἶπα καὶ παραπάνω, διὰ νὰ μὴ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ἡ παράλειψις δημιουργεῖ διαφωνίαν μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν.[4]

Τὰ μὲν πλήθη τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔστειλεν ἐκ τῶν προτέρων,[5] ἐνῷ τοὺς μαθητάς του τοὺς ἐκράτησε κοντά του. Πραγματικά, καὶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὸ λέγουν αὐτό.[6] Τοὺς ἐπῆρε δὲ μαζί του ὄχι τυχαῖα καὶ ἄσκοπα, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς κάνῃ θεατὰς τοῦ θαύματος ποὺ ἐσκόπευε νὰ πραγματοποιήσῃ. Διότι, ὅπως ἕνας ἄριστος διδάσκαλος, ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξεπαίδευε καὶ εἰς τὰ δύο, δηλαδή, οὔτε νὰ τοὺς κυριεύῃ ταραχὴ ἐμπρὸς εἰς τοὺς κινδύνους καὶ παράλληλα νὰ εἶναι σώφρονες ὅταν θὰ τοὺς τιμοῦν. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθοῦν, ἐπειδὴ ἀπέστειλε τὰ πλήθη μόνα των, ἐνῷ αὐτοὺς

1. Ματθ. 8,23 — 24.
2. Λουκ. 8,22.
3. Πρβλ. Μάρκ. 4,36 — 41.
4. Πρβλ. Ὁμιλία ΚΖ' 326 Β'.
5. Πρβλ. Ματθ. 8,18.
6. Πρβλ. Μάρκ. 4,36. Λουκ. 8,22.

τοὺς ἐκράτησε κοντά του, τοὺς ἄφησε νὰ κλυδωνισθοῦν ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχήν, καὶ ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιτυγχάνει νὰ τοὺς κρατήσῃ εἰς τὴν μετριοφροσύνην, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς γυμνάζει νὰ ὑποφέρουν μὲ γενναιότητα τὰς δοκιμασίας. **D** Ἦσαν, βέβαια, καὶ τὰ προηγούμενα θαύματα μεγάλα, ἀλλὰ τὸ παρὸν καὶ ἐξάσκησιν μεγάλην περιεῖχε καὶ ἦτο ἀπόδειξις ὁμοιότητος πρὸς τὸ παλαιὸν θαῦμα.[7] Δι' αὐτὸ καὶ ἔχει μόνον τοὺς μαθητὰς μαζί του. Διότι ὅταν πρόκειται διὰ ἁπλᾶ θαύματα μόνον, ἀφήνει καὶ τὸν λαὸν νὰ παρίσταται. Ὅταν ὅμως πρόκειται διὰ διέγερσιν πειρασμῶν καὶ φόβων, τότε τοὺς ἀθλητὰς τῆς οἰκουμένης, τοὺς ὁποίους ἐγύμναζεν, αὐτοὺς παίρνει μόνον κοντά του.

Καὶ ὁ μὲν Μᾶρκος εἶπεν ἁπλῶς «ἐκοιμᾶτο», ἐνῷ ὁ Λουκᾶς[8] λέγει ὅτι ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ πάγκου ποὺ ἦτο ἐκεῖ, καὶ ἔτσι μᾶς δεικνύει τὴν ἁπλότητα τοῦ Κυρίου καὶ συγχρόνως ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μᾶς παρέχει μεγάλην διδασκαλίαν διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ὅταν, λοιπόν, ἐσηκώθη ἡ θύελλα **E** καὶ ἡ θάλασσα ἐγέμισεν κύματα, τότε τὸν ἐξύπνησαν καὶ τοῦ λέγουν· «Κύριε, σῶσέ μας, χανόμεθα».[9] Αὐτός, ὅμως, αὐτοὺς ἐμάλωσε πρὶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Διότι, ὅπως εἶπα, ὅλα αὐτὰ ἐπετράπη νὰ συμβοῦν διὰ νὰ τοὺς ἐξασκήσῃ, καὶ ἦτο τύπος τῶν κινδύνων ποὺ θὰ τοὺς εὕρισκαν εἰς τὸ μέλλον. Πραγματικά, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πολλὰς φορὰς τοὺς ἄφησε νὰ ἀντιμετωπίσουν μεγαλυτέρους κινδύνους **334** καὶ πάντοτε τοὺς ἔδωσε θάρρος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Δὲν θέλω νὰ ἔχετε ἄγνοιαν, ἀδελφοί, ὅτι ἔπεσεν ἐπάνω μας μεγάλο βάρος ὑπερβολικῶν δοκιμασιῶν, ποὺ ἦσαν πάρα πάνω ἀπὸ τὴν δύναμίν μας, ὥστε νὰ ἀπελπισθῶμεν καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωήν μας».[10] Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει «Αὐτὸς ποὺ μᾶς ἐγλύτωσεν ἀπὸ ἕνα τόσον μεγάλον κίνδυνον ποὺ μᾶς ἀπειλοῦσε μὲ θάνατον».[11]

Διὰ νὰ ἀποδείξῃ, λοιπόν, ἐδῶ ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν θάρρος, ἔστω καὶ ἂν σηκώνωνται μεγάλα τὰ κύματα, καὶ ὅτι τὰ πάντα τὰ οἰκονομεῖ πρὸς τὸ συμφέρον μας,

7. Ἐννοεῖ μᾶλλον, πρὸς τὸ παλαιὸν θαῦμα τῆς δημιουργίας.
8. Αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Μᾶρκος καὶ ὄχι ὁ Λουκᾶς.
9. Ματθ. 8,25.
10. Β' Κορινθ. 1,8.
11. Β' Κορινθ. 1,10.

κατὰ πρῶτον μαλώνει τοὺς μαθητάς του. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ὅτι ἔνοιωσαν φόβον ἔγινε πρὸς τὸ συμφέρον των, διὰ νὰ φανῆ τὸ θαῦμα μεγαλύτερον καί, ἀκόμη, νὰ διατηρήσουν διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην των τὸ γεγονός. Πραγματικά, κάθε φορὰ ποὺ πρόκειται νὰ συμβῆ κάτι παράδοξον, πολλὰ γεγονότα δημιουργεῖ ἐκ τῶν προτέρων ὁ Κύριος ποὺ ἐνισχύουν τὴν μνήμην, **B** ὥστε νὰ μὴ ξεχάσουν τὸ θαῦμα μὲ τὴν πάροδον τοῦ καιροῦ.[12] Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Μωϋσῆς πρῶτα φοβεῖται τὸ φίδι, καὶ μάλιστα ὄχι ἁπλῶς τὸ φοβεῖται, ἀλλὰ τὸν κυριεύει μεγάλη ἀγωνία, καὶ ὕστερα βλέπει τὸ παράδοξον ἐκεῖνο γεγονός.[13] Ἔτσι καὶ οἱ μαθηταί, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφοβήθησαν ὅτι θὰ πνιγοῦν, τότε ἐσώθησαν, ὥστε μὲ τὴν παραδοχὴν τοῦ κινδύνου ποὺ ἀντιμετώπισαν νὰ καταλάβουν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ κοιμᾶται. Διότι ἐὰν ἦτο ξυπνὸς καὶ συνέβαινε ἡ τρικυμία, ἢ δὲν θὰ ἐφοβοῦντο ἢ δὲν θὰ τὸν παρεκάλουν ἢ θὰ ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάνη ἀνάλογον θαῦμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον κοιμᾶται, διὰ νὰ δώση καιρὸν νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ δειλία καὶ νὰ τοὺς παρουσιάση πιὸ ἐντυπωσιακὰ τὰ συμβάντα. Πραγματικά, δὲν βλέπει κανεὶς μὲ ὅμοιον τρόπον **C** ὅσα γίνονται εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων καὶ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἐπειδή, δηλαδή, εἶδαν ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι εὐηργετήθησαν ἀπὸ τὸν Κύριον ἐνῷ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τίποτε ἀπολαύσει, εἶχε πέσει τὸ ἠθικόν των. (Ἐξ ἄλλου, οὔτε χωλοὶ ἦσαν, οὔτε ἔπασχαν ἀπὸ κανένα ἄλλο παρόμοιον νόσημα). Ἔπρεπε, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ μὲ τὰς ἰδικάς των αἰσθήσεις νὰ ἀπολαύσουν τὰς εὐεργεσίας. Κατὰ συνέπειαν, ἐπιτρέπει τὴν θύελλαν, διὰ νὰ νοιώσουν μὲ τὴν ἰδικήν των αἴσθησιν τὴν εὐεργεσίαν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ κάνει αὐτό, ὅταν ἦσαν παρόντες οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ μὴ τοὺς κατηγορήσουν δι' ὀλιγοπιστίαν. Ἀλλὰ τοὺς ἐπῆρε κατ' ἰδίαν μόνους των καὶ τοὺς κατευθύνει καὶ προτοῦ ἀπὸ τὴν θύελλαν τῶν κυμάτων καταπαύει τὴν τρικυμίαν τῆς ψυχῆς των, καὶ τοὺς μαλώνει καὶ τοὺς λέγει: «Διατί εἶσθε δειλοί, ὀλιγόπιστοι;»[14] **D** καὶ συγχρόνως τοὺς διδάσκει ὅτι τὸν φόβον δὲν τὸν προκαλεῖ ἡ ἔλευσις

12. Εἶναι γεγονός, ὅτι μία ἔντονος συναισθηματικὴ κατάστασις κατὰ τὴν ὥραν ἑνὸς περιστατικοῦ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ χαραχθῆ ἀνεξάλειπτα αὐτὸ εἰς τὸν νοῦν μας.
13. Πρβλ. Ἐξόδ. 4,2 — 4
14. Ματθ. 8,26.

τῶν κινδύνων, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῆς ψυχῆς των.

Ἐὰν κανεὶς ὑποστηρίζη ὅτι δὲν ἦτο ἀπόδειξις δειλίας, οὔτε ὀλιγοπιστίας τὸ ὅτι ἐπῆγαν καὶ ἐξύπνησαν τὸν Ἰησοῦν, θὰ ἠμποροῦσα νὰ τοῦ δώσω τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν: Ὅτι αὐτὸ πρὸ παντὸς ἦτο ἀπόδειξις ὅτι δὲν εἶχαν τὴν ἁρμόζουσαν δι' αὐτὸν ἀντίληψιν. Διότι τὸ ὅτι ἠμποροῦσε νὰ κατασιγάση τὴν θάλασσαν, ὅταν θὰ ἐσηκώνετο, τὸ ἐγνώριζαν καλά. Τὸ ὅτι, ὅμως, ἠμποροῦσε νὰ τὸ κάνη καὶ ὅταν ἐκοιμᾶτο, δὲν τὸ ἤξεραν ἀκόμη.

Καὶ διατί παραξενεύεσαι, ἐὰν τώρα εἶχαν αὐτὴ τὴν γνώμην, ἀφοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ θαύματα ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν ἀκόμη ἀτελῆ γνῶσιν τοῦ Ἰησοῦ; Δι' αὐτὸ καὶ πολλὰς φορὰς τοὺς ἐπιπλήττει, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, **E** ὅταν τοὺς λέγη: «Ἀκόμη καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τόσας δυσκολίας εἶσθε καὶ σεῖς ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσετε τὴν ἀλήθειαν;».[15] Συνεπῶς, μὴ παραξενεύεσαι, ἐὰν οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ συλλάβουν καμμίαν ὑψηλὴν ἰδέαν διὰ τὸν Κύριον, ἀφοῦ οἱ μαθηταί του εἶχαν ἀτελῆ γνώμην δι' αὐτόν. Πραγματικά, «ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγαν: Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός, ποὺ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἄνεμοι τὸν ὑπακούουν;».[16] Ὁ Χριστός, ὅμως, δὲ τοὺς ἐμάλωσεν ἐπειδὴ τὸν ὠνόμαζαν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ τοὺς διδάσκη μὲ τὰ θαύματά του ὅτι ἡ ἀντίληψίς των ἦτο ἐσφαλμένη.

333 Ἀπὸ ποῦ, ὅμως ἔβγαζαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἦτο ἄνθρωπος; Μά, ἀπὸ τὴν ὅλην του ἐμφάνισιν, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκοιμᾶτο καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐχρησιμοποίει πλοῖον. Δι' αὐτὸ καὶ εὑρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἀνερωτῶντο: «Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός;». Πραγματικά, ὁ ὕπνος καὶ ἡ ἐμφάνισις ἔδειχνε ἄνθρωπον, ἐνῷ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γαλήνη τὸν ἐνεφάνιζαν Θεόν. Ἐπειδή, ὅμως, καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔκανε κάποτε κάποιο παρόμοιον θαῦμα, καὶ ἀπὸ ἐδῶ φανερώνει τὴν ὑπεροχήν του. Ὁ ἕνας θαυματουργεῖ σὰν δοῦλος καὶ ὁ ἄλλος σὰν Κύριος. Διότι δὲν ἥπλωσε ράβδον ὅπως ἐκεῖνος, οὔτε ἐσήκωσε τὰ χέρια του πρὸς τὸν οὐρανὸν οὔτε ἐχρειάσθηκε νὰ προσευχηθῆ. **B** Ἀλλά, ὅπως ἦτο φυσικὸν νὰ διατάσση ὁ κύριος τὴν ὑπηρέτριαν καὶ ὁ δημιουργὸς τὸ δημιούργημά του, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐγαλήνευσε καὶ ἐχαλιναγώγησεν αὐτὴν μὲ μόνον τὸν λόγον καὶ τὴν προσταγήν. Καὶ ἀμέσως

15. Ματθ. 15, 16.
16. Ματθ 8,27.

ἐξηφανίσθη ὅλη ἡ τρικυμία καὶ δὲν ἀπέμεινεν οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὴν ταραχήν. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ τὸ ἐφανέρωσε καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν: «Καὶ ἔγινε γαλήνη μεγάλη».[17] Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐλέχθη διὰ τὸν Πατέρα ὡς κάποιο μεγάλο θαῦμα, αὐτὸ τὸ ἀπέδειξε πάλιν μὲ τὰ ἔργα του ὁ Κύριος. Τί ἐλέχθη, ὅμως, διὰ τὸν Πατέρα; «Εἶπεν», λέγει, «καὶ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος τῆς θυέλλης».[18] Ὅμοια καὶ ἐδῶ. Εἶπε, καὶ ἔγινε γαλήνη μεγάλη. Δι' αὐτὸ πρὸ παντὸς τὸν ἐθαύμαζαν οἱ ἄνθρωποι, διαφορετικά, δὲν θὰ ἐξεδήλωναν τὸν θαυμασμόν των, ἐὰν τὸ ἔκανεν ὅπως ἐνήργησεν ὁ Μωϋσῆς.

C Ὅταν, λοιπόν, ἐτελείωσε τὸ περιστατικὸν μὲ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης, ἔρχεται ἄλλο θαῦμα φοβερώτερον. Οἱ δαιμονισμένοι, δηλαδή, σὰν πονηροὶ δραπέται, ποὺ εἶδαν τὸν κύριόν των, ἔλεγαν: «Ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοῦ, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἦλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς βασανίσης;».[19] Ἐπειδή, δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐθεώρουν ὡς ἄνθρωπον, ἦλθαν οἱ δαίμονες καὶ διακηρύσσουν τὴν θεότητά του. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἤκουαν τὴν θάλασσαν, ὅταν ἐταράσσετο καὶ πάλιν ἡσύχαζεν, ἤκουαν τοὺς δαίμονας ποὺ ἔλεγαν αὐτὰ ἀκριβῶς ποὺ ἐκραύγαζε καὶ ἐκείνη μὲ τὴν γαλήνην. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι ἡ διακήρυξις αὐτὴ τῶν δαιμόνων ἀπέβλεπεν εἰς κολακείαν τοῦ Ἰησοῦ, φωνάζουν βασιζόμενοι εἰς τὴν πεῖραν των καὶ λέγουν: «Ἦλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς βασανίσης;». D Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὁμολογοῦν τὴν ἔχθραν των πρὸς τὸν Κύριον, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὕποπτος ἡ ἱκεσία των. Διότι ἐμαστίζοντο κατὰ τρόπον ἀόρατον καὶ ἐχειμάζοντο περισσότερον ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ ἐκεντῶντο καὶ ἐκαίοντο καὶ ὑφίσταντο τὰ ἀθεράπευτα τραύματα καὶ ἀπὸ μόνην τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Πραγματικά, ἐπειδὴ κανένας δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἔρχεται πρὸς αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει ὅτι τοῦ ἔλεγαν: «Ἦλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς βασανίσης», ἐνῷ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ προσέθεσαν ὅτι τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἐξώρκιζαν διὰ νὰ μὴ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν ἄβυσσον.[20] Διότι ἐνόμισαν

17. Ματθ. 8,26.
18. Ψαλμ. 106, 25.
19. Ματθ. 8,29.
20. Πρβλ. Μάρκ. 5,10. Λουκ. 8,31.

ὅτι ἔφθασε δι' αὐτοὺς ἡ κόλασις καὶ ἐφοβήθησαν ὅτι θὰ τιμωρηθοῦν πλέον.

E Ἐάν, πάλιν, ὅσοι μελετοῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ λέγουν, ὅτι ὁ δαιμονιζόμενος ἦτο ἕνας,[21] ἐνῷ ὁ Ματθαῖος κάνει λόγον διὰ δύο δαιμονιζομένους,[22] οὔτε καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ παρουσιάζει διαφωνίαν μεταξὺ τῶν δύο εὐαγγελιστῶν. Διότι ἐὰν ἔγραφεν ὁ Λουκᾶς ὅτι ἕνας μόνον δαιμονιζόμενος ὑπῆρξε καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος, θὰ ἐφαίνετο, ὅτι διεφώνει πρὸς τὸν Ματθαῖον. Τώρα, ὅμως, ποὺ ὁ ἕνας ὡμίλησε δι' ἕνα καὶ ὁ ἄλλος διὰ δύο δαιμονιζομένους, δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀντίφασιν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν διαφορετικὸν τρόπον ἀφηγήσεως. Πραγματικά, ἐγὼ νομίζω, ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐδιάλεξε τὸν φοβερώτερον ἀπὸ τοὺς δύο καὶ δι' αὐτὸν ἔκανε λόγον. **336** Δι' αὐτὸ καὶ περιγράφει πιὸ τραγικὰ τὴν συμφοράν. Ὅπως εἶναι ὅτι ἔσπαζε τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ἁλυσίδας καὶ ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον.[23] Ὁ δὲ Μᾶρκος προσθέτει ὅτι κατέκοπτε τὸν ἑαυτόν του μὲ τοὺς λίθους.[24]

Καὶ οἱ λόγοι τῶν δαιμονιζομένων πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀναισχυντίαν αὐτῶν. «Ἦλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς βασανίσης;» λέγουν. Δὲν ἠμποροῦσαν, βέβαια, νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι δὲν ἡμάρτησαν, διατυπώνουν, ὅμως, τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ τιμωρηθοῦν πρὸ τῆς καθωρισμένης ὥρας. Ἐπειδή, δηλαδή, τοὺς εὑρῆκαν τὰ ἀθεράπευτα κακὰ καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐνεργοῦσαν παράνομα καὶ διέστρεφαν καὶ ἐβασάνιζαν μὲ κάθε τρόπο τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ ἐνόμιζαν ὅτι B ἕνεκα τῆς ὑπερβολῆς τῶν συμβάντων, δὲν θὰ ἐπερίμενε τὸν καθωρισμένον καιρὸν τῆς κολάσεως, δι' αὐτὸ τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἱκέτευαν. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τοὺς συνεκράτουν τὰ σιδηρᾶ δεσμά, ἔρχονται δέσμιοι. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐτριγύριζαν εἰς τὰ βουνά, κατέβηκαν εἰς τὴν πεδιάδα. Ἐκεῖνοι ποὺ ἠμπόδιζαν τοὺς ἄλλους νὰ περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ, μόλις εἶδαν τὸν Ἰησοῦν νὰ τοὺς φράσσῃ τὸν δρόμον, ἐστάθησαν.

Διατί, ὅμως, παρέμεναν εἰς τὰ μνήματα οἱ δαιμονιζόμενοι; Ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ δημιουργήσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὀλεθρίαν ἀντίληψιν, ὅτι, δηλαδή, αἱ ψυχαὶ τῶν

21. Πρβλ. Λουκ. 8,27.
22. Πρβλ. Ματθ. 8,28.
23. Πρβλ. Λουκ. 8,29.
24. Πρβλ. Μάρκ. 5,5.

ἀποθανόντων γίνονται δαίμονες, πρᾶγμα ποὺ εὔχομαι νὰ μὴ σᾶς περάσῃ ἀπὸ τὸν νοῦν οὔτε καὶ σὰν ἁπλῆ σκέψις.

Ναί, ἀλλὰ ποίαν ἀπάντησιν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἠμπορεῖς νὰ δώσῃς εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μάγους ἁρπάζουν παιδιὰ καὶ τὰ σφάζουν, C ὥστε εἰς τὴν συνέχειαν νὰ ἔχουν τὴν ψυχήν των βοηθὸν εἰς τὰς μαγείας των. Καὶ πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; Τὸ ὅτι, βέβαια, σφάζουν τὰ παιδιά, τὸ λέγουν πολλοί, ἀλλὰ τὸ ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν σφαγέντων συνεργάζονται μὲ τοὺς μάγους, ἀπὸ ποῦ τὸ γνωρίζεις; Πές μου, σὲ παρακαλῶ. Αὐτοί, ἀπαντᾷ, οἱ δαιμονισμένοι φωνάζουν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ ψυχὴ τοῦ δεῖνα. Μά, καὶ αὐτὸ εἶναι πλεκτάνη καὶ ἀπάτη διαβολική. Διότι δὲν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος ποὺ φωνάζει, ἀλλὰ ὁ δαίμων ποὺ ὑποκρίνεται αὐτά, μὲ σκοπὸ νὰ ἐξαπατήσῃ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκούουν. Διότι[25] ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ δαίμονος, πολὺ εὐκολώτερον θὰ εἰσήρχετο εἰς τὸ ἰδικόν της σῶμα. D Ἔπειτα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ λογικῶς τὸ νὰ συνεργάζεται ἡ σφαγεῖσα ψυχὴ μὲ τὸν σφαγέα της. Οὔτε, πάλιν, δικαιολογεῖται νὰ ἠμπορῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταβάλλῃ ἀσώματον δύναμιν εἰς ἄλλου εἴδους ὑπόστασιν. Πραγματικά, ἐὰν αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον διὰ τὰ σώματα καὶ δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ μεταμορφώσῃ κανεὶς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς σῶμα ὄνου, πολὺ περισσότερον εἶναι αὐτὸ ἀδύνατον διὰ τὴν ἀόρατον ψυχὴν καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὴν μετασχηματίσῃ εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ δαίμονος.

Κατὰ συνέπειαν, αἱ ἀπόψεις αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ μεθυσμένα γραΐδια καὶ προορίζονται διὰ νὰ ἐκφοβίζουν τὰ μικρὰ παιδιά. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ ψυχὴ ποὺ ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα νὰ πλανᾶται πλέον εἰς τὴν γῆν. «Πραγματικά, αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων εὑρίσκονται εἰς τὰ χέρια τοῦ Κυρίου».[26] Ἐάν, ὅμως, εὑρίσκονται εἰς τὰ χέρια τοῦ Κυρίου αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων, τότε εὑρίσκονται καὶ τῶν παιδιῶν αἱ ψυχαί, διότι τὰ παιδιὰ δὲν εἶναι πονηρά.

E Ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαὶ ἀμέσως φεύγουν μακριὰ ἀπὸ τὴν γῆν. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὴν παραβολὴν τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου.[27] Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅμως, λέγει ὁ Κύριος: «Σήμερα,[28] ζητοῦν χωρὶς ἄλλο νὰ πάρουν τὴν ψυχήν σου».[29]

Βέβαια, δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ ψυχὴ ποὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σῶμα νὰ περιφέρεται ἐδῶ κάτω. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν. **337** Διότι ἐνῷ, ὅταν βαδίζωμεν ἐπάνω εἰς τὴν συνηθισμένην καὶ γνώριμον περιοχὴν τῆς γῆς, ἔχοντες τὸ σῶμα μας, δὲν γνωρίζομεν ποίαν κατεύθυνσιν νὰ πάρωμεν, κάθε φορὰ ποὺ θὰ εὑρεθῶμεν εἰς ἄγνωστον δρόμον, ἐὰν δὲν ἔχωμεν ὁδηγόν, κατὰ ποίαν λογικὴν ἡ ψυχή, ποὺ ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἀπεξενώθη ἀπὸ ὅλας τὰς συνηθείας της, θὰ γνωρίσῃ ποῦ πρέπει νὰ βαδίζῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸν ὁδηγόν της;

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλας περιπτώσεις ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πληροφορηθῇ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ ψυχὴ χωρὶς τὸ σῶμα της νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν γῆν. Πραγματικά, ὁ Στέφανος λέγει: «Δέξου τὸ πνεῦμά μου».[30] Καὶ ὁ Παῦλος, ἐπίσης, λέγει: «Τὸ νὰ ἀποθάνω καὶ νὰ εἶμαι μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, εἶναι πολὺ καλλίτερον».[31] Καὶ διὰ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ λέγει ἡ Γραφή. Καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας του, B ἀφοῦ ἔζησε εὐχάριστον γῆρας.[32]

Τὸ ὅτι, βέβαια, οὔτε αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἠμποροῦν νὰ παραμείνουν ἐδῶ, ἄκουσε ποὺ ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς θερμὰ παρεκάλει δι' αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτυγχάνῃ.[33] Διότι, ἐὰν αὐτὸ ἦτο δυνατὸν θὰ ἤρχετο αὐτὸς εἰς τὴν γῆν καὶ θὰ ἐγνωστοποίει τὰ συμβαίνοντα ἐκεῖ.

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερὸν ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ τὴν ἀποδημίαν των ἀπὸ τὴν γῆν ὁδηγοῦνται εἰς κάποιον

25. Ὅ,τι λέγεται παρακάτω εἶναι ὀλίγον δυσνόητον. Πάντως δι' αὐτῶν ὁ Χρυσόστομος θέλει νὰ τονίσῃ τὸ παράλογον τῆς ὑποθέσεως ὅτι εἶναι δυνατὸν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος νὰ μεταβληθῇ εἰς δαίμονα ἢ νὰ συνεργάζεται μὲ τὸν σφαγέα της. Δι' αὐτὸ αἱ προτάσεις αὐταὶ πρέπει νὰ ἀναγνωσθοῦν μὲ ἔντονον τὸ στοιχεῖον τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἀπορίας, ἢ νὰ θεωρηθοῦν ὡς ρητορικαὶ ἐρωτήσεις, ὁπότε ἡ ἀπάντησις ἀποκλείει τὴν δυνατότητα πραγματοποιήσεως τῶν λεγομένων.

26. Σοφ. Σολ. 3,1.

27. Πρβλ. Λουκ. 16, 19 — 31.

28. Τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχει «ταύτῃ τῇ νυκτὶ» ἀντὶ τοῦ «σήμερον» τοῦ Χρυσοστόμου. Πάντως ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου δὲν ἀλλάσσει. Δι' ἀμφοτέρων τονίζεται ἡ ταχεῖα ἔλευσις τοῦ θανάτου διὰ τὸν πλούσιον.

29. Λουκ. 12,20.

30. Πράξ. 7, 59

31. Φιλιπ. 1,23.

32. Πρβλ. Γεν. 25,8. Τὸ χωρίο δίδεται ἐλαφρῶς ἠλλαγμένον ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον.

33. Πρβλ. Λουκ. 16, 27 — 31.

χῶρον, ἀπὸ ὅπου δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ περιμένουν τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως.

Ἐάν, τώρα, ἀπορῇ κανεὶς καὶ ἐρωτᾷ· Διὰ ποῖον λόγον ἔκανεν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνο ποὺ ἠξίωσαν οἱ δαίμονες, **C** μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων;[34] τὸ ἑξῆς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν: ὅτι, δηλαδή, δὲν τὸ ἔκανεν αὐτὸ ὑπακούων εἰς αὐτούς, ἀλλὰ πολλὰ ἤθελε μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν νὰ διδάξῃ. Τὸ πρῶτον εἶναι ὅτι ἤθελε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς δαιμονιζομένους ἀνθρώπους, ποὺ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἐκείνους τυράννους, πόσην μεγάλην καταστροφὴν προκαλοῦν οἱ ἐχθροί των αὐτοί. Δεύτερον, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅτι οὔτε τοὺς χοίρους δὲν ἠμποροῦν νὰ βλάψουν οἱ δαίμονες, ἐὰν προηγουμένως δὲν τοὺς δώσῃ τὴν ἄδειαν ὁ Ἰησοῦς. Τρίτον, ὅτι μεγαλύτερον κακὸν ἀπὸ τοὺς χοίρους θὰ ἔκαναν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, ἐὰν μέσα εἰς τὴν συμφοράν των δὲν τοὺς ἐπροστάτευεν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ ὅτι μισοῦν οἱ δαίμονες ἡμᾶς πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, εἶναι φανερὸν ἀπὸ κάθε ἄποψιν. Συνεπῶς, αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐνδιεφέρθησαν διὰ τοὺς χοίρους, ἀλλὰ εἰς μίαν μόνον στιγμὴν τοὺς ἔρριξαν ὅλους εἰς τὸν κρημνόν, **D** πολὺ περισσότερον θὰ ἔκαναν τὸ ἴδιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εἶχαν κυριεύσει καὶ τοὺς παρέσυραν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τοὺς ἐπανέφεραν πάλιν, ἐὰν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τυραννίαν ποὺ ἐφήρμοζαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲν ὑπῆρχεν ἡ μεγάλη φροντὶς τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐχαλιναγώγει καὶ ἠμπόδιζε τὴν καταστρεπτικήν των πορείαν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα. Ὅθεν, εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴ τὸν προστατεύῃ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ δὲν μᾶς προστατεύῃ ὅλους ὅμοια, οὔτε μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος μεγάλης προνοίας. Διότι ἀναλόγως πρὸς τὸ ὠφέλιμον διὰ τὸν καθένα ἐκδηλώνει καὶ τὴν πρόνοιάν του ὁ Θεός.

Ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, καὶ κάτι ἄλλο μαθαίνομεν ἀπὸ τὴν διήγησιν αὐτήν, **E** ὅτι, δηλαδή, ὁ Θεὸς δὲν προνοεῖ μόνον συνολικῶς δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν καθένα ἰδιαιτέρως. Αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε καὶ διὰ τοὺς μαθητάς του, ὅταν εἶπεν: «Ἀκόμη καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς σας ἔχουν ἀριθμηθῆ».[35] Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους αὐτοὺς ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ καθαρὰ αὐτό. Πραγματικά, θὰ τοὺς εἶχαν πνίξει οἱ δαίμονες, ἐὰν δὲν τοὺς ἐπροστάτευεν ἀποτελεσματικὰ ἡ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φροντίς.

34. Πρβλ. Ματθ. 8,31 — 32.

Δι' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς λόγους ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δαίμονας νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων καί, ἀκόμη, διὰ νὰ πληροφορηθοῦν τὴν δύναμίν του οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωρίων. Διότι, ἐκεῖ ποὺ τὸ ὄνομά του ἦτο πολὺ γνωστόν, δὲν ἐπεδείκνυεν ὑπερβολικὰ τὴν δύναμίν του. **353A** Ἐκεῖ, ὅμως, ποὺ δὲν τὸν ἤξερε κανείς, ἀλλὰ εὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τελείαν ἄγνοιαν, ἄφηνε νὰ ἀκτινοβολοῦν τὰ θαύματά του, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ νὰ γνωρίσουν τὴν θείαν του προέλευσιν. Τὸ ὅτι, βέβαια, εὑρίσκοντο εἰς χονδροειδῆ ἄγνοιαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως. Διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν προσκυνήσουν καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τὸν θαυμασμόν των διὰ τὴν δύναμίν του, αὐτοί, ἀντίθετα, τὸν ἐδίωχναν «καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ σύνορά των».[36]

Ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν κατέστρεψαν τοὺς χοίρους οἱ δαίμονες; Μά, ἐπειδὴ εἰς κάθε εὐκαιρίαν φροντίζουν μὲ ζῆλον νὰ στενοχωροῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ πάντοτε χαίρονται μὲ τὴν καταστροφήν. Τὸ ἴδιον, ἄλλωστε, ἔκανεν ὁ διάβολος καὶ εἰς τὸν Ἰώβ. Μολονότι καὶ ἐκεῖ ὁ Θεὸς τὸ ἐπέτρεψεν, **B** ὄχι ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὑπήκουσεν εἰς τὸν διάβολον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ πιὸ λαμπρὸν τὸν δοῦλόν του καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν διάβολον κάθε ἀφορμὴν ἀναισχυντίας καί, ἀκόμη, νὰ στρέψῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβόλου, ὅσα ἔκανε αὐτὸς εἰς βάρος τοῦ δικαίου Ἰώβ. Πραγματικά, καὶ τώρα συνέβη τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐπεδίωκαν οἱ δαίμονες. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν διεκηρύσσετο καθαρὰ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπεδεικνύετο τελείως ἡ πονηρία τῶν δαιμόνων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσεν ἐκείνους ποὺ κατεῖχον οἱ δαίμονες, καί, ἀκόμη, ὅτι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οὔτε τοὺς χοίρους νὰ ἐγγίσουν ἐὰν δὲν τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ κύριος τῶν πάντων Θεός.

Ἐὰν ὅμως, κανεὶς ἑρμηνεύσῃ τὸ περιστατικὸν αὐτὸ

35. Ματθ. 10, 30.
36. Ματθ. 8, 34.

ἀλληγορικῶς,[37] πάλιν δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιον. **C** Διότι ἡ διήγησις εἶναι αὐτή. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμεν καλὰ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πνευματικῶς ὁμοιάζουν μὲ χοίρους, προσβάλλονται πιὸ εὔκολα ἀπὸ τὰς διαβολικὰς ἐνεργείας. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι ποὺ ὑφίστανται αὐτὰ παραμένουν ἄνθρωποι, εἶναι δυνατὸν πολλὰς φορὰς νὰ ὑπερνικήσουν τοὺς δαίμονας, ἐὰν ὅμως μεταμορφωθοῦν ὁλοκληρωτικὰ εἰς χοίρους, ὄχι μόνον δαιμονίζονται, ἀλλὰ καὶ ρίπτονται εἰς τοὺς κρημνούς.

Ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν γνώμην ὅτι ἡ διήγησις αὐτὴ εἶναι πλαστή, ἀλλὰ νὰ πιστεύσῃ ἀπόλυτα ὅτι πραγματικὰ ἐξῆλθαν οἱ δαίμονες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἔρχεται ὁ θάνατος τῶν χοίρων καὶ τὸ πιστοποιεῖ αὐτό.

Κύτταξε, ὅμως, μαζὶ μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν πραότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν, δηλαδή, ἂν καὶ τόσον πολὺ τοὺς εὐηργέτησεν, τὸν ἐξεδίωκαν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ἐκείνης, δὲν ἔφερεν ἀντίρρησιν. **D** ἀλλὰ ἀνεχώρησε καὶ ἐγκατέλειψεν ἐκείνους ποὺ μόνοι των ἔκριναν τοὺς ἑαυτούς των ἀναξίους τῆς διδασκαλίας του, ἀφοῦ τοὺς ἄφησε διὰ διδασκάλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν δαιμόνων, καὶ τοὺς χοιροβοσκούς, ὥστε ἀπὸ αὐτοὺς νὰ πληροφορηθοῦν ὅλα τὰ συμβάντα. Καὶ ὁ Κύριος ἔφυγε καὶ τοὺς ἄφησε νὰ εὑρίσκωνται μέσα εἰς μεγάλον φόβον. Πραγματικά, τὸ μέγεθος τῆς ζημίας συνετέλει εἰς τὴν διάδοσιν τῆς εἰδήσεως τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ τὸ συμβὰν ἤγγιζε τὴν ψυχήν των. Καὶ ἀπὸ κάθε σημεῖον ἠκούοντο φωναὶ ποὺ διεκήρυσσαν τὸ παράδοξον θαῦμα. Ἐφώναζαν οἱ θεραπευθέντες, ἐφώναζε τὸ γεγονὸς τοῦ καταποντισμοῦ τῶν ζώων, **E** ἐφώναζαν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν χοίρων καὶ οἱ χοιροβοσκοί.

Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἠμπορεῖ κανεὶς καὶ σήμερα νὰ τὴν ἴδῃ καὶ πολλοὺς δαιμονιζομένους ν' ἀντικρύσῃ εἰς τὰ μνήματα, τοὺς ὁποίους δὲν συγκρατεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν μανίαν των, οὔτε σίδηρα, οὔτε ἁλυσίδες, οὔτε πλῆθος ἀπὸ ἀνθρώπους, οὔτε συμβουλαί, οὔτε νουθεσία, οὔτε φόβος, οὔτε ἀπειλή, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον.

37. Ἀλληγορία εἶναι ἐκείνη ἡ τάσις εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Γραφῆς, ἡ ὁποία κάτω ἀπὸ τὰς διηγήσεις καὶ τὰ γεγονότα ζητεῖ νὰ εὕρῃ ἕνα ἄλλο νόημα, μίαν ἄλλην διδασκαλίαν. Ὅπως ἐδῶ, ἐπὶ παραδείγματι, ὑπὸ τοὺς χοίρους ἐννοεῖ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι πνευματικῶς ὁμοιάζουν μὲ αὐτούς.

Πραγματικά, ὅταν κάποιος εἶναι ἀκόλαστος καὶ ἔχει γίνει αἰχμάλωτος τοῦ σωματικοῦ κάλλους, δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὸν δαιμονισμένον. **339** Ἀλλὰ περιφέρεται γυμνὸς ὅπως ἐκεῖνος, ἔχων μὲν ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐστερημένος τὴν ἀληθινὴν ἐνδυμασίαν καὶ γυμνὸς ἀπὸ τὴν δόξαν ποὺ τοῦ ταιριάζει. Καὶ δὲν καταπληγώνει τὸ σῶμά του μὲ λίθους, ἀλλὰ μὲ τὰ ἁμαρτήματα ποὺ εἶναι χειρότερα ἀπὸ πολλοὺς λίθους. Ποῖος, λοιπόν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ δέσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Ποῖος θὰ τὸν σταματήσῃ ἀπὸ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ τὴν μανίαν αὐτήν, ποὺ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇ, ἀλλὰ συνεχῶς εὑρίσκεται εἰς τὰ μνήματα; Διότι μὲ μνήματα ὁμοιάζουν τὰ καταγώγια τῆς πορνείας, ἐπειδὴ ἀποπνέουν πολλὴν δυσωδίαν καὶ εἶναι γεμᾶτα σαπίλα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ φιλάργυρος τί εἶναι; Μήπως δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν προηγούμενον; Διότι ποῖος θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ τὸν συγκρατήσῃ; Μήπως οἱ καθημερινοὶ φόβοι, αἱ ἀπειλαί, αἱ παραινέσεις καὶ αἱ συμβουλαί; Μά, ὅλα αὐτὰ τὰ δεσμὰ τὰ σπάει **B** καὶ ὅταν ἔλθῃ κανεὶς μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς φιλαργυρίας, τὸν ἐξορκίζει νὰ μὴ τὸν ἐλευθερώσῃ, ἐπειδὴ θεωρεῖ μεγάλον βάσανον τὸ νὰ μὴ εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν βάσανον αὐτήν. Ἀλλὰ τί δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀθλιώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν; Διότι ἐκεῖνος ὁ δαίμων, ἂν καὶ εἶχε καταφρονήσει τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τούτοις ὑπεχώρησεν εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀμέσως ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτός, ὅμως, δὲν ὑπακούει οὔτε εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ. Πραγματικά, ἐνῷ κάθε ἡμέραν ἀκούει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ λέγῃ ὅτι «δὲν ἠμπορεῖτε νὰ εἶσθε δοῦλοι καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν μαμωνᾶν συγχρόνως»[38] καὶ νὰ ἀπειλῇ μὲ τὴν γέενναν καὶ τὰς ἀθεραπεύτους κολάσεις, ἐν τούτοις δὲν ὑπακούει. Ὄχι, βέβαια, ἐπειδὴ εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν μᾶς κάνει σώφρονας χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν.

C Δι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ζοῦν σὰν νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν ἔρημον, ἔστω καὶ ἂν εὑρίσκωνται εἰς τὸ κέντρον τῶν πόλεων. Διότι ποῖος ἄνθρωπος μὲ μυαλὸ θὰ ἤθελε νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Ἐγὼ τουλάχιστον θὰ προτιμοῦσα νὰ συγκατοι-

38. Ματθ. 6,24.

κῶ μὲ πλῆθος δαιμονισμένους, παρὰ μὲ ἕνα ἄνθρωπον ποὺ νὰ ἔπασχεν ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν. Καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν κάνω λάθος, ὅταν λέγω αὐτά, μᾶς τὸ ἀποδεικνύει ἡ συμπεριφορὰ τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτούς. Πραγματικά, οἱ φιλάργυροι νομίζουν ὡς ἐχθρόν των καὶ ἐκεῖνον ποὺ καμμίαν ἀδικίαν δὲν τοὺς ἔχει κάνει καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸν καταστήσουν δοῦλον των, ὅταν εἶναι ἐλεύθερος, καὶ μὲ μύρια κακὰ τὸν ἀπειλοῦν. Ἀντίθετα, οἱ δαιμονισμένοι δὲν κάνουν τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ στρέφουν τὴν νόσον ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ των. Οἱ φιλάργυροι, ἐπίσης, καταστρέφουν πολλὰ σπίτια **D** καὶ γίνονται αἰτία νὰ βλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί, γενικά, εἶναι καταστροφὴ διὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Ὅσοι, ὅμως, ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τοὺς δαίμονας εἶναι ἄξιοι μᾶλλον οἴκτου καὶ δακρύων. Καὶ οἱ τελευταῖοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνεργοῦν χωρὶς συναίσθησιν, ἐνῷ οἱ φιλάργυροι παραφέρονται κατόπιν σκέψεως συμπεριφερόμενοι σὰν ἔξαλλοι, κατεχόμενοι ἀπὸ μίαν παράδοξον μανίαν.

Ἀληθινά, ποῖον παρόμοιον κάνουν ὅλοι οἱ δαιμονισμένοι, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἀπετόλμησεν ὁ Ἰούδας καὶ διέπραξε τὴν ἐσχάτην παρανομίαν; Καὶ ὅλοι ὅσοι μιμοῦνται τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἰούδα, σὰν τὰ φοβερὰ θηρία ποὺ ἐδραπέτευσαν ἀπὸ τὰς κλούβας των καταστρομάζουν τὰς πόλεις, ἐπειδὴ κανεὶς δὲν τὰ συγκρατεῖ. **E** Βέβαια, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς περιβάλλουν ἀπὸ παντοῦ δεσμά, ὅπως εἶναι ὁ φόβος τῶν δικαστῶν, ἡ ἀπειλὴ τῶν νόμων, ἡ κατακραυγὴ τοῦ κόσμου καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτά, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ δεσμὰ αὐτὰ τὰ σπάζουν καὶ ἀναστατώνουν τὰ πάντα. Καὶ ἐὰν κανεὶς ἐξηφάνιζε τελείως τὰς δεσμεύσεις αὐτάς, τότε θὰ ἔβλεπε καθαρὰ ὅτι ὁ δαίμων ποὺ ἔχουν μέσα τους αὐτοὶ εἶναι πολὺ ἀγριώτερος καὶ πιὸ μανιώδης **340** ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἐβγῆκε τώρα ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους.

Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ εἰς τὴν πρᾶξιν, ἂς τὸ λάβωμεν ὡς ὑπόθεσιν ἐπ' ὀλίγον καὶ ἂς ἀφαιρέσωμεν ὅλας τὰς δεσμεύσεις ἀπὸ τὸν φιλάργυρον καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν τὴν μεγάλην του μανίαν. Ἀλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆτε τὸ θηρίον, ὅταν θὰ τὸ ἀποκαλύψωμεν. Διότι ἡ σκηνὴ εἶναι ὑποθετικὴ καὶ δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν πραγματικότητα Ἔστω, λοιπόν, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ βγάζει φωτιὰ ἀπὸ τὰ μάτια του, μαῦρος, ἔχων εἰς κάθε ὦμον δράκοντας ἀντὶ χειρῶν. Ἔχει, ἐπίσης, καὶ στόμα ὅπου ἀντὶ ὀδόντων ἔχει καρφωμένα ξίφη **B** καὶ ἀντὶ γλώσσης ἔχει πηγὴν ποὺ βγάζει δηλητήριο καὶ φαρμάκι. Ἡ κοιλία του, πάλιν, εἶναι πιὸ ἀδηφάγος ἀπὸ κάθε κάμινον καὶ καταπρώγει ὅ,τι τῆς ρίπτουν. Καὶ τὰ πόδια του ἔχουν πτερὰ καὶ εἶναι πιὸ γρήγορα ἀπὸ τὴν φωτιάν. Τὸ πρόσωπόν του, ἐπίσης, ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι κατεσκευασμένον μεικτὸν ἀπὸ σκύλον καὶ λύκον καὶ ὅτι δὲν ὁμιλεῖ σὰν ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐκβάλλει ἕνα ἦχον ἀπαίσιον, ἀηδιαστικὸν καὶ φοβερόν. Ἂς εἴπωμεν δὲ ὅτι ἔχει φωτιὰ καὶ εἰς τὰ χέρια του. Ἴσως, νὰ σᾶς φαίνωνται φοβερὰ τὰ λεχθέντα. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσκιαγραφήσαμεν ἀκόμη ἀντάξιον τῆς πραγματικότητος, διότι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλα. Πραγματικά, ἂς ὑποθέσωμεν ἀκόμη ὅτι σφάζει ἐκείνους ποὺ συναντᾷ, ὅτι τοὺς καταπρώγει καὶ γεύεται τὰς σάρκας των. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἶναι πιὸ φοβερὸς ὁ φιλάργυρος, διότι ἐπέρχεται ἐναντίον ὅλων σὰν Ἅδης, τοὺς καταβροχθίζει ὅλους, **C** καὶ τριγυρίζει σὰν κοινὸς ἐχθρὸς ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανένας ἄνθρωπος, διὰ νὰ κατέχῃ αὐτὸς τὰ πάντα. Δὲν σταματᾷ, ὅμως, μέχρις ἐδῶ, ἀλλά, ἀφοῦ τοὺς ἀφανίσῃ ὅλους μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του, κατέχεται ἀπὸ τὸν πόθον νὰ ἀλλάξῃ τὴν οὐσίαν τοῦ χώματος καὶ νὰ τὸ κάνῃ χρυσάφι. Καὶ ὄχι μόνον τὸ χῶμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ φαράγγια καὶ τὰς πηγὰς καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ φαινόμενα. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι δὲν παρεστήσαμεν ἀκόμη τὴν μανίαν αὐτοῦ, ἂς μὴ ὑπάρχῃ ὁ κατήγορος καὶ ὁ ἐκφοβίζων, ἀλλὰ ἀφαίρεσε ὑποθετικῶς μόνον τὸν φόβον τῶν νόμων, **D** καὶ τότε θὰ ἴδῃς αὐτὸν ν' ἁρπάζῃ τὸ ξίφος καὶ νὰ φονεύῃ τοὺς πάντας, χωρὶς νὰ ξεχωρίζῃ, οὔτε φίλον, οὔτε συγγενῆ, οὔτε ἀδελφόν, οὔτε καὶ τὸν πατέρα του ἀκόμη. Μᾶλλον, ὅμως, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν χρειάζεται οὔτε κἂν νὰ κάνωμεν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ ἂς ἐρωτήσωμεν αὐτόν, ἐὰν δὲν δημιουργῇ εἰς τὴν φαντασίαν του παρομοίας φαντασιώσεις καὶ δὲν ἐπιτίθεται νοερῶς διὰ νὰ φονεύσῃ τοὺς πάντας, φίλους, συγγενεῖς καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς γονεῖς του. Ἀλλά, μᾶλλον, οὔτε καὶ ἡ ἐρώτησις χρειάζεται. Διότι ὅλοι γνωρίζουν καλὰ ὅτι ὅσοι κατέχονται ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ ἀγανακτοῦν καὶ διὰ τὸ γῆρας τοῦ πατέρα των **E** καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι γλυκὺ καὶ ποθητὸν ἀπὸ ὅλους, νὰ ἔχουν, δηλαδή, παιδιά, τὸ θεωροῦν βαρὺ καὶ φορτι-

κόν. Δι' αὐτὸ πολλοί, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν ἰδέαν αὐτήν, ἐθεώρησαν καλὸν τὴν ἀτεκνίαν καὶ κατέστησαν ἀνίκανον τὴν φύσιν, ὄχι φονεύσαντες τὰ γεννηθέντα παιδιά, ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέψαντες νὰ λάβουν κἂν ἀρχήν.

Λοιπόν, νὰ μὴ παραξενεύεσθε, ἐπειδὴ σᾶς παρουσίασα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν φιλάργυρον. (Διότι εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι πολὺ χειρότερος ἀπὸ ὅ,τι τὸν περιέγραψα). **341** Ἀλλὰ ἂς σκεφθῶμεν πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὸν δαίμονα. Πῶς θὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν, λοιπόν; Ἐὰν ἀντιληφθῇ πλήρως ὅτι ἡ φιλαργυρία του εἶναι ἀντίθετος πρὸς αὐτὸ ἀκριβῶς, δηλαδή, εἰς τὸ νὰ τοῦ δίδῃ χρήματα. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ κερδίσουν τὰ μικρὰ ὑφίστανται μεγάλας ζημίας. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἔχει γίνει παροιμία ἀνάλογος μὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτήν. Πραγματικά, πολλοὶ πολλὰς φορὰς ποὺ ἠθέλησαν νὰ δανείσουν μὲ ὑπερβολικοὺς τόκους καί, παρασυρθέντες ἀπὸ τὴν προσδοκίαν τοῦ κέρδους, δὲν ἠρεύνησαν τὸ ποιὸν τῶν δανειζομένων, ἔχασαν μαζὶ μὲ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ὁλόκληρον. Ἄλλοι πάλιν ποὺ περιέπεσαν εἰς κινδύνους καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐξοδεύσουν ὀλίγα, **B** ἔχασαν καὶ τὴν ζωήν των μαζὶ μὲ τὴν περιουσίαν των. Ἐπίσης, ἐνῷ τοὺς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ν' ἀποκτήσουν ἢ ἀξιώματα προσοδοφόρα, ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιον, ἐπειδὴ ἐκόλλησαν εἰς τὰς λεπτομερείας ἔχασαν τὸ πᾶν. Ἐπειδή, δηλαδή, δὲν γνωρίζουν νὰ σπείρουν, ἀλλὰ πάντοτε φροντίζουν νὰ θερίζουν, δι' αὐτὸ συνεχῶς χάνουν τὴν συγκομιδήν. Διότι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ πάντοτε νὰ θερίζῃ, ὅπως δὲν ἠμπορεῖ διαρκῶς νὰ κερδίζῃ. Ἀφοῦ, λοιπόν, δὲν θέλουν νὰ ἐξοδεύουν, δὲν γνωρίζουν καὶ νὰ κερδίζουν. Ἀλλά, εἴτε πρέπει νὰ νυμφευθοῦν, πάλιν παθαίνουν τὸ ἴδιον. Διότι ἢ ἐξηπατήθησαν καὶ ἐπῆραν πτωχὴν ἀντὶ πλουσίας, ἢ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ποὺ ἐπῆραν πλουσίαν, ἀλλὰ μὲ πολλὰ ἐλαττώματα, πάλιν ὑπέστησαν μεγαλυτέραν ζημίαν. **C** Διότι τὸν πλοῦτον δὲν τὸν δημιουργεῖ ἡ περιουσία, ἀλλὰ ἡ ἀρετή. Πραγματικά, ποία ἡ ὠφέλεια τοῦ πλούτου, ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι πολυδάπανος καὶ ἄσωτος καὶ διασκορπίζῃ τὰ πάντα χειρότερα ἀπὸ τὸν ἄνεμον; Ποία ἡ ὠφέλεια, ἐὰν εἶναι ἀκόλαστος καὶ ἔχῃ πλῆθος ἐραστῶν; Ποία ἡ ὠφέλεια, ἐὰν εἶναι μέθυσος; Μήπως δὲν θὰ κάνῃ τὸν σύζυγόν της πιὸ πτωχὸν ἀπὸ ὅλους;

Ὄχι μόνον εἰς τὸ θέμα τοῦ γάμου σκέπτονται ἔτσι,

ἀλλά, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν μεγάλην των ἀγάπην πρὸς τὰ χρήματα, ἀγοράζουν ἀπὸ κακὸν ὑπολογισμὸν ὄχι τοὺς καλοὺς δούλους, ἀλλὰ φροντίζουν νὰ εὕρουν τοὺς πιὸ εὐθηνούς.

Ὅλ' αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ σκεφθῆτε καλά, (ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖτε ἀκόμη νὰ ἀκούσετε τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν γέενναν καὶ τὴν βασιλείαν), καὶ ἀφοῦ καταλάβετε τὰς ζημίας ποὺ ὑπομένετε κάθε φορὰν ἀπὸ τὴν φιλοχρηματίαν, **D** ὅταν δανείζετε, ὅταν ἀγοράζετε, ὅταν νυμφεύεσθε, ὅταν ὑπερασπίζεσθε κάποιον, ὅταν κάνετε ὁτιδήποτε ἄλλο, παύσατε νὰ ἀγαπᾶτε ὑπερβολικὰ τὰ χρήματα. Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσετε καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν νὰ ζήσετε μὲ ἀσφάλειαν καί, ἀφοῦ κάνετε μικρὰν προσπάθειαν, θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀκούσετε καὶ τὸ κήρυγμα διὰ τὴν εὐσέβειαν καί, ὅταν κυττάξετε μὲ προσοχήν, θὰ ἰδῆτε τὸν ἴδιον τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ θὰ ἀποκτήσετε τὰ ἀγαθὰ ποὺ αὐτὸς ἔχει ὑποσχεθῆ, τὰ ὁποῖα εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, **E** μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ'

(Ματθ. θ', 1—8)

342 «Καὶ ἀφοῦ ἐμβῆκεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐπέρασεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδικήν του πόλιν. Καὶ ἰδοὺ τοῦ ἔφεραν ἕνα παραλυτικόν, τὸν ὁποῖον εἶχαν βάλει ἐπάνω εἰς κρεββάτι. Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅταν εἶδε τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν εἰς τὸν παραλυτικόν· "Εχε θάρρος, παιδί μου· σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου».[1]

Ἰδικήν του πόλιν ἐδῶ ὀνομάζει τὴν Καπερναούμ. Διότι ἄλλη μὲν τὸν ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον, ἡ Βηθλεέμ, B ἄλλη τὸν ἀνέθρεψεν, ἡ Ναζαρέτ, καὶ ἄλλη τὸν εἶχε διαρκῶς κάτοικόν της, ἡ Καπερναούμ.[2]

Ὁ παραλυτικὸς τῆς παρούσης διηγήσεως εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.[3] Διότι ἐκεῖνος κατέκειτο κοντὰ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ εὑρίσκετο εἰς τὴν Καπερναούμ. Καὶ ὁ ἕνας εἶχε τριάντα ὀκτὼ χρόνια παράλυτος, ἐνῷ διὰ τὸν παρόντα δὲν ἐλέχθη τίποτε παρόμοιον. Ἀκόμη, ἐκεῖνος δὲν εἶχεν ἐκείνους ποὺ θὰ τὸν ἐβοηθοῦν, ἐνῷ αὐτὸς εἶχε τοὺς προστάτας του, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸν μετέφεραν. Ἐπίσης, εἰς αὐτὸν λέγει· «παιδί μου, σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου», ἐνῷ ἐκεῖνον τὸν ἐρωτᾶ· «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής;».[4] Καὶ ἐκεῖνον τὸν ἐθεράπευσε ἡμέραν Σάββατον, ἐνῷ αὐτὸν ἐδῶ ὄχι Σάββατον. Διότι, διαφορετικά, θὰ τὸν κατηγόρουν καὶ δι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ τοῦτον ἐσιώπησαν διὰ τὸ θέμα αὐτό, ἐνῷ εἰς τὸν ἄλλον ἐπετίθεντο καὶ τὸν κατεδίωκαν.

C Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα τυχαῖα, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσῃ

1. Ματθ. 9,1 — 2.
2. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Καπερναοὺμ ἦτο τὸ κέντρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐφορμᾶτο ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν τριετῆ δημοσίαν του δρᾶσιν. Πρβλ. Ματθ. 4,13.
3. Πρβλ. Ἰωάν. 5,5 ἑξ.
4. Ἰωάν. 5,6.

κανεὶς ὅτι ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν, ἐὰν θεωρήσῃ ὅτι πρόκειται δι' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν παραλυτικόν.

Σύ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Κυρίου. Διότι καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν εἶχεν ἀπομακρύνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ κοντά του. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Γαδάρων, δὲν ἔφερεν ἀντίστασιν, ἀλλὰ ἀνεχώρησεν, ὄχι μακριά, βέβαια. Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἐνῷ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ περάσῃ καὶ πεζῇ διὰ τῆς παραλίας τῆς λίμνης. Διότι δὲν ἤθελε συνεχῶς νὰ θαυματουργῇ, διὰ νὰ μὴ παραβλάψῃ τὴν ὑπόθεσιν τῆς θείας οἰκονομίας.[5]

Ὁ Ματθαῖος, λοιπόν, λέγει ὅτι ἔφεραν ἁπλῶς τὸν παραλυτικὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. D Ἐνῷ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταί[6] λέγουν ὅτι ξεσκέπασαν τὴν στέγην καὶ τὸν κατέβασαν. Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν ἐτοποθέτησαν τὸν ἀσθενῆ πρὸ τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ εἴπουν τίποτε, ἀλλὰ τὰ πάντα τὰ ἀνέθεσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του καὶ ὁ Ἰησοῦς περιήρχετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ δὲν ἐζήτει τόσην μεγάλην πίστιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐπλησίαζαν καὶ τὸν παρεκάλουν διὰ κάτι. Ἐδῶ, ὅμως, ἦλθαν μόνοι των καὶ πίστιν ἐξεδήλωσαν. Διότι «ὅταν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν», λέγει, δηλαδή, τὴν πίστιν αὐτῶν ποὺ τὸν κατεβίβασαν. Ἐπειδὴ δὲν ζητεῖ πάντοτε τὴν πίστιν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν στεροῦνται τοῦ λογικοῦ των ἢ ἔχουν χάσει τὰς αἰσθήσεις κατ' ἄλλον τρόπον λόγῳ τῆς νόσου. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὑπῆρχε μᾶλλον καὶ ἡ πίστις τοῦ ἀσθενοῦς, διότι, διαφορετικά, δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ τὸν κατεβάσουν ἀπὸ τὴν στέγην, ἐὰν δὲν εἶχε πίστιν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔδειξαν τόσην μεγάλην πίστιν, δεικνύει καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν δύναμίν του, E μὲ τὸ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματα μὲ μεγάλην ἐξουσίαν καὶ νὰ ἀποδείξῃ δι' ὅλων αὐτῶν ὅτι εἶναι ὁμότιμος μὲ τὸν γεννήσαντα. Σκέψου, τώρα· Παραπάνω τὸ ἀπέδειξεν αὐτὸ μὲ τὴν διδασκαλίαν, ὅταν τοὺς ἐδίδαξε σὰν νὰ ἔχῃ ἐξου-

5. Τὸ ὅλον σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ἐκλιμακοῦτο εἰς διάφορα ἐπάλληλα στάδια.
6. Πρβλ. Μάρκ. 2,4. Λουκ. 5,19.

σίαν,[7] εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ λεπροῦ, ὅταν εἶπεν «Θέλω, καθαρίσου»,[8] **343** μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου, ποὺ ὅταν τοῦ εἶπεν· «Πὲς ἕνα λόγον μόνον καὶ θὰ θεραπευθῆ ὁ δοῦλός μου»,[9] ἔδειξε τὸν θαυμασμόν του καὶ τὸν ἐπήνεσε περισσότερον ἀπὸ ὅλους, μὲ τὴν θάλασσαν, ὅταν μὲ τὸν λόγον του μόνον τὴν ἐχαλιναγώγησεν,[10] μὲ τοὺς δαίμονας, ὅταν παρεδέχοντο τὸν Κύριον ὡς κριτὴν καὶ τοὺς ἐξεδίωκε μὲ μεγάλην δύναμιν.[11] Ἐδῶ, πάλιν, μὲ ἕνα τρόπον πιὸ θαυμαστὸν ἐξαναγκάζει τοὺς ἰδίους τοὺς ἐχθρούς του νὰ ὁμολογήσουν τὴν ὁμοτιμίαν του πρὸς τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸ στόμα αὐτῶν καθιστᾷ αὐτὸ φανερόν.

Ὁ ἴδιος, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς δεικνύων τὴν μετριοφροσύνην του,(διότι τὸν περιέβαλεν πολὺς κόσμος ποὺ ἀπέκλειε τὴν εἴσοδον δι' αὐτὸ καὶ τὸν κατέβασαν ἀπὸ τὴν στέγην), **B** δὲν ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ θεραπεύση τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἦτο ὁρατὸν ἀπὸ ὅλους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τους παίρνει ἀφορμὴν νὰ πράξη αὐτό. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐθεράπευσεν ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἐφαίνετο, ὅταν συνεχώρησε τὰς ἁμαρτίας τοῦ παραλυτικοῦ. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ ἔσωζεν μὲν τὸν ἀσθενῆ, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν δὲν ἔδιδε μεγάλην δόξαν. Οἱ ἐχθροί του, ὅμως, παρωθούμενοι ἀπὸ τὴν πονηρίαν των καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ τὸν προσβάλλουν, ἐδημιούργησαν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν τὰς προυποθέσεις διὰ νὰ γνωσθῆ πλήρως καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὸ γεγονός. Πραγματικά, ὁ Κύριος μὲ τὴν εὐστροφίαν του ἐχρησιμοποίησε τὸ μῖσος αὐτῶν διὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ θαύματος. Ἐπειδή ,δηλαδή, ἐταράσσοντο καὶ ἔλεγαν «Αὐτὸς βλασφημεῖ,[12] Ποῖος δύναται νὰ συγχωρῆ ἁμαρτίας, παρὰ μόνον ὁ Θεός;»[13] ἂς ἴδωμεν ποίαν ἀπάντησιν τοὺς ἔδωσεν. **C** Μήπως τοὺς διέλυσε τὴν ἄποψιν αὐτήν; Διότι, ἐὰν δὲν ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ τοὺς εἰπῆ· Διατί μοῦ ἀποδίδετε φήμην ποὺ δὲν μοῦ ταιριάζει; Ἀπέχω πολὺ ἀπὸ τὴν δύναμιν αὐτήν. Δὲν εἶπεν, ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἀντίθετα, ἐβεβαίωσε καὶ ἐπεκύρωσε τὸν συλλογισμὸν αὐτῶν καὶ μὲ

7. Πρβλ. Ματθ. 7,29.
8. Πρβλ. Ματθ. 8,3.
9. Πρβλ. Ματθ. 8,8.
10. Πρβλ. Ματθ. 8,26.
11. Πρβλ. Ματθ. 8, 28 ἑξ.
12. Ματθ. 9,3.
13. Μαρκ. 2,7.

τὴν φωνήν του καὶ μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θαύματος.

Ἐπειδή, βέβαια, τὸ νὰ ὁμιλῆ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτόν του ἐφαίνετο ὅτι προεκάλει τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀκροατῶν, δι' αὐτὸ τὴν διὰ τὸ ἄτομόν του ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐπιβεβαιώνει ὁ Κύριος διὰ τῶν ἄλλων. Καὶ τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπιτυγχάνει ὄχι μόνον διὰ μέσου τῶν φίλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐχθρῶν του. Διότι τόσος ἦτο ὁ πλοῦτος τῆς σοφίας του. Διὰ μέσου τῶν φίλων τὸ ἐπέτυχεν ὅταν εἶπεν, «θέλω, καθαρίσου» **D** καί, ἐπίσης, ὅταν εἶπεν, «οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὑρῆκα τόσον μεγάλην πίστιν», ἐνῷ διὰ τῶν ἐχθρῶν τὸ πραγματοποιεῖ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

Ὅταν, λοιπόν, εἶπαν ὅτι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγχωρῆ ἁμαρτίας, παρὰ μόνον ὁ Θεός, προσέθεσεν «Διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῆ ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, (τότε λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν), σήκω ὄρθιος καὶ πάρε εἰς τοὺς ὤμους σου τὸ κραβάτι σου καὶ πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου».[14] Ὄχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε πάλιν, ὅταν τοῦ ἔλεγαν αὐτοί· «Δὲν σὲ λιθοβολοῦμεν διὰ κανένα καλὸν ἔργον, ἀλλὰ σὲ λιθοβολοῦμεν διὰ τὴν βλασφημίαν ποὺ ἐξεστόμισες καὶ διότι, ἐνῷ εἶσαι ἄνθρωπος, κάνεις τὸν ἑαυτόν σου Θεόν».[15] **E** Καὶ ἐδῶ δὲν ἠρνήθη τὴν ἀντίληψιν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἐπεκύρωσεν, ὅταν εἶπεν· «Ἐὰν δὲν κάνω τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετε εἰς ἐμέ. Ἐὰν ὅμως ἐνεργῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, καὶ ἂν δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ, πιστεύσατε εἰς τὰ ἔργα αὐτά».[16]

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὅμως, καὶ ἕνα ἄλλο σημεῖον τῆς θεότητός του καὶ τῆς ἰσοτιμίας του πρὸς τὸν Πατέρα ἀποδεικνύει. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ἔλεγαν ὅτι ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἀποκλειστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος, ὅμως, ὄχι μόνον συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν δεικνύει καὶ κάτι ἄλλο, **344** τὸ ὁποῖον ἦτο γνώρισμα τοῦ Θεοῦ μόνον, τὸ νὰ ἀποκαλύπτη, δηλαδή, τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Διότι δὲν εἶχαν ἐκφράσει ἐνώπιον ὅλων ὅ,τι ἐσκέπτοντο. «Καὶ ἰδού», λέγει ὁ εὐαγγελι-

14. Ματθ. 9,6. Μάρκ. 2,11.
15. Ἰωάν. 10,33.
16. Ἰωάν. 10,37 — 38.

στής, «μερικοὶ ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς εἶπαν μέσα τους. Αὐτὸς βλασφημεῖ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ κατάλαβε τὰς σκέψεις των, εἶπε· Διατί σκέπτεσθε πονηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;»[17] Τὸ ὅτι δὲ μόνον ὁ Θεὸς ἠμπορεῖ νὰ γνωρίζῃ καλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἄκουσε τί λέγει σχετικῶς ὁ προφήτης· «Σὺ μόνος ἀπὸ ὅλους γνωρίζεις τὰς καρδίας».[18] Καὶ πάλιν· «Ὁ Θεὸς εἶναι ποὺ ἐξετάζει καρδίας καὶ νεφρούς».[19] Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερεμίας λέγει· «Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι βαθεῖα καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνεξιχνίαστος καὶ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν γνωρίσῃ;»[20] Καὶ ἀκόμη· «Ὁ ἄνθρωπος θὰ κυττάξῃ τὸ πρόσωπον, ἐνῷ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν».[21] **B** Καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις εἶναι δυνατὸν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς μόνον ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίζῃ καλὰ ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἀνθρώπων.

Δεικνύων, λοιπόν, ὁ Κύριος ὅτι εἶναι Θεὸς ἴσος πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα, ἐκεῖνο ποὺ ἐσκέπτοντο μέσα τους, (διότι φοβούμενοι τὸν κόσμον δὲν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ διατυπώσουν ἐνώπιον ὅλων τὴν γνώμην των αὐτήν), αὐτὸ ἀποκαλύπτει καὶ τὸ καθιστᾷ φανερόν, φερόμενος συγχρόνως καὶ εἰς τὴν παροῦσαν στιγμὴν μὲ μεγάλην ἐπιείκειαν. «Διατί», λέγει, «σκέπτεσθε πονηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;» Μολονότι, βέβαια, ἐὰν ἔπρεπε κάποιος νὰ ἀγανακτήσῃ, αὐτὸς ἦτο ὁ παράλυτος, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐξηπατήθη, καὶ νὰ εἴπῃ· ἄλλο ἦλθα νὰ θεραπεύσω, καὶ σὺ θεραπεύεις ἄλλο; Διότι ἀπὸ ποῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι μου; Τώρα ἐκεῖνος δὲν λέγει τίποτε παρόμοιον, **C** ἀλλὰ ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θεράποντος. Αὐτοί, ὅμως, ἐπειδὴ ἦσαν κακοήθεις καὶ γεμᾶτοι μῖσος, ἐπιβουλεύονται τὰς εὐεργεσίας τῶν ἄλλων. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τοὺς προσβάλλει μέν, ἀλλὰ τὸ κάνει μὲ κάθε λεπτότητα. Πραγματικά, ἐάν, λέγει, δὲν πιστεύετε εἰς ὅ,τι εἶπα προηγουμένως καὶ ἔχετε τὴν γνώμην ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ κομπασμόν, ἰδοὺ προσθέτω καὶ κάτι ἄλλο εἰς αὐτό, τὸ ὅτι, δηλαδή, ἀποκαλύπτω τὰς ἀποκρύφους σκέψεις σας. Καί, ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἕνα

17. Ματθ. 9, 3 — 4.
18. Β' Παραλ. 6,30.
19. Ψαλμ. 7,10.
20. Ἱερ. 17,9.
21. Α' Βασιλ. 16,7.

ἀκόμη. Ποῖον εἶναι, λοιπόν, αὐτό; Τὸ ὅτι θὰ ἐνδυναμώσω τὸ σῶμα τοῦ παραλύτου.

Καὶ ὅταν μὲν ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν παράλυτον, δὲν ὡμίλει κατὰ τρόπον ποὺ νὰ ἀποδεικνύῃ σαφῶς τὴν ἐξουσίαν του. Διότι δὲν εἶπεν, σοῦ συγχωρῶ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλά, «σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». **D** Ὅταν, ὅμως, τὸν ἠνάγκασαν ἐκεῖνοι, τότε πλέον καθαρώτερα δεικνύει τὴν ἐξουσίαν του, ὅταν λέγῃ· «Διὰ νὰ μάθετε δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας». Βλέπεις πόσον ἀπεῖχε ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ θέλῃ νὰ θεωρῆται ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα;[22] Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἄλλον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὅτι τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσίαν ἄλλος, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ἔχει ἐξουσίαν. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγει ἀπὸ φιλοδοξίαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς πείσω, λέγει, ὅτι δὲν βλασφημῶ ὅταν κάνω τὸν ἑαυτόν μου ἴσον μὲ τὸν Θεόν. Πραγματικά, εἰς κάθε περίπτωσιν ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Πήγαινε, δεῖξε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν ἱερέα».[23] **E** Ἐπίσης, τὴν πενθερὰν τοῦ Πέτρου τὴν παρουσιάζει νὰ τὸν ὑπηρετῇ[24] καὶ ἐπιτρέπει νὰ πέσουν οἱ χοῖροι εἰς τὸν κρημνόν.[25] Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν φέρει τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς θεραπείας τοῦ σώματος τὸ ὅτι ἐσήκωσε τὸ κρεββάτι, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἦτο φαντασία. Καὶ δὲν τὸ κάνει αὐτὸ προηγουμένως, παρὰ ἀφοῦ τοὺς ἠρώτησεν· «Διότι, τί εἶναι εὐκολώτερον», λέγει, «νὰ εἴπω· Εἶναι συγχωρημέναι αἱ ἁμαρτίαι σου, **345** ἢ νὰ τοῦ εἴπω· Πάρε τὸ κρεββάτι σου καὶ πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου;».[26] Αὐτὸ ποὺ λέγει, σημαίνει τὸ ἑξῆς· Τί σᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι εὐκολώτερον, νὰ θεραπεύσω σῶμα παράλυτον, ἢ νὰ συγχωρήσω τὰ ἁμαρτήματα; Εἶναι φανερὸν ὅτι εὐκολώτερον εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ σώματος. Διότι ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος, τόσον σπουδαιότερον εἶναι νὰ συγχωρήσῃς τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἕνα

22. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ρητορικὴν αὐτὴν ἐρώτησιν εἶναι, ὅτι καθόλου δὲν ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ νὰ θέλῃ νὰ θεωρῆται ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα.
23. Ματθ. 8,4.
24. Ματθ. 8,15.
25. Ματθ. 8,32.
26. Ματθ. 9,5 — 6.

δὲν φαίνεται, ἐνῷ τὸ ἄλλο εἶναι φανερόν, δι' αὐτὸ προσθέτω τὸ κατώτερον, ἀλλὰ πιὸ ὀφθαλμοφανές, μὲ σκοπὸν καὶ τὸ ἀνώτερον καὶ ἀθέατον νὰ ἀποδειχθῇ διὰ μέσου αὐτοῦ. Ἔτσι, ἔμπρακτα ἀπεκάλυπτεν ἐκ τῶν προτέρων πλέον ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ὅτι, δηλαδή, αὐτὸς σηκώνει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.[27]

B Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐθεράπευσεν αὐτόν, τὸν ἀποστέλλει εἰς τὸ σπίτι του. Πάλιν μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν φανερώνει τὴν ταπείνωσίν του καί, ἀκόμη, ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν ἦτο φανταστικόν. Διότι ἐκείνους ποὺ ἦσαν μάρτυρες τῆς ἀσθενείας, τοὺς καθιστᾷ μάρτυρας καὶ τῆς πραγματικῆς θεραπείας. Ἐγώ, βέβαια, ἤθελα, λέγει, διὰ μέσου τῆς ἰδικῆς σου ἀσθενείας νὰ θεραπεύσω καὶ ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι ὑγιεῖς, ἀλλὰ εἶναι ἀσθενεῖς πνευματικῶς. Ἐπειδή, ὅμως, δὲν θέλουν, πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου, διὰ νὰ θεραπεύσῃς τοὺς οἰκείους σου. Προσέχεις μὲ ποῖον τρόπον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ δημιουργὸς καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος; Θεραπεύει, λοιπόν, τὴν παράλυσιν τοῦ κάθε συστατικοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν θεραπείαν ποὺ εἶναι ἀθέατος τὴν ἀποδεικνύει μὲ ἐκείνην ποὺ εἶναι φανερά. Ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ σύρωνται εἰς τὸ χῶμα.

«Ὅταν δὲ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ εἶδαν αὐτὸ ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, **C** ὁ ὁποῖος ἔδωσε τόσην μεγάλην ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους».[28]

Τοὺς ἠμπόδιζεν ἀκόμη ἡ σάρκα διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν πλήρως τὴν θεότητά του. Ἀλλὰ δὲν τοὺς μαλώνει, μὰ προχωρεῖ καὶ μὲ τὰ ἔργα του τοὺς ἀφυπνίζει καὶ τοὺς ἐξυψώνει τὸ φρόνημα. Διότι πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἦτο μικρὸν νὰ τὸν θεωροῦν ἀνώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἔχει ἔλθει ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδή, ἐὰν εἶχαν τελείαν βεβαιότητα δι' αὐτὰ μέσα των, τότε βαθμιαίως θὰ ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἦτο καὶ τοῦ Θεοῦ υἱός. Ἀλλὰ δὲν κατενόησαν καλὰ αὐτά, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν πλησιάσουν. Διότι ἔλεγαν πάλιν· «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν».[29] Καὶ πάλιν· «Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ προέρχεται αὐτὸς ἀπὸ τὸν

27. Πρβλ. Ἰωάν. 1,29.
28. Ματθ. 9,8.
29. Ἰωάν. 9,16.

Θεόν;».[30] **D** Καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἀνέφεραν, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ ἰδικά των πάθη.

Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ πιστεύουν ὅτι ὁ Θεὸς ἐκδικεῖται καὶ ἐκδηλώνουν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὰ ἰδικά των πάθη, ἐνῷ πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἐπιείκειαν. Διότι ὁ Θεός, ἠμποροῦσε, πραγματικά, νὰ ρίψῃ κεραυνὸν εἰς ἐκείνους ποὺ τὸν βλασφημοῦν, ἀλλά, ἐν τούτοις, ἀνατέλλει δι' ὅλους τὸν ἥλιον καὶ βρέχει καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ παρέχει μὲ ἀφθονίαν. Αὐτὸν πρέπει νὰ μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ παρακαλοῦμεν, νὰ συμβουλεύωμεν, νὰ νουθετοῦμεν μὲ πραότητα, χωρὶς νὰ ὀργιζώμεθα οὔτε νὰ γινώμεθα πραγματικὰ θηρία. **E** Διότι δὲν συμβαίνει καμμία βλάβη εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν βλασφημίαν, διὰ νὰ θυμώσῃς. Ἀντίθετα, ὁ βλάσφημος ὁ ἴδιος δέχεται καὶ τὸ τραῦμα ἀπὸ τὴν βλασφημίαν του. Δι' αὐτό, λοιπόν, στέναξε, θρήνησε, διότι τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι ἄξιον δακρύων. Ἐπίσης, τὸν τραυματισθέντα, τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν θεραπεύσῃ τόσον, ὅσον ἡ ἐπιείκεια. Πρόσεξε, ἐξ ἄλλου, μὲ ποῖον τρόπον μᾶς ὁμιλεῖ ὁ ὑβρισθεὶς Θεὸς **346** καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Εἰς τὴν Παλαιὰν μὲν λέγει· «Λαός μου, τί σοῦ ἔκανα;»[31] εἰς δὲ τὴν Καινήν· «Σαῦλε, Σαῦλε, διατί μὲ διώκεις;».[32] Καὶ ὁ Παῦλος, ἐπίσης, προτρέπει νὰ διδάσκωμεν μὲ πραότητα τοὺς ἀντιφρονοῦντας.[33] Ἀλλὰ καὶ ὅταν οἱ μαθηταὶ ἐπλησίασαν τὸν Χριστὸν καὶ ἤγειραν τὴν ἀξίωσιν νὰ κατεβῇ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τοὺς ἐμάλωσε πολὺ καὶ τοὺς εἶπεν· «Δὲν γνωρίζετε ἀκόμη ποίου πνεύματος εἶσθε».[34]

Καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δὲν εἶπεν· ὦ μιαροὶ καὶ ἀγύρται· ὦ σεῖς ποὺ εἶσθε γεμᾶτοι φθόνον καὶ ἐχθροὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ λέγει· «Διατί σκέπτεσθε πονηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;».

Κατὰ συνέπειαν, πρέπει μὲ ἐπιείκειαν νὰ ἀφανίζωμεν τὰ νοσήματα. **B** Διότι ἐκεῖνος ποὺ θὰ γίνῃ καλλίτερος πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον φόβον, γρήγορα θὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ νέου εἰς τὴν πονηρίαν. Δι' αὐτό, ἄλλωστε,

30. Τὸ χωρίον εἶναι ἀμάρτυρον. Μᾶλλον εἶναι ἀπήχησις τῶν λεγομένων εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐδάφιον τοῦ Ἰωάννου.
31. Μιχ. 6,3.
32. Πράξ. 9,4.
33. Β' Τιμοθ. 2,25.
34. Λουκ. 9,55.

προέτρεψε νὰ ἀφήσουν καὶ τὰ ζιζάνια,[35] διὰ νὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα καὶ τὸν καιρὸν νὰ μετανοήσουν. Πραγματικά, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μετενόησαν καὶ ἔγιναν σπουδαῖοι, ἐνῷ προηγουμένως ἦσαν φαῦλοι, ὅπως εἶναι ὁ Παῦλος, ὁ τελώνης καὶ ὁ λῃστής. Διότι, ἐνῷ ἦσαν ζιζάνια, ἔγιναν σῖτος ἐκλεκτός. Βέβαια, ὅσον ἀφορᾷ τὰ σπέρματα αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ ἀναφορικῶς μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ εὔκολον, διότι αὐτὴ δὲν ὑπόκειται εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλὰ ἔχει τιμηθῆ μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς.

Δι' αὐτό, λοιπόν, ὅταν ἴδῃς ἕνα ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας νὰ τὸν φροντίσῃς, νὰ τὸν ἐπιμεληθῇς, νὰ τὸν ὁδηγήσῃς πρὸς τὴν ἀρετήν, νὰ δείξῃς ἄριστον βίον, νὰ τοῦ ὁμιλήσῃς μὲ λόγους ἀπηλλαγμένους ἀπὸ κάθε κατηγορίαν,[36]
C νὰ τοῦ προσφέρῃς προστασίαν καὶ κηδεμονίαν, νὰ χρησιμοποιήσῃς κάθε τρόπον διορθώσεως, μιμούμενος τοὺς ἀρίστους ἰατρούς. Διότι καὶ αὐτοὶ δὲν θεραπεύουν μὲ ἕνα τρόπον μόνον, ἀλλὰ ὅταν ἰδοῦν ὅτι δὲν ὑποχωρεῖ ἡ πληγὴ εἰς τὸ ἀρχικὸν φάρμακον προσθέτουν ἄλλο καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ πάλιν ἄλλο. Καὶ ἄλλοτε μὲν κόπτουν, ἄλλοτε δὲ ἐπιδένουν. Καὶ σύ, λοιπόν, ἀφοῦ γίνῃς ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, νὰ χρησιμοποιήσῃς κάθε τρόπον θεραπείας σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ λάβῃς ἀμοιβὴν καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν ποὺ ἔδωσες εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅλα νὰ τὰ κάνῃς πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι θὰ δοξάζεσαι καὶ ὁ ἴδιος. D «Διότι ἐκείνους ποὺ μὲ δοξάζουν», λέγει, «θὰ τοὺς δοξάσω. Ἐνῷ ἐκεῖνοι ποὺ μὲ περιφρονοῦν, θὰ περιφρονηθοῦν».[37]

Τὰ πάντα, λοιπόν, ἂς τὰ πράττωμεν πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ λάβωμεν τὴν μακαρίαν ἐκείνην κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

35. Πρβλ. Ματθ. 13,30.
36. Τιτ. 2 8.
37. Α' Βασιλ. 2,30. Τὸ χωρίον δίδεται ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον.

ΟΜΙΛΙΑ Λ' (30)

347 «Καὶ ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ἐπροχώρει περαιτέρω, εἶδαν ἕνα ἄνθρωπον νὰ κάθεται εἰς τὸ τελωνεῖον,[1] ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ματθαῖος,[2] καὶ τοῦ λέγει· Ἀκολούθησέ με».[3]

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔκανε τὸ θαῦμα καὶ ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον, δὲν παραμένει πλέον ἐκεῖ, διὰ νὰ μὴ ἐξάψῃ περισσότερον τὸ μῖσος τῶν γραμματέων μὲ τὸ νὰ τὸν βλέπουν. Ἀλλὰ τοὺς κάνει τὴν χάριν καὶ φεύγει καί, ἔτσι, μαλακώνει τὸ πάθος των. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἴδιον κάνομεν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀποφεύγωμεν νὰ συμβαδίζωμεν μὲ ἐκείνους ποὺ μᾶς ἐχθρεύονται. Ἀντίθετα, καταπραΰνομεν τὴν πληγὴν τοῦ κακοῦ των B μὲ τὸ νὰ ὑποχωρῶμεν καὶ νὰ χαλαρώνωμεν τὴν ἔντασιν τοῦ θυμοῦ των.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐκάλεσε καὶ τὸ Ματθαῖον μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῶν, τότε ἐπῆγε καὶ τοὺς ἐκάλεσεν, ὅταν ἐγνώριζε καλὰ ὅτι θὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν πρόσκλησίν του, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸν Ματθαῖον

1. Πρόκειται διὰ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθητο ὁ τελώνης διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων.
2. Ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, προτοῦ τὸν καλέσῃ ὁ Κύριος εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα ὠνομάζετο Λευΐς (Μάρκ. 2, 14 καὶ Λουκ. 5, 27) καὶ ὅταν ἠκολούθησε τὸν Χριστὸν ἔλαβε τὸ ὄνομα Ματθαῖος. Ἦτο τελώνης τὸ ἐπάγγελμα, ἐγκατεστημένος εἰς Καπερναοὺμ, ἡ ὁποία φαίνεται νὰ ἦτο καὶ ἡ πατρίς του. Ὅταν ὁ Κύριος τὸν συνήντησε καθήμενον εἰς τὸ τελώνιον καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, τὸ ἔπραξε χωρὶς κανένα δισταγμὸν καὶ καμμίαν ἀναβολήν. Τὰ τῆς κλήσεώς του τὰ ἀναφέρει ὁ ἴδιος εἰς 9, 9 — 11, εἰς ὃ ἀναφέρεται ἡ παροῦσα ὁμιλία. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Ματθαῖος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἔπειτα μετέβη καὶ εἰς τὴν Αἰθιοπίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Παρθίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Τὸ εὐαγγέλιόν του τὸ ἔγραψε κατὰ πρῶτον εἰς την ἑβραϊκὴν (ἀραμαϊκὴν) γλῶσσαν, ἐπειδὴ τὸ προώριζε κατ' ἀρχὰς διὰ τοὺς Ἑβραίους. Σύντομα, ὅμως, μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸν ἴδιον ἢ ἄλλον ἀποστολικὸν ἄνδρα.
3. Ματθ. 9, 9.

τότε τὸν ἐκάλεσε, ὅταν ἤξερε ὅτι θὰ τὸν ἀκολουθήση. Δι' αὐτό, ἄλλωστε, καὶ τὸν Παῦλον τὸν ἡλίευσε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ Κύριος ποὺ γνωρίζει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ξέρει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τοῦ καθενός μας, ἤξερε καὶ πότε ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούση εἰς τὴν πρόσκλησίν του. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν τὸν προσκαλεῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας του δράσεως, ὅταν ἀκόμη ἦτο πιὸ σκληρὰ ἡ ψυχή του, ἀλλά, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ θαύματα καὶ τὴν μεγάλην φήμην ποὺ διεδίδετο διὰ τὸ πρόσωπόν του, τοῦ ἀπευθύνει τὴν πρόσκλησιν, **C** ὅταν πλέον διεπίστωσεν ὅτι εἶχε γίνει πιὸ κατάλληλος διὰ νὰ ὑπακούση.

Ἀξίζει, ὅμως, νὰ θαυμάσωμεν καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποκρύπτει τὴν πρὸ τῆς κλήσεώς του ἀπὸ τὸν Χριστὸν ζωήν του, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομά του, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἀπεσιώπησαν αὐτὸ καὶ τὸν ἐπαρουσίασαν μὲ ἄλλο ὄνομα.[4]

Ἀλλὰ διατί ἔγραψε, «νὰ κάθεται εἰς τὸ τελωνεῖον»; Μά, διὰ νὰ ἀποδείξη τὴν δύναμιν ἐκείνου ποὺ τὸν ἐκάλεσε, ἐπειδὴ δὲν εἶχε παύσει νὰ ἀσκῇ οὔτε εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν πονηράν του ἐργασίαν, ἀλλὰ τὸν ἐτράβηξε μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κακίαν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸν Παῦλον τὸν ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος του, ἐνῷ ἐμαίνετο καὶ κατείχετο ἀπὸ μῖσος καὶ ἐξηκόντιζε φωτιὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴν τὴν μεταστροφήν του, λοιπόν, καὶ ὁ Παῦλος τὴν ἐχρησιμοποίει ὡς ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ καλέσαντος αὐτὸν **D** καὶ γράφει πρὸς τοὺς Γαλάτας· «Ἔχετε ἀκούσει τὴν διαγωγὴν ποὺ ἔδειξα κάποτε, ὅταν ἠκολούθουν τὸν νόμον καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων, ὅτι, δηλαδή, ὑπερβολικὰ κατεδίωκα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ».[5] Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς, ποὺ ἦσαν ψαράδες, τοὺς ἐκάλεσε μέσα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των. Ναί, ἀλλὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἦτο μία τέχνη ποὺ δὲν εἶχε κακὸν ὄνομα καὶ ἐταίριαζεν εἰς ἀνθρώπους ποὺ ἔζουσαν εἰς τὴν ὕπαιθρον, δὲν εἶχαν μεγάλην ἐπαφὴν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ γενικὰ τοὺς διέκρινε ἡ ἁπλότης. Ἐνῷ τὸ ἔργον τοῦ τελώνου τὸ διέκρινεν ἡ ἀναισχυντία καὶ ἡ σκληρότης, δὲν εἶχε λογικὴν δικαιολογίαν διὰ τὸ κέρδος ποὺ ἀπέφερεν, ἀλλ' ἦτο ἐμπόριον

---

4. Δηλαδή, μὲ τὸ ὄνομα Λευΐς, ποὺ ἔφερε προτοῦ γίνη μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Πρβλ. Μάρκ. 2, 14. Λουκ. 5, 27. Ὅρα καὶ σημείωσιν 2 τῆς παρού-

5. Γαλ. 1, 13.

γεμᾶτο ἀναίδειαν καὶ ἁρπαγήν, ποὺ ἐπιφανειακῶς μόνον τὴν ἐκάλυπτεν ὁ νόμος.

Καὶ ὅμως, διὰ κανένα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα αὐτὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ τελώνου δὲν αἰσχύνεται ὁ Κύριος ποὺ τὸν ἐκάλεσε. Καὶ διατί παραξενεύομαι, ἐπειδὴ δὲν ἐντρέπετο διὰ τὸν τελώνην, **E** ὅταν, βέβαια, δὲν ἐννοιωσεν ἐντροπὴν διὰ μίαν πόρνην γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ τῆς προσέφερε καὶ τὰ πόδιά του νὰ τὰ φιλήση καὶ νὰ τὰ βρέξη μὲ τὰ δάκρυά της; Διότι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, **348** ὄχι νὰ θεραπεύση τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀφανίση τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν παραλυτικόν.[6] Καὶ ἀφοῦ ἀπέδειξε περίτρανα ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας, τότε ἔρχεται πρὸς τὸν Ματθαῖον, ὥστε νὰ μὴ σκανδαλίζωνται πλέον, ὅταν θὰ ἔβλεπαν τὸν τελώνην νὰ συγκαταλέγεται εἰς τὸν ὅμιλον τῶν μαθητῶν. Πραγματικά, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξαφανίση ὅλας τὰς ἁμαρτίας, διατί παραξενεύεσαι ἐπειδὴ κάνει ἀπόστολον καὶ τὸν τελώνην;

Ἀλλὰ ὅπως ἀντελήφθης τὴν δύναμιν τοῦ καλέσαντος, ὅμοια μάθε καὶ τὴν ὑπακοὴν τοῦ προσκληθέντος. Διότι οὔτε ἔφερεν ἀντιρρήσεις οὔτε ἠρώτησε μὲ ἀμφιβολίαν· Τί σημαίνει αὐτό; Ἄραγε μήπως μὲ προσκαλῇ ψευδῶς ἐμένα ποὺ εἶμαι ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Πραγματικά, ὅμως, ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτὴ θὰ ἦτο ἄκαιρος. **B** Ἀλλ' ἀμέσως ὑπήκουσε καὶ δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ μεταβῇ εἰς τὸ σπίτι του καὶ νὰ ἐνημερώση τοὺς ἰδικούς του διὰ τὴν ἀπόφασίν του αὐτήν, ὅπως δὲν τὸ ἔκαναν οὔτε οἱ ἁλιεῖς. Ἀλλὰ ὅπως ἐκεῖνοι ἄφησαν τὰ δίκτυα, τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα των, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐγκατέλειψε τὸ τελωνεῖον καὶ τὸ κέρδος καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ διάθεσίς του ἦτο προητοιμασμένη πρὸς τοῦτο ἀπὸ κάθε πλευράν. Καὶ ἀπέκοψε ἀμέσως τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ κάθε βιοτικὴν φροντίδα καὶ ἐβεβαίωνε τὴν κατάλληλον στιγμὴν ποὺ τοῦ ἀπηύθυνεν ὁ Κύριος τὴν πρόσκλησιν μὲ τὴν ὁλοκληρωτικήν του ὑπακοήν.

Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν μᾶς περιέγραψαν οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἄλλων ἀποστόλων, δηλαδή, δὲν μᾶς εἶπαν πῶς καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐκλήθησαν, ἀλλὰ μόνον μᾶς εἶπαν διὰ τὸν Πέ-

---

6. Ὅρα τὴν προηγουμένην ὑπ' ἀριθ. ΚΘ' ὁμιλίαν.

τρον,[7] τὸν Ἰάκωβον, τὸν Ἰωάννην[8] καὶ τὸν Φίλιππον,[9] ἐνῶ διὰ τοὺς ἄλλους δὲν ὡμίλησαν πουθενά; Διότι αὐτοὶ κυρίως προήρχοντο ἀπὸ τὰ πιὸ κακὰ καὶ ταπεινὰ ἐπαγγέλματα. C Πραγματικά, δὲν ὑπάρχει καμμία ἀπασχόλησις χειροτέρα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τοῦ τελώνου, οὔτε πιὸ περιφρονημένη ἀπὸ τὴν ἁλιείαν. Τὸ ὅτι δὲ καὶ ὁ Φίλιππος ἦτο τελείως ἄσημος, τὸ ἀποδεικνύει ἡ πατρίς του.[10]

Δι' αὐτὸ πρὸ παντὸς αὐτοὺς μᾶς παρουσιάζουν οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ προσδιορίζουν τὰ ἐπαγγέλματά των, διὰ νὰ μᾶς ὑποδείξουν ὅτι πρέπει νὰ τοὺς πιστεύωμεν καὶ ὅταν διηγοῦνται θαυμαστὰ γεγονότα. Διότι αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐπροτίμησαν νὰ παραλείψουν τίποτε ἀπὸ ὅσα θεωροῦνται ἐπονείδιστα, ἀλλὰ αὐτὰ πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα περιγράφουν μὲ κάθε λεπτομέρειαν, εἴτε ἀναφέρονται εἰς τὸν Κύριον εἴτε εἰς τοὺς μαθητάς, κατὰ ποίαν λογικὴν ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὕποπτοι διὰ τὰ ἄξια σεβασμοῦ γεγονότα; Καὶ μάλιστα, ὅταν παραλείπουν πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα, D ἐνῶ ἀναφέρουν μὲ ἀκρίβειαν τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ παθήματα, ποὺ ἐθεωροῦντο ταπεινωτικά, καὶ ἀκόμη, μὲ σαφήνειαν μεγάλην ἀποκαλύπτουν τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν μαθητῶν καὶ τοὺς προγόνους τοῦ Διδασκάλου, ποὺ ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά των; Κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερὸν ὅτι ἐφρόντιζαν πολὺ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν ἔγραφαν τίποτε διὰ νὰ χαρισθοῦν εἰς κάποιον, οὔτε πρὸς ἐπίδειξιν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τὸν ἐκάλεσε τοῦ ἔκανε καὶ μεγάλη τιμὴ μὲ τὸ νὰ παρακαθήσῃ μαζί του ἀμέσως εἰς τὸ τραπέζι. E Ἔτσι, βέβαια, τοῦ ἔδιδε καλὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον καὶ τοῦ ἐνέπνεεν μεγαλυτέραν αὐτοπεποίθησιν. Διότι δὲν ἐθεράπευσε τὴν κακίαν ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ γρήγορα. Καὶ δὲν συγκάθεται μόνον μὲ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους, ἂν καὶ ἡ πρᾶξίς του ἐθεωρεῖτο ἀξία κατηγορίας, ἐπειδή, δηλαδή, δὲν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ κοντά του τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἀλλ' οὔτε αὐτὸ τὸ ἀποκρύπτουν οἱ εὐαγγελισταί, ἐνῶ οἱ ἐχθροί του προσπαθοῦν νὰ κατηγορήσουν τὰς πράξεις του.

349 Συγκεντρώνονται, βέβαια, οἱ τελῶναι ὡς συν-

7. Πρβλ. Ματθ. 4, 18 — 20.
8. Πρβλ. Ματθ. 4, 21 — 22.
9. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 44.
10. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 45.

άδελφοι κατὰ τὴν ἐργασίαν πρὸς τὸν Ματθαῖον, ἐπειδὴ αὐτός, χαιρόμενος διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ σπίτι του, τοὺς εἶχε προσκαλέσει. Διότι ὁ Χριστὸς ἔθετεν εἰς ἐφαρμογὴν κάθε εἶδος θεραπείας καὶ ὄχι μόνον ὅταν ὡμίλει, ἢ ἐθεράπευεν ἢ ἤλεγχε τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔτρωγε διώρθωνε πολλὰς κακὰς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων. Μὲ αὐτὰ μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε στιγμὴ καὶ κάθε πρᾶξις ἠμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ὠφέλειαν.

Μολονότι τὰ φαγητὰ ποὺ εἶχαν παρατεθῆ εἰς τὸ τραπέζι ἐκεῖνο ἦσαν προϊὸν ἀδικίας καὶ πλεονεξίας, ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ τὰ ἀποφύγῃ, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ συμπόσιον ἐκεῖνο θὰ προήρχετο μεγάλο κέρδος, καί, ἐπὶ πλέον, εὑρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην καὶ συντρώγει B μὲ ἐκείνους ποὺ εἶχαν διαπράξει τὰς ἀδικίας. Διότι ὁ ἰατρὸς ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι. Ἄν, δηλαδή, δὲν ἀνέχεται τὴν σαπίλαν τῶν ἀρρώστων, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν των. Βέβαια, ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν ἔλαβε κακὴν φήμην, ἐπειδὴ ἔφαγε μαζὶ μὲ τὸν Ματθαῖον, ἐπειδὴ ἐπῆγεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ ἐπειδὴ παρευρέθησαν ἐκεῖ πολλοὶ τελῶναι.

Κύτταξε, λοιπόν, ὅτι αὐτοὶ τὸν κατηγοροῦν δι' αὐτό. «Ἰδοὺ ἄνθρωπος φαγᾶς καὶ οἰνοπότης, φίλος τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν».[11] Ἂς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ ὅσοι φροντίζουν νὰ γίνουν ξακουστοὶ διὰ τὴν μεγάλην των νηστείαν καὶ ἂς σκεφθοῦν ὅτι ὁ Κύριος ὠνομάσθηκε φαγᾶς καὶ οἰνοπότης, χωρὶς νὰ αἰσχύνεται δι' αὐτό, ἀλλὰ τὰ παρέβλεπεν ὅλα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν ποὺ εἶχε θέσει. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ ἐδῶ. C Διότι, πραγματικά, μετενόησεν ὁ τελώνης καὶ ἔτσι ἔγινε καλλίτερος. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι πολὺ συνετέλεσεν εἰς αὐτὸ τὸ ὅτι παρεκάθησε μαζί του εἰς τὸ τραπέζι, ἄκουσε τί λέγει ὁ Ζακχαῖος, ἄλλος τελώνης πάλιν. Ὅταν, δηλαδή, ἤκουσε τὸν Χριστὸν νὰ τοῦ λέγῃ, «σήμερα πρέπει νὰ μείνω εἰς τὸ σπίτι σου»,[12] ἐπῆρε πτερὰ ἀπὸ τὴν χαράν του καὶ λέγει· «Τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου τὰ δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐὰν ἐσυκοφάντησα κανένα, τοῦ τὰ ἐπιστρέφω τετραπλάσια».[13] Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· «Σήμερα εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ συνετε-

11. Ματθ. 11, 19.
12. Λουκ. 19, 5.
13. Λουκ. 19, 8.

λέσθη ἡ σωτηρία».[14] Ἔτσι, διὰ μέσου ὅλων τῶν πραγμάτων εἶναι δυνατὸν νὰ διδάσκη.

Ναί, ἀλλὰ τότε διατί ὁ Παῦλος, ἐρωτᾶ κάποιος, προτρέπει ὅτι «ἐὰν κανεὶς ποὺ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ εἶναι πόρνος ἢ πλεονέκτης δὲν πρέπει νὰ συντρώγετε μὲ τὸν χριστιανὸν αὐτοῦ τοῦ εἴδους»;[15] **D** Βέβαια, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη σαφὲς ἐὰν αὐτὰ τὰ λέγη καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους ἢ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἁπλοῦς χριστιανούς. Ἔπειτα, αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη ὁλοκληρωθῆ πνευματικῶς, οὔτε συγκατελέγοντο εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἐκτὸς αὐτῶν, ὁ Παῦλος προτρέπει τότε νὰ ἀποστρέφωνται καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ, ὅταν αὐτοὶ ἐπιμένουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Οἱ τελῶναι, ὅμως, τῆς παρούσης ἀφηγήσεως εἶχαν παύσει νὰ ἁμαρτάνουν καὶ εἶχαν ἀλλάξει ζωήν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἠμπόδισε καθόλου τοὺς Φαρισαίους, οἱ ὁποῖοι διατυπώνουν κατηγορίας πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγουν· «Διατί ὁ διδάσκαλός σας τρώγει μαζὶ μὲ τοὺς τελώνας καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς;».[16] Καὶ ὅταν, πάλιν, κατὰ τὴν γνώμην των ἁμαρτάνουν οἱ μαθηταί, πλησιάζουν τὸν Κύριον καὶ τοῦ λέγουν· «Ἰδού, οἱ μαθηταί σου κάνουν αὐτὸ **E** ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ κάνη κανεὶς κατὰ τὸ Σάββατον».[17] Ἐδῶ, ὅμως, διαβάλλουν τὸν Κύριον εἰς τοὺς μαθητάς του. Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωρίσματα κακῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸν Διδάσκαλον τὸν ὅμιλον τῶν μαθητῶν.

Ποίαν ἀπάντησιν, ὅμως, τοὺς δίδει ἡ ἄπειρος σοφία; «Δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἰατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶναι καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν των».[18] **380** Πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον ἔδωσεν ἀντίθετον περιεχόμενον εἰς τὴν κατηγορίαν των. Ἐκεῖνοι, δηλαδή, ἐθεώρουν ἀξιοκατάκριτον τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰησοῦς συναναστρέφετο μὲ τοὺς τελώνας, ὁ Ἰησοῦς, ὅμως, ὑποστηρίζει τὸ ἀντίθετον, ὅτι ἀνάξιον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς ἰδικῆς του φιλανθρωπίας εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καί, ἀκόμη, ὄχι μόνον εἶναι ἐκτὸς πάσης κατακρίσεως τὸ νὰ συνετίζη τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴ-

14. Λουκ. 19, 9.
15. Α' Κορινθ. 5, 11.
16. Ματθ. 9, 11.
17. Ματθ. 12, 2.
18. Ματθ. 9, 12.

δους, ἀλλὰ εἶναι πρωταρχικὴ ὑποχρέωσις καὶ ἀνάγκη καὶ ἀξίζει πολὺ νὰ ἐπαινῆται.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ δώση τὴν ἐντύπωσιν ὅτι προσβάλλει τοὺς προσκληθέντας, ὅταν λέγει, «ἐκεῖνοι δὲν εἶναι καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν των», κύτταξε πῶς τὸ διασκεδάζει, πάλιν, αὐτό, ὅταν ἐπιτιμᾷ τοὺς ἐχθρούς του καὶ τοὺς λέγη· «Πηγαίνετε δὲ νὰ μάθετε τί σημαίνει· Θέλω ἔλεος[19] καὶ ὄχι θυσίαν».[20] Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ περιπαίξη τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν διὰ τὴν Γραφήν. Δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖ αὐστηρὰν γλῶσσαν, ὄχι ἐπειδὴ ὀργίζεται ὁ ἴδιος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ περιπέσουν εἰς ἀμφιβολίαν οἱ μαθηταί του.

B Βέβαια, ἠμποροῦσε νὰ τοὺς ἀπαντήση ὡς ἑξῆς· Δὲν ἐκαταλάβατε μὲ ποῖον τρόπον συνεχώρησα τὰς ἁμαρτίας τοῦ παραλύτου; Πῶς ἐθεράπευσα τὸ σῶμά του; Ἀλλὰ δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἀντίθετα, κατ' ἀρχὰς συζητεῖ μαζί των μὲ βάσιν τὴν κοινὴν λογικὴν καὶ ὕστερα μὲ βάσιν τὴν Γραφήν. Πραγματικά, ἀφοῦ τοὺς εἶπεν ὅτι, «δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἰατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶναι καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν των», καὶ τοὺς ὑπέδειξε λανθανόντως ὅτι ὁ ἑαυτός του ἦτο ὁ ἰατρός, ἔπειτα τοὺς εἶπεν· «Πηγαίνετε νὰ μάθετε τί σημαίνει· Θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίαν».

Τὴν ἰδίαν τακτικὴν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Παῦλος. Καὶ αὐτός, δηλαδή, ἀφοῦ ἐστήριξε κατ' ἀρχὰς τὸν λόγον του εἰς τὰ κοινὰ ἀνθρώπινα παραδείγματα καὶ εἶπεν, **C** «ποῖος βόσκει ποίμνιον καὶ δὲν τρώγει ἀπὸ τὸ γάλα τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ;»[21] ἔπειτα προσέθεσε καὶ τὰς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς καὶ λέγει· «Διότι ἔχει γραφῆ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον·[22] Δὲν θὰ κλείσης τὸ στόμα τοῦ βωδιοῦ ποὺ ἀλωνίζει»,[23] καὶ πάλιν· «Ἔτσι διέταξεν ὁ Θεὸς δι' ἐκείνους ποὺ κηρύττουν τὸ εὐαγγέλιον, νὰ ζοῦν ἀπὸ τὰς συνδρομὰς ἐκείνων ποὺ ἀκούουν τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα».[24]

Πρὸς τοὺς μαθητάς, ὅμως, ὁ Κύριος δὲν ὁμιλεῖ ὅπως

19. Δηλαδή, συμπάθεια ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἀγαθὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν καὶ εὐσπλαγχνίαν.
20. Ὠσ. 6, 6.
21. Α' Κορινθ. 9, 7.
22. Δευτερ. 25, 4.
23. Α' Κορινθ. 9, 9.
24. Α' Κορινθ. 9, 14.

ὡμίλει πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ἀλλὰ τοὺς ὑπενθυμίζει τὰ θαύματα καὶ τοὺς λέγει τὰ ἑξῆς· «Οὔτε ἐνθυμεῖσθε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πέντε χιλιάδων καὶ πόσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπήρατε;».[25] Ἀλλὰ πρὸς τοὺς Φαρισαίους δὲν ὁμιλεῖ ἔτσι. Ἀντίθετα, τοὺς ὑπενθυμίζει τὴν κοινὴν εἰς ὅλους ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν **D** καὶ τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι καὶ αὐτοὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς τοὺς ἀδυνάτους, ἀφοῦ, βέβαια, οὔτε τὰς Γραφὰς γνωρίζουν καλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τελείως καὶ στηρίζουν τὰ πάντα εἰς τὴν προσφορὰν τῶν θυσιῶν. Δι' αὐτῶν ὑπαινίσσεται αὐτοὺς κυρίως, δι' αὐτὸ καὶ ἐπικαλεῖται ἐκεῖνο, ποὺ ὅλοι οἱ προφῆται ἐπιγραμματικὰ ἐκήρυξαν, καὶ λέγει· «Μάθετε τί σημαίνει· Θέλω ἔλεον καὶ ὄχι θυσίαν».

Δι' ὅσων λέγει ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ παρανομεῖ, ἀλλὰ ἐκεῖνοι. Σὰν νὰ ἔλεγε, δηλαδή· Διὰ ποίαν αἰτίαν μὲ κατηγορεῖτε; Διότι συνετίζω τοὺς ἁμαρτωλούς; Μήπως, λοιπόν, θὰ ἀποδώσετε τὴν ἰδίαν κατηγορίαν καὶ εἰς τὸν Πατέρα; Τὸ ἴδιον ἐπιχείρημα, ἀκριβῶς, ἐπεδίωκε νὰ στηρίξῃ καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν καὶ ἔλεγεν· «Ὁ Πατήρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα συνεχῶς, καὶ ἐγώ, λοιπόν, ἐργάζομαι».[26] Καὶ ἐδῶ πάλιν λέγει· «Πηγαίνετε καὶ μάθετε τί σημαίνει· Θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίαν». **E** Ὅπως ὁ Πατήρ, λέγει, θέλει αὐτό, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐγὼ θέλω τὸ ἴδιον. Προσέχεις ὅτι ἐκείνη μὲν εἶναι περιττή, ἐνῷ τὸ ἔλεος εἶναι ἀπαραίτητον; Διότι δὲν εἶπεν, θέλω ἔλεος καὶ θυσίαν, ἀλλὰ «θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίαν». Συνεπῶς, τὸ ἕνα τὸ ἐνέκρινεν, ἐνῷ τὸ ἄλλο τὸ ἀπέρριψεν. Καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἀπηγορεύετο αὐτὸ διὰ τὸ ὁποῖον τὸν κατηγοροῦσαν, ἀλλά, ἀντίθετα, τὸ προέβλεπεν ὁ νόμος καὶ μάλιστα ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν θυσίαν. **331** Παρουσιάζει δὲ καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἡ ὁποία συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ καὶ τὸ ὁρίζει μὲ νόμον.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀποστόμωσε καὶ μὲ βάσιν τὰ παραδείγματα τῆς κοινῆς λογικῆς καὶ μὲ βάσιν τὰς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς, προσθέτει πάλιν· «Διότι δὲν ἦλθα διὰ νὰ καλέσω τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ νὰ μετανοήσουν».[27]

25. Ματθ. 16, 9.
26. Ἰωάν. 5, 17.
27. Ματθ. 9, 13.

Αὐτά, ὅμως, τὰ λέγει μὲ διάθεσιν εἰρωνείας πρὸς αὐτούς, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Ἰδοὺ ὁ Ἀδὰμ ἔγινε σὰν ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς»,[28] καὶ πάλιν· «Ἐὰν πεινάσω, δὲν θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ».[29] Διότι τὸ ὅτι κανένας δίκαιος δὲν ὑπῆρχεν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τὸ ἐδήλωσεν ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν· «Διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἡμάρτησαν καὶ στεροῦνται τὴν δόξαν ποὺ κατέχει καὶ παρέχει ὁ Θεός».[30]

Ἡ διαβεβαίωσις αὐτὴ τοῦ Κυρίου ἔδωσε θάρρος καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ εἶχε προσκαλέσει. **B** Διότι τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπεχθάνομαι τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀφοῦ δι' αὐτοὺς μόνον ἦλθα εἰς τὴν γῆν. Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον ἀδιαφόρους, ὅταν εἶπεν «ἁμαρτωλούς», δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ, ἀλλὰ προσέθεσεν «διὰ νὰ μετανοήσουν». Δηλαδή, δὲν ἦλθα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ παραμείνουν ἁμαρτωλοί, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ γίνουν καλλίτεροι.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπεστόμωσε τελείως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς λογικῆς τοποθετήσεως τῶν πραγμάτων καὶ δὲν ἠμπόρεσαν τίποτε νὰ ἀπαντήσουν, ἐπειδὴ ἀπεδείχθησαν ἔνοχοι τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγόρησαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀκόμη ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐν γένει, ἀφήνουν πλέον τὸν Κύριον καὶ ἀποδίδουν ἐκ νέου τὴν κατηγορίαν εἰς τοὺς μαθητάς. Καὶ ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι οἱ Φαρισαῖοι διετύπωσαν τὴν κατηγορίαν,[31] ἐνῷ ὁ Ματθαῖος λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου. **C** Εἶναι φυσικὸν νὰ τὸ εἶπαν καὶ οἱ δύο. Διότι οἱ Φαρισαῖοι, ἐπειδὴ εὑρέθησαν εἰς ἀμηχανίαν, ἐπῆραν ὡς συνεργάτας καὶ αὐτούς, πρᾶγμα ποὺ ἔκαναν ἀργότερα καὶ μὲ τοὺς Ἡρωδιανούς,[32] δεδομένου ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔβλεπαν μὲ ζηλοτυπίαν τὸν Κύριον καὶ ὡμίλουν μὲ ἀντιπάθειαν δι' αὐτόν. Μόνον, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐφυλακίσθη ὁ Ἰωάννης, ἔδειξαν ταπείνωσιν καὶ ἦλθαν καὶ τὸ ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Χριστόν. Ὕστερα, ὅμως, ἐπανῆλθαν εἰς τὸν ἀρχικόν των φθόνον.

28. Γεν. 3, 22.
29. Ψαλ. 49, 12.
30. Ρωμ. 3, 23.
31. Πρβλ. Λουκ. 5, 33.
32. Ἡρωδιανοί· εἶναι οἱ ὀπαδοὶ τῆς δυναστείας τῶν Ἡρωδῶν καὶ κυρίως τοῦ Ἀντίπα, οἱ ὁποῖοι συνεργάζονται μὲ τοὺς Φαρισαίους ἐναντίον τοῦ Κυρίου. Πρβλ. Ματθ. 22, 16. Μάρκ. 3, 6. 12, 13.

Τί λέγουν, λοιπόν; «Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολύ, οἱ δὲ μαθηταί σου δὲν νηστεύουν;».[33] Αὐτὸ εἶναι τὸ ἁμάρτημα ποὺ ἀπὸ προηγουμένως προσεπάθει νὰ ἀφανίσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἔλεγε· **D** «Σύ, ὅμως, ὅταν νηστεύῃς, ἄλειψε τὴν κεφαλήν σου καὶ νίψε τὸ πρόσωπόν σου», ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὰ κακὰ ποὺ πηγάζουν ἀπὸ αὐτό. Ἀλλὰ οὔτε τοὺς ἐπιτιμᾷ οὔτε τοὺς λέγει· ὦ κενόδοξοι καὶ ἀνόητοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ τοὺς ὁμιλεῖ μὲ κάθε συμπάθειαν καὶ τοὺς λέγει· «Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νηστεύουν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον, ἐνόσῳ εἶναι μαζί τους ὁ νυμφίος».[34]

Ὅταν ἐγίνετο συζήτησις δι' ἄλλους, ἐννοῶ τοὺς τελώνας, ἐπετίμησε μὲ μεγαλυτέραν σφοδρότητα τοὺς κατηγόρους των, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ψυχήν τους ποὺ εἶχε πληγωθῆ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν. Τώρα, ὅμως, ποὺ ἡ κατηγορία ἀφορᾷ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς μαθητάς του, **E** ἀπαντᾷ πρὸς τοὺς κατηγόρους μὲ μεγάλην ἐπιείκειαν.

Ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν διατυπώνουν, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Καλά, ἐσύ, λέγουν, τὰ κάνεις αὐτὰ ὡς ἰατρός. Διατί, ὅμως, οἱ μαθηταί σου ἄφησαν τὴν νηστείαν καὶ συχνάζουν εἰς τὰ τραπέζια αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Ἔπειτα, διὰ νὰ μεγαλοποιήσουν τὴν κατηγορίαν, ἀναφέρουν πρῶτα τοὺς ἑαυτούς των καὶ ὕστερα τοὺς Φαρισαίους, ἐπειδὴ θέλουν νὰ αὐξήσουν τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὴν σύγκρισιν αὐτήν. Πραγματικά, τόσον ἡμεῖς ὅσον καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγουν, νηστεύομεν πολύ. **382** Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἐνήστευαν, οἱ μὲν ἐπειδὴ τὸ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, οἱ δὲ ἀπὸ τὸν νόμον. Ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Φαρισαῖος· «Νηστεύω δύο φορὰς[35] τὴν ἑβδομάδα».[36]

Καὶ ὁ Ἰησοῦς ποίαν ἀπάντησιν τοὺς δίδει; «Μήπως εἶναι δυνατὸν νὰ νηστεύουν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον ἐνόσῳ εἶναι μαζί των ὁ νυμφίος;». Προηγουμένως εἶχεν ὀνομάσει τὸν ἑαυτόν του ἰατρόν, ἐδῶ, πάλιν, τὸν ὀνομάζει «νυμφίον» καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὰ ἀπόρρητα μυστήρια μὲ τὰ ὀνόματα αὐτά.[37] Ἠμποροῦσε, βέβαια, νὰ

33. Ματθ. 9, 14.
34. Ματθ. 9, 15.
35. Δευτέραν καὶ Πέμπτην, κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν.
36. Λουκ. 18, 12.
37. Ὡς γνωστόν, τὰ ὀνόματα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραβολικῶς καὶ ἀλληγορικῶς καὶ ὑπ' αὐτὰ ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτόν του ὡς ἰατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ κάθε εὐσεβοῦς ψυχῆς.

τοὺς ἀπαντήσῃ εἰς αὐστηρότερον τόνον καὶ νὰ τοὺς εἰπῇ ὅτι δὲν εἶναι αὐτοὶ ἁρμόδιοι δι' αὐτά, ὥστε νὰ θεσπίζουν παρομοίους νόμους. Διότι ποῖον τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν νηστείαν, ὅταν ἡ διάνοια εἶναι γεμάτη πονηρίαν; **B** Ὅταν κατηγορῆτε τοὺς ἄλλους; Ὅταν κατακρίνετε, ἐνῷ ἔχετε δοκοὺς εἰς τὰ μάτια σας, καὶ ὅταν τὰ πάντα τὰ κάνετε πρὸς ἐπίδειξιν; Διότι πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποβάλετε τὴν κενοδοξίαν καὶ νὰ ἐπιτύχετε ὅλα τὰ ἄλλα, τὴν ἀγάπην, τὴν πραότητα καὶ τὴν φιλαδελφίαν.

Δὲν τοὺς λέγει, ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ μὲ κάθε συγκατάβασιν τοὺς ἀπαντᾷ· «Δὲν ἠμποροῦν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον νὰ νηστεύουν, ἐνόσῳ εἶναι μαζί τους ὁ νυμφίος». Ἔτσι, τοὺς ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν νύμφην εἶναι ὁ νυμφίος. Ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ποὺ στέκεται καὶ τὸν ἀκούει, χαίρει ὑπερβολικὰ διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου».[38] Αὐτὸ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἑξῆς σημασίαν· Ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. Δι' αὐτὸ μὴ εἰσάγῃς σκυθρωπὰ πράγματα. **C** Διότι ἡ νηστεία εἶναι σκυθρωπὸν πρᾶγμα, ὄχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ δι' ἐκείνους ποὺ εὑρίσκονται εἰς πνευματικὴν ἀδυναμίαν, ἐνῷ, ἀντίθετα, δι' ἐκείνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ φιλοσοφοῦν εἶναι πρᾶξις πολὺ εὐχάριστος καὶ ποθητή. Διότι ὅπως, ὅταν ὑγιαίνῃ τὸ σῶμα, εἶναι μεγάλη χαρά, καθ' ὅμοιον τρόπον καί, ὅταν ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται εἰς καλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ἡ ἡδονὴ εἶναι μεγαλυτέρα. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ λέγει πρὸς τὴν ὑποψίαν ἐκείνων. Διότι καὶ ὁ Ἠσαΐας, ὁμιλῶν περὶ νηστείας, τὴν ὀνομάζει ταπείνωσιν τῆς ψυχῆς,[39] καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἐπίσης, τὸ ἴδιον.[40]

Ἀλλ' ὅμως δὲν τοὺς ἀποστομώνει μόνον μὲ ὅσα εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ὅταν λέγῃ· «Θὰ ἔλθουν, ὅμως, ἡμέραι ποὺ θὰ πάρουν ἀπὸ αὐτοὺς τὸν νυμφίον καὶ τότε θὰ νηστεύσουν».[41] Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν προήρχετο ἀπὸ γαστριμαργίαν, **D** ἀλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα μιᾶς θαυμαστῆς οἰκονομίας. Συγχρόνως δὲ κάνει ἀπὸ τώρα κά-

38. Ἰωάν. 3, 29.
39. Πρβλ. Ἠσ. 58, 3.
40. Ἀριθμ. 30, 14.
41. Ματθ. 9, 15.

ποιον ὑπαινιγμὸν διὰ τὸ πάθος του, διδάσκων τοὺς μαθητὰς μὲ τὰς αἰτιολογίας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους καὶ γυμνάζων αὐτοὺς νὰ στρέφουν τὴν προσοχήν των καὶ πρὸς ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται δυσάρεστα. Διότι ἐὰν τὸ ἔλεγεν αὐτὸ κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτούς, θὰ τοὺς ἐφαίνετο βαρὺ καὶ ἀβάστακτον, πρᾶγμα πού, ὅταν καὶ ἀργότερα ἐλέχθη, τοὺς ἔφερε μεγάλην ταραχήν. Ἐνῷ, ὅταν ἐλέγετο πρὸς ἄλλους, ἐγίνετο περισσότερον ἐλαφρὺ δι' αὐτούς. Ἐπειδή, βέβαια, ἦτο φυσικὸν νὰ μεγαλοφρονοῦν αὐτοὶ ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης εἶχε συλληφθῆ, δι' αὐτὸ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ταπεινώνει τὴν ἔπαρσίν των αὐτήν. Δὲν προσθέτει ὅμως τὸν λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο καιρὸς ἀκόμη. E Διότι αὐτὸ ἦτο φυσικόν, ἐπειδή, δηλαδή, ἐθεωρεῖτο ἄνθρωπος, νὰ ἀποθάνῃ, ἐνῷ ἡ ἀνάστασις ἦτο ὑπὲρ φύσιν.

Ἔπειτα, ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε παραπάνω, τὸ κάνει καὶ ἐδῶ. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, ὅταν ἐπεχείρουν νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἦτο ἄξιος κατηγορίας, ἐπειδὴ συνέτρωγε μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς, τοὺς ἔπεισε διὰ τὸ ἀντίθετον, ὅτι ὄχι μόνον κατηγορία δὲν συνίστα ἡ πρᾶξις αὐτή, ἀλλὰ ἔπαινον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐνῷ οἱ κατήγοροί του ἤθελαν νὰ τοῦ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ξέρει νὰ κατευθύνῃ τοὺς μαθητάς, **353** τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ γνωρίζουν νὰ κατευθύνουν τοὺς ὀπαδούς των, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἁπλῶς διατυπώνουν κατηγορίας.

«Κανεὶς δὲν πρέπει νὰ βάλλῃ ἐπάνω εἰς παλαιὸν ροῦχον ἐμβάλωμα ἀπὸ τεμάχιον ὑφάσματος καινουργίου».[42] Πάλιν ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῆς καθημερινῆς πείρας ἀντλεῖ ἐπιχειρήματα. Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Δὲν ἔχουν γίνει ἀκόμη οἱ μαθηταὶ ἰσχυροὶ πνευματικῶς, ἀλλ' ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλην συγκατάβασιν, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν τοὺς ἀνενέωσε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, εὑρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, δὲν πρέπει νὰ τοὺς φορτώνω μὲ τὸ βάρος τῶν ἐπὶ πλέον ἐντολῶν. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διὰ νὰ θέτῃ νόμους καὶ κανόνας εἰς τοὺς μαθητάς του, ὥστε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κάνουν μαθητὰς ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν

42. Ματθ. 9, 16.

οἰκουμένην, B νὰ τοὺς συμπεριφέρωνται μὲ κάθε ἡμερότητα.

«Οὔτε βάλλουν μοῦστον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς».[43] Εἶδες ὅτι τὰ παραδείγματά του συγγενεύουν πολὺ πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην; Τὸ ροῦχον καὶ οἱ ἀσκοί; Διότι, πραγματικὰ ὁ Ἱερεμίας παρομοιάζει τὸν λαὸν μὲ «ποδιὰ»[44] καὶ ἀναφέρει ἀσκοὺς καὶ κρασί.[45]

Ἐπειδή, λοιπόν, ἡ συζήτησις ἐγίνετο διὰ τὴν γαστριμαργίαν καὶ διὰ τὰ συμπόσια, ὁ Ἰησοῦς παίρνει τὰ παραδείγματα ἀπὸ αὐτά. Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, προσθέτει καὶ κάτι ἄλλο εἰς τὸ παράδειγμα διὰ τὸ παλαιὸν ροῦχον, ὅτι, δηλαδή, σχίζεται καὶ τὸ καινούργιον ροῦχον, ἐὰν τὸ βάλῃ κανεὶς ὡς ἐμβάλωμα εἰς τὸ παλαιόν.[46] Βλέπεις ὅτι ὄχι μόνον δὲν προκύπτει κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν πρᾶξιν αὐτήν, ἀλλ' ἀντίθετα, καὶ μεγαλυτέρα ζημία προκαλεῖται;

Μὲ τοὺς λόγους του αὐτοὺς ἀναφέρεται εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν μαθητῶν, ἀλλά, παράλληλα, προδιαγράφει καὶ τὸ μέλλον. Ὅτι, δηλαδή, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἀνανεωθοῦν. Μέχρις ὅτου, ὅμως, νὰ γίνῃ αὐτό, δὲν πρέπει νὰ τοὺς διατάσσῃ τίποτε τὸ αὐστηρὸν καὶ βαρύ. C Διότι ἐκεῖνος, λέγει, πού, πρὶν ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρός, ἐπιδιώκει νὰ διδάξῃ τὰ ὑψηλὰ δόγματα διὰ τὸν πρέποντα τρόπον ζωῆς, δὲν θὰ εὕρῃ καταλλήλους τοὺς μαθητάς του, ὅταν πλέον θὰ τὸν καλῇ ὁ καιρός, ἐπειδὴ θὰ τοὺς ἔχῃ ἀχρηστεύσει διὰ μιᾶς. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει ἐξ αἰτίας τοῦ οἴνου, οὔτε ἐξ αἰτίας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν διδασκάλων.

Ἐδῶ μᾶς ἐξήγησε καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἁπλῶν λόγων, μὲ τοὺς ὁποίους συνεχῶς συνεζήτει μὲ τοὺς μαθητάς του. Διότι, λόγῳ τῆς πνευματικῆς των ἀδυναμίας, ἔλεγε πολλὰ ποὺ ἦσαν κατώτερα τῆς ἰδικῆς του ἀξίας. Διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰωάννης ὅτι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει· D «Ἔχω πολλὰ νὰ σᾶς εἴπω, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε τώρα λόγῳ τῆς ἀτελείας σας νὰ τὰ συγκρατήσετε».[47] Πραγματικά, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ὅλη ἡ διδασκαλία του περιορίζεται εἰς αὐτὰ ποὺ τοὺς εἶπε μό-

43. Ματθ. 9, 17.
44. Πρβλ. Ἱερ. 13, 1-11.
45. Πρβλ. Ἱερ. 13, 12.
46. Πρβλ. Λουκ. 5, 36.
47. Ἰωάν. 16, 12.

νον, ἀλλὰ νὰ φαντάζωνται καὶ ἄλλα πολὺ ὑψηλότερα, ἐπικαλεῖται τὴν ἀτέλειάν τους, ὑποσχόμενος ὅτι, ὅταν γίνουν ἰσχυροὶ πνευματικῶς, θὰ τοὺς διδάξῃ καὶ ἐκεῖνα. Αὐτό, ἐξ ἄλλου, λέγει καὶ ἐδῶ· «Θὰ ἔλθουν ἡμέραι, ποὺ θὰ πάρουν ἀπὸ αὐτοὺς τὸν νυμφίον καὶ τότε θὰ νηστεύσουν».[48]

Συνεπῶς, καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ ζητῶμεν τὰ πάντα ἀπὸ ὅλους εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ νὰ ζητῶμεν ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθοῦν, καὶ γρήγορα θὰ φθάσωμεν καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Ἐάν, ὅμως, ἐπείγεσαι καὶ βιάζεσαι, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ μὴ ἐπείγεσαι, ἐπειδὴ βιάζεσαι. E Ἐάν, ὅμως, αὐτὸ σοῦ φαίνεται σὰν αἴνιγμα, προσπάθησε νὰ τὸ καταλάβῃς ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ τότε θὰ ἴδῃς ὁλόκληρον τὴν δύναμίν του. Καὶ ἂς μὴ σὲ παρασύρῃ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ παράκαιρα διατυπώνουν κατηγορίας, διότι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν οἱ κατήγοροι καὶ οἱ μαθηταὶ οἱ κατηγορούμενοι. Ἀλλ' ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔπεισε τὸν Χριστὸν νὰ ἀλλάξῃ γνώμην, οὔτε νὰ εἰπῇ· **354** Εἶναι ἐντροπὴ ἄλλοι νὰ νηστεύουν καὶ ἄλλοι νὰ μὴ νηστεύουν. Ἀλλὰ ὅπως ὁ ἄριστος κυβερνήτης τοῦ πλοίου δὲν προσέχει εἰς τὰ ταραγμένα κύματα, ἀλλ' εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἰδικήν του τέχνην, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς τότε ἔκανε τὸ ἴδιον. Διότι, πραγματικά, ἦτο ἐντροπὴ ὄχι τὸ νὰ μὴ νηστεύουν οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς νηστείας νὰ δεχθοῦν σοβαρὸν τραῦμα, νὰ ἀποσχισθοῦν καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν.

Αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ κατανοήσωμεν καλά, ἂς μεταχειριζώμεθα καὶ ἡμεῖς καθ' ὅμοιον τρόπον ὅλους τοὺς ἰδικούς μας ἀνθρώπους. Καὶ ἐὰν ἔχῃς γυναῖκα ποὺ τῆς ἀρέσουν τὰ κοσμήματα, ποὺ εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὰ καλλυντικά, ἀσυγκράτητον, ἀσταθῆ ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις, φλύαρον καὶ ἀνόητον, μολονότι, βέβαια, δὲν εἶναι δυνατὸν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα νὰ συμπέσουν εἰς μίαν γυναῖκα, B ἀλλὰ ἂς φαντασθῶμεν ὅτι ὑπάρχει μία γυναῖκα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Διατί, λοιπόν, φαντάζεσαι γυναῖκα καὶ ὄχι ἄνδρα; ἐρωτᾷ κάποιος. Ὑπάρχουν καὶ ἄνδρες ποὺ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὴν γυναῖκα αὐτήν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐπιστασία ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τοὺς ἄνδρας, ἂς φαντασθῶμεν πρὸς τὸ παρὸν γυναῖκα, ὄχι διότι εἰς

48. Ματθ. 9, 15.

αὐτὰς εἶναι μεγαλυτέρα ἡ κακία. Διότι, πραγματικά, καὶ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃς ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς γυναῖκας, ὅπως εἶναι ὁ φόνος, ἡ τυμβωρυχία, ἡ θηριομαχία καὶ πολλὰ παρόμοια. Συνεπῶς, νὰ μὴ νομίσετε ὅτι τὸ κάνω αὐτὸ διὰ νὰ ἐξευτελίσω τὸ φῦλόν σας,[49] δὲν συμβαίνει αὐτό, ὁπωσδήποτε δὲν συμβαίνει. Ἀλλ' εἶναι χρήσιμον δι' ὀλίγον νὰ παρουσιάσω αὐτὴν τὴν εἰκόνα.

Ἂς ὑποθέσωμεν, λοιπόν, ὅτι ὑπάρχει μία παρομοία γυναῖκα καὶ ὅτι ὁ σύζυγός της προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον νὰ τὴν συνετίσῃ. C Μὲ ποῖον τρόπον θὰ τὴν συνετίσῃ, ὅμως; Ὅταν δὲν τῆς τα ἀπαγορεύῃ ὅλα μαζί, ἀλλ' ὅταν ἀπαγορεύῃ τὰ ἐλαφρύτερα πρῶτα καὶ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει μεγάλην ἀδυναμίαν. Διότι, ἐὰν τὴν πιέσῃς διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀρχήν, τότε τὰ ἔχασες ὅλα. Συνεπῶς, νὰ μὴ τῆς ἀπαγορεύσῃς ἀμέσως τὰ κοσμήματα, ἀλλὰ ἄφησέ την νὰ τὰ ἔχῃ καὶ νὰ φορῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι αὐτὰ θεωροῦνται μικρότερον κακὸν ἀπὸ τὰ φτειασίδια καὶ τὰ βαψίματα. Δι' αὐτὸ αὐτὰ πρέπει νὰ ἀφήσῃ κατὰ πρῶτον καὶ μάλιστα ὄχι μὲ ἐκφοβισμοὺς καὶ ἀπειλάς, ἀλλὰ μὲ τὴν πειθὼ καὶ τὴν καλωσύνην καὶ μὲ τὴν κατηγορίαν τῶν ἄλλων καί, ἀκόμη, ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδικήν σου ἀπόφασιν καὶ γνώμην. D Καὶ λέγε πρὸς αὐτὴν συνεχῶς ὅτι τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸ καλλωπίζῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν σοῦ εἶναι καθόλου εὐχάριστον, ἀλλά, ἀντίθετα, σοῦ φαίνεται πολὺ ἀπαίσιον. Καὶ νὰ τὴν πείσῃς ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σὲ λυπεῖ πρὸ παντός. Καί, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου γνώμην, νὰ ἐπικαλῆσαι καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄλλων καὶ νὰ λέγῃς ὅτι συνήθως ὁ καλλωπισμὸς αὐτὸς καταστρέφει καὶ τὰς γυναῖκας ποὺ ἔχουν ὡραίαν μορφήν, διὰ νὰ ἀφανίσῃς τὸ πάθος αὐτό. Ἀλλὰ νὰ μὴ ἀναφέρῃς τίποτε ἀκόμη διὰ τὴν γέενναν, οὔτε διὰ τὴν βασιλείαν, διότι θὰ πᾶνε χαμένα τὰ λόγιά σου. Ἀλλὰ νὰ τὴν πείσῃς ὅτι σὲ εὐχαριστεῖ περισσότερον, ὅταν γυμνὸν[50] παρουσιάζῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἐκείνη ἡ γυναῖκα ποὺ βασανίζει τὴν ὄψιν καὶ τὴν τονώνει μὲ βαφὰς καὶ τὴν πουδράρει οὔτε εἰς τὸν κόσμον φαίνεται καλὴ καὶ ὡραία. E Κατ' ἀρχάς, λοιπόν, νὰ θεραπεύσῃς τὸ νόσημα στηριζόμενος εἰς τὴν κοινὴν λογικὴν καὶ εἰς τὴν

49. Ἀπευθύνεται πρὸς τὰς παρευρισκομένας εἰς τὴν ὁμιλίαν γυναῖκας.
50. Χωρίς, δηλαδή, καλλωπισμοὺς καὶ βαψίματα.

κοινὴν γνώμην καὶ ὅταν μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὴν καταπραΰνῃς, τότε νὰ προσθέσῃς καὶ ἐκεῖνα.

Καὶ εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ εἴπῃς αὐτὰ μίαν φορὰν χωρὶς νὰ τὴν πείσῃς, νὰ μὴ κουρασθῇς νὰ λέγῃς τὰ ἴδια καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ πολλὰς φοράς, ὄχι, ὅμως, μὲ καμμίαν δυσφορίαν, ἀλλὰ μὲ χαριεντισμόν. 355 Καὶ ἄλλοτε μὲν νὰ τὴν ἀποστρέφεσαι, ἄλλοτε δὲ νὰ τὴν κολακεύῃς καὶ νὰ τὴν περιποιῆσαι. Δὲν βλέπεις τοὺς ζωγράφους πόσα σβήνουν καὶ διαγράφουν, ὅταν ἐπιθυμοῦν νὰ παρουσιάσουν μίαν ὡραίαν προσωπογραφίαν; Μὴ γίνεσαι, λοιπόν, κατώτερος ἀπὸ αὐτούς. Διότι ἐὰν ἐκεῖνοι ποὺ ζωγραφίζουν τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος ἐκδηλώνουν τόσον ζῆλον διὰ τὸ ἔργον των, πόσον περισσότερον θὰ ἦτο δίκαιον νὰ χρησιμοποιήσωμεν κάθε τέχνασμα ἡμεῖς ποὺ διαπλάττομεν τὴν ψυχήν; Διότι ἐὰν διαπλάσῃς σωστὰ τὴν ὄψιν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, δὲν θὰ ἀντικρύσῃς πλέον τὸ πρόσωπον τοῦ σώματος αὐτῆς νὰ ἀσχημονῇ, οὔτε χείλη βαμμένα, οὔτε στόμα κατακόκκινον ποὺ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ στόμα τῆς ἄρκτου, ποὺ ἔχει βαφῆ μὲ αἷμα, B οὔτε φρύδια χρωματισμένα, σὰν νὰ τὰ ἔχῃ βάψει μὲ τὴν καπνιὰ ἀπὸ κανένα «τσουκάλι» οὔτε παρειὰς πουδραρισμένας, ὅπως οἱ τοῖχοι τῶν τάφων. Διότι ὅλ' αὐτὰ εἶναι καπνός, στάκτη καὶ σκόνη καὶ γνωρίσματα τῆς μεγαλυτέρας δυσμορφίας.

Ἀλλὰ δὲν ἐκατάλαβα πῶς ἐξεχάσθηκα καὶ ἔφθασα εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις καὶ ἐγώ, ποὺ συμβουλεύω τοὺς ἄλλους νὰ διδάσκουν μὲ ἐπιείκειαν, παρεσύρθηκα εἰς τὴν ὀργήν. Λοιπόν, ἂς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν ἠρεμωτέραν συμβουλὴν καὶ ἂς ὑποφέρωμεν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦμεν. Δὲν βλέπεις πῶς ἀνεχόμεθα τὰ παιδιὰ ποὺ κλαῖνε, ὅταν θέλωμεν νὰ τὰ ἀποκόψωμεν ἀπὸ τὸ στῆθος τῆς μητέρας, C καὶ ὑπομένομεν τὰ πάντα διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο μόνον, νὰ τὰ πείσωμεν, δηλαδή, νὰ περιφρονήσουν τὴν προηγουμένην τράπεζαν; Τὸ ἴδιον ἂς κάνωμεν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἂς ἀνεχώμεθα ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτό. Πραγματικά, ὅταν διορθωθῇ αὐτό, θὰ ἀντιμετωπίσῃς καὶ τὸ ἄλλο ἐλάττωμα καὶ σιγὰ - σιγὰ θὰ ἔλθῃς καὶ εἰς τὰ κοσμήματα καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ὁμιλήσῃς καὶ δι' αὐτὰ μὲ τὸ ἴδιον σύστημα. Ἔτσι, συνετίζων βαθμιαίως τὴν γυναῖκα, θὰ γίνῃς πολὺ καλὸς ζωγράφος, πιστὸς

δοῦλος, ἄριστος γεωργός. Μαζὶ μὲ τὰ παραπάνω νὰ ὑπενθυμίζῃς εἰς αὐτὴν καὶ τὰς παλαιὰς ἐκείνας γυναῖκας, τὴν Σάρραν, τὴν Ρεβέκκαν, καὶ τὰς ὡραίας καὶ τὰς ἀσχήμους, καὶ δεῖξέ της ὅτι ὅλαι τους εἶχαν τὴν ἰδίαν σωφροσύνην.

D Πραγματικά, ἡ Λεία,[51] ἡ σύζυγος τοῦ πατριάρχου, ἐνῷ δὲν ἦτο ὡραία, δὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐπινοήσῃ κανένα παρόμοιον καλλωπισμόν, ἀλλὰ μολονότι ἦτο ἄσχημος καὶ δὲν τὴν ἠγάπα πολὺ ὁ σύζυγός της, δὲν ἐφεῦρε τίποτε παρόμοιον οὔτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπόν της, ἀλλὰ διετήρησε ἀνέπαφα τὰ χαρακτηριστικά της, ἂν καὶ εἶχεν ἀνατραφῆ ἀπὸ εἰδωλολάτρας.[52]

Καὶ σύ, λοιπόν, ἡ χριστιανὴ γυναίκα, ποὺ ἔχεις κεφαλὴν τὸν Χριστόν, χρησιμοποιεῖς μηχανὴν σατανικήν; Καὶ δὲν ἐνθυμεῖσαι τὸ ὕδωρ ποὺ ἔλουσε τὸ πρόσωπόν σου,[53] τὴν θυσίαν ποὺ ἐστόλισε τὰ χείλη σου καὶ τὸ αἷμα ποὺ ἐκοκκίνησε τὴν γλῶσσαν;[54] Ἄν, ὅμως, σκεφθῇς ὅλα αὐτά, καὶ ὅταν ὑπερβολικὰ ἀγαπᾷς τὸν καλλωπισμόν, E δὲν θὰ τολμήσῃς, οὔτε θὰ ἀνεχθῇς νὰ βάλῃς ἐπάνω σου τὴν σκόνην καὶ τὴν στάκτην ἐκείνην. Μάθε ὅτι εἶσαι νύμφη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπομακρύνσου τελείως ἀπὸ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτήν. Διότι δὲν εὐχαριστεῖται μὲ τὰ χρώματα αὐτά, ἀλλὰ ζητεῖ ἄλλο κάλλος, τὸ ὁποῖον πάρα πολὺ ἀγαπᾷ, ἐννοῶ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. 356 Αὐτὸ τὸ κάλλος σὲ προέτρεπε καὶ ὁ προφήτης νὰ ἀσκῇς καὶ ἔλεγε· «Καὶ θὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ κάλλος σου».[55]

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ διαπράττωμεν περιττὰς ἀσχημοσύνας. Διότι κανένα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀτελές, οὔτε ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου ἐπιδιόρθωσιν. Ἐπειδή, ἐὰν κανεὶς ἐπιχειρήσῃ νὰ προσθέσῃ κάτι εἰς ἕνα ἀνδριάντα βασιλικὸν μετὰ τὴν τοποθέτησίν του, δὲν θὰ εἶναι ἀσφαλὴς ἐπιχείρησις, ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν κίνδυνον νὰ φονευθῇ. Ἀφοῦ εἰς ὅ,τι δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος δὲν κάνῃς καμμίαν προσθήκην, πῶς διορθώνεις, ὅ,τι δημιουργεῖ ὁ Θεός. Καὶ δὲν σκέπτεσαι τὴν φωτιὰ τῆς γεέννης; Δὲν σκέπτεσαι τὴν ἐρη-

51. Ἡ Λεία ἦτο ἡ πρώτη θυγατέρα τοῦ Λάβαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε σύζυγον ὁ Ἰακώβ.
52. Ὁ Λάβαν, παράλληλα πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, εἶχεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὰ οἰκιακὰ εἴδωλα, τὰ λεγόμενα «θεραφείν». Πρβλ. Γεν. 31, 34.
53. Ἐννοεῖ τὸ ἅγιον Βάπτισμα.
54. Ἀναφέρεται εἰς τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν.
55. Ψαλμ. 44, 12.

μίαν τῆς ψυχῆς; Διότι δι' αὐτὸ ἔχει παραμεληθῆ ἡ ψυχή, ἐπειδὴ ὅλη σου ἡ φροντίδα ἐξαντλεῖται εἰς τὴν σάρκα.

B Ἀλλὰ διατί ὁμιλῶ διὰ τὴν ψυχήν; Διότι καὶ εἰς τὸ σῶμα γίνονται ὅλα τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπιδιώκετε. Πρόσεξε, λοιπόν. Θέλεις νὰ φαίνεσαι ὡραία; Αὐτὸ[56] σὲ καθιστᾷ ἄσχημον. Θέλεις νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν σύζυγόν σου; Αὐτὸ τὸν λυπεῖ περισσότερον. Καὶ ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους τοὺς κάνει κατηγόρους ἰδικούς σου. Θέλεις νὰ φαίνεσαι νέα; Αὐτὸ θὰ σὲ ὁδηγήσῃ γρήγορα εἰς τὸ γῆρας. Θέλεις νὰ εἶσαι ἀξιοπρεπής; Αὐτὸ σὲ κάνει νὰ ἐντρέπεσαι. Πραγματικά, ἡ παρομοία γυναίκα δὲν ἐντρέπεται μόνον τὰς ὁμοτίμους μὲ αὐτὴν γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ τὰς δούλας της, ποὺ ξέρουν τοὺς καλλωπισμούς της καὶ τοὺς δούλους της, ποὺ γνωρίζουν τὴν προσπάθειάν της νὰ φανῇ ὡραία. Πρὶν ἀπὸ ὅλους, ὅμως, ἐντρέπεται τὸν ἑαυτόν της.

Ποία ἡ ἀνάγκη, ὅμως, νὰ λέγω αὐτά; Ἀφοῦ τώρα παρέλειψα τὸ πιὸ φοβερὸν ἀπὸ ὅλα, **C** τὸ ὅτι, δηλαδή, ἔρχεσαι εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θεόν, ὅτι ὑπονομεύεις τὴν σωφροσύνην, ὅτι ἀνάπτεις τὴν φλόγα τῆς ζηλοτυπίας, ὅτι μιμεῖσαι τὰς γυναῖκας ἐκείνας ποὺ ἐκτίθενται εἰς τὴν πορνείαν.

Ὅλ' αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ σκεφθῆτε καλά, νὰ περιφρονήσετε τὸν σατανικὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν διαβολικὴν τέχνην καί, ἀφοῦ ἐγκαταλείψετε τὸν στολισμὸν αὐτόν, ἢ μᾶλλον τὴν ἀσχημίαν, νὰ δημιουργήσετε ἐκεῖνο τὸ κάλλος εἰς τὰς ψυχάς σας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ ποθητὸν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εὐχάριστον εἰς ἐκείνας ποὺ τὸ ἔχουν, διὰ νὰ ἐπιτύχετε καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **D** εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

---

56. Δηλαδή, ἡ προσπάθεια καλλωπισμοῦ.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ΄ (31)

«Ἐνῷ δὲ τοὺς ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ἰδοὺ κάποιος ἄρχων, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασε, τὸν ἐπροσκύνει, λέγων· Ἡ θυγάτηρ μου πρὸ ὀλίγου ἀπέθανεν· Ἀλλὰ ἔλα καὶ βάλε τὸ χέρι σου ἐπάνω της καὶ θὰ ζήσῃ».[1]

E Τοὺς λόγους ἠκολούθησαν τὰ ἔργα, ὥστε νὰ ἀποστομωθοῦν τελείως οἱ Φαρισαῖοι. Διότι αὐτὸς ποὺ ἦλθεν ἦτο ἀρχισυνάγωγος[2] καὶ τὸ πένθος του ἦτο μεγάλο. Ἐπειδὴ τὸ παιδὶ τὸ εἶχε μονάκριβον καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ζωῆς του, δηλαδή, εἰς αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του. Αὐτό, λοιπόν, τὸ ἀνέστησεν ἀμέσως ὁ Κύριος. Ἐὰν δὲ ὁ Λουκᾶς λέγῃ ὅτι ἦλθαν λέγοντες· **357** «Μὴ βάζῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον, διότι ἀπέθανε τὸ παιδί»,[3] τὸ ἑξῆς θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ἀρχισυναγώγου, «πρὸ ὀλίγου ἀπέθανεν», προέρχεται ἀπὸ τὰς σκέψεις ποὺ ἔκανε ἐνῷ ἐβάδιζε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἢ τοὺς εἶπε διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν συμφοράν του. Διότι εἶναι συνήθεια εἰς ἐκείνους ποὺ παρακαλοῦν καὶ ζητοῦν κάτι νὰ μεγαλοποιοῦν μὲ τὰ λόγια τὰ βάσανά των καὶ νὰ λέγουν κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν πραγματικὴν κατάστασίν των, μὲ σκοπὸν νὰ προκαλέσουν μεγαλυτέραν τὴν συμπάθειαν ἐκείνων ποὺ ἱκετεύουν. Κύτταξε, ὅμως, τὴν ἀπαιδευσίαν[4] αὐτοῦ. Διότι δύο πράγματα ζητεῖ ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι του καὶ νὰ βάλῃ τὸ χέρι του ἐπάνω εἰς τὸ

---

1. Ματθ. 9, 18.

2. Ἀρχισυνάγωγος ἐλέγετο ὁ προϊστάμενος τῆς συναγωγῆς, τοῦ οἰκήματος εἰς τὸ ὁποῖον συνήρχοντο οἱ Ἰουδαῖοι κάθε Σάββατον διὰ νὰ μελετήσουν τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφήτας.

3. Λουκ. 8, 49.

4. Ὁ Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν «παχύτητα», ἡ ὁποία σημαίνει ἀπαιδευσίαν, σκληρότητα, ὠμότητα, χαμηλὴν πνευματικὴν στάθμην, ἔλλειψιν βαθείας πίστεως.

παιδί του, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ὅταν τὴν ἄφησεν ἀνέπνεεν ἀκόμη. Τὴν ἰδίαν ἀπαίτησιν εἶχε καὶ ὁ Σύρος Νεεμάν[5] ἀπὸ τὸν προφήτην· «Διότι ἔλεγα, λέγει, ὅτι θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ θέσῃ τὸ χέρι του ἐπάνω».[6] Πραγματικά, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον ἐξ ἐπόψεως πίστεως ἔχουν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὴν θέαν καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ πράγματα.

B Καὶ ὁ μὲν Μᾶρκος[7] λέγει ὅτι ἐπῆρε μαζί του τοὺς τρεῖς μαθητάς. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Λουκᾶς.[8] Ὁ Ματθαῖος[9] λέγει ἁπλῶς τοὺς μαθητάς. Διατί, ὅμως, δὲν ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸν Ματθαῖον, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶχε προσκληθῆ; Διὰ νὰ τοῦ προκαλέσῃ μεγαλυτέραν ἐπιθυμίαν καὶ ἴσως ἐπειδὴ εὑρίσκετο εἰς πνευματικὴν ἀτέλειαν ἀκόμη. Δι' αὐτό, λοιπόν, τιμᾷ τοὺς τρεῖς ἐκείνους μαθητάς, διὰ νὰ προσπαθήσουν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ γίνουν ὅπως ἐκεῖνοι. Πρὸς τὸ παρὸν ἦτο ἀρκετὸν τὸ ὅτι εἶδε τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὴν αἱμορροοῦσαν γυναῖκα,[10] τὸ ὅτι ἐτιμήθη μὲ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὸ τραπέζι καὶ μὲ τὴν κοινωνίαν τῶν φαγητῶν.[11]

Ὅταν ἐσηκώθηκε τὸν ἠκολούθουν πολλοὶ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἴδουν μεγάλο θαῦμα, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ προσώπου τοῦ ἀρχισυναγώγου ποὺ τὸν παρεκάλεσε καί, ἀκόμη, διότι οἱ περισσότεροι εὑρίσκονται εἰς χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον καὶ δὲν ἐζήτουν τόσον τὴν φροντίδα διὰ τὴν ψυχήν, ὅσον τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος. **C** Καὶ συνέτρεχαν, ἄλλοι μὲν πιεζόμενοι ἀπὸ τὰ ἰδικά των παθήματα, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παρακολουθήσουν τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν τῶν ἄλλων. Ὀλίγοι, ὅμως, ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπήγαιναν συχνὰ κατ' ἀρχὰς κοντά του διὰ νὰ ἀκούσουν τοὺς λόγους καὶ τὴν διδασκαλίαν του.

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπέτρεψεν εἰς ὅλους νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ σπίτι, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ ὄχι

5. Νεεμάν· Ἀρχιστράτηγος τῆς Συρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου, τὸν ὁποῖον ὁ προφήτης ἐθεράπευσε ἀπὸ λέπραν.
6. Δ' Βασιλ. 5, 11.
7. Πρβλ. Μαρκ. 5, 37.
8. Πρβλ. Λουκ. 8, 51.
9. Πρβλ. Ματθ. 9, 19.
10. Πρβλ. Ματθ. 9, 20 - 22.
11. Ὁ Χρυσόστομος ἔχει τὴν φράσιν «κοινωνία ἁλῶν», ποὺ σημαίνει ἔφαγε μαζί του ἁλάτι, δηλαδὴ συνέφαγαν εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι, ποὺ εἶναι δεῖγμα οἰκειότητος καὶ συνδέσμου.

εἰς ὅλους, διότι εἰς κάθε περίπτωσιν θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν δόξαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ πλῆθος.

«Καὶ ἰδού», λέγει, «μία γυναίκα, ποὺ ἔπασχεν ἀπὸ αἱμορραγίαν ἐπὶ δώδεκα χρόνια, ἐπλησίασε ἀπὸ ὀπίσω κρυφὰ καὶ ἤγγισε τὸ ἄκρον τοῦ ἐξωτερικοῦ του ἐνδύματος. Διότι ἔλεγε μέσα της, καὶ μόνον ἐὰν ἐγγίσω τὸ ἔνδυμά του, θὰ γίνω ὑγιής».[12] Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, δὲν ἐπλησίασε φανερὰ τὸν Χριστόν; **D** Ἐπειδὴ ἐντρέπετο διὰ τὸ πάθος καὶ ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ἀκάθαρτος. Διότι, ἀφοῦ ἐκείνη ἡ γυναῖκα ποὺ εὑρίσκετο εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἐμμηναρρυσίας ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶναι καθαρά, πολὺ περισσότερον θὰ εἶχε τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν αὐτὴ ποὺ ἔπασχεν ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν. Ἐπειδή, πραγματικά, ἡ ἀσθένεια αὐτὴ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸν Νόμον μεγάλη ἀκαθαρσία. Δι' αὐτὸ ἐνεργεῖ λαθραῖα καὶ κρύπτεται. Βέβαια, δὲν εἶχεν ἀκόμη οὔτε αὐτὴ τὴν πρέπουσαν καὶ ὡλοκληρωμένην ἰδέαν διὰ τὸν Χριστόν, διότι, διαφορετικά, δὲν θὰ ἐπίστευεν ὅτι θὰ διέφευγε τὴν προσοχήν του.

Καὶ πρώτη αὐτὴ ἡ γυναίκα πλησιάζει δημοσίᾳ τὸν Κύριον. Διότι θὰ ἤκουσεν ὅτι καὶ γυναῖκες θεραπεύει καὶ ὅτι ἐπήγαινε πρὸς τὴν ἀποθανοῦσαν κόρην. **E** Καὶ δὲν ἐτόλμησε, βέβαια, νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς τὸ σπίτι της, ἂν καὶ ἦτο εὔπορος.[13] Ἀλλὰ δὲν ἐπαρουσιάσθηκε φανερά, ἁπλῶς κρυφὰ ἤγγισε μὲ πίστιν τὰ ἐνδύματά του. Διότι δὲν ἀμφέβαλεν, οὔτε εἶπε μέσα της· Ἆρά γε θὰ θεραπευθῶ ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν μου; Ἆρά γε δὲν θὰ θεραπευθῶ; Ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπίστευσεν ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ὑγείαν της, μὲ τὴν αὐτοπεποίθησιν αὐτὴν ἐπλησίασε τὸν Χριστόν. **388** «Διότι ἔλεγε», λέγει, «μέσα της, καὶ μόνον ἐὰν ἐγγίσω τὸ ἔνδυμά του, θὰ γίνω ὑγιής».[14] Εἶδε, βέβαια, ἀπὸ ποίαν οἰκίαν ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τῶν τελωνῶν, καὶ ποῖοι τὸν ἠκολούθουν, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ τελῶναι, καὶ ὅλα αὐτὰ τὴν ἔκαναν νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ θεραπευθῆ.

Τί ἔκανεν, ὅμως, ὁ Χριστός; Δὲν τὴν ἄφησε νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητος ἡ περίπτωσίς της, ἀλλὰ τὴν φέρει εἰς τὸ μέσον καὶ τὴν ἀποκαλύπτει, διὰ πολλοὺς λόγους.

12. Ματθ. 9, 20 - 21.
13. Πρβλ. Μάρκ. 5, 36, Λουκ. 8, 43.
14. Ματθ. 9, 21.

"Αν καὶ μερικοὶ ἀναίσθητοι ὑποστηρίζουν ὅτι τὸ ἔκανεν αὐτό, ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ δοξασθῇ. Διότι, διὰ ποίαν αἰτίαν, λέγουν, δὲν τὴν ἄφησε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ πλήθους; Τί λέγεις, ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε; Αὐτὸς ποὺ ἔδιδε ἐντολὴν εἰς τοὺς θεραπευομένους ἀπ' αὐτὸν νὰ σιωποῦν, αὐτὸς ποὺ πολλὰ θαύματα δὲν τὰ ἀνεκοίνωνεν, αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὴν δόξαν;

B Τότε, διατί ἀποκαλύπτει τὴν θεραπείαν της εἰς τὸ πλῆθος; Κατὰ πρῶτον, διαλύει τὸν φόβον τῆς γυναικός, διὰ νὰ μὴ ζῇ πλέον μὲ ἀγωνίαν ἀπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς της, ἐπειδὴ πιθανὸν θὰ εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶχεν ἀποκλέψει τὴν δωρεάν. Δεύτερον, διορθώνει αὐτήν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε διαφύγει τὴν προσοχήν του. Τρίτον, παρουσιάζει εἰς ὅλους τὴν πίστιν της, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὴν μιμηθοῦν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἐγνώριζεν ὅλα δὲν ἦτο μικρότερον θαῦμα ἀπὸ τὸ ὅτι ἐσταμάτησε τὰς πηγὰς τῆς αἱμορραγίας της. Ἔπειτα, καὶ τὸν ἀρχισυνάγωγον, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δείξῃ ὀλιγοπιστίαν καὶ ἔτσι νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα, τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν πίστιν διὰ μέσου τῆς γυναικός. Πραγματικά, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὸ σπίτι του ἔλεγαν· «Μὴ βάζῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον, διότι ἡ κόρη σου ἀπέθανεν».[15] **C** Καὶ οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸ σπίτι περιγελοῦσαν τὸν Ἰησοῦν, ὅταν εἶπεν ὅτι κοιμᾶται ἡ κόρη. Ἦτο, λοιπόν, φυσικὸν καὶ ὁ πατέρας νὰ πάθῃ κάτι ἀνάλογον. Δι' αὐτό, διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτήν, φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Διὰ νὰ πεισθῇς ὅτι ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἔχοντας μεγάλην πνευματικὴν κενότητα, ἄκουσε τί τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ φοβῆσαι, μόνον πίστευε, καὶ θὰ σωθῇ ἡ κόρη σου».[16] Διότι, πραγματικά, ἐπίτηδες ἐπερίμενεν ὁ Κύριος νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος καὶ ὕστερα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι, ὥστε νὰ φανῇ καθαρὰ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον βαδίζει σιγὰ - σιγὰ καὶ συζητεῖ διὰ μακρῶν μὲ τὴν γυναῖκα. **D** διὰ νὰ δώσῃ τὸν καιρὸν νὰ ἀποθάνῃ ἡ κόρη καὶ νὰ φθάσουν οἱ ἀπεσταλμένοι ποὺ ἔλεγαν· «Μὴ βάζῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον». Αὐτό, ἐξ ἄλλου, ὑπαινίσσεται καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ὅταν λέγῃ ὅτι, «ἐνῷ

15. Λουκ. 8, 49.
16. Λουκ. 8, 50.

δὲ ὡμίλει ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς, ἔρχονται ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀρχισυναγώγου καὶ τοῦ λέγουν· Ἀπέθανεν ἡ κόρη σου· μὴ βάζῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον».[17] Ἤθελε, λοιπόν, νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι ἀπέθανεν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὕποπτος καὶ ἀμφισβητηθῇ ἡ ἀνάστασίς της. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει εἰς κάθε παρομοίαν περίπτωσιν. Ἔτσι καὶ εἰς τὸν Λάζαρον καθυστέρησε καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας.

Δι' ὅλα αὐτά, συνεπῶς, φέρει αὐτὴν εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει· «Ἔχε θάρρος, κόρη μου».[18] **E** ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ εἰς τὸν παράλυτον· «Ἔχε θάρρος, παιδί μου».[19] Διότι ἡ γυναίκα ἦτο καταφοβισμένη. Δι' αὐτὸ τῆς λέγει, «ἔχε θάρρος» καὶ τὴν ὀνομάζει «κόρη του», ἐπειδὴ ἡ πίστις τὴν ἔκανε κόρη του. Ἔπειτα τῆς ἀπευθύνει καὶ τὸ ἐγκώμιον· «Ἡ πίστις σου σὲ ἔχει θεραπεύσει».[20]

Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, μᾶς δίδει καὶ ἄλλας περισσοτέρας λεπτομερείας διὰ τὴν γυναῖκα αὐτήν. Ὅταν, δηλαδή, λέγει, ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐθεραπεύθη, ὁ Χριστὸς δὲν τὴν ἐκάλεσεν ἀμέσως, ἀλλὰ προηγουμένως εἶπεν· «Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ μὲ ἤγγισεν;».[21] **380** Ἔπειτα, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ ἔλεγαν· «Διδάσκαλε, τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ σὲ περιεκύκλωσαν καὶ σὲ πιέζουν· καὶ σὺ λέγεις· Ποῖος μὲ ἤγγισε;».[22] (Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε σῶμα πραγματικὸν καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὴν παραμικρὰν ὑπερηφάνειαν. Διότι τὰ πλήθη δὲν τὸν ἠκολούθουν ἐξ ἀποστάσεως, ἀλλὰ τὸν περιέβαλλαν ἀπὸ κοντά). Ὁ Κύριος, ὅμως, ἐπέμενε, λέγει, καὶ ἔλεγεν ὅτι· «Κάποιος μὲ ἤγγισε. Διότι ἐγὼ ἐκατάλαβα ὅτι ἐβγῆκεν ἀπὸ ἐπάνω μου δύναμις θαυματουργική».[23] Ἔτσι, ἔδωσε πιὸ ἀπτὴ ἀπάντησιν πρὸς τὴν ὑποψίαν τῶν ἀκροατῶν. Αὐτὰ τὰ ἔλεγεν, ἐπίσης, διὰ νὰ πείσῃ τὴν γυναῖκα νὰ ὁμολογήσῃ μόνη της τὴν πρᾶξιν της. Δι' αὐτό, ἄλλωστε, δὲν τὴν ἤλεγξεν ἀμέσως, ὥστε, ἀφοῦ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ξέρει ὅλα,

17. Λουκ. 8, 49.
18. Ματθ. 9, 22.
19. Ματθ. 9, 2.
20. Ματθ. 9, 22.
21. Λουκ. 8, 45.
22. Λουκ. 8, 45.
23. Λουκ. 8, 46.

B νὰ τὴν πείσῃ νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ πάντα ἀφ' ἑαυτῆς καὶ νὰ τὴν προετοιμάσῃ νὰ διακηρύξῃ τὸ θαῦμα καὶ νὰ μὴ κινήσῃ ὑποψίας, ἐὰν τὸ ἀνεκοίνωνεν ὁ ἴδιος.

Εἶδες ὅτι ἡ γυναίκα ἀπεδείχθη ἀνωτέρα ἀπὸ τὸν ἀρχισυνάγωγον; Δὲν ἔπιασεν, οὔτε συνεκράτησε τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἁπλῶς τὸν ἤγγισε μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων της καί, ἂν καὶ ἦλθε τελευταία, ἔφυγε πρώτη, ἀφοῦ ἐθεραπεύθη. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὡδήγει εἰς τὸ σπίτι του τὸν ἴδιον τὸν ἰατρόν, ἐνῷ εἰς αὐτὴν ἀπεδείχθη ἀρκετὴ ἡ ἁπλῆ ἐπαφὴ μόνον. Πραγματικά, μολονότι ἦτο δεμένη μὲ τὴν ἀσθένειάν της, ἐν τούτοις ἡ πίστις της ἔδιδε πτερά. Πρόσεξε, ὅμως, πῶς παρηγορεῖ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν λέγῃ· Ἡ πίστις σου σὲ ἔχει θεραπεύσει».[24]

Καὶ ὅμως, ἐὰν τὴν εἶχε φέρει εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους χάριν ἐπιδείξεως, δὲν θὰ προσέθετε τοὺς ἀνωτέρω λόγους. **C** Ἀλλ' ὡμίλησεν ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἀρχισυνάγωγον εἰς τὴν πίστιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δοξάσῃ τὴν γυναῖκα, καὶ ἀκόμη διὰ νὰ προσφέρῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτὴν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς σωματικῆς της ὑγείας.

Συνεπῶς, μὲ ὅσα ἐλέχθησαν, ἀπεδείχθη ὅτι ἔκανεν αὐτὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δοξάσῃ ἐκείνην καὶ νὰ διορθώσῃ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι διὰ νὰ δοξάσῃ τὸν ἑαυτόν του. Διότι ὁ ἴδιος καὶ χωρὶς τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἄξιος θαυμασμοῦ. (Πραγματικά, τὰ θαύματα τὸν περιέβαλλον περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι αἱ νιφάδες τῆς χιόνος περιβάλλουν κάποιον καὶ εἶχεν ἐπιτελέσει πολὺ μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτελέσῃ ἀκόμη). Ἐνῷ ἡ γυναίκα, ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτό, θὰ ἔφευγε χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ **D** καὶ θὰ εἶχε χάσει τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἐπαίνους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ τὴν ἀπεκάλυψεν, τὴν ἐδόξασε καὶ τῆς ἀπέβαλε τὸν φόβον, (διότι, πραγματικά, ἦλθε τρέμουσα ἀπὸ τὸν φόβον της, λέγει[25]), καὶ τὴν ἔκανε νὰ λάβῃ θάρρος καὶ μαζὶ μὲ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος τῆς ἔδωσε καὶ ἄλλα ἐφόδια, ὅταν τῆς εἶπεν· «Πήγαινε εἰς εἰρήνην».[26]

«Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἄρχον-

24. Λουκ. 8, 48.
25. Πρβλ. Λουκ. 8, 47.
26. Λουκ. 8, 48.

τος καὶ εἶδες ἐκείνους ποὺ ἔπαιζαν μὲ τὸν αὐλόν[27] καὶ τὸ πλῆθος[28] νὰ δημιουργῇ μὲ τὸν θρῆνον του θόρυβον, λέγει εἰς αὐτούς· Φύγετε ἀπ' ἐδῶ, διότι τὸ κοράσιον δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται. Καὶ ἐκεῖνοι τὸν περιγελοῦσαν».[29] Καλαὶ ἦσαν αἱ ἀποδείξεις τῶν ἀρχισυναγώγων, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ θανάτου οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κύμβαλα[30] προεκάλουν τὸν θρῆνον. Τί ἔκανεν, λοιπόν, ὁ Χριστός; **E** Ὅλους τοὺς ἄλλους τοὺς ἔβγαλεν ἔξω καὶ μόνον τοὺς γονεῖς ἐπῆρε μαζί του, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ περίπτωσις νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἐθεράπευσε κατ' ἄλλον τρόπον.[31] Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἐγείρει μὲ τὸν λόγον του, ὅταν λέγῃ· «Δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται». Καὶ πολλὰς φορὰς κάνει τὸ ἴδιον. Ὅπως, παραδείγματος χάριν, κατὰ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης ἐπιτιμᾷ κατὰ πρῶτον τοὺς μαθητάς.[32] Καθ' ὅμοιον τρόπον, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἀπομακρύνει τὸν φόβον ἀπὸ τὴν διάνοιαν τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖ καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι εὔκολον εἰς αὐτὸν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ἀποθανόντας, (τὸ ἴδιον πάλιν ἔκανε καὶ εἰς τὸν Λάζαρον, **360** ὅταν εἶπεν· «Ὁ φίλος μας ὁ Λάζαρος ἐκοιμήθη»[33]), ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς διδάσκει νὰ μὴ φοβοῦνται τὸν θάνατον. Διότι δὲν ἦτο θάνατος, ἀλλ' εἶχε πλέον μεταβληθῆ εἰς ὕπνον. Ἐπειδή, δηλαδή, ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἴδιος, θαυματουργῶν εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, προετοιμάζει τοὺς μαθητάς του νὰ ἔχουν θάρρος καὶ νὰ ὑποφέρουν μὲ καρτερικότητα τὸν θάνατον. Πραγματικά, ἀφ' ὅτου ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Κύριος, ὁ θάνατος ἦτο πλέον ὕπνος.

Καὶ ὅμως τὸν περιέπαιζον. Ἀλλὰ δὲν ἠγανάκτησεν

27. Πρόκειται δι' ἐπαγγελματίας αὐλητάς οἱ ὁποῖοι ἔπαιζαν θρηνώδεις μελῳδίας καὶ προεκάλουν λύπην καὶ δάκρυα εἰς τοὺς προσερχομένους διὰ νὰ ἴδουν καὶ παρακολουθήσουν τὴν κηδείαν τοῦ ἀποθανόντος προσώπου.
28. Ἀναφέρεται εἰς τὸ πλῆθος τῶν συγγενῶν καὶ τῶν γνωρίμων, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἔσπευσαν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀρχισυναγώγου μόλις ἐπληροφορήθησαν τὸν θάνατον τῆς θυγατρός του.
29. Ματθ. 9, 23-24.
30. Τὸ κύμβαλον ἦτο μουσικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἀπὸ δύο κοῖλα μεταλλικὰ ἡμισφαίρια, τὰ ὁποῖα τὰ συνέκρουαν.
31. Δηλαδή, δὲν ἐχρησιμοποίησε ἄλλον τρόπον θεραπείας παρὰ μόνον τὸν λόγον, ἢ ὅτι δὲν ἔκανε κανεὶς ἄλλος τὴν θεραπείαν. Τὴν δευτέραν ἄποψιν ἐνισχύει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς μερικοὺς κώδικας ἀντὶ τοῦ «ἄλλως» τοῦ κειμένου ὑπάρχει «ἄλλος».
32. Πρβλ. Ματθ. 8, 26.
33. Ἰωάν. 11, 11.

ἐπειδὴ δὲν ἐγίνετο πιστευτὸς διὰ πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ θαυματουργήσῃ. Οὔτε τοὺς ἐμάλωσε διὰ τὸν γέλωτα, διὰ νὰ γίνουν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κύμβαλα ἀπόδειξις τοῦ θανάτου. **B** Ἐπειδή, δηλαδή, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦν εἰς αὐτά, δι' αὐτὸ τοὺς προλαμβάνει μὲ τὰς ἰδικάς των ἀποκρίσεις. Πρᾶγμα ποὺ συνέβη καὶ εἰς τὸν Λάζαρον καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆ. Διότι εἰς τὸν Μωϋσῆ λέγει· «Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ κρατεῖς εἰς τὸ χέρι σου;»[34] ὥστε, ὅταν θὰ τὸ ἴδῃ νὰ μεταβάλλεται εἰς ὄφιν, νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅτι πρὸ τῆς μεταβολῆς ἦτο ράβδος, ἀλλά, ἀφοῦ ἐνθυμηθῆ τὴν ἰδικήν του φωνήν, νὰ δοκιμάσῃ κατάπληξιν διὰ τὸ γεγονός. Καὶ εἰς τὸ περιστατικὸν τοῦ Λαζάρου λέγει· «Ποῦ τὸν ἔχετε βάλλει;» ὥστε ἐκεῖνοι ποὺ θὰ εἴπουν «Ἔλα νὰ ἴδῃς» καὶ ὅτι «μυρίζει, διότι εἶναι τεσσάρων ἡμερῶν νεκρός»[35] νὰ μὴ ἠμποροῦν πλέον νὰ μὴ πιστεύουν ὅτι ἀνέστησε νεκρόν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶδε τὰ κύμβαλα καὶ τὸ πλῆθος, τοὺς ἔβγαλεν ὅλους ἔξω, καὶ θαυματουργεῖ παρουσίᾳ τῶν γονέων, ὄχι εἰσάγων ἄλλην ψυχήν, **C** ἀλλ' ἐπαναφέρων αὐτὴν τὴν ἐξελθοῦσαν καὶ ἐγείρων σὰν ἀπὸ ὕπνον. Τὴν κρατεῖ ὅμως ἀπὸ τὸ χέρι διὰ νὰ βεβαιώσῃ τοὺς αὐτόπτας μάρτυρας καὶ ἔτσι νὰ τοὺς προετοιμάσῃ μὲ τὸ ἀπτὸν αὐτὸ σημεῖον νὰ πιστεύσουν εἰς τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ πατέρας τῆς ἀποθανούσης ἔλεγεν «Βάλε τὸ χέρι σου ἐπάνω της»,[36] ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς κάνει κάτι περισσότερον. Δηλαδή, ὄχι μόνον θέτει τὸ χέρι του ἐπάνω της, ἀλλὰ τὴν ἔπιασε καὶ τὴν ἐσήκωσεν ἐπάνω καὶ ἔτσι ἀπέδειξεν ὅτι ὅλα εἶναι εὔκολα εἰς αὐτόν. Καί, μάλιστα, ὄχι μόνον τὴν ἀνέστησεν, ἀλλ' ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ τῆς δώσουν νὰ φάγῃ,[37] διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ὅτι τὸ γεγονὸς ἦτο ἁπλῆ φαντασία. Καὶ δὲν τῆς δίδει ὁ ἴδιος τροφήν, ἀλλὰ τὸ λέγει εἰς τοὺς γονεῖς της, ὅπως εἶπε καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου· «Λύσατέ τον καὶ ἀφήσατέ τον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι του».[38] **D** καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἐκάθησαν εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι καὶ συνέφαγον.[39] Διότι

34. Ἐξόδ. 4, 2.
35. Ἰωάν. 11, 34 - 39.
36. Ματθ. 9, 18.
37. Πρβλ. Λουκ. 8, 55.
38. Ἰωάν. 11, 44.
39. Πρβλ. Ἰωάν. 12, 2.

πάντοτε συνήθιζε νὰ ὁλοκληρώνῃ καὶ τὰ δύο, δηλαδὴ νὰ παρέχῃ ἀκριβῆ καὶ ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως.

Σὺ ὅμως, σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴ συγκεντρώσῃς τὴν προσοχήν σου μόνον εἰς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι παρήγγειλε νὰ μὴ εἴπουν εἰς κανένα τὸ θαῦμα. Καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων νὰ διδαχθῇς ἀπὸ ὅλα αὐτά, τὴν ταπείνωσιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ πρόσεξε ἀκόμη ὅτι ἐκείνους ποὺ ἔκλαιον τοὺς ἔβγαλε ἔξω[40] ἀπὸ τὸν χῶρον ποὺ ἦτο ἡ νεκρὰ καὶ ἔτσι ἀπέδειξεν ὅτι τοὺς ἔκρινεν ἀναξίους νὰ ἴδουν ἕνα θαῦμα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Καὶ νὰ μὴ ἐξέλθῃς μαζὶ μὲ τοὺς αὐλητάς, ἀλλὰ νὰ μείνῃς μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἰάκωβον.[41] **E** Πραγματικά, ἐὰν τότε ἔβγαλεν ἔξω ἐκείνους, πολὺ περισσότερον θὰ συμβῆ αὐτὸ τώρα. Διότι τότε δὲν ἦτο ἀκόμη φανερὸν ὅτι ὁ θάνατος εἶχε μεταβληθῆ εἰς ὕπνον, ἐνῷ τώρα αὐτὸ εἶναι πιὸ φανερὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀνέστησε τώρα τὴν κόρην σου; Ναί, ἀλλὰ θὰ τὴν ἀναστήσῃ καὶ μὲ μεγαλυτέραν δόξαν. Διότι ἐκείνη ἀνεστήθη καὶ ἀπέθανε πάλιν, ἐνῷ ἡ ἰδική σου ἐὰν ἀναστηθῆ, θὰ παραμένῃ πλέον ἀθάνατος.

361 Κατὰ συνέπειαν, κανεὶς ἂς μὴ κλαίῃ ὑπερβολικά, κανεὶς ἂς μὴ θρηνῇ, οὔτε νὰ προσβάλλῃ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι πραγματικὰ ἐνίκησε τὸν θάνατον. Διατί, λοιπόν, θρηνεῖς ἀνώφελα; Ὕπνος ἔγινεν ὁ θάνατος. Διατί ὀδύρεσαι καὶ κλαίεις; Διότι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐὰν κάνουν αὐτό, θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς περιγελῶμεν. Ὅταν, ὅμως, ὁ πιστὸς χριστιανὸς φέρεται ἀνάρμοστα εἰς τὰ ζητήματα αὐτά, τότε ποία ἀπολογία ὑπάρχει; Ποία συγγνώμη ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ δι' ὅσους προβαίνουν εἰς τὰς ἀνοησίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους, καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τόσον μεγάλο χρονικὸν διάστημα, ἀφ' ὅτου μὲ σαφήνειαν ἀπεδείχθη ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνίστανται; Σύ, ὅμως, σὰν νὰ φροντίζῃς νὰ μεγαλώσῃς τὸ ἁμάρτημα, προσκαλεῖς μὴ χριστιανὰς γυναῖκας διὰ νὰ θρηνήσουν τὸν νεκρόν, καὶ ἔτσι αὐξάνεις τὸ πένθος καὶ θερμαίνεις περισσότερον τὴν κάμινον τῆς λύπης καὶ δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει· **B** «Ποία συμφωνία

40. Πρβλ. Ματθ. 9, 24. Λουκ. 8, 51, 54.
41. Πρβλ. Λουκ. 8, 51.

ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ;[42] Ἢ ποῖον μερίδιον δύναται νὰ ἔχῃ ἕνας πιστὸς μὲ ἕνα ἄπιστον;»[43] Ἀλλὰ καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν τίποτε τὸ βέβαιον διὰ τὴν ἀνάστασιν, εὑρίσκουν λόγους παρηγορίας, ὅταν λέγουν· Νὰ τὸ ὑποφέρῃς μὲ γενναιότητα, διότι δὲν ὑπάρχει δυνατότης νὰ ἀφανίσῃς τὸ γινόμενον, οὔτε νὰ τὸ διορθώσῃς μὲ τοὺς θρήνους. Σύ, ὅμως, ποὺ ἀκούεις λόγους μὲ μεγαλυτέραν φιλοσοφίαν καὶ χρηστότητα, δὲν ἐντρέπεσαι νὰ συμπεριφέρεσαι μὲ μεγαλυτέραν ἀσχημοσύνην ἀπὸ αὐτούς; Διότι δὲν σοῦ λέγομεν· Νὰ τὸ ὑποφέρῃς μὲ γενναιότητα, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀφανίσῃς τὸ γενόμενον, ἀλλὰ νὰ δείξῃς γενναιότητα, ἐπειδὴ θὰ ἀναστηθῇ ὁπωσδήποτε. Κοιμᾶται τὸ παιδὶ καὶ δὲν ἀπέθανεν. Ἡσυχάζει καὶ δὲν ἐχάθη. **C** Πραγματικά, τὴν κατάστασιν αὐτὴν θὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ἀνάστασις καὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ ἀθάνατος καὶ τύχη ἀγγελική. Δὲν ἀκούεις τὸν ψαλμῳδὸν ποὺ λέγει· «Ἐπίστρεψε, ψυχή μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, διότι ὁ Κύριος σὲ εὐεργέτησε»;[44] Ὁ Θεὸς ὀνομάζει εὐεργεσίαν τὸ πρᾶγμα, καὶ σὺ θρηνεῖς; Καὶ τί περισσότερον θὰ ἔκανες, ἐὰν ἦσουν ἀντίπαλος καὶ ἐχθρὸς τοῦ ἀποθανόντος; Διότι ἐὰν πρέπει νὰ θρηνῇ κάποιος, ὁ διάβολος πρέπει νὰ θρηνῇ. Ἐκεῖνος ἂς κλαίῃ, ἐκεῖνος ἂς ὀδύρεται, διότι πορευόμεθα πρὸς τὰ μεγαλύτερα ἀγαθά. Αἱ κραυγαὶ αὐταὶ εἶναι ἀντάξιαι τῆς πονηρίας ἐκείνου καὶ δὲν ἁρμόζουν εἰς σέ, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ στεφανωθῇς καὶ νὰ ἀναπαυθῇς.

Πραγματικά, ὁ θάνατος εἶναι ἥσυχον λιμάνι. Διότι κύτταξε ἀπὸ πόσα κακὰ εἶναι πλήρης ἡ παροῦσα ζωή. Σκέψου πόσας φορὰς κατηράσθης τὴν ἐπίγειον ζωήν σου ὁ ἴδιος. **D** Διότι ἡ κατάστασις βαίνει πρὸς τὸ χειρότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν ἔλαβες ὡς κληρονομίαν μικρὰν καταδίκην· «Μὲ πόνους θὰ γεννᾷς τὰ τέκνα σου»,[45] λέγει, καὶ «μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ τρώγῃς τὸν ἄρτον σου»[46] καὶ «ἐφ' ὅσον εἶσθε ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου

42. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπάρχει ἡ λέξις «Βελίαλ», ἡ ὁποία σημαίνει τὴν ἀποστασίαν, τὴν ἀδικίαν. Ὁ Παῦλος ἐν προκειμένῳ τὴν χρησιμοποιεῖ ὡς ὀνομασίαν τοῦ Διαβόλου.
43. Β' Κορινθ. 6, 15.
44. Ψαλμ. 114, 7.
45. Γεν. 3, 16.
46. Γεν. 3, 19.

θὰ ἔχετε θλῖψιν».[47] Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκεῖ ζωὴν δὲν ἔχει λεχθῆ τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ὅλως δι' ὅλου τὸ ἀντίθετον. Ὅτι, δηλαδή, «ἀπὸ ἐκεῖ ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμός»[48] καὶ ὅτι «θὰ ἔλθουν πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολὴν καὶ δύσιν καὶ θὰ παρακαθήσουν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακὼβ»[49] καί, ἀκόμη, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ὁ πνευματικὸς νυμφὼν καὶ λαμπάδες λαμπραὶ καὶ μετάβασις πρὸς τὸν οὐρανόν.

E Διατί, λοιπόν, ἐντροπιάζεις τὸν ἀποθανόντα; Διατί μὲ τὴν συμπεριφοράν σου προετοιμάζεις τοὺς ἄλλους νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ τρέμουν τὸν θάνατον; Διατί κάνεις τοὺς πιὸ πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ κατηγοροῦν τὸν Θεόν, διότι, τάχα, ἔχει διαπράξει μεγάλα κακά; Ἢ μᾶλλον, διατί ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ προσκαλεῖς τοὺς πτωχοὺς καὶ παρακαλεῖς τοὺς ἱερεῖς νὰ προσευχηθοῦν; Διὰ νὰ ἀπέλθῃ ὁ ἀποθανὼν εἰς τόπον ἀναπαύσεως, ἀπαντᾷ κάποιος, καὶ νὰ εὕρῃ εὐσπλαγχνικὸν τὸν δικαστήν. Δι' αὐτά, λοιπόν, θρηνεῖς καὶ ὀδύρεσαι; **362** Μᾶλλον ἀντιμάχεσαι καὶ πολεμεῖς τὸν ἑαυτόν σου, ἀφοῦ δημιουργεῖς χειμῶνα δι' αὐτόν, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀπῆλθεν εἰς ἡσύχους λιμένας. Καὶ τί θὰ πάθω; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἔτσι εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Δὲν πταίει ἡ φύσις, οὔτε αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμέναι μὲ τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἡμεῖς εἴμεθα ποὺ κάνομεν τὰ πάντα ἄνω κάτω, ποὺ δεικνύομεν μεγάλην ἀδυναμίαν, ποὺ προδίδομεν τὴν εὐγενικήν μας προέλευσιν καί, ἔτσι, καθιστῶμεν τοὺς ἀπίστους χειροτέρους. Διότι πῶς θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς τὸν ἄλλον διὰ τὴν ἀθανασίαν; Πῶς θὰ πείσωμεν τὸν εἰδωλολάτρην, ὅταν ἡμεῖς φοβούμεθα καὶ φρίττομεν τὸν θάνατον περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον; Πραγματικά, πολλοὶ Ἕλληνες, ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζαν τίποτε διὰ τὴν ἀθανασίαν, **B** ἐν τούτοις ἐφόρεσαν στεφάνους, ὅταν ἀπέθανον τὰ παιδιά των,[50] καὶ ἐφόρεσαν λευκὰ ἐνδύμα-

47. Ἰωάν. 16, 33.
48. Ἡσ. 35, 10.
49. Ματθ. 8, 11.
50. Διὰ τὸν Ξενοφῶντα, παραδείγματος χάριν, λέγεται ὅτι, ὅταν τοῦ ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ υἱός του Γρύλλος ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τῆς Μαντινείας, συνέπεσε νὰ προσφέρῃ θυσίαν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἔφερε κατὰ τὴν συνήθειαν στέφανον εἰς τὸ κεφάλι του. Ἀμέσως, λοιπόν, ἔβγαλε τὸν στέφανον, ἀλλὰ τὸν ἐφόρεσε ἀμέσως, μόλις ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ υἱός του ἐπολέμησε γενναῖα. Ἄλλοι, ἐπίσης, λέγουν ὅτι δὲν ἐδάκρυσε καθόλου, ἀλλὰ εἶ-

τα, διὰ νὰ λάβουν τὴν παροῦσαν ἐπίγειον δόξαν. Σύ, ὅμως, δὲν συγκρατῆσαι, οὔτε ἀπὸ τὴν μέλλουσαν οὐράνιον δόξαν, ἀφοῦ συμπεριφέρεσαι ὅπως αἱ γυναῖκες καὶ κόπτεσαι ἀπὸ τὸ κλάμα.

Ἀλλὰ δὲν ἔχεις κληρονόμους οὔτε διάδοχον τῶν ἀγαθῶν σου; Καὶ τί ἤθελες περισσότερον, νὰ γίνῃ ὁ υἱός σου κληρονόμος τῆς περιουσίας σου, ἢ νὰ κληρονομήσῃ τοὺς οὐρανούς; Τί ἐπεθύμεις, νὰ ἀποκτήσῃ τὰ φθαρτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ τὰ ἀφήσῃ, ἢ νὰ λάβῃ τὰ σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα ἀγαθά; Δὲν τὸν ἔχεις, βέβαια, κληρονόμον σου αὐτόν, ἀλλὰ ἀντὶ σοῦ τὸν ἐπῆρεν ὁ Θεός. Δὲν ἔγινε συγκληρονόμος μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς του, ἀλλὰ ἔγινε συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ.

C Καὶ τότε, ἐρωτᾷ κάποιος, εἰς ποῖον θὰ ἀφήνωμεν τὰ ἐνδύματα, εἰς ποῖον τὰ σπίτια, εἰς ποῖον τοὺς δούλους καὶ τὰ κτήματά μας; Εἰς τὸν ἴδιον, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἀσφαλέστερον, παρὰ ἐὰν ἔζῃ. Διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιον εἰς τοῦτο. Πραγματικά, ἐὰν οἱ βάρβαροι καίουν τὰ ὑπάρχοντά των μαζὶ μὲ τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων, εἶναι πολὺ περισσότερον δίκαιον νὰ ἀποστείλῃς ἐσὺ μαζὶ μὲ τὸν ἀποθανόντα καὶ τὰ ἰδικά του ἀγαθά, ὄχι διὰ νὰ γίνουν στάκτη, ὅπως ἐκεῖνα τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ διὰ νὰ περιβάλῃ αὐτὸν μεγαλυτέρα δόξα. Καί, ἐὰν μὲν ἀπέθανεν ἁμαρτωλός, διὰ νὰ συγχωρηθοῦν τὰ ἁμαρτήματά του. Ἐάν, ὅμως, ἀπέθανεν δίκαιος, διὰ νὰ αὐξηθῇ ὁ μισθός του καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν καλῶν ἔργων. Μήπως, πάλιν, ἐπιθυμεῖς νὰ τὸν ἴδῃς; Ζῆσε, λοιπόν, ὅπως ἔζησεν ἐκεῖνος[51] καὶ γρήγορα θὰ ἴδῃς τὴν ἱερὰν ἐκείνην ὄψιν.

Μαζὶ μὲ αὐτά, σκέψου καὶ τοῦτο, ὅτι, δηλαδή, D καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀκούσῃς ἡμᾶς, θὰ ὑπακούσῃς ὁπωσδήποτε μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ἀλλὰ τότε δὲν θὰ δικαιοῦσαι καμμίαν ἀμοιβήν. Διότι ἡ παρηγορία προέρχεται ἀπὸ τὸν χρόνον ποὺ ἐπέρασεν. Ἐάν, ὅμως, θελήσῃς τώρα νὰ φιλοσοφήσῃς, θὰ κερδίσῃς δύο πράγματα, ποὺ εἶναι τὰ σπουδαιότερα. Δηλαδή, καὶ τὸν ἑαυτόν σου θὰ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ εὑρίσκεται καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν θὰ λάβῃς λαμπρότερον στέφανον. Διότι ἀπὸ τὴν

πεν· «Ἤξερα ὅτι τὸν ἐγέννησα θνητόν». Ὅρα Διογένους Λαερτίου, Βίοι Φιλοσόφων 2, 54 - 55.

51. Ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὸν ζήσαντα δικαίως ἐπὶ τῆς γῆς.

ἐλεημοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ νὰ ὑποφέρῃς τὴν συμφορὰν μὲ πραότητα.

Λάβε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανεν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἀπέθανε διὰ σέ, ἐνῷ σὺ ἀποθνήσκεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου. Καὶ μολονότι εἶπεν· «Ἐὰν εἶναι δυνατόν, ἂς ἀποφύγω τὸ ποτήριον αὐτό»,[52] καὶ ἐλυπήθη καὶ κατελήφθη ἀπὸ ἀγωνίαν, ἐν τούτοις δὲν ἀπέφυγε τὸν θάνατον, E ἀλλὰ τὸν ὑπέστη καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον πολὺ τραγικόν. Πραγματικά, δὲν ὑπέμεινεν ἁπλὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν χειρότερον. Καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐμαστιγώθη καὶ πρὶν νὰ μαστιγωθῇ ἐδέχθη προσβολάς, ἐμπαιγμοὺς καὶ λοιδορίας, διὰ νὰ διδάξῃ ἐσὲ νὰ ὑποφέρῃς τὰ πάντα μὲ γενναιότητα. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἀπέθανε καὶ ἄφησε τὸ σῶμα, ἐν τούτοις τὸ ἐπῆρεν ἐκ νέου περισσότερον ἔνδοξον. Ἔτσι, ἁπλώνει ἔμπροσθέν σου χρηστὰς ἐλπίδας. 363 Ἐὰν αὐτὰ δὲν εἶναι μῦθος, νὰ μὴ θρηνῇς. Ἐὰν αὐτὰ τὰ θεωρῇς πιστευτά, νὰ μὴ δακρύζῃς. Ἐάν, ὅμως δακρύζῃς, τότε πῶς θὰ ἠμπορέσῃς νὰ πείσῃς τοὺς εἰδωλολάτρας ὅτι εἶσαι πιστός;

Ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω νομίζεις ἀκόμη ὅτι δὲν ἠμπορεῖς νὰ ὑποφέρῃς τὸ συμβάν;[53] Λοιπόν, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν ἀξίζει νὰ θρηνῇς δι' ἐκεῖνον, διότι ἀπηλλάγη ἀπὸ πολλὰς συμφορὰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Συνεπῶς, νὰ μὴ φθονῇς οὔτε νὰ ζηλεύῃς ἐκεῖνον. Διότι τὸ νὰ ζητῇς νὰ ἀποθάνῃς ἐσύ, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπέθανε νέος, καὶ τὸ νὰ τὸν πενθῇς, ἐπειδὴ δὲν ἔζησεν, διὰ νὰ ὑπομείνῃ πολλὰ παρόμοια κακά, B εἶναι μᾶλλον γνωρίσματα ἀνθρώπου ποὺ φθονεῖ καὶ ζηλεύει κάποιον.

Μὴ σκέπτεσαι, λοιπόν, αὐτό, ὅτι, δηλαδή, δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὸ σπίτι, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μετ' ὀλίγον θὰ πορευθῇς πρὸς αὐτόν. Μὴ συλλογίζεσαι ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ ἐδῶ πλέον, ἀλλ' ὅτι οὔτε καὶ αὐτὰ τὰ ὁρατὰ πράγματα παραμένουν ὅπως εἶναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀλλάσσουν μορφὴν συνεχῶς. Πραγματικά, ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα καὶ τὰ πάντα μεταβάλλονται καὶ τότε θὰ λάβῃς τὸ παιδί σου περισσότερον ἔνδοξον. Καὶ ἐὰν μὲν ἀπέθανεν ἁμαρτωλός, ἔπαυσε πλέον νὰ ἁμαρτάνῃ. Διότι ἐὰν ὁ Θεὸς τὸν ἔβλεπεν ὅτι θὰ ἤλλασσε τρόπον ζωῆς, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸν ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν παροῦσαν

52. Ματθ. 26, 39.

53. Ἐξακολουθεῖ ἐδῶ νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν γονέα, τοῦ ὁποίου ὑποτίθεται ὅτι ἀπέθανε τὸ τέκνον του.

ζωήν, προτοῦ νὰ μετανοήσῃ. Ἐὰν πάλιν ἀπέθανε δίκαιος, ἀπέκτησε πλέον μὲ βεβαιότητα τὰ οὐράνια ἀγαθά. C Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερὸν ὅτι τὰ δάκρυά σου δὲν προέρχονται ἀπὸ φιλοστοργίαν, ἀλλ' εἶναι προϊὸν ἀλογίστου πάθους. Διότι, ἐὰν ἠγάπας τὸν ἀποθανόντα, ἔπρεπε νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ εὐφραίνεσαι, ἐπειδὴ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰ κύματα τῆς παρούσης ζωῆς. Διότι, πές μου σὲ παρακαλῶ, τί περισσότερον ὑπάρχει; Τί ἄγνωστον καὶ νέον; Δὲν βλέπομεν τὰ ἴδια νὰ ἐπαναλαμβάνωνται κυκλικῶς κάθε ἡμέραν; Ἡμέρα καὶ νύκτα, νύκτα καὶ ἡμέρα. Χειμώνας καὶ καλοκαίρι, καλοκαίρι καὶ χειμώνας, καὶ τίποτε περισσότερον. Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι πάντοτε τὰ ἴδια, ἐνῷ τὰ κακὰ εἶναι ἄγνωστα καὶ νεώτερα. Αὐτά, λοιπόν, ἤθελες νὰ ἀντλῇ αὐτὸς κάθε ἡμέραν καὶ νὰ παραμένῃ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, νὰ ἀσθενῇ, νὰ πενθῇ, νὰ φοβῆται, νὰ τρέμῃ καὶ ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ κακὰ νὰ ὑφίσταται, διὰ τὰ ἄλλα δὲ νὰ εὑρίσκεται μὲ τὸν διαρκῆ φόβον μήπως κάποτε τὰ ὑποστῇ; D Διότι οὔτε ἠμπορεῖς νὰ ἰσχυρισθῇς ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ πλέῃ αὐτὸς τὸ μακρὸν πέλαγος τῆς ἐπιγείου ζωῆς καὶ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὰς φροντίδας τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Μαζὶ μὲ τὰς ἀνωτέρω σκέψεις σκέψου καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐγέννησες ἀθάνατον ἄνθρωπον, καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν ἀπέθνησκε τώρα, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον θὰ ὑπέκυπτε εἰς τὸν θάνατον. Ναί, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐχόρτασες ἀκόμη; Θὰ τὸν ἀπολαύσῃς, ὁπωσδήποτε, ἐκεῖ. Ἐπιθυμεῖς, ὅμως, νὰ τὸν βλέπῃς καὶ ἐδῶ; Καὶ τί σὲ ἐμποδίζει; Διότι καὶ ἐδῶ εἶναι δυνατὸν αὐτό, ἐὰν εἶσαι σώφρων καὶ προσεκτικός. Πραγματικά, ἡ ἐλπὶς διὰ τὰ μέλλοντα εἶναι περισσότερον φανερὰ ἀπὸ τὰ ὁρατά.

Σύ,[54] ὅμως, ἐὰν μὲν εὑρίσκετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, E δὲν θὰ ἐπεδίωκες ποτὲ νὰ τὸν ἴδῃς, ὅταν θὰ ἤκουες ὅτι εὐδοκιμεῖ. Τώρα ὅμως, ποὺ βλέπεις ὅτι ἔχει ἀναχωρήσει εἰς τὰ κατὰ πολὺ ἀνώτερα, διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα φέρεσαι μικρόψυχα καὶ μάλιστα ἐνῷ ἔχεις ἀντὶ ἐκείνου τὸν σύζυγόν σου; Ἀλλὰ δὲν ἔχεις ἄνδρα; Ἔχεις, ὅμως, ὡς παρηγορίαν τὸν Πατέρα τῶν ὀρφανῶν καὶ τὸν κριτὴν τῶν χηρῶν. Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος μακαρίζει τὴν χηρείαν αὐτήν, **364** ὅταν λέγῃ· «Ἡ δὲ πραγματικὴ χήρα, ποὺ εἶναι ἔρημος ἀπὸ συγγε-

54. Ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ Χρυσόστομος στρέφεται πρὸς τὴν μητέρα, τῆς ὁποίας ὑποτίθεται ὅτι ἀπέθανεν ὁ υἱός.

νεῖς, ἔχει στηρίξει τὰς ἐλπίδας της εἰς τὸν Κύριον».[55] Διότι αὐτὴ θὰ ἀποδειχθῇ περισσότερον ἐνάρετος, ἐπειδὴ δεικνύει μεγαλυτέραν ὑπομονήν. Δι' αὐτὸ νὰ μὴ θρηνῇς δι' ἐκεῖνο ποὺ στεφανώνεσαι, δι' ἐκεῖνο ποὺ ζητεῖς ἀμοιβήν. Διότι ἀπέδωσες ὅ,τι σοῦ εἶχε δοθῆ, ἐὰν ἐπαρουσίασες ἐκεῖνο ποὺ σοῦ εἶχε ἀνατεθῆ. Μὴ κατέχεσαι, λοιπόν, ἀπὸ φροντίδας, ἀφοῦ ἀπέθεσες τὸν θησαυρὸν εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἐὰν ἀκόμη σκεφθῇς ποία εἶναι ἡ φύσις τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ποία τῆς μελλούσης καὶ ὅτι τὰ ἐδῶ εἶναι ἀράχνη καὶ σκιά, ἐνῷ τὰ ἐκεῖ εἶναι ὅλα σταθερὰ καὶ ἀθάνατα, ἴσως δὲν θὰ χρειασθοῦν πλέον ἄλλοι λόγοι. Διότι τώρα τὸ παιδί σου ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάθε εἴδους μεταβολήν. B Ἐάν, ὅμως, εὑρίσκετο ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, πιθανὸν νὰ ἦτο ἐνάρετος, ἀλλὰ πιθανὸν νὰ μὴ παρέμενε τοιοῦτος. Ἢ δὲν βλέπεις πόσοι γονεῖς ἀποκηρύσσουν τὰ παιδιά των; Πόσοι, πάλιν, ἀναγκάζονται νὰ τὰ κρατοῦν κλεισμένα εἰς τὸ σπίτι των, ἐπειδὴ εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὰ ἀποκηρυττόμενα;

Ὅλ' αὐτὰ σκεπτόμενοι ἂς φιλοσοφῶμεν τὰ πράγματα. Διότι ἔτσι καὶ εἰς τὸν ἀποθανόντα θὰ προσφέρωμεν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους θὰ ἐπαινεθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν θὰ λάβωμεν τοὺς μεγάλους μισθοὺς τῆς ὑπομονῆς καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἴθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

55. Α' Τιμόθ. 5, 5

ΟΜΙΛΙΑ ΛΒ' (32)

(Ματθ. θ', 27 — ι', 15)

C «Καὶ ἐνῷ ἐπροχώρει ἀπὸ ἐκεῖ[1] ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἠκολούθησαν[2] δύο τυφλοί, οἱ ὁποῖοι ἐφώναζαν δυνατὰ καὶ ἔλεγαν· Σπλαγχνίσου μας,[3] υἱὲ τοῦ Δαυΐδ.[4] Ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι,[5] ἦλθαν πλησίον του οἱ τυφλοί, καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ ζητεῖτε; Λέγουν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνοι· Ναί, Κύριε. Τότε ἤγγισε μὲ τὰ δάκτυλά του τὰ μάτιά τους καὶ εἶπε· Σύμφωνα μὲ τὴν πίστιν σας ἂς γίνῃ εἰς σᾶς. D Καὶ ἤνοιξαν τὰ μάτια τους».[6]

Διὰ ποῖον λόγον τέλος πάντων δὲν τοὺς προσέχει, ἂν καὶ φωνάζουν δυνατά; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ἐδῶ πάλιν νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδή, λοιπόν, ἦτο ἐκεῖ κοντὰ τὸ σπίτι τοὺς ὁδηγεῖ εἰς αὐτὸ διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσῃ κατ' ἰδίαν. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐντολὴν ποὺ τοὺς ἔδωσε νὰ μὴ ἀνακοινώσουν εἰς κανένα τὸ θαῦμα.

Δὲν ἀποτελεῖ δὲ αὐτὸ μικρὰν κατηγορίαν διὰ τοὺς

1. Ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀρχισυναγώγου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰσέλθει κατὰ τὰ ἐν στίχῳ 23 τοῦ παρόντος κεφαλαίου λεγόμενα.
2. Ἐπληροφορήθησαν τὴν θαυματουργικὴν δρᾶσιν τοῦ Ἰησοῦ καί, ὅπως ἦτο φυσικόν, τὸν ἠκολουθοῦν καὶ φωνάζουν διὰ νὰ προσελκύσουν τὴν προσοχήν του.
3. Ἡ εὐσπλαγχνία ἐν προκειμένῳ θὰ ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς θεραπείας των.
4. Ὁ τίτλος «Υἱὲ Δαυΐδ» εἶναι μεσσιανικὸς καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας συνεχῶς κατέκτα ἔδαφος. Διὰ πρώτην φορὰν ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς Υἱὸν τοῦ Δαυΐδ. Πρβλ. Ματθ. 12, 23. 15, 22. 20, 30 - 31. 21, 9, 15.
5. Πρόκειται διὰ τὸ σπίτι τοῦ Ματθαίου, ὅπως καὶ εἰς τὸν στίχον 10 τοῦ παρόντος ἀναφέρεται, ἢ διὰ τὸ σπίτι κάποιου ἄλλου πιστοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἰδικόν του σπίτι.
6. Ματθ. 9, 27 - 30.

Ἰουδαίους, ὅταν αὐτοὶ μέν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τυφλὰ τὰ μάτια των, δέχωνται τὴν πίστιν μόνον δι' ὅσων ἀκούουν, ἐνῷ ἐκεῖνοι, ἂν καὶ ἔβλεπαν τὰ θαύματα καὶ εἶχαν ὡς μάρτυρα τῶν γινομένων τὴν θέαν αὐτῶν, ἐν τούτοις ἐνεργοῦν τελείως ἀντίθετα.

E Κύτταξε, ἀκόμη, πόση μεγάλη εἶναι ἡ προθυμία των, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν δυνατὴν φωνήν των καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς παρακλήσεως. Διότι ὄχι μόνον ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐφώναζαν μὲ δύναμιν καὶ δὲν ἐζήτουν τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον εὐσπλαγχνίαν.

Τὸν ὠνόμαζαν δὲ Υἱὸν τοῦ Δαυΐδ, ἐπειδὴ ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἐθεωρεῖτο πολὺ τιμητική.[7] Πραγματικά, εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ προφῆται ὠνόμαζαν ἔτσι τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἤθελαν νὰ τιμήσουν καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξουν μεγάλους.

343 Καὶ ὅταν τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι τοὺς ὑποβάλλει δευτέραν ἐρώτησιν, διότι συνεχῶς ἐφρόντιζε νὰ θεραπεύῃ κατόπιν παρακλήσεως τῶν πασχόντων, ὥστε νὰ μὴ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν γνώμην ὅτι ἀπὸ φιλοδοξίαν ἐπεδίωκε νὰ θαυματουργῇ. Καὶ ὄχι μόνον δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ τυφλοὶ ἤξιζαν νὰ θεραπευθοῦν καί, ἀκόμη, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ὅτι, ἐὰν ἔσωζε μόνον διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας του, τότε ἔπρεπε ὅλοι νὰ σωθοῦν. Διότι καὶ ἡ φιλανθρωπία ἔχει κάποιαν αἰτίαν, τὴν πίστιν τῶν σωζομένων.

Δὲν ζητεῖ, ὅμως, μόνον δι' αὐτὰ τὴν πίστιν των, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἀπεκάλεσαν «Υἱὸν τοῦ Δαυΐδ», διὰ νὰ τοὺς ἀναβιβάσῃ ὑψηλότερα καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ ἔχουν τὴν προσήκουσαν δι' αὐτὸν γνώμην, λέγει· «Πιστεύετε ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ ποὺ ζητεῖτε;». B Δὲν εἶπεν ἐὰν πιστεύετε ὅτι ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα μου, ὅτι ἠμπορῶ νὰ προσευχηθῶ, ἀλλ' ὅτι ἐὰν ἐγὼ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτό.

Καὶ ἐκεῖνοι τί ἔκαναν, λοιπόν; Ναί, Κύριε, (ἀπαντοῦν). Δὲν τὸν ὀνομάζουν πλέον Υἱὸν τοῦ Δαυΐδ, ἀλλ' ἀνέρχονται ὑψηλότερα καὶ ὁμολογοῦν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου. Καὶ τότε καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐγγίζει μὲ τὸ χέρι του καὶ λέγει· «Σύμφωνα μὲ τὴν πίστιν σας ἂς γίνῃ εἰς σᾶς». Τὸ κάνει δὲ αὐτὸ διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν των καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ οἱ τυφλοὶ συνεισέφεραν εἰς τὴν

7. Πρβλ. καὶ σημ. 4 τῆς παρούσης.

ἐπιτέλεσιν τοῦ θαύματος καὶ συγχρόνως νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι οἱ λόγοι των δὲν ἦσαν λόγοι κολακείας. Πραγματικά, δὲν εἶπε, νὰ ἀνοιχθοῦν τὰ μάτια των, C ἀλλά· «Σύμφωνα μὲ τὴν πίστιν σας ἂς γίνῃ εἰς σᾶς». Αὐτὸ τὸ λέγει εἰς πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν ἐπλησίασαν, ἐπειδὴ φροντίζει, προτοῦ νὰ θεραπεύσῃ τὰ σώματα, νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν πίστιν τῆς ψυχῆς των. ὥστε καὶ αὐτοὺς νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον ἐναρέτους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ προκαλέσῃ μεγαλυτέραν προθυμίαν. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν παραλυτικόν. Πραγματικά, πρὶν τοῦ θεραπεύσῃ τὸ σῶμα, τοῦ ἀνιστᾷ τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία ἦτο νεκρά. ὅταν τοῦ λέγῃ· «Ἔχε θάρρος, παιδί μου· σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου».[8] Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς νεκρᾶς κόρης, ἀφοῦ τὴν ἀνέστησε τὴν ἐκράτησε καὶ διὰ μέσου τῆς τραπέζης τὴν ἐδίδαξεν εἰς ποῖον πρέπει νὰ ἀποδώσῃ τὴν εὐεργεσίαν.[9] Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ἑκατόνταρχον ἔκανε το ἴδιον, μὲ τὸ νὰ ἀποδώσῃ τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.[10] Καὶ τοὺς μαθητάς του, ἐπίσης, ὅταν τοὺς ἔσωζεν ἀπο τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης, D τοὺς ἀπήλλασσε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν ὀλιγοπιστίαν των.[11]

Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ. Ἐγνώριζε, βέβαια, προτοῦ νὰ τὸν φωνάξουν, τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας των. Ἀλλὰ διὰ νὰ ὁδηγήσῃ καὶ ἄλλους εἰς τὸν ἴδιον ζῆλον τοὺς ἀποκαλύπτει καὶ μὲ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς θεραπείας ἐπαινεῖ τὴν πίστιν των.

Εἰς τὴν συνέχειαν, μετὰ τὴν θεραπείαν τοὺς προτρέπε, νὰ μὴ ἀνακοινώσουν εἰς κανένα τὸ θαῦμα. Καὶ μάλιστα ὄχι μόνον ἁπλῶς τοὺς προτρέπει, ἀλλὰ τὸ κάνει αὐτὸ μὲ μεγάλην σφοδρότητα. «Καὶ μὲ αὐστηρότητα», λέγει, «παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπε· Προσέχετε, κανεὶς νὰ μὴ μάθῃ τὸ θαῦμα ποὺ σᾶς ἔκανα. Αὐτοί, ὅμως, ὅταν ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ σπίτι, διέδωσαν εἰς ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην τὴν φήμην του».[12] E Ἐκεῖνοι δὲν συνεκρατήθησαν ὅμως, ἀλλ' ἔγιναν κήρυκες καὶ εὐαγγελισταί. Καὶ μολονότι εἶχαν λάβει ἐντολὴν νὰ ἀποκρύπτουν τὸ θαῦμα, ἐν τούτοις δὲν συνεκρατήθησαν.

Ἐὰν τώρα εἰς ἄλλην περίπτωσιν φαίνεται να λέγῃ·

8. Ματθ. 9, 2.
9. Πρβλ. Λουκ. 8, 55 - 56.
10. Πρβλ. Ματθ. 8, 10, 13.
11. Πρβλ. Ματθ. 8, 26.
12. Ματθ. 9, 30 - 31.

Πήγαινε καὶ διηγήσου τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ,[13] αὐτὸ δὲν εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ προηγούμενον, ἀλλὰ πολὺ σύμφωνον πρὸς ἐκεῖνο. Διότι μᾶς διδάσκει καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ λέγωμεν τίποτε πρὸς διαφήμισίν μας καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν θέλουν νὰ μᾶς ἐγκωμιάσουν, νὰ τοὺς ἐμποδίζωμεν. Ἐάν, ὅμως, ἡ δόξα ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεόν,
386 τότε ὄχι μόνον νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς διατάσσωμεν νὰ τὸ κάνουν.

«Ὅταν δὲ αὐτοὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ σπίτι, ἰδοὺ ἔφεραν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἄνθρωπον ποὺ κατείχετο ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ἦτο κωφὸς καὶ ἄλαλος».[14] Ἡ πάθησις δὲν ἦτο ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ δαίμονος, δι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται ἄλλους διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Διότι δὲν ἦτο εἰς θέσιν μόνος του νὰ διατυπώσῃ τὴν παράκλησιν, ἐπειδὴ ἦτο ἄλαλος. οὔτε νὰ παρακαλέσῃ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ ὁ δαίμων τοῦ ἔδεσε τὴν γλῶσσαν καὶ μαζὶ μὲ τὴν γλῶσσαν του ἐδέσμευσε καὶ τὴν ψυχήν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ζητεῖ πίστιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἀμέσως θεραπεύει τὴν ἀσθένειαν. «Καὶ ἀφοῦ ἐξεδιώχθη τὸ δαιμόνιον, ὡμίλησεν ὁ κωφὸς καὶ ἐθαύμασαν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεγαν· B Οὐδέποτε ἐφάνησαν τοιαῦτα θαύματα εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραήλ».[15]

Αὐτὸ πρὸ πάντων ἐστενοχώρει τοὺς Φαρισαίους. τὸ ὅτι, δηλαδή, ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν ἀνώτερον ὅλων, ὄχι μόνον τῶν τότε ζώντων, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἔζησαν εἰς τὸ παρελθόν Καὶ τὸν ἐθεώρουν ἀνώτερον, ὄχι διότι ἐθεράπευεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεράπευεν εὔκολα καὶ γρήγορα πολλὰ νοσήματα καὶ μάλιστα ἀνίατα.

Καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ γνώμη τοῦ πλήθους. Οἱ Φαρισαῖοι, ὅμως, εἶχαν ὅλως διόλου ἀντίθετον διάθεσιν. Διότι ὄχι μόνον συκοφαντοῦν τὰ θαύματα, ἀλλὰ δὲν ἐντρέπονται νὰ ἀντιφάσκουν πρὸς τοὺς ἑαυτούς των. Πραγματικά, τοιαύτη εἶναι ἡ πονηρία. Τί λέγουν, λοιπόν; «Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμονίων βγάζει ἀπὸ τοὺς πάσχοντας τὰ δαιμόνια».[16] Ποῖον, ὅμως, ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πιὸ ἀνόητον ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτήν; Πρὸ πάντων, βέβαια, εἶναι ἀδιανόητον ὁ δαίμων νὰ ἐκδιώκῃ τὸν δαι-

13. Πρβλ. Μάρκ. 5, 19.
14. Ματθ. 9, 32.
15. Ματθ. 9, 33.
16. Ματθ. 9, 34.

μονα, πρᾶγμα ποὺ καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ λέγει παρακάτω. Διότι ὁ δαίμων συνηθίζει νὰ ὀργανώνῃ τὰ ἰδικά του C καὶ ὄχι νὰ τὰ διαλύῃ.

Ὁ Κύριος, ὅμως, δὲν ἐξεδίωκε μόνον τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ ἐκαθάριζε τοὺς λεπρούς, ἤγειρε τοὺς νεκρούς, ἐγαλήνευε τὴν θάλασσαν, συνεχώρει τὰ ἁμαρτήματα, ἐκήρυττε τὴν βασιλείαν καὶ ὡδήγει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Πατέρα, τὰ ὁποῖα εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἐνέκρινεν ὁ δαίμων, οὔτε θὰ ἠμποροῦσε ποτὲ νὰ τὰ πραγματοποιήσῃ. Διότι οἱ δαίμονες ὁδηγοῦν πρὸς τὰ εἴδωλα καὶ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ πείθουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπιστοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν. Ὁ δαίμων, ὅταν ὑβρίζεται, δὲν εὐεργετεῖ, καθ' ὅσον μάλιστα, χωρὶς νὰ ὑβρίζεται, βλάπτει ἐκείνους ποὺ τὸν λατρεύουν καὶ τὸν τιμοῦν. D Ὁ Ἰησοῦς, ὅμως, κάνει τὸ ἀντίθετον. Διότι, ὕστερα ἀπὸ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς λοιδορίας αὐτάς, «περιήρχετο», λέγει, «ὁ Ἰησοῦς ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, διδάσκων εἰς τὰς συναγωγάς των καὶ κηρύττων τὸ χαρμόσυνον κήρυγμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θεραπεύων κάθε ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν μεταξὺ τοῦ λαοῦ».[17]

Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐτιμώρησεν αὐτοὺς ποὺ ἐφέροντο μὲ ἀναισθησίαν, ἀλλ' οὔτε ἁπλῶς τοὺς ἐπετίμησεν. Ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς ἐδίδαξε τὴν πραότητα καὶ συγχρόνως δι' αὐτῆς ἤλεγξε τὴν συκοφαντίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤθελε μὲ τὰ θαύματα, ποὺ θὰ ἐπραγματοποίει ἐν συνεχείᾳ, νὰ δώσῃ μεγαλυτέρας ἀποδείξεις τῆς θείας του δυνάμεως καὶ ἔπειτα νὰ ἀσκήσῃ ἔλεγχον καὶ διὰ τῶν λόγων. Περιήρχετο, λοιπόν, τὰς πόλεις, τὰ χωρία καὶ τὰς συναγωγάς, διὰ νὰ διδάξῃ νὰ ἀμείβωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς συκοφάντας, E ὄχι μὲ ἄλλας συκοφαντίας, ἀλλὰ μὲ μεγαλυτέρας εὐεργεσίας. Πραγματικά, ἐὰν εὐεργετῇς τοὺς συνανθρώπους σου, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι διὰ νὰ δοξασθῇς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴ παύσῃς νὰ ἀσκῇς τὴν εὐεργεσίαν, ὅ,τι καὶ ἂν κάνουν οἱ εὐεργετούμενοι, διὰ νὰ λάβῃς μεγαλυτέραν ἀμοιβήν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ παύει τὴν εὐεργεσίαν, ὅταν κατηγορηθῇ, ἀποδεικνύει ὅτι ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτὴν διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστός, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἀπὸ ἀγαθότητα μόνον

17. Ματθ. 9, 35.

ἐσκόρπιζε τὴν εὐεργεσίαν, **367** ὄχι μόνον δὲν ἐπερίμενε νὰ ἔλθουν κοντά του οἱ ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔτρεχε πρὸς αὐτούς, φέρων δύο μεγάλα ἀγαθά· τὸ ἕνα ἦτο τὸ χαρμόσυνον κήρυγμα διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄλλο ἦτο ἡ θεραπεία ὅλων τῶν ἀσθενειῶν. Καὶ δὲν ἄφηνε καμμίαν πόλιν οὔτε παρέλειπε κανένα χωρίον, ἀλλ' ἐπήγαινεν εἰς κάθε τόπον.

Δὲν σταματᾷ, ὅμως, ἡ εὐεργετική του δρᾶσις εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλ' ἀναπτύσσει καὶ ἄλλου εἴδους πρόνοιαν. «Διότι ὅταν», λέγει, «εἶδε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ἠσθάνθη συμπάθειαν δι' αὐτούς, B διότι ἦσαν ἀποκαμωμένοι πνευματικῶς[18] καὶ παρημελημένοι, σὰν πρόβατα ποὺ δὲν ἔχουν ποιμένα. Τότε λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του· Τὰ μὲν ὥριμα διὰ θερισμὸν στάχυα εἶναι πολλά, οἱ δὲ ἐργάται ποὺ θὰ τὰ θερίσουν εἶναι ὀλίγοι.[19] Παρακαλέσατε, λοιπόν, τὸν κύριον τῆς ὡρίμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς νὰ ἀποστείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμόν».[20] Πρόσεξε, πάλιν, τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Ἰησοῦ. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ προσελκύῃ τοὺς πάντας ὁ ἴδιος, ἀποστέλλει καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Ὄχι μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλά, συγχρόνως, διὰ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ καί, ἀφοῦ ἐξασκηθοῦν εἰς τὴν Παλαιστίνην, σὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἕνα εἶδος παλαίστρας, ἔτσι ἐξησκημένοι νὰ ἀναλάβουν τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Δι' αὐτὸ καὶ καθορίζει ἀσκήσεις μεγαλυτέρας ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας διὰ νὰ ἀναπτύξῃ, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, τὴν ἀρετήν των C καὶ νὰ ἀναλάβουν μὲ μεγαλυτέραν εὐκολίαν τοὺς μετέπειτα ἀγῶνας, καὶ ἔτσι τοὺς προετοιμάζει βαθμιαῖα διὰ μεγάλο πέταγμα, σὰν νὰ ἦσαν τρυφεροὶ νεοσσοί. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τοὺς κάνει ἰατροὺς τῶν σωμάτων, διαφυλάσσων διὰ τὸ μέλλον τὴν προηγηθεῖσαν ψυχικήν των προετοιμασίαν.

Καὶ κύτταξε πῶς παρουσιάζει τὸ πρᾶγμα εὔκολον καὶ ἀπαραίτητον. Διότι τί λέγει· «Τὰ μὲν ὥριμα διὰ θερισμὸν στάχυα εἶναι πολλά, οἱ δὲ ἐργάται ποὺ θὰ τὰ θερίσουν εἶναι ὀλίγοι». Δὲν σᾶς ἀποστέλλω, λέγει, διὰ νὰ σπείρετε, ἀλλὰ διὰ νὰ θερίσετε. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς

18. Ματθ. 9, 36.

19. Ὁ λόγος εἶναι ἀλληγορικὸς καὶ σημαίνει ὅτι πολλοὶ ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ δεχθοῦν τὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ σωθοῦν, ὀλίγοι ὅμως εἶναι οἱ πνευματικοὶ ἐργάται ποὺ θὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ἔργον.

20. Ματθ. 9, 36 - 38.

λέγει καὶ εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου· «Ἄλλοι ἔχουν κοπιάσει καὶ σεῖς ἔχετε ἔμβη εἰς τὸν κόπον αὐτῶν».[21] Αὐτὰ τὰ ἔλεγε διὰ νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ συγχρόνως διὰ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος, μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι ὁ μεγαλύτερος κόπος εἶχε γίνει ἀπὸ ἄλλους.

Πρόσεξε καὶ ἐδῶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς προβαίνει εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν κινούμενος ἀπὸ φιλανθρωπίαν **D** καὶ ὄχι ἀπὸ καμμίαν ἀμοιβήν. «Ἠσθάνθη», λέγει, «συμπάθειαν δι' αὐτούς, διότι ἦσαν ἀποκαμωμένοι πνευματικῶς καὶ παρημελημένοι, σὰν πρόβατα ποὺ δὲν ἔχουν ποιμένα». Αὐτὴ ἡ κατηγορία βαρύνει τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων, διότι, ἐνῷ ἦσαν ποιμένες τοῦ λαοῦ, συμπεριεφέροντο ὡς λύκοι. Πραγματικά, ὄχι μόνον δὲν κατηύθυναν τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ παρημπόδιζαν τὴν πνευματικήν του πρόοδον. Διότι ἐνῷ ὁ λαὸς ἐθαύμαζε τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔλεγεν· «Οὐδέποτε ἐφάνησαν τοιαῦτα θαύματα εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραήλ»,[22] οἱ ἄρχοντες ὑπεστήριζαν τὰ ἀντίθετα ὅτι, δηλαδή· «Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμονίων βγάζει τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοὺς πάσχοντας».[23]

Ἀλλὰ ποίους ὀνομάζει ἐργάτας εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν; Μά, τοὺς δώδεκα μαθητάς του. Τί λοιπόν; Ὅταν εἶπεν· «Οἱ ἐργάται ποὺ θὰ τὰ θερίσουν εἶναι ὀλίγοι», προσέθεσεν ἄλλους εἰς αὐτούς; Ὄχι, βέβαια, ἀλλ' ἀπέστειλεν μόνον αὐτούς. **E** Τότε, διὰ ποῖον λόγον ἔλεγεν· «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὡρίμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς νὰ ἀποστείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμόν», χωρὶς νὰ προσθέσῃ κανένα ἄλλον εἰς αὐτούς; Διότι, μολονότι ἦσαν μόνον δώδεκα, τοὺς ἔκανε νὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς πολλούς, ὄχι μὲ τὴν αὔξησιν τῆς ἀριθμητικῆς των ποσότητος, ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ τοὺς δείξῃ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ δωρεά του, λέγει· «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὡρίμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς», καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει σιγὰ σιγὰ τὸν ἑαυτόν του, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ κύριος τῆς σπορᾶς. Ὅταν, δηλαδή, εἶπεν· «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὡρίμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς»,
384 χωρὶς νὰ παρακαλέσουν καὶ νὰ προσευχηθοῦν οἱ

21. Ἰωάν. 4, 38.
22. Ματθ. 9, 33.
23. Ματθ. 9, 34.

ἴδιοι, τοὺς ἀναθέτει ἀμέσως ὁ ἴδιος τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ τοὺς ὑπενθυμίζει τοὺς σχετικοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τὸ ἁλώνι, τὸ λίκνισμα, τὸ ἄχυρον καὶ τὸ σιτάρι.[24]

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ γεωργός, ὁ ἴδιος ὁ κύριος τῆς ὡρίμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς, ὁ ἴδιος καὶ ὁ κύριος τῶν προφητῶν. Διότι ἀφοῦ τοὺς ἀπέστειλε νὰ θερίσουν εἶναι αὐταπόδεικτον ὅτι δὲν τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν ξένην σποράν, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα ποὺ ὁ ἴδιος ἔσπειρε διὰ τῶν προφητῶν.

Δὲν τοὺς ἔδωσεν, ὅμως, θάρρος μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὅταν ὠνόμασε τὸ ἔργον των «θερισμόν», ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ τοὺς δώσῃ δύναμιν διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν των. «Καὶ ἀφοῦ προσεκάλεσε», λέγει, «τοὺς δώδεκα μαθητάς του, **B** ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ὥστε νὰ τὰ βγάζουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ θεραπεύουν κάθε εἶδος ἀσθενείας καὶ ἀδιαθεσίας».[25] Καὶ ὅμως, δὲν εἶχε δοθῆ ἀκόμη τὸ ἅγιον Πνεῦμα. «Διότι δὲν εἶχε δοθῆ», λέγει, «τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῆ».[26] Μὲ ποίαν δύναμιν, λοιπόν, ἔβγαζαν τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Μὲ τὴν δύναμιν ποὺ τοὺς παρεῖχεν ἡ ἐπιταγὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐξουσία ποὺ τοὺς ἔδωσεν.[27]

Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἔγινε εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Διότι δὲν τοὺς ἀπέστειλεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀρχικήν των πρόσκλησιν, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει δι' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα καὶ εἶδαν τὸν νεκρὸν νὰ ἐγείρεται, τὴν θάλασσαν νὰ ἐπιτιμᾶται, τοὺς δαίμονας νὰ ἐκδιώκωνται, τὸν παράλυτον νὰ δυναμώνῃ, τὰ ἁμαρτήματα νὰ συγχωροῦνται, τὸν λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, **C** καὶ ἔτσι εἶχαν ἱκανοποιητικὰς ἀποδείξεις διὰ τὴν δύναμίν του, καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν λόγων, τότε τοὺς ἀποστέλλει. Καί, πάλιν, ὄχι εἰς ἐπικίνδυνον ἔργον, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη κανένας κίνδυνος εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ μόνον συκοφαντίας ἔπρεπε νὰ ἀποκρούσουν. Καὶ αὐτό, ὅ-

24. Πρβλ. Ματθ. 3, 12.
25. Ματθ. 10, 1.
26. Ἰωάν. 7, 39.— Δὲν εἶχε δοξασθῆ ὁ Ἰησοῦς διὰ τοῦ πάθους, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως.
27. Πρβλ. Ματθ. 10, 1.

μως, τοὺς τὸ προλέγει, ὅτι, δηλαδή, θὰ ἀντιμετωπίσουν κινδύνους καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς προετοιμάζει, προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ὁριστικῆς ἀποστολῆς των, καὶ τοὺς κάνει νὰ εὑρίσκωνται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑπενθυμίζῃ συνεχῶς ἐκ τῶν προτέρων τοὺς μελλοντικοὺς κινδύνους.

Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ εὐαγγελιστής, ἐπειδὴ μέχρι τώρα ἔγραψε διὰ δύο διμελεῖς ὁμάδας μαθητῶν,[28] δηλαδὴ διὰ τὸν Πέτρον[29] καὶ τὸν Ἰωάννην,[30] καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ἀνέφερε τὸν τρόπον τῆς κλήσεως τοῦ Ματθαίου,[31] ἐνῷ διὰ τὴν κλῆσιν καὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν ἄλλων ἀποστόλων δὲν ἔκανε καθόλου λόγον, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατ' ἀνάγκην παραθέτει τὸν κατάλογον καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν D καὶ γνωστοποιεῖ τὰ ὀνόματά των, ὁμιλῶν ὡς ἑξῆς· «Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα εἶναι αὐτά· πρῶτος ὁ Σίμων,[32] ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Πέτρος».[33] Διότι ἦτο καὶ ἄλλος Σίμων, ὁ Κανανίτης. Ὅπως ἦσαν καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης καὶ ὁ Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου καὶ ὁ Ἰάκωβος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου καὶ ὁ Ἰάκωβος ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Ὁ Μᾶρκος παραθέτει τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν τοποθετῶν αὐτοὺς εἰς σειρὰν σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ καθενός.[34] Πραγματικά, ἀφοῦ ἀναφέρει τοὺς δύο κορυφαίους, ἔπειτα τοποθετεῖ

---

28. Πρβλ. Ματθ. 4, 18 - 22.
29. Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ἡ πρώτη ὁμάς.
30. Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος ἡ ἄλλη ὁμάς.
31. Πρβλ. Ματθ. 9, 9.
32. Σίμων ἢ Πέτρος. Ὁ κορυφαῖος τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ Σίμων ἢ Συμεὼν μετωνομάσθη εἰς Πέτρον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 42). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἔζη εἰς τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του Ἀνδρέαν ἐψάρευαν εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. Μέσῳ τοῦ Ἀνδρέα ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 40 - 42) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκλήθη εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Ἦτο φύσις θερμή, ἐνθουσιώδης καὶ ἐκδηλωτική, ἀλλὰ πολλάκις ὡμίλει μὲ ἐπιπολαιότητα καὶ ἠστόχει. (Ματθ. 16, 16 - 19. Ἰωάν. 6, 66 - 69. Μάρκ. 9, 5. Λουκ. 22, 31 - 34). Εἰς τὰ γεγονότα τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἀναφέρεται συχνὰ ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστάς, ὅπως ὅτι ἔκοψε τὸ αὐτὶ τοῦ Μάλχου (Ἰωάν. 18, 10 - 11), ὅτι ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ὅτι τὸν ἠρνήθη καὶ ἔπειτα ἔκλαυσε πικρά (Λουκ. 22, 54 - 62. Ἰωάν. 18, 15 - 27). Ἐπίσης, παίζει κορυφαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. (Πράξ. 1, 15 ἑξ. 2, 14 - 40. 4, 8 - 12. 5, 3 - 9. 8, 14. 12, 1 - 3. 15, 7 ἑξ.). Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐμαρτύρησαν εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ Νέρωνος τὸ 61 μ.Χ. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην περιέχονται δύο ἐπιστολαὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου, ἡ Α' καὶ ἡ Β'.
33. Ματθ. 10, 2.
34. Πρβλ. Μάρκ. 1, 16 - 19.

τὸν Ἀνδρέαν. Ὁ Ματθαῖος, ὅμως, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τακτικὴν τοῦ Μάρκου, ἀλλὰ τοὺς παρουσιάζει χωρὶς ἀξιολογικὰ κριτήρια καὶ μάλιστα προτάσσει τοῦ ἑαυτοῦ του τὸν Θωμᾶν, ὁ ὁποῖος ἦτο περισσότερον ἄσημος ἀπὸ αὐτόν.

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν τὸν κατάλογον αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἀρχήν. E «Πρῶτος Σίμων, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Πέτρος καὶ Ἀνδρέας[35] ὁ ἀδελφός του».[36] Δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ μικρὸν ἐγκώμιον. Διότι τὸν μὲν ἕνα[37] τὸν ὠνόμασε ἀπὸ τὴν ἀρετήν του, τὸν δὲ ἄλλον[38] ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρός του.[39]

Εἰς τὴν συνέχειαν· «Ἰάκωβος[40] ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης[41] ὁ ἀδελφός του».[42] Βλέπεις ὅτι δὲν τοὺς τοποθετεῖ κατὰ ἀξιολογικὴν σειρὰν ὁ Ματθαῖος; Διότι ἐγὼ νομίζω ὅτι ὁ Ἰωάννης ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ἦτο ἀνώτερος. Ἔπειτα, ἀφοῦ εἶπεν «Φίλιππος[43] καὶ Βαρθολομαῖος»,[44]

---

35. Ἀνδρέας· Ὁ πρωτόκλητος μαθητὴς τοῦ Κυρίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Προδρόμου μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννην, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε τὸν Χριστόν. (Ἰωάν. 1, 41 ἑξ.). Ἐπισήμως ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος. (Ματθ. 4, 18). Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Πάτραν, ὅπου καὶ ἐσταυρώθη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους.
36. Ματθ. 10, 2.
37. Τὸν Πέτρον.
38. Τὸν Ἀνδρέαν.
39. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 41 - 42.
40. Ἰάκωβος· Ὁ μεγαλύτερος υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν ἐγκαταλείψας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἁλιέως. Ἀνῆκεν εἰς τὸν κύκλον τῶν τριῶν ἠγαπημένων μαθητῶν μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. (Ματθ. 17, 1. Μάρκ. 9, 2. Λουκ. 9, 28). Ἐθανατώθη διὰ μαχαίρας. (Πράξ. 12, 2).
41. Ἰωάννης· Ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Προδρόμου (Ἰωάν. 1, 35 ἑξ.) καὶ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ἴσως ὑπῆρξεν ὁ νεώτερος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου καὶ ὁ πλέον ἀγαπητὸς εἰς αὐτόν. (Ἰωάν. 13, 23. 19, 26. 20, 2. 21, 7). Ἀνῆκεν εἰς τοὺς τρεῖς πλέον οἰκείους μαθητάς. Παρευρέθη εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ τὴν ἀγωνίαν τῆς Γεθσημανῆ. Μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον ἦσαν οἱ στῦλοι τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Παρέμεινε διὰ πολὺν χρόνον εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ ὑπὸ τοῦ Δομιτιανοῦ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον. Ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, τρεῖς ἐπιστολὰς (Α', Β' καὶ Γ') καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν.
42. Ματθ. 10, 2.
43. Φίλιππος· Κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας (Ἰωάν. 1, 45) καὶ ἐγνωρίσθη ἐνωρὶς μὲ τὸν Κύριον (Ἰωάν. 1, 28, 44) καὶ ἔφερε τὸν Ναθαναὴλ πρὸς τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 46 ἑξ.). Ἴσως εἶχε τὴν φροντίδα τῆς διατροφῆς τοῦ ὁμίλου τῶν μαθητῶν (Ἰωάν. 6, 5 ἑξ.).
44. Βαρθολομαῖος· Πρέπει νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν Ναθαναὴλ (Ἰωάν. 1, 46).

προσέθεσεν· «Θωμᾶς [45] καὶ Ματθαῖος [46] ὁ Τελώνης».[47]
380 Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, δὲν ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν σειράν, ἀλλ' ἀντίθετον καὶ προτάσσει τὸν Ματθαῖον τοῦ Θωμᾶ.[48] Ἀκολουθεῖ ὁ Ἰάκωβος [49] ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου. Ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰάκωβος, ὅπως ἀνέφερα παραπάνω, ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἀναγράφει τὸν Λεββαῖον, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη Θαδδαῖος,[50] καὶ τὸν Σίμωνα[51] τὸν ζηλωτήν,[52] τὸν ὁποῖον ὀνομάζει καὶ Κανανίτην,[53] φθάνει εἰς τὸν προδότην. Καὶ δὲν ὁμιλεῖ δι' αὐτὸν ὡς νὰ ἦτο κάποιος ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλός του, ἀλλὰ κάνει τὴν διήγησίν του, ὅπως κάνει ἐκεῖνος ποὺ γράφει ἱστορίαν. Πραγματικά, δὲν εἶπεν ὁ μιαρὸς καὶ ὁ παμμίαρος, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς καταγωγῆς του. «Ἰούδας [54] ὁ Ἰσκαριώτης».[55] Ὑπῆρχε, βέβαια, καὶ ἄλλος Ἰούδας, ὁ Λεββαῖος, ὁ ὁποῖος ἀπεκλήθη Θαδδαῖος. Αὐτὸν ὁ Λουκᾶς τὸν θεωρεῖ υἱὸν τοῦ Ἰακώβου, ὅταν λέγῃ· «Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου».[56] Διὰ νὰ τὸν διακρίνῃ, λοιπόν, ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ματθαῖος λέγει·

---

45. Θωμᾶς· Ὀνομάζεται καὶ Δίδυμος. Ἦτο πολὺ ἀφοσιωμένος εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικὰ δύσπιστος (Ἰωάν. 11, 16. 14, 5. 20, 26 ἑξ. 21, 2).

46. Πρβλ. Ματθ. 9, 9.

47. Ματθ. 10, 3.

48. Πρβλ. Λουκ. 6, 16

49. Ἰάκωβος· Ἴσως ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Λευὶ ἢ Ματθαίου, διότι καὶ ἐκείνου ὁ πατὴρ ἐλέγετο Ἀλφαῖος (Μάρκ. 2, 14). Βεβαιότερον θεωρεῖται ὅτι εἶχεν ἀδελφὸν τὸν Ἰωσῆ (Μάρκ. 15, 40).

50. Θαδδαῖος· Δὲν εἶναι βέβαιον ποῖον ἦτο τὸ κύριον ὄνομά του. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Λουκᾶ (6, 16) καὶ τῶν Πράξεων (1, 13) ἀντίστοιχός του εἶναι ὁ Ἰούδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου, καὶ πιθανὸν νὰ πρόκειται διὰ τὸ ἴδιον πρόσωπον.

51. Δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ πλὴν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματός του εἰς τοὺς καταλόγους τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς προσωνυμίας του «Κανανίτης».

52. Ζηλωταὶ ἦσαν οἱ φανατικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἀντιστασιακοῦ κινήματος κατὰ τῶν Ρωμαίων. Δὲν εἶναι ὅμως βέβαιον ἐὰν ὁ Σίμων ἀνῆκεν εἰς αὐτό. Μᾶλλον ἡ λέξις «ζηλωτής», ἡ ὁποία εἶναι μετάφρασις τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως «Κανανίτης», ἀναφέρεται εἰς κάποιο γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τοῦ ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἢ τῶν μαθητῶν.

53. Τὸ ὄνομα δὲν ἔχει τοπικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ σημαίνει τὸν ζηλωτήν.

54. Ἰούδας· Κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Κεριώθ, διὸ καὶ Ἰσκαριώτης ἀπεκλήθη, καὶ ἦτο ὁ μόνος μὴ Γαλιλαῖος μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Τὰ τῆς προδοσίας του εἶναι γνωστὰ εἰς πάντας.

55. Ματθ. 10, 4.

56. Λουκ. 6, 16.

«Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν παρέδωσεν».[57] **B** Καὶ δὲν αἰσθάνεται ἐντροπὴν ποὺ λέγει, «ὁ ὁποῖος καὶ τὸν παρέδωσεν». Ἔτσι, εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ἀπέκρυπτον τίποτε ἀπὸ τὰ θεωρούμενα ἐπονείδιστα. Δι' αὐτὸ πρῶτος καὶ κορυφαῖος ἀναγράφεται ὁ ἀγράμματος καὶ ἰδιώτης.[58]

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ποῦ καὶ πρὸς ποίους τοὺς ἀποστέλλει ὁ Ἰησοῦς. «Αὐτοὺς τοὺς δώδεκα», λέγει, «τοὺς ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς».[59] Ποίους αὐτούς; Τοὺς ἁλιεῖς καὶ τοὺς τελώνας. Διότι τέσσαρες ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν ἁλιεῖς καὶ δύο τελῶναι, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Ἰάκωβος.[60] Καὶ ἐπὶ πλέον ὁ ἕνας ἔγινε προδότης. Καὶ τί λέγει εἰς αὐτούς; Ἀμέσως τοὺς δίδει παραγγελίας, ὅταν τοὺς λέγῃ· «Εἰς δρόμον, ποὺ θὰ σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς χώραν κατοικουμένην ἀπὸ εἰδωλολάτρας νὰ μὴ μεταβῆτε καὶ εἰς πόλιν ποὺ ἀνήκει εἰς Σαμαρείτας νὰ μὴ ἐμβῆτε. **C** Πηγαίνετε δὲ καλλίτερα εἰς τὰ χαμένα πρόβατα, ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἰσραήλ».[61] Νὰ μὴ νομίσετε, λέγει, ὅτι μισῶ καὶ ἀποστρέφομαι τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ μὲ ὑβρίζουν καὶ μὲ ὀνομάζουν δαιμονισμένον. Διότι αὐτοὺς κατὰ πρῶτον φροντίζω νὰ διορθώσω καὶ δι' αὐτὸ σᾶς ἀπομακρύνω ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ σᾶς ἀποστέλλω πρὸς αὐτοὺς ὡς διδασκάλους καὶ ἰατρούς. Καὶ ὄχι μόνον σᾶς ἀπαγορεύω νὰ κηρύξετε εἰς ἄλλους πρὶν ἀπὸ αὐτούς, ἀλλὰ δὲν σᾶς ἐπιτρέπω ἀκόμη οὔτε νὰ βαδίσετε εἰς δρόμον, ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς αὐτούς, οὔτε νὰ εἰσέλθετε εἰς πόλιν κατοικουμένην ἀπὸ μὴ Ἰουδαίους. (Διότι καὶ οἱ Σαμαρεῖται [62] ἦσαν ἐχθρικῶς διατεθειμένοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους). Ὁπωσδήποτε, ὅμως, ἦτο εὐκολώτερον νὰ κηρύξῃ κανεὶς μεταξὺ αὐτῶν, διότι ἦσαν περισσότερον εὐεπίφοροι πρὸς τὴν πίστιν. **D** Ἀντίθετα,

---

57. Ματθ. 10, 4.

58. Ἀναφέρεται εἰς τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τοὺς καταλόγους τῶν μαθητῶν. Πρβλ. Πράξ. β', 14.

59. Ματθ. 10, 5.

60. Πρβλ. σημείωσιν 49 τῆς παρούσης.

61. Ματθ. 10, 5 - 6.

62. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐθεώρουν τοὺς Σαμαρείτας φυλετικῶς καὶ θρησκευτικῶς καθαρούς, ἀφ' ὅτου, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Σαμαρείας ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους τὸ 722 π.Χ., ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ ἄλλοι λαοὶ καὶ ἀνεμείχθησαν μὲ αὐτούς. Πολλοὶ Σαμαρεῖται ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν συνομιλίαν τοῦ Κυρίου μὲ τὴν Σαμαρείτιδα (Ἰωάν. 4, 4 ἑξ.).

ἡ ἀποστολὴ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο πολὺ δυσκολωτέρα.

Καὶ ὅμως, τοὺς ἀποστέλλει πρὸς τὰ δυσκολώτερα, διὰ νὰ δείξῃ τὴν φροντίδα του δι' αὐτοὺς καὶ διὰ νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν Ἰουδαίων καὶ ἑτοιμάσῃ τὸν δρόμον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, ὥστε νὰ μὴ τοὺς κατηγοροῦν, πάλιν, ὅτι ἀπηυθύνθησαν πρὸς εἰδωλολάτρας, καὶ ἔτσι νομίσουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἔχουν δικαίαν αἰτίαν νὰ ἀπομακρύνωνται καὶ νὰ ἀποστρέφωνται τοὺς ἀποστόλους. Ἐπὶ πλέον, τοὺς ὀνομάζει πρόβατα χαμένα, ὄχι ἀπομακρυνθέντα, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ συγχώρησιν μὲ κάθε τρόπον καὶ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντά του.

«Ἐκεῖ δέ, ποὺ πηγαίνετε, κηρύττετε λέγοντες, ὅτι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».[63] **E** Εἶδες πόσον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς των; Εἶδες τί σημαίνει ἀποστολικὸν ἀξίωμα; Παίρνουν ἐντολὴν νὰ μὴ κηρύσσουν τίποτε τὸ αἰσθητόν. Οὔτε ὅ,τι ἐκήρυσσαν ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προηγούμενοι προφῆται. Ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι προτρέπονται νὰ κηρύξουν μίαν νέαν καὶ παράδοξον διδασκαλίαν. Πραγματικά, ἐκεῖνοι δὲν ἐκήρυσσαν τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά. Οἱ ἀπόστολοι, ὅμως, κηρύττουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ αὐτήν. **370** Δὲν εἶναι μόνον ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν[64] οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑπακοήν των. Διότι δὲν ἀρνοῦνται, οὔτε διστάζουν, ὅπως οἱ παλαιοί,[65] ἀλλὰ (ἂν καὶ ἤκουον διὰ πολέμους καὶ διὰ κινδύνους ἀβαστάκτους), ἀποδέχονται μὲ μεγάλην ὑπακοὴν τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ εἶναι κήρυκες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Καὶ διατί ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν, ἀντιλέγει κάποιος, ἐπειδὴ ὑπακούουν μὲ εὐκολίαν, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐκήρυτταν τίποτε τὸ δυσάρεστον καὶ ἐνοχλητικόν; Τί λέγεις; Δὲν ἔλαβαν ἐντολὴν νὰ κηρύξουν τίποτε τὸ ἐνοχλητικόν; Δὲν ἀκούει τὰς φυλακίσεις, τὰς συλλήψεις διὰ νὰ θανατωθοῦν, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὸ μῖσος ποὺ θὰ κινήσουν εἰς ὅλους ἐναντίον των, τὰ ὁποῖα τοὺς λέγει

63. Ματθ. 10, 7.
64. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ποιότητα τοῦ κηρύγματός των, δηλαδή.
65. Εἶναι γνωστὴ ἡ διστακτικότης τῶν προφητῶν ν' ἀναλάβουν τὸ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνατιθέμενον εἰς αὐτοὺς ἔργον.

ὀλίγον παρακάτω ὅτι θὰ ὑποστοῦν;[66] **B** Διότι τοὺς ἔστελλεν διὰ νὰ γίνουν πρόξενοι καὶ κήρυκες ἀνυπολογίστων ἀγαθῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐνῷ εἰς τοὺς ἰδίους ἔλεγεν καὶ προεκήρυττεν ὅτι θὰ ὑποστοῦν τὰ φοβερώτερα βάσανα.

Ἔπειτα, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ κήρυγμά των ἀξιόπιστον, λέγει· «Νὰ θεραπεύετε ἀσθενεῖς, νὰ καθαρίζετε λεπρούς, νὰ ἐκβάλλετε δαιμόνια. Δωρεὰν ἐλάβατε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας, δωρεὰν δώσατέ την καὶ σεῖς».[67] Κύτταξε πόσον φροντίζει καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀποστόλων, καὶ μάλιστα καθόλου ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅ,τι ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ θαύματα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ τὰ θαύματα, χωρὶς τὸν ἀνάλογον χαρακτῆρα ἐκείνων ποὺ τα ἐπιτελοῦν δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν. Πραγματικά, τὸ φρόνημά των καθιστᾷ ταπεινόν, ὅταν λέγῃ· «Δωρεὰν ἐλάβατε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας, δωρεὰν δώσατέ την καὶ σεῖς». Καί, ἀκόμη, τοὺς προετοιμάζει νὰ μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα τῆς φιλαργυρίας. Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὰ κατορθώματα προέρχονται ἀπὸ δύναμιν ἰδικήν των καὶ ὑπερηφανευθοῦν διὰ τὰ γινόμενα θαύματα, λέγει· «Δωρεὰν ἐλάβατε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας». Δὲν χαρίζετε τίποτε εἰς ὅσους σᾶς δέχονται. **C** Διότι τὴν δύναμιν αὐτὴν δὲν ἀπεκτήσατε μὲ χρήματα, οὔτε ἐκοπιάσατε δι' αὐτήν. Εἶναι ἰδική μου δωρεά. Καθ' ὅμοιον τρόπον, λοιπόν, νὰ τὴν προσφέρετε καὶ σεῖς. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἀντίτιμον ἀντάξιον αὐτῆς.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ κατ' εὐθεῖαν τὴν ρίζαν τῶν κακῶν, λέγει· «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε χρυσᾶ, οὔτε ἀργυρᾶ, οὔτε χαλκᾶ νομίσματα, τὰ ὁποῖα νὰ φυλάττετε εἰς τὰς ζώνας σας. Οὔτε σάκκον νὰ ἀποκτήσετε διὰ νὰ βάζετε εἰς αὐτὸν ψωμὶ διὰ τὸν δρόμον, οὔτε δύο ὑποκάμισα, οὔτε ὑποδήματα, οὔτε καὶ ράβδον».[68] Δὲν εἶπε νὰ μὴ τὰ πάρετε μαζί σας, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχῃ δυνατότης νὰ τὰ λάβῃς ἀπὸ ἄλλου, πάλιν νὰ ἀποφύγῃς τὸ πονηρὸν νόσημα. Πραγματικά, μὲ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν πολλὰ ἐπετύγχανεν. Πρῶτον, προεφύλαττε τοὺς μαθητὰς ἀπὸ κάθε ὑποψίαν.[69] Δεύτερον, τοὺς ἀπήλλασ-

66. Πρβλ. Ματθ. 10, 16 - 23.
67. Ματθ. 10, 8
68. Ματθ. 10, 9 - 10.
69. Ὅτι κηρύττουν καὶ θαυματουργοῦν διὰ χρηματισμόν.

σεν ἀπὸ κάθε ἄλλην μέριμναν, ὥστε νὰ διαθέτουν ὅλον τὸν καιρόν των εἰς τὸ κήρυγμα. **D** Τρίτον, τοὺς κάνει νὰ μάθουν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἰδική του δύναμις. Αὐτό, ἐξ ἄλλου, τοὺς λέγει ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν αὐτήν· Μήπως ἐστερήθητε τίποτε, ὅταν σᾶς ἀπέστειλα χωρὶς ὑποδήματα καὶ γυμνούς;[70]

Βέβαια, δὲν τοὺς εἶπεν ἀμέσως· «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε...», ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς εἶπεν «νὰ καθαρίζετε λεπρούς, νὰ ἐκβάλλετε τὰ δαιμόνια», τότε προσέθεσε· «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε τίποτε... Δωρεὰν ἐλάβατε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας, δωρεὰν δώσατέ την καὶ σεῖς». Ἔτσι, διὰ μέσου τῶν γεγονότων τοὺς προσφέρει ὅ,τι τοὺς συμφέρει, ὅ,τι τοὺς ἁρμόζει καὶ ὅ,τι εἶναι δυνατόν.

Ἀλλὰ πιθανὸν κάποιος νὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ ἄλλαι ἀπαγορεύσεις ἔχουν δικαιολογίαν, ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν τοὺς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ μὴ ἔχουν σάκκον διὰ τὸν δρόμον, οὔτε ὑποκάμισα, οὔτε ῥάβδον, οὔτε ὑποδήματα; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς ἀσκήσῃ νὰ φροντίζουν μὲ ἀκρίβειαν διὰ κάθε πνευματικὸν ζήτημα. **E** Ἄλλωστε καὶ παραπάνω δὲν τοὺς ἐπέτρεψε νὰ φροντίζουν οὔτε διὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν.[71] Διότι ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἀποστείλῃ ὡς διδασκάλους ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανείς, ἀπὸ ἀνθρώπους τοὺς κάνει ἀγγέλους, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἀπαλλάσσῃ ἀπὸ κάθε βιοτικὴν μέριμναν, ὥστε νὰ κατέχωνται ἀπὸ μίαν μόνον φροντίδα, τὴν φροντίδα τῆς διδασκαλίας.

371 Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτὴν τοὺς ἀπαλλάσσει, ὅταν λέγῃ· «Νὰ μὴ σᾶς καταλάβῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσητε ἢ τί θὰ εἴπητε».[72] Συνεπῶς, ἐκεῖνο ποὺ θεωρεῖται πολὺ βαρὺ καὶ δύσκολον ἔργον, αὐτὸ πρὸ πάντων τοὺς τὸ παρουσιάζει εὔκολον καὶ ἁπλόν. Διότι τίποτε δὲν τοὺς δίδει τόσην μεγάλην χαράν, ὅσην προσφέρει ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ τὴν συνεχῆ μέριμναν. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει εἰς μεγαλύτερον βαθμόν, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτὴν χωρὶς νὰ ὑφίστανται καμμίαν μείωσιν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν καὶ κάνει τὰ πάντα ἀντὶ αὐτῶν.

70. Πρβλ. Λουκ. 22, 35.
71. Πρβλ. Ματθ. 6, 11.
72. Ματθ. 10, 19.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ ἐρωτοῦν οἱ μαθηταί· Καὶ πῶς θὰ εὑρίσκωμεν τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν συντήρησίν μας τροφήν; δὲν τοὺς λέγει· Ἠκούσατε ποὺ σᾶς εἶπα εἰς τὸ παρελθὸν «Κυττάξατε τὰ πετεινὰ ποὺ πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα»,[73] (διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν ἐντολὴν αὐτὴν τοῦ Κυρίου), ἀλλὰ προσέθεσε κάτι πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, **B** μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ».[74] Ἔτσι, ὑπέδειξεν ὅτι ἔπρεπε νὰ διατρέφωνται ἀπὸ τοὺς μαθητάς των, ὥστε οὔτε οἱ ἀπόστολοι νὰ καυχῶνται εἰς βάρος τῶν ἀκροατῶν των, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τοὺς προσφέρουν τὰ πάντα χωρὶς νὰ παίρνουν τίποτε ἀπὸ αὐτούς, οὔτε πάλιν οἱ μαθηταί των ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντά των, ἐπειδὴ θὰ περιφρονοῦνται ἀπὸ αὐτούς.

Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ προβάλλουν οἱ μαθηταὶ τὴν ἀπορίαν· Ὥστε μᾶς προτρέπεις νὰ ζῶμεν ὅπως οἱ ζητιᾶνοι; καὶ αἰσθάνονται ἐντροπὴν δι' αὐτό, ὑποδεικνύει ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς τροφῆς εἶναι ὀφειλή, ἀφοῦ τοὺς μὲν ἀποστόλους ὀνομάζει ἐργάτας, τὴν δὲ πρὸς αὐτοὺς παροχὴν ὀνομάζει μισθόν. Πραγματικά, μὴ νομίζετε, **C** λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία σας συνίσταται εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως μὲ τὸ κήρυγμα, προσφέρετε δι' αὐτὸ κάποιαν μικρὰν εὐεργεσίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διότι τὸ ἔργον αὐτὸ συνεπάγεται πολλοὺς κόπους. Κατὰ συνέπειαν, ὅ,τι σᾶς δίδουν οἱ διδασκόμενοι ἀπὸ σᾶς, δὲν σᾶς τὸ δίδουν ὡς χάριν, ἀλλὰ δίδουν ἀμοιβὴν τῆς ἰδικῆς σας προσφορᾶς. «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ». Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὄχι μόνον διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀξίαν ποὺ ἔχουν οἱ κόποι τῶν ἀποστόλων, καθόλου νὰ μὴ σοῦ περάσῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ ἡ ἰδέα αὐτή, ἀλλά, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ ζητοῦν τίποτε περισσότερον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ πείσῃ τοὺς προσφέροντας ὅτι ἡ προσφορά των δὲν εἶναι δωρεά, ἀλλ' ὀφειλή.

«Εἰς ὁποίαν δὲ πόλιν ἢ χωρίον μεταβῆτε, ἐξετάσατε ποῖος εἶναι εἰς αὐτὴν μὲ καλὴν ὑπόληψιν καὶ μείνατε

73. Ματθ. 6, 26.
74. Ματθ. 10, 10.

εἰς τὸ σπίτι ἐκείνου, ἕως ὅτου ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην».[75] **D** Ἐπειδὴ σᾶς εἶπα, λέγει, ὅτι «ὁ πνευματικὸς ἐργάτης εἶναι δίκαιον νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ», δὲν σημαίνει ὅτι σᾶς ἄφησα νὰ εἰσέρχεσθε εἰς κάθε σπίτι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ σᾶς συμβουλεύω νὰ εἶσθε πολὺ προσεκτικοί. Διότι ἡ προσοχὴ αὐτὴ θὰ σᾶς χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὸ νὰ ἔχετε καλὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν τροφήν θὰ σᾶς ἐξασφαλίσῃ. Πραγματικά, ἐὰν ἐκεῖνος ποὺ σᾶς δέχετε εἰς τὸ σπίτι του εἶναι ἄξιος νὰ σᾶς δεχθῇ, τότε θὰ σᾶς δώσῃ τροφὴν ὁπωσδήποτε, δεδομένου ὅτι δὲν ζητεῖτε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν σας. Δὲν τοὺς προτρέπει μόνον νὰ εὑρίσκουν τοὺς ἔχοντας καλὴν ὑπόληψιν καὶ νὰ καταλύουν εἰς τὰ σπίτια αὐτῶν, ἀλλὰ τοὺς ἀπαγορεύει ἐπίσης νὰ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ ἕνα σπίτι εἰς τὸ ἄλλο, διὰ νὰ μὴ προξενήσουν λύπην εἰς ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἐδέχθη ἀρχικῶς. οὔτε νὰ ἀποκτήσουν φήμην ὅτι τοὺς διακρίνει ἡ γαστριμαργία καὶ ὅτι ἐπιδιώκουν τὴν καλοπέρασίν των. Διότι αὐτὸ ἐτόνισεν ὅταν εἶπεν· «Μείνατε εἰς τὸ σπίτι ἐκείνου, ἕως ὅτου ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην». **E** Καὶ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν εὕρωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς.[76]

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον καὶ μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατέστησε τοὺς μὲν μαθητὰς σεμνοὺς καὶ προσεκτικούς, ἐκείνους δὲ ποὺ τοὺς δέχονται τοὺς ἐγέμισεν ἀγωνίαν, ἀφοῦ ἔδειξεν ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὸ μεγαλύτερον κέρδος καὶ εἰς ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπόκτησιν καλῆς φήμης καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὠφέλειαν ποὺ θὰ ἀποκομίσουν; Ἔπειτα, διὰ νὰ ἐπεξηγήσῃ καλλίτερα αὐτό, λέγει· «Ὅταν δὲ εἰσέρχεσθε εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ σᾶς ἐσύστησαν ὡς ἄξιον, δώσατε χαιρετισμὸν (καὶ εὐχηθῆτε εἰρήνην εἰς αὐτό).[77] Καὶ ἐὰν μὲν οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ εἶναι ἄξιοι τῆς εἰρήνης, **372** ἂς ἔλθῃ ἡ εἰρήνη εἰς αὐτούς. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι ἄξιοι, ἡ εἰρήνη σας ἂς ἐπιστρέψῃ εἰς σᾶς».[78]

75. Ματθ. 10, 11.
76. Πρβλ. Μάρκ. 6, 10. Λουκ. 10, 7.
77. Ἡ ἐντὸς παρενθέσεως φράσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χρυσοστόμου, ἀλλὰ προσετέθη εἰς τὴν μετάφρασιν διὰ νὰ καταστῇ περισσότερον κατανοητὸν τὸ χωρίον.
78. Ματθ. 10, 12 - 13.

Βλέπεις πόσον λεπτομερεῖς ἐντολὰς τοὺς δίδει; Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν αὐτό, διότι τοὺς προετοίμαζε νὰ γίνουν ἀθληταὶ τῆς εὐσεβείας, κήρυκες τῆς οἰκουμένης. Καὶ διὰ νὰ τοὺς κάνῃ νὰ εἶναι μετριόφρονες καὶ νὰ τοὺς ἀγαποῦν οἱ ἄνθρωποι, λέγει· «Καὶ ὅποιος δὲν σᾶς δεχθῇ οὔτε ἀκούσῃ τοὺς λόγους σας, καθὼς θὰ βγαίνετε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του ἢ τὴν πόλιν ἐκείνην, ποὺ δὲν σᾶς ἐδέχθη, τινάξατε καλὰ τὴν σκόνιν, ποὺ ἐπῆραν τὰ πόδιά σας ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἀληθινὰ σᾶς λέγω ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ εἶναι περισσότερον ἐπιεικὴς ἡ τιμωρία δι' ἐκείνους ποὺ ἔζησαν εἰς τὴν χώραν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων, παρὰ διὰ τὴν πόλιν ἐκείνων».[79] Νὰ μὴ περιμένετε, λέγει, ἐπειδὴ ἀσκεῖτε τὸ διδακτικὸν ἔργον, **B** νὰ σᾶς χαιρετοῦν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ σεῖς πρῶτοι νὰ ἀποδίδετε τὴν τιμὴν αὐτήν. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ δὲν ἦτο ἕνας ἁπλὸς χαιρετισμός, ἀλλ' ἦτο πραγματικὴ εὐλογία, λέγει ὅτι, ἐὰν τὸ σπίτι εἶναι ἄξιον, θὰ ἔλθῃ ἡ εὐλογία εἰς αὐτό. Ἐάν, ὅμως, οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ φέρωνται μὲ τρόπον προσβλητικόν, τότε ἡ πρώτη τιμωρία εἶναι ὅτι δὲν θὰ ἀπολαύσουν τὴν εἰρήνην καὶ ἡ δευτέρα ὅτι θὰ πάθουν ὅ,τι ἔπαθαν οἱ Σοδομῖται. Καὶ τί θὰ προσφέρῃ εἰς ἡμᾶς, ἐρωτοῦν, ἡ τιμωρία αὐτῶν; Θὰ ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας τὰ σπίτια ἐκείνων ποὺ εἶναι ἄξιοι νὰ σᾶς δεχθοῦν.

Τί θέλει, ὅμως, νὰ δηλώσῃ μὲ τὴν φράσιν· «Τινάξατε καλὰ τὴν σκόνιν, ποὺ ἐπῆραν τὰ πόδιά σας ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον»; Ἢ διὰ νὰ δείξουν ὅτι τίποτε δὲν ἐπῆραν ἀπὸ τὸν τόπον τους, ἢ διὰ νὰ εἶναι ἀπόδειξις εἰς αὐτοὺς τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας ποὺ ἔκαναν πρὸς χάριν των. Σύ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ὅτι δὲν χαρίζει ἀκόμη τὰ πάντα εἰς τοὺς μαθητάς του. **C** Πραγματικά, δὲν τοὺς δίδει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν δυνατότητα νὰ προβλέπουν, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνουν ποῖος εἶναι ἄξιος καὶ ποῖος δὲν εἶναι. Ἀντίθετα, τοὺς προτρέπει νὰ ἐξετάζουν τὸν καθένα καὶ νὰ περιμένουν ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν ἀπόδειξιν τῆς πραγματικῆς ὑποστάσεως τοῦ καθενός. Ναί, ἀλλὰ διατί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔμεινεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ τελώνου; Διότι μὲ τὴν μετάνοιάν του ὁ τελώνης ἔγινεν ἄξιος νὰ δεχθῇ τὸν Ἰησοῦν.

Σκέψου, ἐδῶ, σὲ παρακαλῶ, μὲ ποῖον τρόπον, ἀφοῦ

79. Ματθ. 10, 14 - 15.

ἀπεγύμνωσε τοὺς ἀποστόλους ἀπὸ ὅλα, εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς ἔδωσε τὰ πάντα, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ παραμείνουν εἰς τὰ σπίτια τῶν μαθητῶν των καὶ νὰ ἔρχωνται εἰς αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε μαζί των. Διότι ἔτσι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπηλλάσσοντο ἀπὸ τὴν μέριμναν διὰ τὰ βιοτικὰ πράγματα καὶ τοὺς μαθητάς των ἔπειθον ὅτι ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ἀφίξεώς των ἦτο ἡ σωτηρία ἐκείνων. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπεδείκνυον μὲ τὸ ὅτι δὲν ἔφερον τίποτε ἄλλο μαζί των καὶ μὲ τὸ ὅτι δὲν ἐζήτουν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των καὶ ἀκόμη διότι δὲν ἐπήγαιναν εἰς ὅλους ἀδιακρίτως. **D** Πραγματικά, ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ φαίνωνται ἔνδοξοι οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὰ θαύματα μόνον, ἀλλά, καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ θαύματα, νὰ δοξάζωνται ἀπὸ τὴν ἀρετήν των. Διότι τίποτε δὲν χαρακτηρίζει τόσον τὴν πραγματικὴν εὐσέβειαν, ὅσον ἡ ἁπλότης καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε ἀνάγκην. Αὐτό, βέβαια, τὸ ἐγνώριζαν καλὰ καὶ οἱ ψευδαπόστολοι. Δι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διὰ νὰ φανοῦν ὅτι εἶναι ὅμοιοι μὲ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ καυχῶνται».[80] Ἀφοῦ, λοιπόν, δὲν ἔπρεπε νὰ ζητοῦν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐφήμερον τροφήν των, ὅταν εὑρίσκοντο εἰς ξένην περιοχὴν καὶ ἐβάδιζαν πρὸς ἀγνώστους ἀνθρώπους, πολὺ περισσότερον ἰσχύει αὐτό, ὅταν εὑρίσκοντο εἰς τὸν ἰδικόν των τόπον.

E Αὐτά, ὅμως, νὰ μὴ τὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ νὰ τὰ μιμούμεθα. Διότι δὲν ἐλέχθησαν μόνον διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μετέπειτα ἁγίους. Ἂς γίνωμεν, λοιπόν, ἄξιοι νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτούς. Διότι ἀνάλογα μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ὑποδεχομένων ἔρχεται καὶ ἡ εἰρήνη εἰς αὐτούς, ἢ ἀπομακρύνεται πάλιν. Πραγματικά, αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν ἁγιωσύνην τῶν διδασκάλων, **373** ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀξίαν ἐκείνων ποὺ λαμβάνουν τὴν εὐλογίαν. Οὔτε, πάλιν, νὰ ἔχωμεν τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μικρὰ ζημία, ἐὰν δὲν ἀπολαύσωμεν τὴν εἰρήνην αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Διότι καὶ ὁ προφήτης αὐτὴν τὴν εἰρήνην κηρύσσει ἀπὸ παλαιά, ὅταν λέγῃ· «Πόσον ὡραῖα εἶναι τὰ πόδια αὐτῶν ποὺ φέρουν τὴν καλὴν εἴδησιν τῆς εἰρήνης».[81] Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ

80. Β΄ Κορινθ. 11, 12.
81. Ἡσ. 52, 7. Να. 2, 1. Ρωμ. 10, 15.

ἐξηγήσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, προσέθεσε· «ἐκείνων ποὺ εὐαγγελίζονται τὰ ἀγαθά».[82] Αὐτὴ ἡ εἰρήνη ἀπέδειξε καὶ ὁ Χριστὸς ὅτι ἔχει μεγάλην σημασίαν, ὅταν εἶπεν· «Σᾶς ἀφήνω εἰρήνην. Σᾶς δίδω τὴν εἰρήνην τὴν ἰδικήν μου».[83]

Κατὰ συνέπειαν, πρέπει νὰ κάνωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὴν εἰρήνην αὐτὴν καὶ εἰς τὰ σπίτια μας καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διότι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς τὴν εἰρήνην δίδει, **B** δεδομένου ὅτι εἶναι τύπος ἐκείνου καὶ πρέπει νὰ τὸν δεχώμεθα μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν, προτοῦ νὰ τὸν καλέσωμεν εἰς τὸ τραπέζι μας. Πραγματικά, ἐὰν εἶναι βαρὺ τὸ νὰ μὴ τοῦ προσφέρωμεν τὴν τροφήν, πόσον βαρύτερον θὰ εἶναι τὸ νὰ ἐκδιώξωμεν τὸν διδάσκαλον τῆς πίστεως; Πρὸς χάριν σου ὑπάρχει ὁ ἱερεύς, πρὸς χάριν σου ὑπάρχει ὁ διδάσκαλος καὶ κοπιάζει καὶ ταλαιπωρεῖται. Ποίαν δικαιολογίαν θὰ ἔχῃς, λοιπόν, ὅταν δὲν τοῦ παρέχῃς ὑποδοχὴν ἔστω καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως τῶν λόγων του; Διότι ἡ ἐκκλησία εἶναι κοινὴ οἰκία δι᾽ ὅλους μας καί, πρὶν ἀπὸ σᾶς, εἰσήλθομεν ἡμεῖς καὶ συνεχίζομεν τὸν ἀποστολικὸν τύπον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ μόλις εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐχόμεθα ἀπὸ κοινοῦ τὴν εἰρήνην πρὸς ὅλους, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν ἐκείνην.

Συνεπῶς, κανεὶς νὰ μὴ μένῃ ἀδιάφορος, **C** κανεὶς νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ ὀκνηρίαν, ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὸν ναὸν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς πίστεως, διότι δὲν ὑπάρχει μικρὰ τιμωρία διὰ τὸ ἁμάρτημα αὐτό. Διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον θὰ ἐπροτίμων χιλίας φορὰς νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπίτι κάποιου ἀπὸ σᾶς καὶ νὰ μὲ περιφρονήσῃ, παρὰ νὰ μὴ μὲ προσέχετε, ὅταν ὁμιλῶ ἐδῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αὐτὸ εἶναι χειρότερον δι᾽ ἐμέ, ἐπειδὴ τὸ σπίτι αὐτὸ ἐδῶ[84] εἶναι σπουδαιότερον. Διότι, πραγματικά, ἐδῶ ὑπάρχουν τὰ μεγάλα κτήματά μας, ἐδῶ καὶ ὅλαι αἱ ἐλπίδες μας. Διότι ποῖον πρᾶγμα ἐδῶ δὲν εἶναι μεγάλον καὶ φρικτόν; Ἀσφαλῶς, ἡ τράπεζα αὐτὴ εἶναι πολὺ τιμιωτέρα καὶ γλυκυτέρα καὶ ἡ λυχνία ἀπὸ τὴν λυχνίαν ἐκείνην.[85] Καὶ τὸ γνωρίζουν καλὰ αὐτὸ ὅσοι ἤλειψαν τοὺς

82. Ἡσ. 52, 7.
83. Ἰωάν. 14, 27.
84. Ἡ ἐκκλησία, δηλαδή.
85. Ἐννοεῖ ὅτι ἡ Ἁγία Τράπεζα τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι ἀνωτέρα τῆς κοινῆς τραπέζης κάθε σπιτιοῦ, ὅπως καὶ τὸ καντήλι τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὸ καντήλι τοῦ σπιτιοῦ.

ἑαυτούς των μὲ τὸ λάδι ἀπὸ τὸ κανδύλι αὐτὸ μὲ πίστιν καὶ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας των. **D** Ἀλλὰ καὶ τὸ κιβώτιον[86] αὐτὸ ἐδῶ εἶναι πολὺ ἀνώτερον καὶ περισσότερον χρήσιμον ἀπὸ τὰ ἑρμάρια ἐκεῖνα, διότι δὲν περιέχει ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐλεημοσύνην, ἂν καὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς εὑρισκομένους ἐδῶ ἔχουν τὴν ἀρετὴν αὐτὴν τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐδῶ, ἐπίσης ὑπάρχει καὶ κρεββάτι ἀνώτερον ἀπὸ τὸ κρεββάτι τοῦ σπιτιοῦ, διότι ἡ ἀνάπαυσις ποὺ προσφέρει ἡ ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν εἶναι γλυκυτέρα ἀπὸ κάθε κρεββάτι. Καὶ ἐὰν ἡ μεταξύ μας ὁμόνοια εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἴχομεν ἄλλο σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον αὐτὸ ποὺ εἶπα, τὸ ἀποδεικνύουν οἱ τρεῖς χιλιάδες καὶ οἱ πέντε χιλιάδες τῶν πρώτων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἕνα σπίτι, ἕνα τραπέζι καὶ μίαν ψυχήν. «Ὅλοι ὅσοι εἶχαν πιστέψει», λέγει, **E** «ἦσαν ὁμόφρονες καὶ ὁμόψυχοι».[87] Ἐπειδή, ὅμως, ἀπέχομεν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἐκείνων, καὶ κατοικοῦμεν ὁ καθεὶς εἰς τὸ σπίτι του, ὅταν συγκεντρωνώμεθα ἐδῶ, ἂς τὸ πράττωμεν μὲ προθυμίαν. **374** Διότι ἂν εἰς τὰ ἄλλα εἴμεθα πτωχοὶ καὶ πένητες, εἰς τὰ θέματα αὐτὰ εἴμεθα πλούσιοι. Δι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ νὰ μᾶς δέχεσθε μὲ ἀγάπην, ὅταν ἐμφανιζώμεθα ἐνώπιόν σας. Καὶ ὅταν σᾶς εἴπω «εἰρήνη ὑμῖν» καὶ σεῖς ἀπαντήσητε «καὶ τῷ πνεύματί σου», νὰ μὴ τὸ λέγητε αὐτὸ μόνον μὲ τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ψυχήν σας. Ὄχι μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν διάνοιάν σας. Ἄν, ὅμως, ἐδῶ εὔχεσαι εἰρήνην εἰς τὸ πνεῦμά μου, ἐνῷ ἔξω μοῦ ἀσκεῖς πολεμικὴν μὲ συκοφαντίας καὶ κατηγορίας καὶ μὲ περιλούεις μὲ ἀμετρήτους ὕβρεις, τότε τί εἴδους εἰρήνη εἶναι αὐτή; Ἐγώ, βέβαια, καὶ ἂν ἀκόμη χιλίας φορὰς μὲ κατηγορήσῃς, σοῦ προσφέρω τὴν εἰρήνην μὲ καθαρὰν καρδίαν **B** καὶ εἰλικρινῆ διάθεσιν καὶ δὲν ἠμπορῶ ποτὲ νὰ εἴπω τίποτε τὸ πονηρόν, διότι τρέφω πατρικὰ αἰσθήματα διὰ σέ. Καὶ ἂν καμμίαν φορὰν σὲ μαλώσω, τὸ κάνω ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι καὶ φροντίζω διὰ σέ. Σύ, ὅμως, ἐπειδὴ μὲ βαγ-

86. Φαίνεται ὅτι ὁ Χρυσόστομος ὁμιλῶν δεικνύει τὸ κιβώτιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐρρίπτετο ἡ ἐλεημοσύνη τῶν πιστῶν, τὸ ὁποῖον καὶ συγκρίνει πρὸς τὰ κιβώτια τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα.

87. Πράξ. 4, 32.

κώνεις κρυφὰ καὶ δὲν μὲ δέχεσαι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου, φοβοῦμαι μήπως, πάλιν, μεγαλώσῃς τὴν λύπην μου. Ὄχι ἐπειδὴ μὲ προσέβαλες, οὔτε ἐπειδὴ μὲ ἐξεβίωξες, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθης τὴν εἰρήνην καὶ ἐπέσυρες κατ' ἐπάνω σου τὴν φοβερὰν ἐκείνην τιμωρίαν. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐγὼ δὲν ἀποτινάξω καλὰ τὴν σκόνιν ἀπὸ τὰ πόδια μου, καὶ ἐὰν δὲν σὲ ἀποστραφῶ, πάλιν ἡ ἀπειλὴ ἐκείνη διατηρεῖ ὅλην τὴν ἰσχύν της. Ἐγώ, ὅμως, συνεχῶς σᾶς εὔχομαι τὴν εἰρήνην καὶ δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ ἐπαναλαμβάνω τὴν εὐχὴν αὐτήν. **C** Ἐάν, τώρα, σεῖς, μαζὶ μὲ τὰς ἐναντίον μου ὕβρεις, δὲν τὴν δέχεσθε, οὔτε κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἀποτινάσσω τὴν σκόνιν, ὄχι ἐπειδὴ παρακούω εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι ὑπερβολικὰ διὰ σᾶς. Ἐξ ἄλλου δὲν ἔπαθα καὶ τίποτε ἐξ αἰτίας σας. Οὔτε καὶ ἔκανα καμμίαν μακρὰν ὁδοιπορίαν, οὔτε ἦλθα κοντά σας μὲ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἀκτημοσύνην τοῦ Κυρίου (δι' αὐτὸ καὶ κατὰ πρῶτον κατηγοροῦμεν τοὺς ἑαυτούς μας), οὔτε χωρὶς ὑποδήματα καὶ χωρὶς δεύτερον χιτῶνα. Δι' αὐτὸ πιθανὸν νὰ ἀδιαφορῆτε καὶ σεῖς. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σᾶς εἶναι ἀρκετὸν ὡς δικαιολογία. Καὶ τὸ μὲν ἰδικόν μας κρίμα εἶναι μεγάλο, χωρίς, ὅμως, νὰ δίδῃ συγχώρησιν εἰς σᾶς.

Τότε, λοιπόν, τὰ σπίτια τῶν χριστιανῶν ἦσαν ἐκκλησίαι, ἐνῷ τώρα ἡ ἐκκλησία ἔγινε σὰν σπίτι. **D** Πραγματικά, τότε δὲν ἠμποροῦσες μέσα εἰς ἕνα σπίτι νὰ ἀναφέρῃς τίποτε τὸ γήϊνον, οὔτε τώρα ἠμπορεῖς μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἐκθέσῃς κάτι τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ μεταφέρετε ἐδῶ τὰς συνηθείας τῆς ἀγορᾶς. Καὶ ἐνῷ σᾶς ὁμιλεῖ ὁ Θεός, σεῖς ἐπαύσατε νὰ τὸν ἀκούετε μὲ σιωπὴν καὶ δημιουργεῖτε ἀταξίαν ἀσχολούμενοι μὲ ἄλλα ζητήματα ἀντίθετα πρὸς τὸ θεῖον θέλημα. Καὶ μακάρι νὰ σᾶς ἀπησχόλουν θέματα ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρουν. Τώρα, ὅμως, λέγετε καὶ ἀκούετε ἐκεῖνα ποὺ καθόλου δὲν σᾶς ἁρμόζουν.

Δι' αὐτὸ θρηνῶ, καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ θρηνῶ. Διότι δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαταλείψω τὴν οἰκίαν αὐτήν, ἀλλ' εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παραμένω ἐδῶ, μέχρις ὅτου νὰ φύγω ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωήν. Κάμετε χῶρον εἰς τὰς καρδίας σας δι' ἡμᾶς, ὅπως προέτρεπε καὶ ὁ Παῦλος.[88] **E** Διότι ἐκεῖ ὁ Παῦλος δὲν ἔκανε λόγον διὰ τὸ

88. Πρβλ. Β' Κορινθ. 7, 2.

τραπέζι, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν. Τὸ ἴδιον ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ σᾶς. Δηλαδή, ζητοῦμεν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν θερμὴν καὶ γνησίαν ἐκείνην φιλίαν. Ἐάν, ὅμως, οὔτε αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέχεσθε, τότε ἐνδιαφερθῆτε διὰ τοὺς ἑαυτούς σας καὶ ἀφήσατε τὴν τωρινήν σας ἀδιαφορίαν. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ μᾶς παρηγορήσῃ, τὸ νὰ σᾶς ἴδωμεν, δηλαδή, νὰ εὐδοκιμῆτε καὶ νὰ γίνεσθε καλλίτεροι. Ἔτσι, καὶ ἐγὼ θὰ δείξω μεγαλυτέραν ἀγάπην, **375** «ἂν καί, ἐνῷ σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον, κατὰ πολὺ ὀλιγώτερον ἀγαπῶμαι ἀπὸ σᾶς».[89]

Πραγματικά, πολλὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ μᾶς συνδέουν· ἕνα τραπέζι εἶναι στρωμένον δι' ὅλους μας, ἕνας Πατὴρ μᾶς ἐγέννησεν, ἀπὸ τοὺς ἰδίους πόνους ἐγεννήθημεν ὅλοι, τὸ ἴδιον ποτὸν ἐδόθη εἰς ὅλους μας. Μᾶλλον, ὅμως, ὄχι μόνον τὸ ἴδιον ποτόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον ποτήρι μᾶς προσεφέρθη νὰ πίνωμεν. Διότι ὁ Πατήρ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν μεταξύ μας ἀγάπην, ἐπενόησε καὶ αὐτό, τὸ νὰ πίνωμεν, δηλαδή, ἀπὸ τὸ ἴδιον ποτήρι, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀπόδειξις ὑπερβολικῆς ἀγάπης.

Βέβαια, ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἄξιοι τῶν ἀποστόλων. **B** Τὸ παραδέχομαι καὶ ἐγὼ καὶ δὲν θὰ τὸ ἀρνηθῶ ποτέ. Ὄχι μόνον ἐκείνων δὲν εἴμεθα ἄξιοι, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς σκιᾶς ἐκείνων. Κάνετε, ὅμως, ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς. Διότι αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σᾶς φέρῃ ἐντροπήν, ἀλλὰ θὰ σᾶς δώσῃ καὶ μεγαλυτέραν ὠφέλειαν. Πραγματικά, ἐὰν δείξετε τόσον μεγάλην ἀγάπην καὶ ὑπακοὴν πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν τὸ ἀξίζουν, τότε θὰ λάβετε μεγαλυτέραν ἀνταπόδοσιν. Διότι δὲν κηρύττομεν ἰδικήν μας διδασκαλίαν, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει διδάσκαλός σας κανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ὅ,τι παρελάβομεν, αὐτὰ καὶ διδάσκομεν, καί, ἐνῷ σᾶς διδάσκομεν, δὲν ζητοῦμεν τίποτε περισσότερον ἀπὸ σᾶς, παρὰ μόνον τὴν ἀγάπην σας. Ἐάν, ὅμως, καὶ δι' αὐτὴν εἴμεθα ἀνάξιοι, ἀμέσως θὰ γίνωμεν ἄξιοι, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶμεν ἀληθινά, **C** ἀν καὶ ἔχωμεν λάβει τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ μὴ ἀγαπῶμεν μόνον ἐκείνους ποὺ μᾶς ἀγαποῦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς μας.

Ποῖος εἶναι, λοιπόν, τόσον σκληρός, ποῖος εἶναι τόσον ἄγριος, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ἔχῃ λάβει μίαν τοιαύτην ἐντολήν, θ' ἀποστραφῇ καὶ θὰ μισήσῃ ἐκείνους ποὺ τὸν

89. Β' Κορινθ. 12, 15.

ἀγαποῦν, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἴδιος εἶναι βουτηγμένος εἰς τὸ κακόν; Ἐλάβαμεν ὅλοι μέρος εἰς τὸ κοινὸν πνευματικὸν τραπέζι, ἂς λάβωμεν, λοιπόν, καὶ τὴν κοινὴν πνευματικὴν ἀγάπην. Διότι, ἐὰν οἱ λησταί, ὅταν συντρώγουν, λησμονοῦν τὴν ληστρικὴν συμπεριφοράν, ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, ποὺ μετέχομεν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, χωρὶς νὰ μιμούμεθα τὴν ἡμερότητα ἐκείνων; Ἂν καὶ εἰς πολλοὺς ἀπὸ αὐτούς, ὄχι μόνον τὸ ὅτι συνέφαγον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὴν ἰδίαν πόλιν εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν φιλίαν. **D** Ἡμεῖς, ὅμως, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἰδίαν πόλιν, τὸ ἴδιον σπίτι καὶ τραπέζι καὶ δρόμον καὶ θύραν καὶ ρίζαν καὶ ζωὴν καὶ κεφαλὴν καὶ τὸν ἴδιον ποιμένα καὶ βασιλέα καὶ διδάσκαλον καὶ κριτὴν καὶ δημιουργὸν καὶ πατέρα καὶ τὰ πάντα μᾶς εἶναι κοινά, ποίαν συγχώρησιν ἀξίζομεν νὰ λάβωμεν, ὅταν χωριζώμεθα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον;

Μήπως, ὅμως, ζητεῖτε ἀπὸ ἡμᾶς τὰ θαύματα ποὺ ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι, ὅταν εἰσήρχοντο εἰς μίαν πόλιν, τοὺς λεπροὺς ποὺ ἐκαθαρίζοντο, τοὺς δαίμονας ποὺ ἐξεδιώκοντο καὶ τοὺς νεκροὺς ποὺ ἐγείροντο; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι μεγάλη ἀπόδειξις **E** τῆς ἰδικῆς σας εὐγενείας καὶ ἀγάπης, τὸ ὅτι, δηλαδή, δὲν πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν βασιζόμενοι εἰς τὰς ἐγγυήσεις τῶν θαυμάτων. Πραγματικά, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ διὰ ἕνα ἀκόμη, ἔπαυσεν ὁ Θεὸς τὰ θαύματα. Διότι, ἐὰν χωρὶς νὰ γίνωνται θαύματα, ὅσοι ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς ὡρισμένας ἱκανότητας, ὅπως εἶναι ἡ δύναμις τοῦ λόγου ἢ ἡ ὑπεροχὴ εἰς τὴν εὐλάβειαν, κυριεύωνται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, καυχῶνται καὶ χωρίζωνται μεταξύ των, εἰς ποίαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο σχίσματα, ἐὰν ἐγίνοντο καὶ θαύματα; Καὶ τὸ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἁπλῆ ὑπόθεσις, τὸ ἀποδεικνύουν οἱ Κορίνθιοι, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν πραγμάτων διῃρέθησαν εἰς πολλὰς παρατάξεις.[90]

376 Ὥστε, μὴ ζητῇς θαύματα, ἀλλ' ὑγείαν ψυχικήν. Μὴ ζητῇς νὰ ἴδῃς ἕνα νεκρὸν νὰ ἐγείρεται, διότι ἐπληροφορήθης ὅτι ἀνίσταται ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη. Μὴ ζητῇς νὰ ἴδῃς ἕνα τυφλὸν νὰ θεραπεύεται, ἀλλὰ κύτταξε ποὺ ὅλοι τώρα βλέπουν τὴν ἀνωτέραν καὶ χρησιμοτέραν ἀνάβλεψιν καὶ μάθε καὶ σὺ νὰ βλέπῃς μὲ σύνεσιν

90. Πρβλ. Α' Κορινθ. 1, 1 ἑξ.

καὶ διόρθωσε τὸν ὀφθαλμόν σου. Πραγματικά, ἐὰν ὅλοι μας ἐζούσαμεν ὅπως ἔπρεπεν, θὰ μᾶς ἐθαύμαζαν περισσότερον καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κάνουν θαύματα οἱ εἰδωλολάτραι. Διότι τὰ θαύματα πολλὰς φορὰς θεωροῦνται ὡς ἀποκυήματα τῆς φαντασίας καὶ ἄλλας πονηρὰς ὑποψίας προκαλοῦν, μολονότι τὰ ἰδικά μας θαύματα δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἡ καθαρά, ὅμως, ζωὴ δὲν δέχεται καμμίαν παρομοίαν κατηγορίαν, ἀλλ' ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς σφραγίζει τὰ στόματα ὅλων.

B Δι' αὐτήν, λοιπόν, ἂς φροντίζωμεν. Διότι ὁ πλοῦτός της εἶναι πολὺς καὶ μεγάλα τὰ θαύματά της. Αὐτὴ παρέχει τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν καὶ προετοιμάζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ βλέπουν αὐτὴν καὶ ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δουλείας, χωρὶς νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ τοὺς ἀποδεικνύει περισσότερον ἐνδόξους καὶ ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους, ἂν καὶ παραμένουν δοῦλοι, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Δὲν κάνει πλούσιον τὸν πτωχόν, ἀλλὰ τὸν παρουσιάζει πλουσιώτερον ἀπὸ τὸν πλούσιον, ἐνῷ παραμένει πτωχός.

Ἐάν, ὅμως, θέλῃς νὰ κάνῃς καὶ θαύματα, ἐλευθερώσου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου καί, τότε, κατώρθωσες τὸ πᾶν. Διότι, πραγματικά, ἡ ἁμαρτία εἶναι μεγάλος δαίμων, ἀγαπητέ μου. Καὶ ὅταν ἐξαφανίσῃς αὐτήν, ἔχεις κάνει μεγαλύτερον θαῦμα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐκδιώκουν ἀπείρους δαίμονας. Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ τοποθετῇ τὴν ἀρετὴν πρὶν ἀπὸ τὰ θαύματα. **C** «Ἐπιδιώκετε», λέγει, «μὲ ζῆλον τὰ χαρίσματα ποὺ φέρουν μεγαλυτέραν ὠφέλειαν. Καὶ σᾶς δεικνύω ἀκόμη δρόμον ἔξοχον καὶ ὑπέροχον».[91] Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κατονομάσῃ τὸν δρόμον αὐτόν, δὲν ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν νεκρῶν, οὔτε τὴν θεραπείαν λεπρῶν, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον, ἀλλ' ἀντὶ ὅλων αὐτῶν ἔθεσε τὴν ἀγάπην.

Ἄκουσε καὶ τὸν Χριστὸν ποὺ λέγει· «Νὰ μὴ χαίρεσθε, ἐπειδὴ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται εἰς σᾶς, ἀλλὰ νὰ χαίρεσθε, διότι τὰ ὀνόματά σας ἐγράφησαν εἰς τοὺς οὐρανούς».[92] Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ λέγει πάλιν· «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως· δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου καὶ δὲν ἐξεδιώξαμεν τοὺς δαίμονας **D** καὶ δὲν ἐκάναμεν πολλὰ θαύματα; Καὶ

91. Α' Κορινθ. 12, 31.
92. Λουκ. 10, 20.

τότε θὰ διακηρύξω καθαρὰ εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν σᾶς γνωρίζω».[93] Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῇ ἐκάλεσε τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς εἶπεν· «Μὲ αὐτὸ θὰ μάθουν ὅλοι ὅτι εἶσθε μαθηταὶ ἰδικοί μου», ὄχι ἐὰν ἐκδιώκετε τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ «ἐὰν ἔχετε ἀγάπην μεταξύ σας».[94] Καὶ πάλιν λέγει· Μὲ αὐτὸ θὰ μάθῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλες, ὄχι ἐὰν ἐγείρουν αὐτοὶ νεκρούς, ἀλλ' ἐὰν εἶναι ἡνωμένοι μεταξύ των.[95]

Πραγματικά, πολλὰς φορὰς τὰ θαύματα ὠφέλησαν τὸν ἄλλον, ἀλλὰ ἔβλαψαν ἐκεῖνον ποὺ εἶχε τὴν χάριν τῆς θαυματουργίας, ἐπειδὴ τὸν παρέσυραν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν κενοδοξίαν, ἢ καὶ μὲ κάποιον ἄλλον τρόπον. Εἰς τὰ ἔργα, ὅμως, τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ παρομοία ἐπιφύλαξις, **E** ἀλλὰ ὠφελοῦν καὶ ἐκείνους ποὺ τὰ πράττουν καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Αὐτὰ τὰ ἔργα, λοιπόν, ἂς φροντίζωμεν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Διότι ἂν ἀπὸ ἀπάνθρωπος γίνῃς ἐλεήμων, τὸ χέρι σου, ποὺ ἦτο ξηρόν, τὸ ἐκίνησες. Ἂν ὑπάγῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃς τὰ θέατρα, ἐθεράπευσες τὸ πόδι, ποὺ ἐχώλαινεν. Ἂν ἀποστρέψῃς τὰ μάτια σου ἀπὸ τὴν πόρνην καὶ τὸ ξένον κάλλος, **377** τὰ ἤνοιξες, ἐνῷ ἦσαν τυφλά. Ἐὰν μάθῃς ψαλμοὺς πνευματικοὺς καὶ ἀφήσῃς τὰ σατανικὰ τραγούδια, ὡμίλησες, ἂν καὶ ἦσουν κωφάλαλος. Αὐτὰ τὰ θαύματα εἶναι μεγάλα, αὐτὰ τὰ σημεῖα εἶναι παράδοξα.

Ἐὰν ζῶμεν πράττοντες τὰ θαύματα αὐτά, καὶ οἱ ἴδιοι θὰ γίνωμεν διὰ μέσου αὐτῶν μεγάλοι καὶ ἄξιοι θαυμασμοῦ καὶ ὅλους τοὺς πονηροὺς θὰ τοὺς προσελκύσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μέλλουσαν ζωήν, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

93. Ματθ. 7, 22 - 23.
94. Ἰωάν. 13, 35.
95. Πρβλ. Ἰωάν. 17, 23.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ' (33)

(Ματθ. ι', 16 — 22)

B «Ἰδοὺ ἐγὼ σᾶς ἀποστέλλω διὰ νὰ εἶσθε σὰν πρόβατα μέσα εἰς τοὺς λύκους. Φροντίσατε νὰ εἶσθε φρόνιμοι σὰν τὰ φίδια καὶ ἄκακοι καὶ ἁπλοῖ σὰν τὰς περιστεράς».[1]

Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε θάρρος ὅτι θὰ εὑρίσκουν τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησίν των τροφὴν καὶ ἤνοιξε τὰ σπίτια ὅλων πρὸς ὑποδοχήν των καί, παράλληλα, ἔδωσεν εἰς τὴν ὑποδοχὴν χαρακτῆρα σεβασμοῦ, δεδομένου ὅτι δὲν τοὺς προέτρεψε νὰ πηγαίνουν σὰν ἀλῆται καὶ ἐπαῖται, ἀλλὰ τοὺς ἐνεφάνισε κατὰ πολὺ ἀνωτέρους ἀπὸ τοὺς ὑποδεχομένους αὐτούς, (διότι αὐτὸ ὑπέδειξεν, ὅταν εἶπεν· «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ»,[2] C καὶ ὅταν τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐρευνοῦν ποῖος ἔχει καλὴν ὑπόληψιν καὶ ἐκεῖ νὰ παραμένουν,[3] καὶ ὅταν τοὺς προσέταζε νὰ ἀπευθύνουν χαιρετισμὸν εἰρήνης εἰς ἐκείνους, ποὺ θὰ τοὺς ἐδέχοντο,[4] καὶ μὲ τὰ ἀθεράπευτα κακά, μὲ τὰ ὁποῖα ἠπείλησεν ἐκείνους, ποὺ δὲν θὰ τοὺς ἐδέχοντο[5]), ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτὴν καὶ τοὺς ἐξώπλισε καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς θαυματουργίας καὶ τοὺς ἔκανε σὰν νὰ ἦσαν φτειαγμένοι ἀπὸ σίδηρον καὶ ἀδάμαντας καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὰ βιοτικὰ πράγματα καὶ τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ κάθε ματαίαν μέριμναν, τότε πλέον τοὺς λέγει καὶ τὰ κακὰ ποὺ πρόκειται νὰ τοὺς συμβοῦν, καὶ μάλιστα ὄχι ὅσα θὰ ἀντιμετωπίσουν εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὅσα θὰ τοὺς εὕρουν καὶ ὕστε-

1. Ματθ. 10, 16.
2. Ματθ. 10, 10.
3. Πρβλ. Ματθ. 10, 11.
4. Πρβλ. Ματθ. 10, 12 - 13.
5. Πρβλ. Ματθ. 10, 14 - 15.

ρα ἀπὸ πολὺν χρόνον, D καὶ ἔτσι τοὺς προετοιμάζει ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸν πόλεμον ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν κατὰ τοῦ διαβόλου.

Ἀπὸ τὴν προετοιμασίαν αὐτήν, βέβαια, πολλὰ ἐπετυγχάνοντο. Πρῶτον, ἐμάθαιναν οἱ μαθηταὶ τὴν δύναμιν τῆς προγνώσεως τοῦ Κυρίου. Δεύτερον, κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τὴν ὑποψίαν ὅτι τὰ κακὰ αὐτὰ ἔρχονται, ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος ἦτο ἀδύνατος. Τρίτον, ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ὑφίσταντο τοὺς κινδύνους δὲν θὰ κατελαμβάνοντο ἀπὸ φόβον, ἐπειδὴ δὲν θὰ συνέβαιναν ἀπροσδόκητα καὶ παρ' ἐλπίδα. Τέταρτον, δὲν θὰ ἐθορυβοῦντο, ὅταν θὰ ἤκουον αὐτὰ ὀλίγον πρὸ τῆς σταυρώσεως. Διότι, πραγματικά, ἔπαθαν αὐτὸ ἀκριβῶς τότε, ὅταν μὲ διάθεσιν ὀνειδισμοῦ τοὺς ἔλεγεν· «Ἀλλά, διότι σᾶς εἶπα αὐτά, ἡ λύπη ἔχει γεμίσει τὴν καρδίαν σας E καὶ κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν μὲ ἐρωτᾷ· Ποῦ πηγαίνεις;».[6] Βέβαια, δὲν εἶχε κάνει ἀκόμη κανένα λόγον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι, δηλαδή, θὰ δεθῇ, θὰ μαστιγωθῇ καὶ θὰ θανατωθῇ, διὰ νὰ μὴ ταράξῃ τὴν ψυχήν των μὲ αὐτά, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὺς προλέγει μόνον τὰ ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τοὺς ἰδίους.

Ἔπειτα, διὰ νὰ καταλάβουν ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἦτο νέος καὶ παράδοξος ὁ τρόπος τῆς παρατάξεως, **375** ἀφοῦ τοὺς ἀπέστελλεν γυμνούς, μὲ ἕνα χιτῶνα, χωρὶς ὑποδήματα, χωρὶς ράβδον, χωρὶς χρήματα καὶ σάκκον ταξιδιωτικὸν καὶ τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴν νὰ διατρέφωνται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο, δὲν ἐτελείωσεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν λόγον, ἀλλά, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀνέκφραστον δύναμίν του, λέγει· Καὶ μολονότι ἀποστέλλεσθε κάτω ἀπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, νὰ φέρεσθε μὲ τὴν ἡμερότητα ποὺ ἔχουν τὰ πρόβατα, καὶ μάλιστα ἐνῷ πρόκειται νὰ κατευθυνθῆτε πρὸς λύκους καὶ ὄχι μόνον ἁπλῶς πρὸς λύκους, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων. Καὶ δὲν τοὺς προτρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἡμερότητα τῶν προβάτων μόνον, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἄκακοι καὶ ἁπλοῖ ὅπως αἱ περιστεραί.

Διότι ἔτσι πρὸ πάντων θὰ ἀποδείξω τὴν δύναμίν μου, ὅταν τὰ πρόβατα νικοῦν τοὺς λύκους καί, ἂν καὶ εὑρίσκωνται εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων καὶ δέχωνται πολλὰ δαγκώματα, ὄχι μόνον δὲν ἀφανίζονται, ἀλλὰ καὶ

6. Ἰωάν. 16, 6, 5.

τοὺς λύκους τοὺς μεταβάλλουν. **B** Καὶ αὐτὸ εἶναι περισσότερον ἄξιον θαυμασμοῦ ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς φονεύσουν, τὸ ὅτι, δηλαδή, μεταβάλλουν τὴν γνώμην καὶ ἀλλάσσουν τὴν διάνοιάν των. Καὶ μάλιστα ὅταν αὐτοὶ εἶναι μόνον δώδεκα, ἐνῷ ἡ οἰκουμένη εἶναι γεμάτη λύκους.

Ἂς νοιώσωμεν, λοιπόν, ἐντροπὴν ὅσοι πράττομεν τὰ ἀντίθετα καὶ ἐπιτιθέμεθα σὰν λύκοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας. Διότι δι' ὅσον χρόνον παραμένομεν πρόβατα, εἴμεθα οἱ νικηταί. Καὶ ἂν ἀκόμη μᾶς περικυκλώσουν ἀμέτρητοι λύκοι, πάλιν, σωζόμεθα καὶ ἐπικρατοῦμεν. Ἂν, ὅμως, γίνωμεν λύκοι, εἴμεθα οἱ νικημένοι, διότι μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ δύναμις τοῦ ποιμένος. Ἐπειδὴ δὲν ποιμαίνει λύκους, ἀλλὰ πρόβατα, καὶ ἔτσι σὲ ἐγκαταλείπει καὶ φεύγει μακριά σου, διότι δὲν τοῦ ἐπιτρέπεις νὰ δείξῃ τὴν δύναμίν του. **C** Πραγματικά, ἐάν, ὅταν κακοποιῆσαι, φερθῇς μὲ ἡμερότητα, τότε τὸ τρόπαιον τῆς νίκης τὸ ἀποδίδεις ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Κύριον. Ἀντίθετα, ἐὰν ἐπιτεθῇς καὶ κτυπήσῃς, ἐπισκιάζεις τὴν νίκην.

Σύ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πρὸς ποίους ἀπευθύνονται αἱ σκληραὶ καὶ δύσκολοι αὐταὶ ἐντολαί. Πρὸς τοὺς δειλοὺς καὶ ἰδιώτας, τοὺς ἀγραμμάτους καὶ τοὺς ἀμαθεῖς. Πρὸς αὐτούς, ποὺ ἦσαν τελείως ἄγνωστοι, ποὺ δὲν ἐγνώριζαν καθόλου τοὺς νόμους τῶν ἄλλων λαῶν, ποὺ ἐδίσταζαν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὴν ἀγοράν, οἱ ψαράδες, δηλαδή, καὶ οἱ τελῶναι, ποὺ εἶχαν πάρα πολλὰ ἐλαττώματα. Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ νὰ προκαλέσουν φόβον καὶ ταραχὴν καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας μόρφωσιν καὶ γενναιότητα, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀποθαρρύνουν καὶ νὰ καταφοβήσουν αὐτούς, **D** ποὺ ἦσαν τελείως ἄπειροι καὶ οὐδέποτε δὲν εἶχαν συλλάβει μὲ τὴν φαντασίαν των κάποιαν γενναίαν ἐπιχείρησιν;

Καὶ ὅμως, δὲν τοὺς ἀπεθάρρυναν. Καὶ πολὺ φυσικὸν ἦτο αὐτό, πιθανὸν νὰ ὑποστηρίξῃ κάποιος, ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύουν τοὺς λεπροὺς καὶ νὰ ἐκδιώκουν τοὺς δαίμονας.

Ναί, ἀλλὰ ἐγὼ θὰ προβάλλω ὡς ἀπάντησιν τὸ ἀκόλουθον, ὅτι, δηλαδή, αὐτὸ ἀκριβῶς κατὰ κύριον λόγον ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς προκαλέσῃ φόβον καὶ ταραχήν, διότι, ἂν καὶ ἔλαβαν τὴν δύναμιν νὰ ἐγείρουν τοὺς νεκρούς, ἐν τούτοις ἐπρόκειτο νὰ ὑποστοῦν τὰ ἀβάστακτα κακά, νὰ ἀντιμετωπίσουν δικαστήρια καὶ θανατώσεις

καὶ τὸν πόλεμον ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ μῖσος τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου καὶ νὰ περιμένουν τόσον μεγάλα κακά, ἐνῷ εἶχαν τὴν δύναμιν τῆς θαυματουργίας.

Ποίαν παρηγορίαν εἶχαν, λοιπόν, μέσα εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους; Τὴν δύναμιν ἐκείνου ποὺ τοὺς ἀπέστελλεν. **E** Δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐτὸ πρὸ πάντων ἔθεσε πρῶτον, ὅταν λέγῃ· «Ἰδοὺ ἐγὼ σᾶς ἀποστέλλω». Σᾶς εἶναι ἀρκετὴ παρηγορία αὐτό, εἶναι ἱκανὸν νὰ σᾶς δώσῃ θάρρος, ὥστε νὰ μὴ φοβῆσθε κανένα ἐχθρόν.

Εἶδες αὐθεντίαν; Εἶδες ἐξουσίαν; Εἶδες δύναμιν ἀκαταμάχητον; Ὅ,τι τοὺς λέγει, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Νὰ μὴ φοβηθῆτε, λέγει, διότι, ἐνῷ σᾶς ἀποστέλλω μέσα εἰς τοὺς λύκους, σᾶς προτρέπω νὰ εἶσθε σὰν τὰ πρόβατα καὶ τὰς περιστεράς. **379** Βέβαια, εἶχα τὴν δύναμιν νὰ κάνω τὸ ἀντίθετον καὶ νὰ μὴ σᾶς ἀφήσω νὰ πάθετε κανένα κακόν, οὔτε νὰ σᾶς παραδώσω σὰν πρόβατα εἰς τοὺς λύκους, ἀλλὰ νὰ σᾶς καταστήσω πιὸ φοβεροὺς καὶ ἀπὸ τοὺς λέοντας. Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι συμφέρον νὰ γίνῃ. Αὐτὸ σᾶς δίδει μεγαλυτέραν δόξαν καὶ παράλληλα ἀποκαλύπτει καὶ τὴν ἰδικήν μου δύναμιν. Τὸ ἴδιον, ἄλλωστε, ἔλεγε καὶ εἰς τὸν Παῦλον· «Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις ποὺ σοῦ δίδω. Διότι ἡ δύναμίς μου ἀναδεικνύεται τελεία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθενής»[7]. Ἐγώ, συνεπῶς, σᾶς ἔκανα νὰ ἔχετε τὰς ἀδυναμίας αὐτάς. Ὅταν, λοιπόν, λέγῃ· «Ἐγὼ σᾶς ἀποστέλλω διὰ νὰ εἶσθε σὰν πρόβατα», αὐτὸ ἀκριβῶς ἐννοεῖ. Δηλαδή, νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῆτε, διότι τὸ γνωρίζω καλά, ἀναμφισβήτητα τὸ γνωρίζω, **B** ὅτι κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς θὰ εἶσθε τελείως ἀκαταβλητοι ἀπὸ κάθε ἀντίπαλον.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ προσφέρουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι κάτι εἰς τὸ ἔργον ποὺ τοὺς ἀνετίθετο καὶ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὰ πάντα προέρχονται ἀπὸ τὴν θείαν χάριν καὶ σχηματισθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἄσκοπα καὶ μάταια στεφανώνονται, λέγει· «φροντίσατε νὰ εἶσθε φρόνιμοι σὰν τὰ φίδια καὶ ἄκακοι καὶ ἁπλοῖ σὰν τὰς περιστεράς». Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ ἰδική μας φρόνησις, ἐρωτοῦν, μέσα εἰς τόσον μεγάλους κινδύνους; Πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ διατηρήσωμεν σώαν τὴν φρόνησίν μας, ὅταν τόσα κύματα μᾶς κλυδωνίζουν; Διότι ὅσην σύνεσιν καὶ ἂν δείξῃ ἕνα πρόβατον εὑρισκόμενον ἀνά-

7. Β' Κορινθ. 12, 9.

μεσα εἰς τοὺς λύκους, καὶ μάλιστα λύκους τόσον πολλοὺς καὶ αἱμοβόρους, τί θὰ ἠμπορέσῃ πλέον νὰ κάνῃ; Ὅσον καὶ ἂν ἡ περιστερὰ γίνῃ ἄκακος καὶ ἁπλῆ, ποίαν ὠφέλειαν θὰ ἔχῃ, ὅταν τὴν περιτριγυρίζουν καὶ τῆς ἐπιτίθενται ἱέρακες; C Εἰς τὰ ἄλογα ζῷα δὲν ὑπάρχει, βέβαια, κανένα κέρδος, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ σᾶς ἠμποροῦν τὰ μέγιστα νὰ ἐπιτευχθοῦν.

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ποίου εἴδους φρόνησιν ζητεῖ ὁ Κύριος εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Μά, τὴν φρόνησιν τοῦ ὄφεως, λέγει. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς τὸ φίδι ἐγκαταλείπει τὰ πάντα, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμά του τὸ ἀφήνει, ἐὰν τὸ ἐπιβάλῃ ἡ ἀνάγκη, νὰ κοπῇ, διὰ νὰ σώσῃ τὸ κεφάλι του, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ σύ, λέγει ὁ Κύριος, πέρα ἀπὸ τὴν πίστιν, νὰ θυσιάζῃς τὰ πάντα, εἴτε χρήματα, εἴτε τὸ σῶμά σου, εἴτε τὴν ζωήν σου τὴν ἰδίαν χρειάζεται νὰ προσφέρῃς. Διότι ἡ πίστις εἶναι τὸ κεφάλι καὶ ἡ ρίζα καί, ὅταν διατηρῆται αὐτή, καὶ ἂν ἀκόμη χάσῃς τὰ πάντα, θὰ τὰ ἀποκτήσῃς ὅλα ἐκ νέου καὶ μάλιστα μὲ μεγαλυτέραν δόξαν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἔδωσεν ὁ Κύριος ἐντολὴν νὰ εἶναι κανεὶς ἁπλὸς καὶ ἀφελής, D οὔτε μόνον φρόνιμος, ἀλλ' ἀνέμειξε καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἰδιότητας, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἀρετήν. Δηλαδή, ἐπῆρε τὴν φρόνησιν τοῦ ὄφεως, διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ κτυπήματα εἰς τὰ καίρια σημεῖα, καὶ τὸ ἄκακον καὶ τὴν ἁπλότητα τῆς περιστερᾶς, διὰ νὰ μὴ ἐκδικούμεθα ὅσους μᾶς ἀδικοῦν, οὔτε νὰ τιμωροῦμεν ὅσους μᾶς ἐχθρεύονται. Διότι ἡ φρόνησις δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε, ἂν δὲν συνυπάρχουν μὲ αὐτὴν καὶ τὰ γνωρίσματα τῆς περιστερᾶς. Τί δυσκολώτερον ἀπὸ τὰς ἐντολὰς αὐτὰς ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ; Διότι δὲν τοὺς ἦτο ἀρκετὸν ὅτι θὰ ὑφίσταντο πολλὰς κακουχίας; Ὄχι, ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ δὲν σοῦ ἐπιτρέπω οὔτε νὰ ἀγανακτῇς. E Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἀναφορὰ τῶν γνωρισμάτων τῆς περιστερᾶς. Δηλαδή, σὰν νὰ βάζῃ κάποιος ἕνα καλάμι εἰς τὴν φωτιὰν καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ἐντολὴν νὰ μὴ καῇ ἀπὸ αὐτήν, ἀλλὰ νὰ τὴν σβήσῃ.

Ἀλλ' ἂς μὴ μᾶς κυριεύῃ φόβος καὶ ταραχή. Διότι αἱ ἐντολαὶ αὗται ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ἐτηρήθησαν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἐπηληθεύθησαν ἀπὸ τὰ γεγονότα, δηλαδή, καὶ φρόνιμοι ὅπως οἱ ὄφεις ἔγιναν καὶ ἄκακοι καὶ ἁπλοῖ ὅπως αἱ περιστεραί, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπὸ ἄλλην φύσιν, ἀλλ' ἄνθρωποι κοινοὶ ὅπως ἡμεῖς. Συνεπῶς, ἂς μὴ ἔχῃ κανεὶς τὴν ἰδέαν ὅτι αἱ ἐντολαὶ αὗται εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὴν ζωήν. Διότι περισσότερον καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλους ὁ Κύριος γνωρίζει τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Γνωρίζει καλὰ ὅτι ἡ θρασύτης δὲν καταπολεμεῖται μὲ τὴν θρασύτητα, παρὰ μὲ τὴν ἐπιείκειαν.

380 Ἐάν, ὅμως, θέλῃς νὰ διαπιστώσῃς ὅτι αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα, μελέτησε τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι πολλὰς φοράς, ὅταν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἐπετέθη κατὰ τῶν ἀποστόλων καὶ ἠκόνιζε τὰ δόντια του διὰ νὰ τοὺς κατασπαράξῃ, αὐτοὶ ἐμιμοῦντο τὴν περιστερὰν καὶ ἀπεκρίνοντο μὲ τὴν προσήκουσαν ἐπιείκειαν καὶ κατέπαυσαν τὸν θυμὸν ἐκείνων, ἔσβησαν τὴν μανίαν των καὶ ἀνέκοψαν τὴν ὁρμήν των. Ὅταν, δηλαδή, τοὺς ἔλεγον «Δὲν σᾶς ἐδώσαμεν ρητὴν καὶ αὐστηρὰν παραγγελίαν νὰ μὴ διδάσκετε περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ;».[8] μολονότι οἱ ἀπόστολοι ἠμποροῦσαν ἀμέτρητα θαύματα νὰ ἐπιτελέσουν, ἐν τούτοις δὲν εἶπαν οὔτε ἔκαναν κάτι σκληρὸν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ ἀπελογοῦντο μὲ μεγάλην πραότητα καὶ ἔλεγαν· «Κρίνατε μόνοι σας, ἐὰν εἶναι δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ ὑπακούωμεν περισσότερον εἰς σᾶς παρὰ εἰς τὸν Θεόν».[9] Εἶδες τὴν ἀκακίαν καὶ τὴν ἁπλότητα τῆς περιστερᾶς. B Κύτταξε τώρα καὶ τὴν φρόνησιν τοῦ ὄφεως· «Διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μὲ βεβαιότητα γνωρίζομεν καὶ ἠκούσαμεν μὲ τὰ αὐτιά μας, νὰ μὴ τὰ κηρύττωμεν».[10]

Εἶδες πόσον τέλειοι πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ κάθε πλευράν, ὥστε νὰ μὴ ἀποθαρρύνωνται ἀπὸ τοὺς κινδύνους, οὔτε νὰ παραφέρωνται ἀπὸ θυμόν; Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς· «Νὰ προσέχετε καὶ νὰ προφυλάττεσθε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι θὰ σᾶς παραδώσουν εἰς συνέδρια διὰ νὰ καταδικασθῆτε ἀπὸ αὐτὰ καὶ εἰς τὰς συναγωγάς των ἐνώπιον τοῦ λαοῦ θὰ σᾶς μαστιγώσουν. Καὶ εἰς ἡγεμόνας καὶ εἰς βασιλεῖς θὰ σᾶς σύρουν ὡς κατηγορουμένους δι' ἐμέ, διὰ νὰ δώσετε μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ, ποὺ νὰ τὴν ἀκούσουν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐθνικοί, ὥστε νὰ μὴ προφασίζωνται ὕστερα, ὅτι δὲν ἤκουσαν τὸ κήρυ-

8. Πράξ. 5, 28.
9. Πράξ. 4, 19.
10. Πράξ. 4, 20.

γμα».[11] Πάλιν, λοιπόν, τοὺς προετοιμάζει νὰ εἶναι εἰς διαρκῆ ἑτοιμότητα καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν τοὺς προσφέρει τοὺς κινδύνους καὶ τὰ βάσανα, ἐνῷ εἰς ἄλλους ἀφήνει τὴν δικαιοδοσίαν νὰ προβαίνουν εἰς τὰς πράξεις αὐτάς, διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι ἡ νίκη ἔγκειται εἰς τὸ νὰ ὑποφέρῃς καὶ ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἔχουν στηθῆ τὰ λαμπρὰ τρόπαια. Πραγματικά, δὲν εἶπεν, νὰ κτυπᾶτε καὶ σεῖς C καὶ νὰ προβάλλετε ἀντίστασιν εἰς ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ σᾶς βλάψουν, παρὰ μόνον ὅτι θὰ ὑποστοῦν τὰ μεγαλύτερα κακά. Βαβαί, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ πόση ἡ φιλοσοφία τῶν μαθητῶν του. Διότι, πραγματικά, εἶναι ἄξιον μεγάλου θαυμασμοῦ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ὅταν ἤκουσαν τὰς ἐντολὰς αὐτάς, ἄνθρωποι φιλήσυχοι, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχαν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν λίμνην, εἰς τὰ νερὰ τῆς ὁποίας ἐψάρευαν. Πῶς δὲν ἐσκέφθησαν καὶ δὲν εἶπαν μέσα τους· Καὶ ποῦ θὰ εὕρωμεν καταφύγιον, λοιπόν; Τὰ δικαστήρια εἶναι ἐναντίον μας, οἱ βασιλεῖς τὸ ἴδιον, οἱ ἡγεμόνες, αἱ συναγωγαὶ τῶν Ἰουδαίων, τὰ πλήθη τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι.

D Πραγματικά, μὲ ὅσα τοὺς εἶπεν ὄχι μόνον διὰ τὴν Παλαιστίνην καὶ τὰ κακὰ ποὺ θὰ ἐπάθαιναν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῆς τοὺς προανήγγειλεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολέμους ποὺ θὰ ἀντιμετώπιζαν εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον τοὺς ἀνέφερε κατὰ κάποιον τρόπον, ὅταν τοὺς εἶπεν· «Καὶ εἰς ἡγεμόνας καὶ εἰς βασιλεῖς θὰ σᾶς σύρουν». Ἔτσι, μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἔδειξεν ὅτι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποστολήν των εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἀποστείλῃ ὡς διδασκάλους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λαούς.

Τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον ἔστρεψες ἐναντίον μας, ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς τοὺς ἐξώπλισες εἰς βάρος μας, τοὺς λαούς, τοὺς τυράννους, τοὺς βασιλεῖς. Καὶ τὸ ἀκόμη πιὸ φρικιαστικὸν εἶναι τὸ ἀκόλουθον, ὅτι, δηλαδή, E οἱ ἄνθρωποι πρόκειται νὰ γίνουν ἐξ αἰτίας μας ἀδελφοκτόνοι, παιδοκτόνοι καὶ πατροκτόνοι. «Θὰ παραδώσῃ», λέγει, «εἰς θάνατον ὁ ἄπιστος ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν του ποὺ ἐπίστευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὁ πατέρας ὁ ἄπιστος τὸ τέκνον του ποὺ ἐπίστευσεν, καὶ θὰ ἐπαναστατήσουν τὰ ἄπιστα παιδιὰ κατὰ τῶν πιστῶν γονέων των διὰ νὰ τοὺς θανατώσουν».[12]

11 Ματθ. 10, 17 - 18.
12. Ματθ. 10, 21.

Κατὰ ποίαν λογικήν, ἐρωτᾷ κάποιος, θὰ πιστεύσουν οἱ ἄλλοι, ὅταν θὰ ἴδουν ὅτι ἐξ αἰτίας μας τὰ παιδιὰ θὰ φονεύωνται ἀπὸ τοὺς πατέρας των, τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς των καὶ τὰ πάντα νὰ μολύνωνται ἀπὸ τὰ φρικτὰ ἐγκλήματα; Πραγματικά, δὲν θὰ μᾶς ἐκδιώξουν ἀπὸ κάθε σημεῖον τῆς γῆς ὡς καταραμένους δαίμονας, 391 A δὲν θὰ μᾶς ἀπελάσουν ἀπὸ κάθε χώραν ὡς μολυσμένους καὶ διαφθορεῖς τῆς οἰκουμένης, ὅταν θὰ βλέπουν τὴν γῆν νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἀδελφικὸν αἷμα καὶ ἀπὸ τοὺς φόνους αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Καλὴν εἰρήνην, λοιπόν, (μήπως ὄχι;) θὰ δώσωμεν εἰσερχόμενοι εἰς τὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ μὲ τόσας σφαγὰς θὰ γεμίσωμεν αὐτά. Διότι ἐὰν εἴμεθα περισσότεροι καὶ ὄχι δώδεκα, ἐὰν δὲν εἴμεθα ἰδιῶται, οὔτε ἀγράμματοι, ἀλλὰ σοφοὶ καὶ ρήτορες καὶ ἱκανοὶ νὰ ὁμιλῶμεν, ἢ μᾶλλον ἐὰν εἴμεθα βασιλεῖς οἱ ἴδιοι καὶ εἴχαμεν στρατεύματα εἰς τὴν διάθεσίν μας καὶ ἄφθονα χρήματα, πῶς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ πείσωμεν μερικοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἀνάπτωμεν ἐμφυλίους πολέμους καὶ μάλιστα πολέμους πολὺ χειροτέρους ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους; B Διότι καὶ ἂν ἀκόμη καταφρονήσωμεν τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν, ποῖος ἀπὸ τοὺς ἄλλους θὰ μᾶς προσέξῃ;

Ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ οὔτε ἐσκέφθησαν, οὔτε διετύπωσαν, οὔτε ἐζήτησαν εὐθύνας διὰ τὰς ἐντολάς, παρὰ ὑπεχώρησαν καὶ ὑπήκουσαν μόνον. Αὐτό, βέβαια, δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν ἰδικήν των μόνον, ἀλλ' ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν σοφίαν τοῦ διδασκάλου. Διότι πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον εἰς κάθε κακὸν ἔδωσε καὶ τὴν ἀνάλογον παρηγορίαν. Ἔτσι, δι' ἐκείνους ποὺ δὲν θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἔλεγεν· «Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ εἶναι περισσότερον ἐπιεικὴς ἡ τιμωρία δι' ἐκείνους ποὺ ἔζησαν εἰς τὴν χώραν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων, παρὰ διὰ τὴν πόλιν ἐκείνην».[13] Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὅταν εἶπεν· «Θὰ σᾶς σύρουν εἰς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς», προσέθεσεν· «Δι' ἐμέ, διὰ νὰ δώσετε μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ, ποὺ νὰ τὴν ἀκούσουν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐθνικοί, ὥστε νὰ μὴ προφασίζωνται ὕστερα, ὅτι δὲν ἤκουσαν τὸ κήρυγμα». Πραγματικά, δὲν ἦτο μικρὰ ἡ παρηγορία αὐτή, τὸ νὰ ὑποφέρουν αὐτὸ χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ νὰ ἐλεγχθοῦν ἐκεῖνοι. Διότι ὁ Θεὸς καὶ

13 Ματθ. 10, 15.

ὅταν κανένας δὲν προσέχῃ, **C** ἀποδεικνύεται ὅτι κάνει πάντοτε τὰ ἰδικά του. Δηλαδή, ἔδιδαν παρηγορίαν καὶ θάρρος εἰς τοὺς μαθητὰς οἱ παραπάνω λόγοι τοῦ Κυρίου, ὄχι ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τιμωροῦνται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπειδὴ θὰ εἶχαν τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἔχουν συνεχῶς κοντά των τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος προεῖπε καὶ προεῖδεν αὐτά, καὶ ὅτι δὲν θὰ πάθουν τὰ κακά, ἐπειδὴ εἶναι πονηροὶ καὶ διεφθαρμένοι.

Μαζὶ μὲ αὐτά, ὅμως, τοὺς παρέχει καὶ ἄλλην μεγάλην παρηγορίαν, ὅταν τοὺς λέγῃ· «Ὅταν δὲ σᾶς παραδώσουν εἰς δικαστήρια ἢ βασιλεῖς, νὰ μὴ ζαλισθῆτε ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη φροντίδα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσετε. Διότι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τῆς ἀπολογίας σας θὰ σᾶς δοθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν τί νὰ εἰπῆτε, ἐπειδὴ δὲν θὰ εἶσθε σεῖς ποὺ θὰ ὁμιλῆτε τότε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Πατέρας σας, τὸ ὁποῖον θὰ λαλῇ μεταχειριζόμενον σᾶς ὡς ὄργανά του».[14] **D** Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδή· Πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πείσωμεν τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν θὰ συμβαίνουν παρόμοια γεγονότα; τοὺς προτρέπει νὰ ἔχουν θάρρος καὶ διὰ τὴν ἀπολογίαν των. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Διότι ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω ἱκανότητα νὰ ἐκφράζεσθε, ἀλλὰ καὶ σοφίαν νοημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων».[15] Ἐδῶ, ὅμως, λέγει· «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Πατέρας σας, τὸ ὁποῖον θὰ λαλῇ μεταχειριζόμενον σᾶς ὡς ὄργανά του» καὶ ἔτσι τοὺς ἀνεβάζει εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν προφητῶν. Δι' αὐτό, ὅταν τοὺς εἶπε τὴν δύναμιν ποὺ τοὺς ἔδιδεν, τότε ἀνέφερε καὶ τὰ δεινά, δηλαδή, τοὺς φόνους καὶ τὰς σφαγάς.

«Θὰ παραδώσῃ», λέγει, «εἰς θάνατον ὁ ἄπιστος ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν του ποὺ ἐπίστευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὁ πατέρας ὁ ἄπιστος τὸ τέκνον του ποὺ ἐπίστευσεν, καὶ θὰ ἐπαναστατήσουν τὰ ἄπιστα παιδιὰ κατὰ τῶν πιστῶν γονέων των διὰ νὰ τοὺς θανατώσουν».[16] Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ ἀκόμη φρικιαστικώτερον, ποὺ ἦτο ἱκανὸν καὶ τὴν πέτραν νὰ ταράξῃ, **E** ὅτι· «Καὶ θὰ μισῆσθε συνεχῶς ἀπὸ ὅλους».[17] Καὶ ἐδῶ, ὅμως, εἶναι παροῦσα καὶ ἡ παρηγορία, διότι λέγει ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ πάθετε «δι'

14. Ματθ. 10, 19 - 20.
15. Λουκ. 21, 15.
16. Ματθ. 10, 21.
17. Ματθ. 10, 22.

ἐμέ».[18] Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτό, λέγει κάτι ἄλλο· «Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».[19]

Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν, βέβαια, ἱκανοὶ νὰ ἀναπτερώσουν τὸ φρόνημα τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ τόσον μεγάλη ἐπρόκειτο νὰ καταστῇ ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος, **392**
ὥστε καὶ ἡ φύσις νὰ περιφρονῆται καὶ ἡ συγγένεια νὰ μὴ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ κήρυγμα νὰ προτιμᾶται ἀπὸ ὅλα καὶ τὰ πάντα νὰ ἀποδιώκῃ καθ' ὁλοκληρίαν. Διότι, ἐὰν ἡ φυσικὴ ἀναγκαιότης δὲν ἠμπορῇ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ διαλύεται καὶ περιφρονεῖται, ποῖον ἄλλο πρᾶγμα θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σᾶς νικήσῃ; Ναί, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ θὰ συμβοῦν, δὲν ἕπεται ὅτι ἡ ζωή σας θὰ εἶναι χωρὶς κινδύνους, ἀλλὰ θὰ ἔχετε κοινοὺς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς τοὺς κατοίκους ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης.

Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Πλάτων;[20] Ποῦ ὁ Πυθαγόρας;[21] Ποῦ τὸ πλῆθος τῶν Στωικῶν;[22] Διότι ὁ Πλάτων, ἂν καὶ ἐτιμήθη πάρα πολύ, ἐν τούτοις εἰς πολλὰ σημεῖα κατηγορεῖτο καὶ ὡς δοῦλος ἐπωλήθη **B** καὶ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικάς του ἀρχὰς δὲν ἠμπόρεσε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν, οὔτε καὶ διὰ μέσου ἑνὸς τυράννου.[23] Ὁ δὲ [24] Πυθα-

18. Ματθ. 10, 22.
19. Ματθ. 10, 22.
20. Πλάτων· Μαζὶ μὲ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι ὁ μέγιστος φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 428 π.Χ. καὶ ἀπέθανεν ἐπίσης εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν τὸ 347 π.Χ. καὶ ἐτάφη εἰς τὸν Κεραμεικόν.
21. Πυθαγόρας· Κατήγετο ἀπὸ τὴν Σάμον (580 — 500 π.Χ. περίπου). Ἵδρυσε φιλοσοφικὴν σχολὴν εἰς τὸν Κρότωνα τῆς Ἰταλίας.
22. Στωικοί· Ἔτσι ὠνομάζοντο οἱ ὀπαδοὶ τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας, ἱδρυτὴς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς.
23. Ἀναφέρεται εἰς τὰς περιπετείας τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὰ ταξίδιά του εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου καὶ προσεπάθησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς πολιτικάς του θεωρίας μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου Β', ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἐκινδύνευσε καὶ αὐτὴ ἡ ζωή του.
24. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ κείμενον εἶναι ἀσαφές. Πάντως, ἀντὶ τοῦ «ἀλλὰ καὶ» ἔδει νὰ τεθῇ «ὁ δέ», τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸν Πυθαγόραν. Ἡ γραφὴ αὐτὴ ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ νόημα τοῦ χωρίου ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν τρόπον θανάτου τοῦ Πυθαγόρου, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐκινδύνευσε νὰ καῇ ἀπὸ φωτιὰ ποὺ ἔβαλαν εἰς τὸ σπίτι ποὺ εὑρίσκετο κάποιος ἀποπεμφθεὶς ὀπαδός του ἢ οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι τοῦ Κρότωνος, ἐτράπη εἰς φυγήν, καὶ συλληφθεὶς κατεσφάγη ἀπὸ τοὺς διώκτας του. Διὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ Πυθαγόρου καὶ τὰς διαφόρους ἐκδοχὰς διὰ τὸν θάνατόν του, βλέπε· Διογένους Λαερτίου, Βίοι φιλοσόφων, βιβλίον Β', 5. 39 - 41.

γόρας, ἀφοῦ ἐξηπάτησε τοὺς μαθητάς του, ἐτελείωσε ἄθλια τὴν ζωήν του. Καὶ οἱ Κυνικοί[25] μὲ τὰς ἀποβλήτους ἰδέας των ἐχάθησαν ὅλοι σὰν νὰ ἦσαν ὄνειρον καὶ σκιά. Εἶναι, βέβαια, γεγονὸς ὅτι ὅλοι αὐτοὶ δὲν ἔπαθαν κανένα κακὸν παρόμοιον πρὸς ὅσα ὑπέστησαν οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ ἀντίθετα, καὶ ἔνδοξοι ἐθεωροῦντο διὰ τὴν κατὰ κόσμον φιλοσοφίαν καὶ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Πλάτωνος, ποὺ τὰς ἔστειλεν ὁ Δίων,[26] τὰς ἐξέθεσαν τιμητικῶς οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἀγοράν, καί, ἐπὶ πλέον, ἔζοῦσαν μὲ κάθε ἄνεσιν καὶ χρήματα ἀπέκτων ὄχι ὀλίγα. Ἔτσι, ὁ μὲν Ἀρίστιππος[27] ἠγόραζε πόρνας πολυτελείας, ὁ δὲ Πλάτων ἔγραφε διαθήκην μὲ τὴν ὁποίαν δὲν ἄφηνε καὶ μικρὰν περιουσίαν.[28] **C** ἄλλος,[29] πάλιν, ἀφοῦ ἐσχημάτισαν οἱ μαθηταί του γέφυραν μὲ τὰ σώματά των, ἐβάδιζε πατῶν ἐπάνω εἰς αὐτούς. Ἐπίσης διὰ τὸν Σινωπέα[30] λέγουν ὅτι δημοσίᾳ διέπραττεν ἀσχημοσύνας εἰς τὴν ἀγοράν.[31] Αὐτὰ ἦσαν τὰ σεμνὰ ἔργα καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν.[32]

Εἰς τὴν ἰδικήν μας, ὅμως, περίπτωσιν δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀνάλογον, παρὰ τελεία ἐγκράτεια καὶ φροντισμένη κοσμιότης καὶ πόλεμος πρὸς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ καθη-

---

25. Κυνικοί· Ἔτσι ὠνομάζοντο οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀντισθένους, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τὴν ἄρνησιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ καθιερωμένου τρόπου ζωῆς.

26. Δίων· Συρακούσιος, φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὁ ὁποῖος ἐξεδίωξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸν τύραννον Διονύσιον τὸν Νεώτερον, ἐγκατέστησε πολίτευμα ὀλιγαρχικὸν καὶ ἐφονεύθη ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατήσαντας δημοκρατικούς.

27. Ἀρίστιππος· Κατήγετο ἀπὸ τὴν Κυρήνην (435 – 355), ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἵδρυσε τὴν λεγομένην Κυρηναϊκὴν Σχολὴν καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ χρήμασιν.

28. Ὡς γνωστὸν ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς καὶ ἰδιοκτήτης τῆς Ἀκαδημείας, κληρονόμον τῆς ὁποίας ἄφησε τὸν ἀνεψιόν του. Ἡ διαθήκη του ἐσώθη ἀπὸ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον, Βίοι Φιλοσόφων, 3, 41 - 43.

29. Δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ εἰς ποῖον ἀναφέρεται ἐδῶ ὁ Χρυσόστομος.

30. Ἐννοεῖ τὸν Διογένην τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὴν Σινώπην τοῦ Πόντου.

31. Εἶναι γνωστὴ ἡ περιφρόνησις τῶν ἀρχῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν Διογένη, περὶ τοῦ ὁποίου βλέπε, Διογένους Λαερτίου, Βίοι Φιλοσόφων, βιβλίον 6, 20 - 81.

32. Ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ ἐδῶ μὲ εἰρωνικὴν διάθεσιν.

μερινὸς κίνδυνος θανατώσεως διὰ σφαγῆς καί, ὕστερα, ἔρχονται τὰ λαμπρὰ τρόπαια.

Ναί, ἀλλ' ὑπάρχουν, ἀντιλέγει κάποιος, καὶ μερικοὶ ἱκανοὶ στρατηγοὶ εἰς αὐτούς, ὅπως, παραδείγματος χάριν, ὁ Θεμιστοκλῆς[33] καὶ ὁ Περικλῆς.[34] Καὶ τὰ ἔργα, ὅμως, αὐτῶν ὁμοιάζουν μὲ παιδικὰ παιχνίδια, ὅταν συγκριθοῦν πρὸς τὰ κατορθώματα τῶν ἁλιέων. Διότι τί ἔχεις νὰ παρουσιάσῃς δι' αὐτούς; Μήπως ὅτι ἔπεισεν ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς τὰ πλοῖα, **D** ὅταν ὁ Ξέρξης[35] ἐπετίθετο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος; Ἐδῶ, ὅμως, ὄχι ὁ Ξέρξης, ἀλλ' ὁ διάβολος καὶ ὅλη ἡ οἰκουμένη μὲ ὅλους τοὺς δαίμονας ἐπήρχοντο κατὰ τῶν δώδεκα αὐτῶν μαθητῶν, ὄχι εἰς μίαν χρονικὴν στιγμήν, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωήν των, καὶ ὅμως οἱ μαθηταὶ ἐνίκησαν καὶ ἐπεκράτησαν. Καὶ τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι ὅτι δὲν ἐφόνευσαν τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ τοὺς ἤλλαξαν καὶ τοὺς μετέβαλαν τὴν συμπεριφοράν. Διότι, πραγματικά, αὐτὸ πρὸ πάντων πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς κάθε περίπτωσιν, ὅτι, δηλαδή, δὲν ἐφόνευσαν οὔτε ἠφάνισαν τοὺς ἐχθρούς των, **E** ἀλλά, ἐνῷ οἱ ἀντίπαλοί τους, ὅταν τοὺς ἀντιμετώπισαν, ἦσαν ὅμοιοι μὲ τοὺς δαίμονας, τοὺς ἔκαναν ὁμοίους μὲ τοὺς ἀγγέλους, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠλευθέρωσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πονηροῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς ἀλητηρίους δαίμονας, ποὺ ἀνεστάτωναν τὰ πάντα, τοὺς ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰ σπίτια καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἔρημον. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν τὰ πλήθη τῶν μοναχῶν, τὰ ὁποῖα, κατὰ κάποιον τρόπον, ἐφύτευσαν παντοῦ, καὶ ἔτσι ὄχι μόνον τὸ κατοικούμενον τμῆμα τῆς γῆς ἐκαθάρισαν ἀπὸ τοὺς δαίμονας, **383** ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκατοίκητον.

Καὶ περισσότερον ἀξιοθαύμαστον εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὰ τὰ ἔκαναν, χωρὶς νὰ ἀντιπαραταχθοῦν μὲ ἴσας

---

33. Θεμιστοκλῆς· Ὁ γνωστὸς Ἀθηναῖος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικός, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν καὶ θεμελιωτὴς τοῦ μετέπειτα ἀθηναϊκοῦ μεγαλείου.

34. Περικλῆς· Υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους πολιτικοὺς τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῶν Ἀθηνῶν.

35. Ξέρξης· Εἶναι ὁ Ξέρξης Α΄, υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ τῆς Ἀτόσσης, ὁ ὁποῖος ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἡττήθη εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὸ 480 π.Χ.

δυνάμεις πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ὑποφέρουν ἐπέτυχαν τὰ πάντα. Διότι, πραγματικά, οἱ ἀντίπαλοι τοὺς εἶχαν εἰς τὸ μέσον, δώδεκα ἁπλοῦς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ἐφυλάκιζαν, τοὺς ἐμαστίγωναν, τοὺς διεπόμπευον, χωρίς, ὅμως, νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοὺς κλείσουν τὸ στόμα των. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δέσῃ κανεὶς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν ἠμπόρεσαν νὰ δεσμεύσουν τὴν γλῶσσαν ἐκείνων. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, ὄχι ὅτι ὁμιλοῦν οἱ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος ἐνίκησε τὸν Ἀγρίππαν[36] καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, καθὼς καὶ τὸν Νέρωνα,[37] ποὺ ὑπερέβαλεν εἰς κακίαν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. **B** «Διότι ὁ Κύριός μου», λέγει, «παρεστάθη καὶ μοῦ ἔδωσε δύναμιν καὶ μὲ ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λεονταριοῦ».[38]

Σύ, ὅμως, νὰ θαυμάζῃς καὶ τοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ὅταν ἤκουσαν τὸν Χριστὸν νὰ τοὺς λέγῃ «νὰ μὴ μεριμνᾶτε», ἐπίστευσαν καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἐντολὴν καὶ δὲν τοὺς κατετάραξε κανένας φόβος. Ἐὰν πάλιν ὑποστηρίζῃς ὅτι τοὺς ἔδωσεν ἱκανὴν παρηγορίαν, ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι· «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Πατέρας σας, θὰ ὁμιλῇ μεταχειριζόμενον σᾶς ὡς ὄργανά του», δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς θαυμάζω, ἐπειδὴ δὲν διετύπωσαν ἀμφιβολίας, οὔτε ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινά. Καὶ μάλιστα, ὅταν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑποφέρουν οὔτε διὰ δύο οὔτε διὰ τρία ἔτη, ἀλλὰ δι' ὁλόκληρον τὴν ζωήν των. Διότι μὲ τὸ νὰ εἰπῇ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ», αὐτὸ ἤθελε νὰ δηλώσῃ.

C Ἐπιθυμεῖ, βέβαια, νὰ μὴ δίδῃ μόνον ὅ,τι πρέπει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν συμβολὴν τῶν μαθητῶν. Κύτταξε, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μὲ ποῖον τρόπον ἄλλα μὲν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ἄλλα δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς γίνονται. Πραγματικά, τὸ νὰ κάνουν θαύματα ἀνῆκεν εἰς τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ τὸ νὰ μὴ ἔχουν κανένα περιουσιακὸν στοι-

36. Ἀγρίππας· Πρόκειται διὰ τὸν Ἀγρίππαν Ἡρώδην, βασιλέα τῆς Βαταναίας, Τραχωνίτιδος, Αὐρανίτιδος καὶ Ἀβιληνῆς, ὁ ὁποῖος ἐνδιεφέρθη νὰ γνωρίσῃ τὸν Παῦλον. (Πράξ. 25 - 26).
37. Νέρων· Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Παῦλος ἐμαρτύρησεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ Νέρωνος.
38. Β' Τιμοθ. 4, 17.

χεῖον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τοὺς ἰδίους. Ἐπίσης, τὸ ὅτι ὅλα τὰ σπίτια θὰ ἠνοίγοντο δι' αὐτούς, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄνωθεν χάριν, ἐνῷ τὸ νὰ μὴ ζητοῦν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἰδικήν των εὐσέβειαν. «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ».[39] Τὸ νὰ χαρίσουν τὴν εἰρήνην, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ τὸ νὰ ἐρευνοῦν καὶ νὰ εὑρίσκουν τοὺς ἀξίους καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς τὰ σπίτια ὅλων ἀνεξαιρέτως τὸ ἐρρύθμιζεν ἡ ἰδική των ἐγκράτεια. Ἀκόμη, τὸ νὰ τιμωροῦν ἐκείνους ποὺ δὲν θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἦτο χάρισμα τοῦ Κυρίου, **D** ἐνῷ τὸ νὰ απομακρύνωνται ἀπὸ αὐτοὺς χωρὶς νὰ τοὺς περιπαίζουν καὶ νὰ τοὺς ὑβρίζουν, ἀνῆκεν εἰς τὴν πραότητα τῶν ἀποστόλων. Τὸ νὰ τοὺς δώσῃ τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη μέριμναν, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἀπέστελλεν, ἐνῷ τὸ νὰ γίνουν ὅπως τὰ πρόβατα καὶ αἱ περιστεραὶ καὶ νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα μὲ γενναιότητα, ἦτο ἀποτέλεσμα τοῦ ἰδικοῦ των θάρρους καὶ τῆς συνέσεως. Τὸ νὰ μισοῦνται χωρὶς νὰ ἀποθαρρύνωνται καὶ τὸ νὰ ὑπομένουν, ἦτο γνώρισμα ἰδικόν των, ἐνῷ τὸ νὰ τοὺς σώσῃ, ἀφοῦ ὑπομείνουν τὰ πάντα, ἀνῆκεν εἰς τὸν Κύριον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».

Ἐπειδή, δηλαδή, συνηθίζουν οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι νὰ εἶναι ἐνθουσιώδεις εἰς τὴν ἀρχὴν ἑνὸς ἔργου, ἐνῷ εἰς τὴν συνέχειαν χαλαρώνουν τὰς προσπαθείας των, **E** δι' αὐτὸ λέγει ὅτι, ἐπιζητῶ τὸ τέλος. Διότι ποία ὠφέλεια προκύπτει ἀπὸ τοὺς σπόρους ἐκείνους, ποὺ εἰς τὴν ἀρχὴν βλαστάνουν, ἐνῷ μετ' ὀλίγον μαραίνονται; Δι' αὐτὸ καὶ ἀπαιτεῖ συνεχῆ ὑπομονὴν ἀπὸ αὐτούς. Πραγματικά, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίζῃ κανεὶς ὅτι τὰ πάντα τὰ ἔκανεν ὁ Χριστὸς καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀξιοθαύμαστον, ποὺ οἱ μαθηταὶ θὰ ἀνεδεικνύοντο μεγάλοι, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐπάθαιναν τίποτε τὸ φοβερόν, δι' αὐτὸ τοὺς λέγει ὅτι, σᾶς χρειάζεται καὶ ἡ ὑπομονή. Διότι καὶ ἂν σᾶς σώσω ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς κινδύνους, **384** σᾶς προορίζω δι' ἄλλους μεγαλυτέρους καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλοι πάλιν θὰ ἀκολουθήσουν. Καὶ δὲν θὰ παύσε-

39. Ματθ. 10, 10.

τε νὰ κινδυνεύετε, ἐφ' ὅσον εὑρίσκεσθε εἰς τὴν ζωήν. Αὐτά, ἄλλωστε, ἤθελε νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅταν εἶπεν· «Ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».

Κατὰ συνέπειαν, μολονότι εἶπεν· «Νὰ μὴ σᾶς κυριεύσῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσετε», ἐν τούτοις ἀλλοῦ λέγει· «Νὰ εἶσθε δὲ πάντοτε ἕτοιμοι διὰ νὰ ἀπολογηθῆτε εἰς καθένα ποὺ σᾶς ζητεῖ λόγον δι' αὐτὰ ποὺ ἐλπίζετε».[40] Ὅταν, δηλαδή, ὁ ἀγὼν γίνεται μεταξὺ φίλων, τότε μᾶς προτρέπει νὰ φροντίζωμεν καὶ ἡμεῖς. Ὅταν ὅμως ἀντιμετωπίζωμεν δικαστήριον φοβερὸν καὶ δημίους μαινομένους καὶ ἀπὸ παντοῦ μᾶς περιβάλλει ὁ φόβος, τότε παρέχει τὴν ἰδικήν του βοήθειαν, ὥστε νὰ πάρωμεν θάρρος καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν, **B** χωρὶς νὰ μᾶς κυριεύσῃ φόβος καὶ προδώσωμεν τὰ δίκαια. Διότι, πραγματικά, ἦτο πολὺ δύσκολον, ἄνθρωπος ποὺ ἠσχολεῖτο μὲ τὸ ψάρεμα καὶ τὰ δέρματα καὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, ὅταν θὰ τὸν ἔσυραν εἰς τὸ δικαστήριον μόνον, δεμένον καὶ καταβεβλημένον, ἐνῷ θὰ ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες μὲ τὴν ἀκολουθίαν των, τὰ ξίφη θὰ εἶχαν γυμνωθῆ καὶ ὅλον τὸ πλῆθος μαζὶ μὲ αὐτοὺς θὰ τοὺς περιέβαλλεν. Διότι δὲν τοὺς ἄφηναν νὰ ὁμιλήσουν, οὔτε νὰ ἀπολογηθοῦν διὰ τὴν διδασκαλίαν ποὺ ἐκήρυτταν, ἀλλὰ ἐπεχείρουν νὰ τοὺς φονεύσουν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἦσαν διαφθορεῖς τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου. «Διότι ἐκεῖνοι», λέγουν, «ποὺ ἀνεστάτωσαν τὴν οἰκουμένην, αὐτοὶ ἦλθαν καὶ ἐδῶ».[41] Καὶ πάλιν· «Αὐτοὶ ἐνεργοῦν ἐναντίον τῶν νόμων τοῦ Καίσαρος καὶ λέγουν ὅτι ὑπάρχει ἄλλος βασιλεύς, κάποιος Ἰησοῦς».[42]

Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν τὰ δικαστήρια **C** ἦσαν προκατειλημμένα εἰς βάρος των ἀπὸ τὰς ὑποψίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους καὶ ἐχρειάζοντο μεγάλην βοήθειαν οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἀποδείξουν καὶ τὰ δύο, ὅτι, δηλαδή, καὶ τὰ δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐπίστευαν, ἦσαν ἀληθινὰ καὶ ὅτι δὲν καταργοῦν τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Καὶ φροντίζοντες νὰ ὁμιλήσουν μὲ ζῆλον διὰ τὴν πίστιν των, νὰ μὴ προκαλέσουν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι πραγματικὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἀνατροπὴν τῶν νόμων, οὔτε, πάλιν, ἐπιδιώκοντες νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κοινοῦ πολιτεύματος, νὰ φθείρουν τὴν ἀκρίβειαν τῶν δογμάτων. Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ ἴδῃς καὶ εἰς τὸν Πέτρον καὶ εἰς τὸν Παῦλον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀποστόλους νὰ πραγματοποιοῦνται μὲ τὴν σύνεσιν ποὺ ἁρμόζει. **D** Διότι, πραγματικά, κατηγοροῦντο ὡς στασιασταί, ἐπαναστάται καὶ ἀνατροπεῖς εἰς κάθε σημεῖον τῆς οἰκουμένης. Καὶ ὅμως, καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐτὴν ἀπέκρουσαν καὶ τὴν ἀντίθετον ἀπὸ αὐτὴν περιεβλήθησαν, ὥστε ἀπὸ ὅλους ἀνεγνωρίζοντο ὡς σωτῆρες, κηδεμόνες καὶ εὐεργέται. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ κατώρθωναν μὲ τὴν μεγάλην των ὑπομονήν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Κάθε ἡμέραν ἀντιμετωπίζω θανασίμους κινδύνους»,[43] καὶ παρὰ ταῦτα μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς ὑπέμεινε κινδύνους.

Ποίας συγγνώμης, λοιπόν, εἴμεθα ἄξιοι, ὅταν ἔχωμεν τόσον μεγάλα παραδείγματα καὶ εἰς καιρὸν εἰρήνης αἰσθανόμεθα ἀδύναμοι καὶ χάνομεν τὸ θάρρος μας; Διότι, χωρὶς νὰ μᾶς πολεμῇ κανείς, σφαζόμεθα, καὶ χωρὶς νὰ μᾶς καταδιώκῃ κανείς, διαλυόμεθα. **E** Εἰς ἐποχὴν εἰρήνης παίρνομεν τὴν ἐντολὴν νὰ σωθῶμεν καὶ οὔτε αὐτὸ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν. Καὶ ἐκεῖνοι μέν, ἐνῷ ἡ οἰκουμένη ἐφλέγετο καὶ ἡ φωτιὰ ἐσκέπαζεν ὁλόκληρον τὴν γῆν, εἰσήρχοντο εἰς τὴν φωτιὰν καὶ ἥρπαζαν μέσα ἀπὸ τὰς φλόγας τοὺς καιομένους, σύ, ὅμως, οὔτε τὸν ἑαυτόν σου δὲν ἠμπορεῖς νὰ σώσῃς. Ποίαν ἐλπίδα μᾶς ἀπομένει; Ποία συγγνώμη; Οὔτε μαστιγώσεις, οὔτε φυλακαί, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε συναγωγαί, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον μᾶς ἀπειλεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἀντίθετα ἡμεῖς κυβερνῶμεν καὶ ἐξουσιάζομεν. **288** Πραγματικά, οἱ βασιλεῖς εἶναι εὐσεβεῖς, οἱ χριστιανοὶ τιμῶνται ὑπερβολικὰ καὶ τοὺς προσφέρονται τιμητικαὶ θέσεις, δόξα καὶ ἀνέσεις. Καὶ ὅμως οὔτε καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς σωζόμεθα. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ἂν καὶ κάθε ἡμέραν συνελαμβάνοντο, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταί, καὶ ἀμετρήτους πληγὰς καὶ τραύματα ἐδέχοντο, ηὐχαριστοῦντο περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζοῦν εἰς τὸν παράδεισον. Ἡμεῖς, χωρὶς νὰ πάθωμεν οὔτε εἰς τὸ ὄνειρόν μας κάτι παρόμοιον, εἴμεθα πιὸ μαλακοὶ καὶ ἀπὸ τὸ εὔπλαστον κηρί.

---

40. Α' Πέτρ. 3, 15.
41. Πράξ. 17, 6.
42. Πράξ. 17, 7.
43. Α' Κορινθ. 15, 31.

Ναί, ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ἀντιλέγει κάποιος, ἔκαναν θαύματα. Μήπως, ὅμως, δι' αὐτὸ δὲν ἐμαστιγοῦντο; Μήπως δὲν κατεδιώκοντο διὰ τὸν λόγον αὐτόν; Διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι τὸ παράδοξον, ὅτι, δηλαδή, ἐπάθαιναν αὐτὰ πολλὰς φορὰς καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν εὐεργετήσει, **B** χωρὶς ὅμως καὶ πάλιν νὰ χάσουν τὸ θάρρος των, ἐπειδὴ ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπελάμβαναν τὰ κακά. Σύ, ὅμως, ἂν τυχὸν κάνῃς εἰς κάποιον μίαν μικρὰν εὐεργεσίαν καὶ ἔπειτα σοῦ ἀνταποδώσῃ κάποιο κακόν, θορυβεῖσαι, ταράσσεσαι καὶ μετανοεῖς διὰ τὴν πρᾶξίν σου.

Ἐάν, λοιπόν, συμβῇ, πρᾶγμα ποὺ ἀπεύχομαι καὶ οὔτε θέλω νὰ γίνῃ ποτέ, νὰ κηρυχθῇ πόλεμος καὶ διωγμὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, συλλογίσου πόσον θὰ γελοιοποιηθῶμεν καὶ πόσας προσβολὰς θὰ ὑποστῶμεν. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι ὅταν κανένας δὲν γυμνάζεται εἰς τὴν παλαίστραν, κατὰ ποίαν λογικὴν θὰ δοξασθῇ εἰς τοὺς ἀγῶνας; **C** Πραγματικά, μὲ ποῖον τρόπον ἕνας ἀθλητής, ποὺ δὲν ἐγνώριζε ἐκπαιδευτήν, θὰ ἠμπορέσῃ, ὅταν τὸν καλοῦν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, νὰ παρουσιάσῃ κάτι τὸ μεγάλο καὶ τὸ γενναῖον πρὸς τὸν ἀνταγωνιστήν του; Δὲν πρέπει, λοιπόν, κάθε ἡμέραν νὰ παλαίωμεν, νὰ πυγμαχῶμεν καὶ νὰ τρέχωμεν; Δὲν βλέπετε τοὺς λεγομένους ἀθλητὰς τοῦ πεντάθλου,[44] ὅταν δὲν ἔχουν κανένα ἀντίπαλον, ὅτι γεμίζουν ἕνα σάκκον μὲ μεγάλην ποσότητα ἄμμου καὶ τὸν κρεμοῦν καὶ ἐκεῖ ἐξασκοῦν τὴν δύναμίν των; Ἐπίσης, ὅτι οἱ νεώτεροί των εἰς τὰ σώματα τῶν φίλων των μελετοῦν τὸν τρόπον ποὺ θὰ ἀγωνισθοῦν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των; Αὐτοὺς μιμήσου καὶ σὺ καὶ γυμνάσου εἰς τὰ ἀγωνίσματα τῆς φιλοσοφίας. Διότι πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ προκαλοῦν θυμὸν καὶ διεγείρουν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ μεγάλην φλόγα ἀνάπτουν. **D** Ἀντιστάσου, λοιπόν, εἰς τὰ πάθη, ὑπόφερε μὲ γενναιότητα τὰς κατὰ διάνοιαν ὀδύνας, διὰ νὰ ἠμπορέσῃς νὰ ὑποφέρῃς καὶ τὰς λύπας τοῦ σώματος. Διότι καὶ ὁ μακάριος Ἰώβ, ἐὰν δὲν ἦτο καλὰ γυμνασμένος πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, δὲν θὰ ἐδοξάζετο τόσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγώνων. Ἐὰν δὲν εἶχεν ἐξασκηθῇ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπρόσβλητον ἀπὸ τὰς λύπας, ἀσφαλῶς θὰ ἔλεγε κάτι τὸ τολμηρόν, ὅταν ἀπέθανον τὰ

44. Πένταθλον· Τοῦτο ἦτο σύνθετον ἀγώνισμα ποὺ τὸ ἐπενόησαν οἱ Ἠλεῖς καὶ εἰσήχθη εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὸ 708 π.Χ. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ πέντε ἀγωνίσματα· ἅλμα, δίσκον, δρόμον, ἀκόντιον καὶ πάλην.

παιδιά του. Τώρα, ὅμως, ἐβγῆκε νικητὴς εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν χρημάτων, εἰς τὸν ἀφανισμὸν τόσον μεγάλης περιουσίας, εἰς τὸν θάνατον τῶν παιδιῶν του, εἰς τὴν ἀγάπην τῆς συζύγου, εἰς τὰς μάστιγας τοῦ σώματος, **E** εἰς τοὺς ἐμπαιγμοὺς τῶν φίλων, εἰς τὰς λοιδορίας τῶν ὑπηρετῶν. Ἐάν, ὅμως, θέλῃς νὰ ἴδῃς τὴν ἐξάσκησιν αὐτοῦ, ἄκουσε τὸν ἴδιον ποὺ λέγει πῶς περιεφρόνει τὰ χρήματα· «Ἐὰν ηὐχαριστήθην», λέγει, «ὅταν ἀπέκτησα πολὺν πλοῦτον· Ἐὰν ἐθεώρησα τὸν χρυσὸν ὡς χῶμα, ἐὰν ἐστήριξα τὴν πεποίθησίν μου εἰς τοὺς πολυτελεῖς λίθους».[45] Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν κατελήφθη ἀπὸ ταραχὴν οὔτε ὅταν τὰ ἔχασεν, **386** ἐπειδὴ καὶ ὅταν τὰ εἶχε δὲν τὰ ἐπεθύμει.

Μάθε ὅτι καὶ τὰ παιδιά του τὰ ἀνέτρεφε, χωρὶς νὰ τοὺς ἔχῃ ὑπερβολικὴν ἀδυναμίαν, πέραν τοῦ ἐπιτρεπομένου, ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ ἐζήτει ἀπὸ αὐτὰ κάθε δυνατὴν ἐπιμέλειαν. Διότι αὐτὸς ποὺ προσέφερε θυσίαν καὶ διὰ τὰ ἄδηλα, σκέψου πόσον αὐστηρὸς δικαστὴς τῶν φανερῶν ἦτο. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς καὶ τοὺς ἀγῶνάς του διὰ τὴν σωφροσύνην, ἄκουσέ τον ποὺ λέγει· «Συνῆψα διαθήκην μὲ τὰ μάτια μου, νὰ μὴ κυττάξω παρθένον».[46] Δι' αὐτὸ δὲν τὸν παρέσυρεν ἡ σύζυγός του. Διότι τὴν ἠγάπα αὐτὴν πρὶν τὸν εὕρουν τὰ κακά, **B** ἀλλ' ὄχι πέραν τοῦ μέτρου, ἀλλ' ὅπως εἶναι φυσικὸν νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὴν γυναῖκά του.

Κατὰ συνέπειαν, μοῦ δημιουργεῖ θαυμασμὸν πῶς ἐσκέφθη ὁ διάβολος νὰ κινήσῃ ἀγῶνα ἐναντίον του, ἐνῷ ἐγνώριζε καλὰ τὸ πόσον ἐξησκημένος ἦτο ὁ Ἰώβ. Πῶς τὸ ἐσκέφθη, λοιπόν; Ὁ διάβολος εἶναι πονηρὸν θηρίον καὶ δὲν ἀπελπίζεται ποτέ. Καὶ αὐτὸ μᾶς καταδικάζει περισσότερον, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν χάνει τὴν ἐλπίδα του ὅτι θὰ προκαλέσῃ τὴν καταστροφήν μας, ἐνῷ ἡμεῖς ἀπογοητευόμεθα διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Ἀλλὰ πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον ἐμελέτα ὁ Ἰὼβ τὴν ἀναπηρίαν καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος. Ἐπειδὴ ὁ ἴδιος, βέβαια, δὲν εἶχε ποτὲ πάθει κάτι παρόμοιον, ἀλλ' ἐπέρασε τὴν ζωήν του μέσα εἰς τὰ πλούτη, τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν ἐν γένει, κάθε ἡμέραν ἐσκέ-

45. Ἰώβ. 31, 24 - 25.
46. Ἰώβ. 31, 1.

πτετο, σὰν εἰς ὄνειρον, τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Καὶ διὰ νὰ τὸ δηλώσῃ αὐτό, ἔλεγεν C «Διότι ὁ φόβος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐφρόντιζα, μοῦ ἦλθεν, καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐφοβούμην μὲ εὕρηκεν».[47] Καὶ πάλιν λέγει· «Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα διὰ κάθε ἀδύνατον καὶ ἐστέναξα ὅταν εἶδα ἄνθρωπον νὰ εὑρίσκεται εἰς δυσκολίας».[48]

Δι' αὐτό, λοιπόν, δὲν τὸν ἐτάρασσε κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀφόρητα κακὰ ποὺ τὸν εὗρῆκαν. Διότι μὴ κυττάζῃς τὴν ἀπώλειαν τῶν χρημάτων, οὔτε τὸν θάνατον τῶν παιδιῶν του, οὔτε τὴν ἀνίατον ἀσθένειαν, οὔτε τὴν ἐπίθεσιν τῆς συζύγου. Ἀλλὰ νὰ προσέξῃς τὰ πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτά. Καὶ τί χειρότερον ἀπὸ αὐτά, ἐρωτᾷ κάποιος, ἔπαθεν ὁ Ἰώβ; Διότι ἀπὸ τὴν διήγησιν δὲν μαθαίνομεν τίποτε περισσότερον. Δὲν μαθαίνομεν, ἐπειδὴ κοιμώμεθα. Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ φροντίζει καὶ ἐξετάζει καλὰ τὸν μαργαρίτην, D θὰ γνωρίσῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτά.

Πραγματικά, τὰ χειρότερα καὶ ἱκανὰ νὰ τοῦ προκαλέσουν μεγαλυτέραν σύγχυσιν καὶ ταραχήν, εἶναι ἄλλα. Πρῶτον, τὸ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε τὸ σαφὲς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Δι' αὐτὸ καὶ κλαίγων ἔλεγεν· «Δὲν θὰ ζήσω αἰωνίως, ὥστε νὰ μακροθυμήσω».[49] Δεύτερον, τὸ ὅτι εἶχε συνείδησιν, ὅτι εἶχε κάνει πολλὰ καλά. Τρίτον, τὸ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε τὸ πονηρόν. Τέταρτον, τὸ ὅτι ἐνόμιζεν ὅτι τὰ κακὰ προήρχοντο ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐὰν ὅμως ἐνόμιζεν ὅτι ὁ διάβολος ἦτο ἡ αἰτία, καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ τὸν σκανδαλίσῃ· Πέμπτον, τὸ ὅτι ἤκουε τοὺς φίλους του νὰ τὸν κατηγοροῦν ὡς κακόν. Διότι δὲν ἐμαστιγώθης, λέγουν, ὅσον ἡμάρτησες.[50] Ἕκτον, τὸ ὅτι ἔβλεπε νὰ εὐτυχοῦν οἱ πονηροὶ E καὶ νὰ τὸν περιπαίζουν. Ἕβδομον, τὸ ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἴδῃ ἄλλον ποὺ νὰ εἶχε πάθει τὰ ἴδια κακά.

Καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς ποίαν σπουδαιότητα ἔχουν τὰ παραπάνω, σκέψου τὴν παροῦσαν κατάστασιν. Πραγματικά, ἐὰν τώρα ποὺ περιμένομεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ εἰς τὰ ἀπόρρητα ἀγαθά, καὶ γνωρίζομεν τὴν ἁμαρτωλότητά μας

47. Ἰώβ. 3, 25.
48. Ἰώβ. 30, 25.
49. Ἰώβ. 7, 16.
50. Πρβλ. Ἰώβ. 11, 6.

καὶ ἔχομεν τόσον μεγάλα παραδείγματα καὶ εἴμεθα μέτοχοι τόσον ὑψηλῆς φιλοσοφίας, [illegible] ἐάν, ἐπαναλαμβάνω, χάσουν μερικοὶ ὀλίγον χρυσόν, ποὺ τὰς περισσοτέρας φορὰς τὸν ἔχουν ἀποκτήσει μὲ ἁρπαγάς, τότε, θεωροῦν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ τοὺς ἐπιτίθεται ἡ σύζυγος, οὔτε νὰ χάνουν τὰ παιδιά των, οὔτε νὰ τοὺς περιγελοῦν οἱ φίλοι των, οὔτε οἱ ὑπηρέται νὰ τοὺς ἐμπαίζουν, ἀλλά, ἀντίθετα, πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς παρηγοροῦν, ἄλλοι μὲ λόγους καὶ ἄλλοι μὲ ἔμπρακτον συμπαράστασιν. Πόσους στεφάνους δὲν ἀξίζει, λοιπόν, ὁ Ἰώβ, ὅταν βλέπῃ ὅτι τὰ ἀγαθά, ποὺ εἶχε συγκεντρώσει μὲ δικαίους κόπους, διαρπάζονται καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ὡς ἔτυχεν, καὶ μαζὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ὑφίσταται πληθώρα ἀπὸ πειρασμούς, καὶ ὅμως παραμένει ἀκλόνητος μέσα εἰς ὅλα καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν Κύριον τὴν ἁρμόζουσαν δι' αὐτὰ εὐχαριστίαν; Πραγματικά, καὶ ἂν ἀκόμη κανένας δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τίποτε ἄλλο, B καὶ μόνον τὰ λόγια τῆς συζύγου ἦσαν ἱκανὰ νὰ κινήσουν καὶ τὴν πέτραν. Διότι πρόσεξε τὴν κακουργίαν της. Δὲν ἐνθυμεῖται τὰ χρήματα, οὔτε ἐνθυμεῖται τὰς καμήλους, τὰ ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια, (ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἀνδρός της δι' αὐτά), ἀλλὰ τοῦ ὑπενθυμίζει ἐκεῖνο ποὺ εἶναι βαρύτερον ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἐννοῶ τὰ παιδιά, καὶ ἔτσι μεγαλώνει τὴν τραγωδίαν καὶ προσθέτει τὰς ἰδικάς της προκλήσεις. Ἐὰν δέ, ὅταν εὑρίσκωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς εὐτυχίαν καὶ τίποτε τὸ λυπηρὸν δὲν ὑποφέρουν, πολλὰς φορὰς πολλὰ ἐπέτυχαν αἱ γυναῖκες, σκέψου πόσον δυνατὴ ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰώβ, ὥστε κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ αὐτήν, ποὺ ἦλθε μὲ τόσον ἰσχυρὰ ὅπλα, καὶ νὰ κατανικήσῃ δύο τὰ πλέον ἰσχυρὰ πάθη, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ἔλεος. Ἂν καὶ πολλοί, ποὺ ἐνίκησαν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐκάμφθησαν ἀπὸ τὸ ἔλεος. C Ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Ἰωσήφ, παραδείγματος χάριν, συνεκράτησε τὴν τυραννικωτάτην ἡδονὴν καὶ ἀπέκρουσε τὴν βάρβαρον ἐκείνην γυναῖκα, ἡ ὁποία ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν ἀμέτρητα τεχνάσματα. Δὲν ἠμπόρεσεν, ὅμως, νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του, ὅταν εἶδε τοὺς ἀδελφούς του, ποὺ τὸν εἶχαν ἀδικήσει, ἀλλ' ἔπαψε νὰ προσποιῆται καὶ ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτούς. Ὅταν, ὅμως, ἡ προκαλοῦσα εἶναι γυναίκα καὶ λέγῃ λυπηρὰ πράγματα καὶ εὐνοῇ καὶ ἡ περίστασις καὶ τὰ τραύματα καὶ οἱ μώλωπες καὶ τὰ ἄπειρα κύματα τῶν συμφορῶν, πῶς δὲν ἀπέδειξε δι-

καιολογημένα ὅτι ἡ ψυχή του εἶναι περισσότερον ἰσχυρὰ ἀπὸ κάθε λογῆς ἀδάμαντα, ἀφοῦ δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ τὸν τόσον μεγάλον χειμῶνα;

D Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς εἰπῶ καθαρὰ ὅτι ὁ μακάριος Ἰώβ, ἂν δὲν εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἀνώτερος, πάντως δὲν εἶναι κατώτερος. Διότι ἐκείνους τοὺς ἔδιδε παρηγορίαν τὸ γεγονὸς ὅτι ἔπασχον διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ τόσον ἱκανὸν ἦτο τὸ φάρμακον αὐτὸ νὰ τοὺς δίδῃ θάρρος κάθε ἡμέραν, ὥστε ὁ Κύριος τὸ ἐπαναλαμβάνει εἰς κάθε περίπτωσιν λέγων· «Δι' ἐμὲ» καὶ «ἕνεκεν ἐμοῦ» καὶ ἀκόμη· «Ἐὰν ἐμέ, ποὺ εἶμαι νοικοκύρης εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐκάλεσαν Βεελζεβούλ».[51] Ὁ Ἰώβ, ὅμως, ἦτο ἔρημος ἀπὸ τὴν παρηγορίαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους, δηλαδή, καὶ ἀπὸ τὴν παρηγορίαν ποὺ δίδουν τὰ θαύματα καὶ ἀπὸ τὴν παρηγορίαν ποὺ δίδει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶχε λάβει τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **E** Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι εἶχεν ἀνατραφῆ μέσα εἰς μεγάλας ἀνέσεις καὶ δὲν προήρχετο ἀπὸ τοὺς ψαράδες, τοὺς τελώνας καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ζήσει μέσα εἰς τὴν στέρησιν, ἀλλά, μολονότι εἶχεν ἀπολαύσει τόσας μεγάλας τιμάς, ἔπασχεν, ὅλα αὐτὰ ποὺ ἔπασχεν. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐφαίνετο χειρότερον, τὸ ἴδιον ὑπέμεινε καὶ αὐτός, μισούμενος ἀπὸ τοὺς φίλους, τοὺς ὑπηρέτας, **388** ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχεν εὐεργετήσει. Καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἰδῇ τὴν ἱερὰν ἄγκυραν καὶ τὸν γαλήνιον λιμένα, (ἦτο δὲ αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς ἀποστόλους, δηλαδὴ τὸ «ἕνεκεν ἐμοῦ»). Θαυμάζω, βέβαια, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας, διότι περιεφρόνησαν τὴν κάμινον καὶ ἀντεστάθησαν εἰς τὸν τύραννον. Ἀλλὰ ἄκουσε τί λέγουν· «Τοὺς θεούς σου δὲν λατρεύομεν καὶ δὲν προσκυνοῦμεν τὴν εἰκόνα ποὺ ἔστησες».[52] Αὐτὸ ἦτο μεγάλη παρηγορία δι' αὐτούς, τὸ ὅτι ἐγνώριζαν καλὰ ὅτι ὅ,τι καὶ ἂν πάθουν, θὰ τὸ πάθουν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰώβ, ὅμως, δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἀγωνίσματα καὶ πάλη. Διότι ἐὰν τὸ ἐγνώριζεν, δὲν θὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσεν **B** ὅτι· «Νομίζεις ὅτι εἶχα ἄλλα ἀποφασίσει διὰ σέ, καὶ ὄχι διὰ νὰ ἀποδειχθῇς δίκαιος;»[53] κύτταξε πῶς

51. Ματθ. 10, 26.
52. Δαν. 3, 18.
53. Ἰώβ, 40, 8.

ἀμέσως μὲ μίαν ἁπλῆν λέξιν ἀνεκουφίσθη. Πῶς ἐξηυτέλισε τὸν ἑαυτόν του. Πῶς ἐνόμισεν ὅτι δὲν εἶχε πάθει, ὅσα ἔπαθεν, ὅταν ἔλεγεν· «Διατί ἀκόμη κρίνομαι με το νὰ μὲ συμβουλεύῃ καὶ νὰ μὲ ἐλέγχῃ ὁ Κύριος καὶ νὰ ἀκούω αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐνῷ δὲν εἶμαι τιποτε;». Καὶ πάλιν· «Μέχρι πρὸ ὀλίγου σὲ ἤκουα μόνον, τώρα, ὅμως, σὲ εἶδαν τὰ μάτια μου, διότι ἐταπείνωσα τὸν ἑαυτόν μου καὶ συνετρίβην καὶ νομίζω ὅτι εἶμαι χῶμα καὶ στάκτη».[54]

Αὐτήν, λοιπόν, τὴν ἀνδρείαν, αὐτὴν τὴν ἐπιείκειαν ἐκείνου ποὺ ἔζησε πρὶν ἀπὸ τὸν Νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὴν χάριν τῆς Καινῆς, ἂς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ποὺ ζῶμεν ὕστερα ἀπὸ τὸν Νόμον καὶ τὴν χάριν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ συγκατοικήσωμεν μὲ αὐτὸν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. **C** Αὐτὸ εἴθε ὅλοι μας νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

54. Ἰώβ, 42, 5 - 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ' (34)

(Ματθ. ι', 23 - 33)

«Ὅταν δὲ σᾶς διώχνουν εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, φεύγετε καὶ πηγαίνετε εἰς τὴν ἄλλην. Διότι ἀληθῶς σᾶς λέγω ὅτι δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, **D** ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».[1]

Ἀφοῦ τοὺς εἶπεν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ καὶ φρικτά, ποὺ ἦσαν ἱκανὰ καὶ τὸν ἀδάμαντα νὰ διαλύσουν, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς συνέβαιναν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν ἀνάληψιν, ὁδηγεῖ τὸν λόγον πάλιν εἰς τὰ περισσότερον ἥμερα, διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ἀθλητὰς νὰ ἀναπνεύσουν καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ ἔτσι μεγάλην ἀφοβίαν. Διότι, πραγματικά, δὲν τοὺς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ ἐπιτίθενται ὅλοι μαζί, ὅταν θὰ τοὺς καταδιώκουν, ἀλλὰ τοὺς εἶπε νὰ φεύγουν. Ἐπειδή, δηλαδή, ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιον τῆς ὅλης των ἀποστολῆς, χρησιμοποιεῖ ὁ Κύριος συγκαταβατικὴν γλῶσσαν. Διότι δὲν τὰ λέγει, βέβαια, αὐτὰ διὰ τοὺς κατοπινοὺς διωγμούς, ἀλλὰ διὰ τοὺς διωγμοὺς ποὺ θὰ προηγηθοῦν τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ πάθους γενικώτερα. **E** Καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν, ὅταν εἶπεν· «Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».

Διὰ νὰ μὴ ἀποροῦν, λοιπόν, καὶ λέγουν· Τί ἀποτέλεσμα θὰ ἔχωμεν, τότε, ἐὰν φύγωμεν, ὅταν μᾶς καταδιώκουν, καί, ὅταν μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλο μέρος, μᾶς διώχνουν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ; Διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν φόβον αὐτὸν τοὺς λέγῃ· Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀμέσως θὰ ἔλθω ἐγὼ κοντά σας.[2]

1. Ματθ. 10, 23.
2. Δηλαδή, θὰ ἀποκαλυφθῇ μὲ ὅλον τὸ θεϊκόν του μεγαλεῖον.

Πρόσεξε, ὅμως, ὅτι καὶ τώρα δὲν τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ δεινά, ἀλλὰ τοὺς ρίπτει εἰς τοὺς κινδύνους. **389** Πραγματικά, δὲν εἶπεν ὅτι, θὰ σᾶς πάρω μαζί μου καὶ θὰ παύσω τοὺς διωγμούς. Ἀλλὰ τί εἶπεν; «Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Διότι ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ τὸ γεγονὸς ὅτι θὰ τὸν ἔβλεπαν μόνον.

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ὅτι δὲν ἀφήνει νὰ τὰ κάνῃ ὅλα ἡ θεία χάρις, ἀλλὰ τοὺς προτρέπει νὰ καταβάλλουν καὶ αὐτοὶ κάποιαν προσπάθειαν. Διότι, ἐὰν φοβῆσθε, λέγει, νὰ φεύγετε. Αὐτό, βέβαια, ἐδήλωσεν, ὅταν εἶπεν· Νὰ φεύγετε καὶ νὰ μὴ φοβῆσθε. Καὶ δὲν τοὺς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ φεύγουν αὐτοὶ πρῶτοι, ἀλλὰ τοὺς εἶπε νὰ ὑποχωροῦν, ὅταν τοὺς καταδιώκουν. Ἐπίσης, δὲν τοὺς ἀναθέτει μεγάλην περιφέρειαν πρὸς περιοδείαν, ἀλλὰ τοὺς καθορίζει νὰ περιοδεύσουν εἰς τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ.

B Εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς προετοιμάζει δι' ἄλλον τομέα τῆς ἀρετῆς. Πρῶτα, δηλαδή, τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν μέριμναν διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν συντήρησίν των τροφῆς καὶ δεύτερον τοὺς διέλυσε τὸν φόβον ποὺ ἐδημιούργουν οἱ κίνδυνοι. Τώρα, πάλιν, τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κατηγορίας. Ἀπὸ τὴν πρώτην μέριμναν τοὺς ἀπήλλαξεν, ὅταν εἶπεν· «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ»,[3] καὶ ἔτσι ἀπέδειξεν ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο εἰς τὰ σπίτια των. Ἀπὸ τοὺς κινδύνους δὲ καὶ τὴν ἀγωνίαν τοὺς ἀπήλλαξεν, ὅταν εἶπεν· «Νὰ μὴ σᾶς κυριεύσῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσετε ἢ τί θὰ εἰπῆτε»[4] καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».[5] Ἐπειδή, ὅμως, μαζὶ μὲ τὰ παραπάνω ἦτο φυσικὸν νὰ διαδοθῇ καὶ κακὴ φήμη δι' αὐτούς, πρᾶγμα ποὺ διὰ πολλοὺς ἀνθρώπους θεωρεῖται βαρύτερον ἀπὸ ὅλα, κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον τοὺς παρηγορεῖ καὶ διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, **C** μὲ τὸ νὰ προσφέρῃ τὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του καὶ μὲ ὅσα ἐλέχθησαν δι' αὐτόν. Δηλαδή, ὅπως

3. Ματθ. 10, 10.
4. Ματθ. 10, 19.
5. Ματθ. 10, 22.

εἶπε προηγουμένως ὅτι, «καὶ θὰ μισῆσθε συνεχῶς ἀπὸ ὅλους» καὶ προσέθεσεν, «διὰ τὸ ὄνομά μου»,[6] τὸ ἴδιον κάνει καὶ ἐδῶ. Καὶ τοὺς δίδει παρηγορίαν μὲ ἄλλον μέσον, ἐκθέτων ἕνα διαφορετικὸν παραλληλισμόν. Ποῖος εἶναι αὐτός, λοιπόν; «Δὲν ὑπάρχει», λέγει, «μαθητὴς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, οὔτε κανεὶς δοῦλος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κύριόν του. Εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὸν μαθητὴν νὰ λάβῃ τὴν ἰδίαν τύχην, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ διδάσκαλός του. Καὶ πρέπει νὰ μένῃ ἱκανοποιημένος ὁ δοῦλος, ἐὰν λάβῃ τὴν αὐτὴν τύχην, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ κύριός του. Ἐὰν ἐμέ, ποὺ εἶμαι νοικοκύρης εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐκάλεσαν Βεελζεβούλ, πόσον μᾶλλον θὰ ὀνομάσουν ἔτσι σᾶς, ποὺ εἶσθε οἱ οἰκιακοί μου; Λοιπὸν νὰ μὴ τοὺς φοβῆσθε».[7] Πρόσεξε πῶς ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτόν του ὅτι εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς καὶ ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων.

Τί λοιπόν; Δὲν ὑπάρχει μαθητής, ποὺ νὰ ἔγινεν ἀνώτερος ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, οὔτε δοῦλος, ποὺ νὰ ὑπερέβη τὸν κύριόν του; D Ὄχι βέβαια, διότι δι' ὅσον χρόνον παραμένει μαθητὴς καὶ δοῦλος, δὲν εἶναι ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴν τιμὴν ποὺ ἀποδίδεται εἰς τὸν καθένα. Μὴ μοῦ φέρῃς, βέβαια, ὡς παράδειγμα τὰς σπανίας ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ νὰ παραδέχεσαι τὴν ἄποψιν αὐτὴν βασιζόμενος εἰς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις.

Καὶ δὲν λέγει, πόσον μᾶλλον τοὺς δούλους, ἀλλά, «σᾶς ποὺ εἶσθε οἰκιακοί μου», καὶ φανερώνει πόσον ἰδικούς του τοὺς θεωρεῖ. Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει· «Δὲν σᾶς λέγω πλέον δούλους», «σεῖς εἶσθε φίλοι μου».[8]

Ἐπίσης, δὲν εἶπε μόνον, ἐὰν ὕβρισαν καὶ κατηγόρησαν τὸν οἰκοδεσπότην, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὸ εἶδος τῆς ὕβρεως, ὅτι, δηλαδή, τὸν ὠνόμασαν Βεελζεβούλ.

Ἔπειτα, τοὺς παρέχει καὶ ἄλλην παρηγορίαν ποὺ δὲν εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Ἦτο, βέβαια, μεγάλη καὶ αὐτή, ἐπειδή, ὅμως, ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν ἀνάλογον πίστιν ἐχρειάζοντο καὶ ἄλλην E ἱκανὴν νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ περισσότερον, δι' αὐτὸ προσθέτει καὶ αὐτήν. Καὶ φαινομενικῶς τὰ λεγόμενα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἰσχύουν διὰ κάθε πρᾶγμα, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα ἐλέχθησαν μόνον διὰ τὴν παροῦσαν περίπτωσιν. Τί λέγει, δηλαδή; «Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε σκεπασμένον, ποὺ δὲν θὰ ξεσκεπασθῇ,
390 καὶ τίποτε κρυφὸν ποὺ δὲν θὰ γίνῃ γνωστόν».[9] Αὐτὸ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Σᾶς εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ σᾶς παρηγορῇ τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ ἐγώ, ποὺ εἶμαι ὁ διδάσκαλος καὶ Κύριος, ὑπέστην τὰς ἰδίας λοιδορίας. Ἐάν, ὅμως, λυπῆσθε ἀκόμη, ἐπειδὴ ἀκούετε αὐτά, συλλογισθῆτε καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτι, δηλαδή, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον θὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν κατηγορίαν αὐτήν.

Διατί, λοιπόν, λυπεῖσθε; Μήπως, ἐπειδὴ σᾶς ὀνομάζουν μάγους καὶ πλάνους; Ἀλλὰ κάνετε μικρὰν ὑπομονὴν καὶ ὅλοι θὰ σᾶς ἀποκαλέσουν σωτῆρας καὶ εὐεργέτας τῆς οἰκουμένης. Διότι ὁ χρόνος μὲ τὸ πέρασμά του ξεσκεπάζει ὅλα τὰ ἀπόκρυφα καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἀποκαλύψῃ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνων καὶ θὰ φανερώσῃ τὴν ἰδικήν σας ἀρετήν. B Πραγματικά, ὅταν μὲ τὰ ἔργα σας θὰ ἀποδεικνύεσθε σωτῆρες καὶ εὐεργέται καί, παράλληλα, θὰ συμπεριφέρεσθε ἐνάρετα εἰς κάθε περίπτωσιν, τότε οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ προσέχουν πλέον εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Καὶ αὐτοὶ μὲν θὰ ἀποδειχθοῦν συκοφάνται, ψεῦσται καὶ ταπεινοὶ κατήγοροι, σεῖς ὅμως θὰ φανῆτε λαμπρότεροι καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἀφοῦ ὁ πολὺς χρόνος θὰ σᾶς ἀποκαλύψῃ καὶ θὰ σᾶς ἐπαινέσῃ, μὲ φωνὴν ἰσχυροτέραν ἀπὸ τὴν σάλπιγγα, καὶ θὰ κάνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μάρτυρας τῆς ἰδικῆς σας ἀρετῆς. Συνεπῶς, νὰ μὴ σᾶς ἀποθαρρύνουν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἂς σᾶς ἐνισχύῃ ἡ ἐλπὶς τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν. Διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμείνουν ἄγνωστα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ὅλην σας δρᾶσιν.

C Ἔπειτα, ἀφοῦ τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ κάθε ἀγωνίαν, φόβον καὶ μέριμναν καὶ τοὺς ἔκανεν ἀπροσβλήτους ἀπὸ τὰς συκοφαντίας, τότε πλέον εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν τοὺς ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν παρρησίαν ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν, ὅταν θὰ κηρύττουν. «Ἐκεῖνο ποὺ τώρα», λέγει, «σᾶς λέγω εἰς τὸ σκοτάδι, εἴπατέ το δημοσίᾳ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἀκούετε τώρα μυστικὰ εἰς τὸ αὐτί, κηρύξατέ

6. Ματθ. 10, 22.
7. Ματθ. 10, 24 - 26.
8. Ἰωάν. 15, 14 - 15.
9. Ματθ. 10, 26.

το ἀπὸ τὶς ταράτσες».[10] Βέβαια, δὲν ἦτο σκοτάδι ὅταν τοὺς ἔλεγεν αὐτά, οὔτε τοὺς ὡμίλει εἰς τὸ αὐτί, ἀλλ' ἐδῶ ὁμιλεῖ μὲ κάποιαν δόσιν ὑπερβολῆς. Ἐπειδή, δηλαδή, ἀπηυθύνετο μόνον πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰς κάποιαν μικρὰν γωνίαν τῆς Παλαιστίνης, δι' αὐτὸ εἶπεν, «εἰς τὸ σκοτάδι» καὶ «εἰς τὸ αὐτί», διὰ νὰ διακρίνῃ τὸν τρόπον τῆς ὁμιλίας του αὐτῆς ἀπὸ τὴν παρρησίαν ποὺ θὰ εἶχαν εἰς τὸ μέλλον, **D** τὴν ὁποίαν καὶ ἐσκόπευε νὰ τοὺς δώσῃ. Διότι ὄχι εἰς μίαν, δύο καὶ τρεῖς πόλεις, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον θὰ κηρύξετε, λέγει, περιοδεύοντες γῆν καὶ θάλασσαν, κατοικημένα καὶ ἀκατοίκητα μέρη, λέγοντες ὅλα αὐτὰ μὲ θάρρος εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς λαούς, εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ρήτορας, χωρὶς νὰ ἔχετε κανένα ὁπλισμόν. Δι' αὐτὸ εἶπεν, «εἰς τὶς ταράτσες» καὶ «εἰς τὸ φῶς», δηλαδὴ νὰ κηρύττουν χωρὶς καμμίαν ὑποστολὴν καὶ μὲ κάθε ἐλευθερίαν.

Καὶ διατί δὲν εἶπε μόνον, «νὰ τὸ κηρύξετε δημοσίᾳ» καὶ «νὰ τὸ εἰπῆτε εἰς τὸ φῶς», ἀλλὰ προσέθεσε, «ἐκεῖνο ποὺ σᾶς λέγω εἰς τὸ σκοτάδι» καὶ «ἐκεῖνο ποὺ ἀκούετε εἰς τὸ αὐτί»; **E** Διὰ νὰ τονώσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν. Ὅπως, δηλαδή, ὅταν ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐνεργῶ ἐγώ, θὰ τὰ κάνῃ καὶ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ κάνῃ»,[11] καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κάνει τὸ ἴδιον, διὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ ὅτι τὰ πάντα θὰ τὰ ἐνεργήσῃ διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ αὐτὸ τὸ ἐτόνισε περισσότερον ἀπὸ ὅσον ὡμίλησε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Βέβαια, τὴν ἀρχὴν καὶ τὰς πρώτας ἐνεργείας σας τὰς ἔδωσα ἐγώ, λέγει, ἀλλὰ τὰ περαιτέρω ἐπιθυμῶ νὰ τὰ φέρω εἰς πέρας διὰ τῆς ἰδικῆς σας συμβολῆς.

391 Ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνου ποὺ διατάσσει μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι γνώρισμα ἐκείνου ποὺ προλέγει καὶ τὸ μέλλον, δίδει θάρρος μὲ τοὺς λόγους του, ἀποδεικνύει ὅτι εἰς ὅλα θὰ ἐπικρατήσουν καὶ ἔτσι, σιγὰ σιγὰ τοὺς ἐλευθερώνει καὶ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν διὰ τὰς συκοφαντίας ποὺ θὰ τοὺς ἀπευθύνουν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ κήρυγμα αὐτό, ποὺ μέχρι τώρα ἦτο ἄγνωστον, θὰ διαποτίσῃ τὰ πάντα, καθ'

10. Ματθ. 10, 27.
11. Ἰωάν. 14, 12.

ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ πονηρὰ ὑπόληψις τῶν Ἰουδαίων θὰ ἐξαφανισθῇ γρήγορα.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς ἐξύψωσε, τοὺς προλέγει καὶ πάλιν τοὺς κινδύνους, ὥστε νὰ ἀναπτερώσῃ τὴν διάνοιάν των καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀπροσβλήτους ἀπὸ ὅλα. Τί τοὺς λέγει, λοιπόν; «Νὰ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ θανατώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν καὶ τὴν ψυχήν».[12] Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἔκανε ἰσχυροτέρους ἀπὸ ὅλα, **B** ἀφοῦ τοὺς πείθῃ νὰ περιφρονοῦν ὄχι μόνον τὰς φροντίδας καὶ τὰς κατηγορίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἐπιβουλάς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν θάνατον, πού, πραγματικά, θεωρεῖται φοβερός; Καὶ ὄχι ἁπλῶς τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὸν βίαιον θάνατον νὰ περιφρονοῦν; Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι θὰ θανατωθοῦν, ἀλλὰ μὲ μεγαλοπρέπειαν ποὺ ἁρμόζει εἰς τὸν Κύριον τὸ ἄφησε καὶ αὐτὸ νὰ ἐννοηθῇ, ὅταν εἶπεν· «Νὰ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ θανατώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν καὶ τὴν ψυχήν. Νὰ φοβηθῆτε ὅμως ἀσυγκρίτως περισσότερον ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ρίξῃ εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα»,[13] πρᾶγμα ποὺ τὸ κάνει συνεχῶς καὶ ἔτσι δίδει ἀντίθετον περιεχόμενον εἰς τὸν λόγον. Τί λοιπόν; Φοβεῖσθε, λέγει, τὸν θάνατον καὶ δι' αὐτὸ διστάζετε νὰ κηρύττετε; **C** Μά, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον νὰ κηρύττετε, ἐπειδή, δηλαδή, φοβεῖσθε τὸν θάνατον. Διότι αὐτή σας ἡ ἐνέργεια θὰ σᾶς ἀπολυτρώσῃ ἀπὸ τὸν πραγματικὸν θάνατον. Πραγματικά, ἂν καὶ πρόκειται νὰ σᾶς φονεύσουν, ἐν τούτοις δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ κατανικήσουν τὸ σπουδαιότερόν σας στοιχεῖον, ἔστω καὶ ἂν μεταχειρισθοῦν κάθε μέσον θανατώσεως. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν, ἐκείνους ποὺ δὲν φονεύουν τὴν ψυχήν, ἀλλά, «ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν τὴν ψυχήν». Διότι καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ θελήσουν αὐτό, πάλιν δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν. Ὥστε, ἐὰν φοβῆσαι τὴν τιμωρίαν, νὰ φοβῆσαι ἐκείνην τὴν κόλασιν ποὺ εἶναι πολὺ χειροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην.

Βλέπεις ὅτι καὶ πάλιν δὲν τοὺς ὑπόσχεται τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ ἀποθά-

12. Ματθ. 10, 28.
13. Ματθ. 10, 28.

νουν καὶ ἔτσι τοὺς προσφέρει περισσότερα, παρὰ ἐὰν δὲν ἐπέτρεπε νὰ ὑποστοῦν τὸν θάνατον; **D** Διότι ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν θάνατον εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ περιφρονοῦν τὸν θάνατον.

Δὲν τοὺς ρίπτει, λοιπόν, εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ τοὺς καθιστᾷ ἀνωτέρους ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ μὲ ὀλίγους λόγους τοὺς στερεώνει μέσα των τὴν πίστιν εἰς τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Καὶ ἀφοῦ μὲ δύο καὶ τρεῖς λέξεις ἐφύτευσεν εἰς τὴν ψυχήν των σωτήριον δόγμα, τοὺς ἀπελευθερώνει, συγχρόνως, καὶ ἀπὸ ἄλλους διαλογισμούς. Διὰ νὰ μὴ σχηματίσουν, δηλαδή, τὴν γνώμην, ὅταν θὰ φονεύωνται καὶ θὰ σφάζωνται, ὅτι παθαίνουν αὐτά, ἐπειδὴ τοὺς ἐγκατέλειψε χωρὶς βοήθειαν, ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὸ θέμα τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμιλεῖ ὡς ἑξῆς· «Δύο σπουργίτια δὲν πωλοῦνται ἀντὶ δέκα λεπτῶν; Καὶ ὅμως κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ πέσῃ εἰς παγίδα[14] χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ Πατήρ σας. **E** Ὅσον διὰ σᾶς, ἀκόμη καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς σας ὅλαι ἔχουν ἀριθμηθῆ».[15] Πραγματικά, ποῖον πρᾶγμα εἶναι πιὸ ἀσήμαντον ἀπὸ τὰ σπουργίτια; λέγει. Καὶ ὅμως οὔτε αὐτὰ θὰ συλληφθοῦν, χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἐννοεῖ, βέβαια, ὅτι μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ πίπτουν τὰ σπουργίτια, διότι αὐτὸ δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα δὲν μένει ἄγνωστον εἰς αὐτόν. Ἀφοῦ, λοιπόν, δὲν μένει ἔξω ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ κανένα γεγονὸς καὶ δεδομένου ὅτι σᾶς ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ τὸν φυσικόν σας πατέρα, καὶ μάλιστα σᾶς ἀγαπᾷ τόσον, **392** ὥστε καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σας νὰ ἔχῃ ἀριθμήσει, εἶναι φυσικὸν ὅτι δὲν πρέπει νὰ σᾶς κατέχῃ ὁ φόβος. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔλεγε, ὄχι διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀριθμεῖ τὰς τρίχας, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ τελείως τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ τὴν μεγάλην πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτούς.

Ἐάν, λοιπόν, γνωρίζῃ καλὰ ὅλα τὰ συμβαίνοντα καὶ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ σᾶς σώζῃ καὶ θέλῃ νὰ σᾶς σώζῃ, ὅσα καὶ ἂν πάθετε, νὰ μὴ νομίσετε ὅτι τὰ παθαίνετε ἀπὸ ἐγκατάλειψιν ἰδικήν του. Διότι δὲν θέλει νὰ

14. Τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀντὶ τοῦ «δὲν θὰ πέσῃ εἰς παγίδα» ἔχει «δὲν θὰ πέσῃ εἰς τὴν γῆν». Φαίνεται ὅτι ὁ Χρυσόστομος εἶχε ὑπ' ὄψιν του διάφορον γραφὴν μὴ ἀφισταμένην ὅμως κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς παραδεδομένης ἀφοῦ καὶ δι' αὐτῆς τονίζεται ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

15. Ματθ. 10, 29 - 30.

σᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινά, ἀλλὰ νὰ σᾶς πείσῃ νὰ τὰ περιφρονῆτε, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ περιφρόνησις εἶναι κατὰ κύριον λόγον ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δεινά.

«Νὰ μὴ φοβηθῆτε, λοιπόν. Διαφέρετε σεῖς καὶ εἶσθε ἀνώτεροι ἀπὸ πολλὰ σπουργίτια».[16] Βλέπεις ὅτι συνεκράτησε πλέον τὸν φόβον αὐτῶν; Διότι ἐγνώριζε τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προσέθεσε, «νὰ μὴ φοβηθῆτε, λοιπόν, αὐτούς». **B** Πραγματικά, ἐὰν ἐξουσιάσουν εἰς κάτι, αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ κατώτερον στοιχεῖον, ἐννοῶ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὅταν δὲν τὸ φονεύσουν αὐτοί, θὰ χαθῇ ὁπωσδήποτε ἀφοῦ θὰ τὸ παρασύρῃ ἡ φυσικὴ φθορά. Κατὰ συνέπειαν, οὔτε τὸ σῶμά σας δὲν ἐξουσιάζουν οἱ διῶκται σας, ἀλλὰ τὸ ἔχουν σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν. Ἐάν, λοιπόν, φοβῆσαι αὐτό, πρέπει πολὺ περισσότερον νὰ νοιώθῃς φόβον διὰ τὸ ἀνώτερον στοιχεῖόν σου καὶ νὰ αἰσθάνεσαι δέος δι' ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ρίψῃ εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα.

Καὶ δὲν λέγει καθαρὰ τώρα ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ ἠμπορεῖ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ ρίψῃ εἰς τὴν κόλασιν. Τὸ ἐδήλωσεν, ὅμως, μὲ ὅσα εἶπεν παραπάνω καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ κριτής.

C Τώρα, ὅμως, συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Δηλαδή, ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ρίψῃ εἰς τὴν κόλασιν τὴν ψυχήν, δηλαδή, νὰ τὴν τιμωρήσῃ, δὲν τὸν φοβούμεθα, ἐνῷ ἐκείνους ποὺ φονεύουν τὸ σῶμα τοὺς τρέμομεν. Μολονότι, βέβαια, ἐκεῖνος μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴν τιμωρεῖ καὶ τὸ σῶμα, ἐνῷ ἐκεῖνοι ὄχι μόνον τὴν ψυχήν, ἀλλ' οὔτε τὸ σῶμα δὲν ἠμποροῦν νὰ τιμωρήσουν. Καὶ ἂν πολλὰς φορὰς τὸ τιμωρήσουν, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ καθιστοῦν περισσότερον ἔνδοξον.

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον παρουσιάζει εὐκόλους τοὺς ἀγῶνας; Διότι, πραγματικά, ὁ θάνατος ἐφόβιζεν ὑπερβολικὰ τὴν ψυχήν των, ἐπειδὴ ἦτο ἀκόμη πηγὴ δέους, δεδομένου ὅτι δὲν ἦτο εὔκολος ἡ ἀντιμετώπισίς του, οὔτε εἶχαν ἀπολαύσει τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκεῖνοι ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸν καταφρονήσουν.

D Ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν ποὺ κατετάρασσαν τὴν ψυχήν των, τοὺς ἐνθαρρύνει καὶ πάλιν μὲ τὰ ἀκόλουθα, ἐκβάλλων τὸν

16. Ματθ. 10, 31.

φόβον διὰ τοῦ φόβου, καὶ ὄχι μόνον μὲ τὸν φόβον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα διὰ μεγάλα ἔπαθλα. Καὶ τοὺς ἀπειλεῖ μὲ μεγάλην ἐξουσίαν, προτρέπων αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως εἰς τὸ νὰ κηρύττουν μὲ θάρρος τὴν ἀλήθειαν καὶ καταλήγει μὲ τὰ ἀκόλουθα· «Καθένας ποὺ θὰ μὲ ὁμολογήσῃ ὡς Σωτῆρα καὶ Θεόν του ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ὡς πιστὸν ἀκόλουθόν μου ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου, ποὺ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἐκεῖνον δέ, ποὺ θὰ μὲ ἀρνηθῇ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου, ποὺ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς».[17] **E** Δὲν προτρέπει, λοιπόν, μόνον μὲ τὰ ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα καὶ καταλήγει εἰς τὰ λυπηρά. Καὶ πρόσεξε τὴν ἀκρίβειαν τῶν λόγων του. Δὲν εἶπεν, ἐμέ, ἀλλ' «ἐν ἐμοί», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ὁμολογῶν δὲν ὁμολογεῖ μὲ τὴν ἰδικήν του δύναμιν, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ χάριτος. Διὰ τὸν ἀρνούμενον δὲν εἶπεν, ἐν ἐμοί, ἀλλ' «ἐμέ», διότι αὐτὸς ἀρνεῖται, ἀφοῦ ἐστερήθη τὴν δωρεάν.

393 Ναί, ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖται, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐὰν ἀρνῆται, ἀφοῦ προηγουμένως τὸν ἐγκατέλειψεν ἡ θεία χάρις; Διότι ἡ ἐγκατάλειψις αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὸν ἐγκαταλειπόμενον.

Διατί, ὅμως, ὁ Κύριος δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν νοερὰν πίστιν, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τὴν διὰ τοῦ στόματος ὁμολογίαν; Ἐπειδὴ θέλει νὰ μᾶς ἐξασκήσῃ εἰς τὴν παρρησίαν καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ ὑψηλότερα. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς μαθητάς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν τοὺς καθιστᾷ γενναίους. Πραγματικά, ἐκεῖνος ποὺ θὰ μάθῃ αὐτὸ δὲν θὰ διδάξῃ μόνον μὲ παρρησίαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ὑποφέρῃ τὰ πάντα εὔκολα καὶ μὲ μεγάλην προθυμίαν. **B** Ἡ πίστις, λοιπόν, εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν ὡδήγησε πολλοὺς κοντὰ εἰς τοὺς ἀποστόλους. Διότι καὶ εἰς τὴν κόλασιν ἡ τιμωρία εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ εἶναι μεγαλυτέρα ἡ ἀνταμοιβή. Ἐπειδή, δηλαδή, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εὑρίσκεται εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν ὁ ἐνάρετος καί, παράλληλα, ὁ ἁμαρτωλὸς νομίζει ὅτι μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς τιμωρίας κερδίζει, δι' αὐτὸ εἰσήγαγεν ὡς ἀντίρροπον

17. Ματθ. 10, 32 - 33.

πλεονέκτημα, ἢ μᾶλλον πολὺ μεγαλύτερον πλεονέκτημα, τὴν προσθήκην τῶν ἀμοιβῶν. Ἔχεις τὸ πλεονέκτημα, λέγει, ἐπειδὴ πρῶτος ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μὲ ὡμολόγησες ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρά σου; Θὰ ὑπερθεματίσω καὶ ἐγώ, λέγει, καὶ θὰ σοῦ δώσω περισσότερα, καὶ μάλιστα κατὰ πολὺ περισσότερα, διότι θὰ σὲ ὁμολογήσω ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Βλέπεις ὅτι ἐκεῖ φυλάσσονται καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά; Διατί, λοιπόν, βιάζεσαι καὶ τρέχεις; Διατί ζητεῖς ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὰς ἀμοιβάς, ἀφοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα ἔχεις σωθῆ;[18] **C** Δι' αὐτό, λοιπόν, ἐὰν κάνῃς ἕνα καλὸν καὶ δὲν λάβῃς ἐδῶ τὴν ἀμοιβήν, νὰ μὴ ταράττεσαι, διότι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν σὲ περιμένει ἡ ἀμοιβὴ δι' αὐτὰ ἐπηυξημένη. Καὶ ἂν κάνῃς κάτι πονηρὸν καὶ δὲν τιμωρηθῇς, νὰ μὴ ἀδιαφορῇς, διότι ἐκεῖ σὲ περιμένει ἡ τιμωρία, ἐὰν δὲν μετανοήσῃς καὶ δὲν γίνῃς καλλίτερος. Ἐάν, πάλιν, δὲν πιστεύῃς, σκέψου τὰ μέλλοντα μὲ βάσιν τὰ συμβαίνοντα ἐδῶ. Πραγματικά, ἐὰν κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἀγώνων εἶναι τόσον ἔνδοξοι ὅσοι ὁμολογοῦν τὴν πίστιν των, συλλογίσου ποίαν δόξαν θὰ ἔχουν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀπονομῆς τῶν στεφάνων; Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ ἐδῶ σὲ χειροκροτήσουν, **D** πῶς δὲν θὰ σὲ θαυμάσῃ καὶ δὲν θὰ σὲ ἐπαινέσῃ ὁ Κύριος ποὺ εἶναι πιὸ φιλόστοργος ἀπὸ κάθε πατέρα; Διότι τότε θὰ δοθοῦν καὶ αἱ ἀμοιβαὶ διὰ τὰς καλὰς πράξεις καὶ αἱ τιμωρίαι διὰ τὰς κακάς.

Ὥστε, ὅσοι ἀρνοῦνται τὸν Κύριον καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν βλάπτονται καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπίσης. Ἐδῶ μέν, διότι ζοῦν μὲ πονηρὰν συνείδησιν καί, ἐὰν δὲν ἀποθνήσκουν ἀκόμη, πάντως θὰ ἀποθάνουν, ἐκεῖ δὲ διότι θὰ ὑπομένουν τὴν χειροτέραν τιμωρίαν. Οἱ ἄλλοι, ὅμως, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κερδίζουν, διότι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ θάνατος τοὺς παρέχει ὠφέλειαν καὶ ἀναδεικνύονται πιὸ ἔνδοξοι ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπολαμβάνουν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθά. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι πρόθυμος μόνον νὰ τιμωρῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐεργετῇ, **E** καὶ μάλιστα περισσότερον δι' αὐτό, παρὰ διὰ τὴν τιμωρίαν. Ἀλλὰ διατὶ τὴν μὲν ἀμοιβὴν μίαν φορὰν ἀναφέρει, τὴν δὲ ποινὴν δύο; Διότι ἐγνώριζεν ὅτι αὐτὸ τοὺς ἔκανε περισσότερον σώφρονας. Δι' αὐτό, ἀφοῦ εἶπεν, «νὰ φοβηθῆτε ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ρίψῃ εἰς

18. Πρβλ. Ρωμ. 8, 24.

τὴν κόλασιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα», λέγει πάλιν, «θὰ τὸν ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ αὐτόν». Τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ Παῦλος ἀναφέρων συνεχῶς τὴν κόλασιν.

394 Ἀφοῦ, λοιπόν, προετοίμασε τὸν ἀκροατὴν ἀπὸ κάθε ἄποψιν, (διότι καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἤνοιξεν εἰς αὐτόν, καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο δικαστήριον ἔστησεν, καὶ τὸν ὅμιλον τῶν ἀγγέλων ἔδειξεν καὶ τὴν ἐνώπιον αὐτῶν ἀπονομὴν τῶν στεφάνων καθώρισε καὶ ἔτσι πολὺ διηυκόλυνε τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας), τώρα πλέον, διὰ νὰ μὴ ἐμποδισθῇ ἡ διδασκαλία ἀπὸ δειλίαν ἰδικήν των, τοὺς προτρέπει νὰ προετοιμάζωνται καὶ διὰ σφαγὴν ἀκόμη, ὥστε νὰ μάθουν ὅτι ὅσοι ἐπιμένουν εἰς τὴν πλάνην, θὰ τιμωρηθοῦν καὶ διὰ τὰς ἐναντίον των ἐπιθέσεις.

B Κατὰ συνέπειαν, ἂς περιφρονήσωμεν τὸν θάνατον, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ἐποχή μας δὲν τὸ ἀπαιτῇ αὐτό, διότι θὰ μεταβῶμεν εἰς πολὺ ἀνωτέραν ζωήν. Ἀλλὰ φθείρεται τὸ σῶμα; Μά, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ χαιρώμεθα περισσότερον, διότι φθείρεται ὁ θάνατος καὶ ἀφανίζεται ἡ θνητότης καὶ ὄχι ἡ οὐσία τοῦ σώματος. Διότι, ὅταν θὰ ἴδῃς ἀνδριάντα νὰ λειώνῃ εἰς τὴν φωτιάν, δὲν θὰ ὀνομάσῃς καταστροφὴν τὸ γεγονός, ἀλλὰ καλλιτέραν κατασκευήν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸ σῶμα καὶ νὰ μὴ θρηνῇς. Διότι τότε ἔπρεπε νὰ θρηνῶμεν, ἐὰν ἔμενεν εἰς τὴν κόλασιν. Ἀλλ' ἔπρεπεν, λέγει κάποιος, νὰ συμβαίνῃ αὐτὸ χωρὶς νὰ φθείρωνται τὰ σώματα, ἀλλὰ νὰ παραμένουν ἀνέπαφα. Καὶ ποίαν ὠφέλειαν θὰ εἶχαν ἀπ' αὐτὸ οἱ ζῶντες ἢ οἱ ἀποθανόντες; **C** Μέχρι πότε θὰ ἀγαπᾶτε τὰ σώματα; Μέχρι πότε θὰ μένετε προσκολλημένοι εἰς τὴν γῆν καὶ θὰ στρέφετε τὴν προσοχήν σας πρὸς τὰς σκιάς;

Διότι ποία ὠφέλεια θὰ ἠμποροῦσε νὰ προκύψῃ ἀπὸ αὐτό; Ἢ μᾶλλον ποίαν βλάβην δὲν θὰ ἔκανεν; Πραγματικά, ἐὰν δὲν ἐφθείροντο τὰ σώματα, κατὰ πρῶτον θὰ ἔμενεν εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ κακά, ἡ ὑπερηφάνεια, δηλαδή. Διότι ἐνῷ, ἂν καὶ τὰ σώματα διαλύωνται καὶ γεμίζουν σκουλήκια, πολλοὶ ἐν τούτοις ἠθέλησαν νὰ ἀνακηρυχθοῦν θεοί, σκεφθῆτε τί δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ὑφίστατο φθοράν; Δεύτερον, δὲν θὰ ἐγίνετο πιστευτὸν ὅτι ἔχει φτειαχθῆ ἀπὸ χῶμα. Διότι, ἀφοῦ, τώρα, ἂν καὶ τὸ ἀποδεικνύῃ ἡ κατάληξίς του, πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν

ἀμφιβολίας ἀκόμη, τί δὲν θὰ ἐφαντάζοντο, ἐὰν δὲν τὸ ἔβλεπαν νὰ γίνεται χῶμα; Τρίτον, θὰ ἠγαπῶντο ὑπερβολικὰ τὰ σώματα καὶ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι θὰ ἐγίνοντο πιὸ φιλάρεσκοι καὶ πιὸ ἀναίσθητοι εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα. **D** Διότι, ἀφοῦ καὶ τώρα ποὺ τὰ σώματα ἀφανίζονται, μερικοὶ ἐναγκαλίζονται τοὺς τάφους καὶ τὰ φέρετρα, τί δὲν θὰ ἔκαναν ἐὰν εἶχαν διαρκῶς καὶ τὸ ἴδιον τὸ σῶμα ἀνέπαφον; Τέταρτον, δὲν θὰ εἶχαν μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὰ μέλλοντα. Πέμπτον, ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἀθάνατος, θὰ εἶχαν ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα καὶ δὲν θὰ παρεδέχοντο ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργός του. Ἕκτον, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ γνωρίσουν τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς καὶ τί σημαίνει νὰ εὑρίσκεται ἡ ψυχὴ μέσα εἰς τὸ σῶμα. Ἕβδομον, πολλοί, ποὺ τοὺς ἔχουν ἀποθάνει ἰδικά των πρόσωπα, θὰ ἐγκατέλειπαν τὰς πόλεις καὶ θὰ ἐγκαθίσταντο εἰς τὰ μνήματα καὶ θὰ ἐγίνοντο σὰν τοὺς παράφρονας, συζητοῦντες διαρκῶς μὲ τοὺς νεκρούς των. **E** Πραγματικά, ἀφοῦ τώρα κατασκευάζουν εἰκόνα, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦν νὰ κρατοῦν τὸ σῶμα, (διότι αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν των φεύγει καὶ διαλύεται), καὶ παραμένουν προσκολλημένοι εἰς τὰς σανίδας, ποῖον ἄτοπον δὲν θὰ εἶχαν ἐπινοήσει; **395** Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι καὶ ναοὺς θὰ κατεσκεύαζαν οἱ περισσότεροι διὰ τὰ σώματα αὐτὰ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκμεταλλεύωνται αὐτὰ καὶ νὰ προβαίνουν εἰς μαγικὰς ἐνεργείας θὰ ἔπειθαν τοὺς ἀνθρώπους ὅτι οἱ δαίμονες ὁμιλοῦν διὰ μέσου τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀφοῦ τώρα, βέβαια, οἱ ἀποτολμῶντες νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς νεκρομαντείας ἐπιχειροῦν πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτά. Πόσαι εἰδωλολατρεῖαι δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτό· ὅταν, βέβαια, ὕστερα ἀπὸ τὴν σκόνην καὶ τὴν στάκτην προσπαθοῦν νὰ κάνουν τὰ ἴδια.

Διὰ νὰ ἀφανίσῃ ὁ Θεὸς ὅλα τὰ παραπάνω ἄτοπα καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐγκαταλείπωμεν ὅλα τὰ γήϊνα, ἀφανίζει τὰ σώματα ἀπὸ τὰ μάτια μας. Πραγματικά, ὁ φιλόσαρκος καὶ προσελκυόμενος ἀπὸ ὄμορφον κόρην, **B** ἂν δὲν θέλῃ νὰ διδαχθῇ μὲ τὸν λόγον τὴν ἀηδίαν τῆς σωματικῆς οὐσίας, θὰ τὴν γνωρίσῃ ἀπὸ τὴν αὐτοψίαν. Διότι πολλαὶ συνομήλικες τῆς ἐρωμένης, πολλὰς φορὰς δὲ καὶ νεώτεραι, ἀποθνήσκουν καὶ ὕστερα ἀπὸ μίαν ἢ δύο ἡμέρας ἀποπνέουν δυσωδίαν καὶ αἷμα σάπιον καὶ

χυμοὺς πυώδεις διὰ τὰ σκουλήκια καταλλήλους. Συλλογίσου, λοιπόν, τί εἴδους κάλλος ἀγαπᾶς καὶ ἀπὸ ποίαν ὀμορφιὰν εἶσαι μαγεμένος. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἐφθείροντο τὰ σώματα, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καλὰ αὐτό. Ἀλλ' ὅπως οἱ δαιμονισμένοι τρέχουν εἰς τοὺς τάφους, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐρωτευμένους θὰ ἐσύχναζαν εἰς τὰ μνήματα καὶ θὰ ἐδέχοντο τοὺς δαίμονας εἰς τὴν ψυχήν των καὶ γρήγορα θὰ κατελαμβάνοντο ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτὴν μανίαν. C Τώρα, ὅμως, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸ παρηγορεῖ τὴν ψυχήν, τὸ ὅτι, δηλαδή, δὲν βλέπουν τὸ σῶμα καὶ ἔτσι λησμονοῦν τὸ πάθος. Ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτό, δὲν θὰ ὑπῆρχαν μνήματα, ἀλλὰ θὰ ἠμποροῦσες νὰ ἴδῃς τὰς πόλεις νὰ ἔχουν νεκρὰ σώματα ἀντὶ ἀνδριάντων, ἐπειδὴ ὁ καθένας θὰ ἤθελε νὰ βλέπῃ τὸν ἰδικόν του. Καί, ἀσφαλῶς, μεγάλη σύγχυσις θὰ ἐδημιουργεῖτο ἀπὸ αὐτὰ καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ ἐφρόντιζε διὰ τὴν ψυχήν του καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ ἐπικρατήσῃ διὰ τοῦ κηρύγματος ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ συνέβαιναν, ποὺ δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἀναφέρω. Δι' αὐτὸ σήπτεται ἀμέσως τὸ σῶμα, διὰ νὰ ἴδῃς γυμνὸν τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. D Διότι ἐὰν ἡ ψυχὴ εἶναι πρόξενος τόσον μεγάλου κάλλους καὶ τόσης ζωῆς, θὰ εἶναι ἡ ἰδία κατὰ πολὺ ἀνωτέρα. Ἐὰν τὸ τόσον δύσοσμον καὶ ἄσχημον σῶμα τὸ συντηρῇ, πολὺ περισσότερον θὰ συντηρῇ τὸν ἑαυτόν της. Διότι τὸ καλὸν δὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ διάπλασις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνθηρότης ποὺ ἀπὸ τὴν ψυχὴν διοχετεύεται εἰς αὐτό. Νὰ ἀγαπᾷς, λοιπόν, τὴν ψυχὴν ποὺ κάνει τὸ σῶμα νὰ φαίνεται ὄμορφον.

Ἀλλὰ διατί ὁμιλῶ διὰ τὸν θάνατον; Ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἰδίαν θὰ σοῦ δείξω ὅτι ὅλα τὰ καλὰ εἶναι ἰδικά της. Πραγματικά, ὅταν ἡ ψυχὴ εὐχαριστηθῇ, τότε ρόδα ἁπλώνει εἰς τὸ πρόσωπον, ἐνῷ ὅταν λυπηθῇ, ἀφοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ κάλλος ἐκεῖνο, περιβάλλει τὰ πάντα μὲ μαύρην στολήν. E Ὅταν εὐφραίνεται συνεχῶς ἡ ψυχή, τὸ σῶμα γίνεται ἀνθεκτικόν,[19] ἐνῷ ὅταν ὑποστῇ πόνους

19. Ἀντὶ τοῦ «εὐπαθὲς» τοῦ κειμένου πρέπει νὰ γραφῇ «ἀπαθές», τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα καὶ καλλίτερα ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων.

τὸ κάνει περισσότερον ἀδύνατον καὶ πιὸ ἀσθενικὸν ἀπὸ τὸν ἱστὸν τῆς ἀράχνης. Ἄν, πάλιν, θυμώσῃ ἡ ψυχή, τὸ καθιστᾷ ἀποκρουστικὸν καὶ αἰσχρόν. Ἂν δείξῃ ἥρεμον μάτι, μεγάλο κάλλος τοῦ χαρίζει. **396** Ἂν φθονῇ, τοῦ δίδει μεγάλην ὠχρότητα καὶ ἀδυναμίαν. Ἂν ἀγαπᾷ, τοῦ δωρίζει μεγάλην ὀμορφιάν. Ἔτσι, λοιπόν, πολλαὶ γυναῖκες, ποὺ δὲν ἔχουν ὡραίαν μορφήν, ἔχουν λάβει μεγάλην χάριν ἀπὸ τὴν ψυχήν των. Ἀντίθετα, ἄλλαι ποὺ ἀκτινοβολοῦν μὲ τὴν ὀμορφιάν των, ἐπειδὴ ἔχουν ἄσχημον ψυχήν, καταστρέφουν τὸ κάλλος. Πραγματικά, σκέψου πῶς κοκκινίζει ἕνα λευκὸν πρόσωπον καὶ μὲ τὴν ποικιλίαν τοῦ χρώματος πόσην εὐχαρίστησιν παρέχει, κάθε φορὰ ποὺ πρέπει νὰ νοιώθῃ ἐντροπὴν καὶ νὰ κοκκινίζῃ. Ἐνῷ ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀναίσχυντος, καθιστᾷ τὴν μορφὴν περισσότερον ἀγρίαν ἀπὸ κάθε ἄλλο θηρίον.

B Χωρὶς ἀμφιβολίαν, τίποτε δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον καὶ γλυκύτερον ἀπὸ τὴν καλὴν ψυχήν. Διότι ὁ πόθος ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὰ σώματα συνοδεύεται ἀπὸ λύπας, ἐνῷ ἡ ἀγάπη διὰ τὴν ψυχὴν παρέχει καθαρὰν καὶ ἀκύμαντον ἡδονήν. Διατί, λοιπόν, ἀφήνεις τὸν βασιλέα καὶ προσκολλᾶσαι εἰς τὸν κήρυκα αὐτοῦ; Διατί ἐγκαταλείπεις τὸν φιλόσοφον καὶ μαγεύεσαι ἀπὸ τὸν διερμηνέα αὐτοῦ; Εἶδες ὡραῖα μάτια; Ζήτησε νὰ μάθῃς καὶ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον καὶ ἂν δὲν εἶναι καλὸς ἐκεῖνος, τότε νὰ περιφρονήσῃς καὶ τὰ μάτια. Διότι, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἐνοιωθες καμμίαν συμπάθειαν, ὅταν ἔβλεπες μίαν γυναῖκα ἄσχημον ποὺ θὰ ἐφόρει προσωπεῖον ὡραῖον, C ὅπως, πάλιν, δὲν θὰ ἠμποροῦσες νὰ ἀνεχθῇς μίαν γυναῖκα καλὴν καὶ ὡραίαν νὰ κρύπτεται κάτω ἀπὸ τὸ προσωπεῖον, ἀλλὰ θὰ ἤθελες νὰ τὸ ἀφαιρέσῃς, διὰ νὰ τὴν ἴδῃς ἀκάλυπτον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὀμορφιᾶς της. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, νὰ κάνῃς καὶ διὰ τὴν ψυχὴν καὶ αὐτὴν νὰ ἐξετάζῃς κατὰ πρῶτον. Διότι ἡ ψυχὴ περιβάλλεται τὸ σῶμα σὰν προσωπεῖον. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ σῶμα παραμένει ὡς ἔχει, ἐνῷ ἡ ψυχή, καὶ ὅταν εἶναι ἄμορφος, ἔχει τὴν δυνατότητα γρήγορα νὰ γίνῃ ὡραία. Καὶ ἂν ἔχῃ μάτι ἄσχημον, τραχὺ καὶ σκληρόν, ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάνῃ καλόν, ἥμερον, γαλήνιον, γλυκὺ καὶ καταδεκτικόν.

Αὐτήν, λοιπόν, τὴν ὀμορφιὰν ἂς ζητοῦμεν, αὐτὴν τὴν ὡραίαν ὄψιν ἂς ἐπιδιώκωμεν, D ὥστε καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἐπιθυμήσῃ τὸ ψυχικόν μας κάλλος καὶ νὰ μᾶς προσφέ-

ρη τὰ οὐράνια ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ΄ (35)

(Ματθ. ι΄, 34 - 42)

397 «Μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ φέρω εἰρήνην εἰς τὴν γῆν. Ὄχι. Δὲν ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν».[1]

B Πάλιν τὰ περισσότερον δύσκολα ἀναφέρει ὁ Κύριος καὶ μάλιστα μὲ μεγάλην ἔμφασιν τὰ παρουσιάζει. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ προβάλλουν ὡς ἀντίρρησιν εἰς τοὺς λόγους του, αὐτὸ προλέγει. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ λέγουν, ὅταν θὰ ἤκουαν αὐτά· Δι' αὐτό, λοιπόν, ἦλθες εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ φονεύσῃς καὶ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους καὶ ὅσους θὰ μᾶς πιστεύσουν καὶ νὰ γεμίσῃς τὴν γῆν πολέμους; Τὸ λέγει ὁ ἴδιος προηγουμένως. «Δὲν ἦλθα νὰ φέρω εἰρήνην εἰς τὴν γῆν».

Τότε, διατί τοὺς ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ ἀποδίδουν χαιρετισμὸν εἰρήνης εἰς κάθε σπίτι ποὺ θὰ πήγαιναν;[2] Διατί καὶ οἱ ἄγγελοι ἔψαλλαν· «Δόξα ἂς εἶναι εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν ὁλόκληρον ἂς βασιλεύσῃ ἡ εἰρήνη»;[3] Διατί δὲ καὶ οἱ προφῆται συνεχῶς τὴν εἰρήνην εὐηγγελίζοντο; Διότι τότε πρὸ παντὸς ὑπάρχει πραγματικὴ εἰρήνη, ὅταν τὸ ἀσθενὲς μέρος ἀποκόπτεται, ὅταν ἀποχωρίζεται ἐκεῖνος ποὺ στασιάζει. Ἐπειδὴ μόνον ἔτσι εἶναι δυνατὸν νὰ ἑνωθῇ ὁ οὐρανὸς μὲ τὴν γῆν.
C Διότι καὶ ὁ ἰατρὸς ἔτσι διασώζει τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, ὅταν, δηλαδή, ἀποκόψῃ τὸ μέλος ποὺ νοσεῖ ἀθεράπευτα. Ἐπίσης, καὶ ὁ στρατηγὸς διασώζει τὸ στράτευμά του, ὅταν ἀπομακρύνῃ τοὺς διαφωνοῦντας. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον ἐκεῖνον πύργον, διότι τὴν κακὴν

---

1. Ματθ. 10, 34.— Τὸ χωρίον εἰς ἐλευθέραν ἑρμηνευτικὴν ἀπόδοσιν ἔχει ὡς ἑξῆς· «Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ φέρω εἰς τὴν γῆν μίαν τέτοιαν εἰρήνην ὅπως τὴν φαντάζονται αὐτοὶ ποὺ περιμένουν τὸν Μεσσίαν ὡς ἐπίγειον βασιλέα καὶ κατακτητήν. Ὄχι. Δὲν ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν καὶ διαίρεσιν καὶ διχασμόν, διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως, ὑπεύθυνος εἶναι ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι τὸ εὐαγγέλιον».
2. Πρβλ. Ματθ. 10, 12.
3. Λουκ. 2, 14.

εἰρήνην τὴν διέλυσεν ἡ καλὴ διαφωνία καὶ ἔφερε τὴν εἰρήνην.[4] Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος ἐδίχασεν ἐκείνους ποὺ εἶχαν συμμαχήσει ἐναντίον του.[5] Καὶ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Ναβουθὲ ἡ συμφωνία ἐκείνη ἦτο χειροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλο.[6] Πραγματικά, δὲν εἶναι καλὴ εἰς κάθε περίπτωσιν ἡ ὁμόνοια, διότι καὶ οἱ λησταὶ συμφωνοῦν μεταξύ των.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ πόλεμος δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν πρόθεσιν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων. Διότι ὁ Κύριος ἤθελεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν πίστιν. Ἐπειδή, ὅμως, ἐκεῖνοι στασιάζουν, γίνεται πόλεμος.

Δὲν ὡμίλησεν, ὅμως, ἔτσι. **D** Ἀλλὰ τί λέγει; «Δὲν ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην», καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν παρηγορεῖ τοὺς μαθητάς. Νὰ μὴ νομίσετε, τοὺς λέγει, δηλαδή, ὅτι σεῖς εἶσθε οἱ αἴτιοι αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ὄχι. Ἐγὼ εἶμαι ποὺ προξενῶ αὐτά, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν αὐτὴν τὴν διάθεσιν. Μὴ φοβεῖσθε, λοιπόν, νομίζοντες ὅτι τὰ γεγονότα αὐτὰ γίνονται χωρὶς νὰ τὰ περιμένω. Δι' αὐτὸ ἦλθα, διὰ νὰ φέρω πόλεμον, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά μου. Μὴ σᾶς κυριεύῃ, λοιπόν, πανικὸς ὅτι τάχα ἔχει κηρυχθῆ πόλεμος καὶ σχεδιάζεται ἡ καταστροφὴ τῆς γῆς. Διότι, ὅταν ἀποκοπῇ τὸ κακὸν μέρος, τότε πλέον ἑνώνεται μὲ τὸ ἀνώτερον ὁ οὐρανός. **E** Αὐτὰ τὰ λέγει διὰ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πονηρὰν ὑποψίαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲν εἶπεν πόλεμον, ἀλλὰ μάχαιραν, ποὺ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ αὐτόν.

Ἐάν, ὅμως, ὡμίλησε σκληρὰ καὶ μὲ τρόπον τραγικόν, νὰ μὴ παραξενεύεσαι. Διότι, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἀκοήν των μὲ τὴν σκληρότητα τῶν λόγων, **398** διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψουν τὴν προσπάθειαν, ὅταν θὰ ἀντιμετώπιζαν τὴν σκληρὰν πραγματικότητα, δι' αὐτὸ καὶ ἐχρησιμοποίησε αὐτὴν τὴν γλῶσσαν. Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίζῃ κανεὶς ὅτι τοὺς ἐκολάκευσε καὶ τοὺς ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος του, ἀφοῦ τοὺς ἀπέκρυψε τὰς δυσκολίας, δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἐκεῖνα, ποὺ ἔπρεπε νὰ λεχθοῦν κατὰ τρόπον διαφορετικόν, τὰ παρουσίασε βαρύ-

4. Πρβλ. Γεν. 18, 1, ἑξ.
5. Πρβλ. Πράξ. 28, 6 - 7.
6. Πρβλ. Γ' Βασιλ. 20, 1 ἑξ.

τερα καὶ δυσκολώτερα. Διότι εἶναι καλλίτερα νὰ ἴδῃς τὴν εἰρήνην εἰς τὰ πράγματα, παρὰ εἰς τοὺς λόγους.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς αὐτὰ ὁ Κύριος, ἀλλ' ἀφοῦ ἥπλωσεν ἔμπροσθέν των τὸ εἶδος τοῦ πολέμου του, δεικνύει ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι πολὺ χειρότερος ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον καὶ λέγει· «Ἦλθα νὰ χωρίσω τὸν πιστὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἄπιστον πατέρα του, τὴν κόρην ἀπὸ τὴν μητέρα της καὶ τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πενθεράν της».[7] Ὄχι μόνον οἱ φίλοι, λέγει, οὔτε οἱ πολῖται, **B** ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς θὰ σταθοῦν ἀντιμέτωποι ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ ἡ φύσις θὰ στραφῇ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της. «Ἦλθα», λέγει, «νὰ χωρίσω τὸν πιστὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἄπιστον πατέρα του, τὴν κόρην ἀπὸ τὴν μητέρα της καὶ τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πενθεράν της». Ὁ πόλεμος, δηλαδή, δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς τοὺς οἰκείους μόνον, ἀλλὰ θὰ ἐπεκταθῇ καὶ μεταξὺ τῶν πλέον ἀγαπητῶν προσώπων καὶ τῶν πλέον συγγενικῶν. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀποδεικνύει τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, διότι, ἐνῷ οἱ μαθηταὶ ἤκουαν τοὺς λόγους αὐτούς, τοὺς ἐδέχοντο καὶ οἱ ἴδιοι, καὶ ἔπειθαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Βέβαια, ἂν καὶ αὐτὰ δὲν τὰ πράττῃ ὁ Κύριος, ἀλλ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων, ἐν τούτοις λέγει ὅτι ὁ ἴδιος τὰ κάνει. Πραγματικά, τὸ συνηθίζει ἡ Γραφὴ νὰ ἐκφράζεται ἔτσι. Διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει: «Ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς μάτια ποὺ δὲν βλέπουν».[8] Καὶ ἐδῶ λέγει τὸ ἴδιον, **C** ὥστε, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ τοὺς κυριεύῃ ὁ φόβος, ὅταν θὰ περιπαίζωνται καὶ θὰ ὑβρίζωνται. Ἐὰν μερικοὶ θεωροῦν φορτικὰ τὰ λόγια αὐτά, ἂς ἐνθυμηθοῦν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Διότι καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους συνέβη τὸ ἴδιον, πρᾶγμα ποὺ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀποδεικνύει τὴν συγγένειαν τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ λέγει αὐτὰ εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἔδωσεν ἐκείνας τὰς ἐντολάς. Πραγματικά, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τότε ἔπαυσε τὴν ὀργήν του ἐναντίον των, ὅταν ὁ καθένας ἐφόνευσε τὸν πλησίον του. Καὶ αὐτὸ συνέ-

7. Ματθ. 10, 35.
8. Ρωμ. 11, 8.

θη καὶ ὅταν ἔφτειαξαν τὸν μόσχον[9] καὶ ὅταν ἐθυσίασαν εἰς τὸν Βεελφεγώρ.[10]

Ποῦ εἶναι, λοιπόν, ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι κακός, ἐνῷ τῆς Καινῆς εἶναι καλός; **D** Νά, τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον ἐγέμισεν ἀπὸ συγγενικὰ αἵματα. Καὶ ὅμως, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον ὑποστηρίζομεν ὅτι προέρχεται ἀπὸ μεγάλην φιλανθρωπίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἐδέχθη ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὴν προφητείαν, πού, ἂν καὶ δὲν ἐλέχθη δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, ἐν τούτοις φανερώνει τὸ ἴδιον. Ποία εἶναι αὐτή; «Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πιστοῦ θὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του».[11] Πραγματικά, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους συνέβη κάτι παρόμοιον. Διότι ὑπῆρχαν προφῆται ἀληθινοὶ καὶ ψευδοπροφῆται καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐδιχάζοντο καὶ αἱ οἰκογένειαι διῃροῦντο. Ἄλλοι μὲν ἐπίστευαν εἰς τοὺς ψευδοπροφήτας, ἄλλοι δὲ εἰς τοὺς πραγματικοὺς προφήτας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης δίδει συμβουλὰς καὶ λέγει· «Νὰ μὴ ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς φίλους σας, οὔτε νὰ στηρίζετε τὰς ἐλπίδας σας εἰς τοὺς ἡγέτας σας. **E** Ἀλλὰ νὰ εἶσαι ἐπιφυλακτικὸς καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν σου, προκειμένου νὰ τῆς ἐμπιστευθῇς κάτι».[12] Καὶ· «Ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του».[13]

Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἔλεγεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἐδέχετο τὴν πίστιν εἰς αὐτόν. Διότι δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ ἀποθάνῃ κανείς, ἀλλὰ κακὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὅπως πρέπει. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Ἦλθα νὰ βάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν».[14] Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ δείξῃ **390** τὸ μέγεθος καὶ τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης ποὺ ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐπειδή, δηλαδή, ὁ ἴδιος μᾶς ἠγάπησε πολύ, θέλει καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀγαπῶμεν ἀνάλογα. Αὐτοὶ οἱ λόγοι, λοιπόν, προητοίμαζαν τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς ἀνέβαζαν ὑψηλά. Ἐάν, ὅμως, ἐκεῖνοι πρόκειται, λέγει, νὰ καταφρονήσουν τοὺς συγγενεῖς, τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γονεῖς των, σκέψου πῶς πρέπει νὰ εἶσθε σεῖς οἱ διδάσκαλοι τῆς

9. Πρβλ. Ἐξόδ. 32, 27 ἑξ.
10. Πρβλ. Ἀριθ. 25, 1 ἑξ.
11. Ματθ. 10, 36.
12. Μιχ. 7, 5.
13. Μιχ. 7, 6.
14. Λουκ. 12, 49.

πίστεως. Διότι αἱ δυσκολίαι δὲν θὰ σταματήσουν εἰς σᾶς μόνον, ἀλλὰ θὰ περάσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀφοῦ ἦλθα καὶ ἔφερα μεγάλα ἀγαθά, ζητῶ καὶ ἀπὸ σᾶς μεγάλην ὑπακοὴν καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν.

«Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του παραπάνω ἀπὸ ἐμέ, δὲν ἀξίζει δι' ἐμέ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν του ἢ τὴν θυγατέρα του παραπάνω ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ λέγεται μαθητής μου. **B** Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν παίρνει τὸν σταυρόν του[15] καὶ δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν ἀξίζει δι' ἐμέ».[16] Εἶδες ἀξίωμα διδασκάλου; Εἶδες πῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι γνήσιος υἱὸς τοῦ Πατρός του, καὶ δίδει ἐντολὴν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα καὶ νὰ προτιμήσουν τὴν ἰδικήν του ἀγάπην;

Καὶ διατί ἀναφέρω, λέγει, φίλους καὶ συγγενεῖς; Ἀφοῦ καὶ ὅταν προτιμήσῃς τὴν ζωήν σου ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου ἀγάπην, εὑρίσκεσαι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου μαθητάς.

Τί λοιπόν; Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἐντολὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Μὴ γένοιτο. Ὄχι δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πολὺ συμφωνοῦν πρὸς ἐκείνην. Διότι καὶ ἐκεῖ ἐκείνους ποὺ παρασύρονται εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, δίδει ἐντολὴν ὄχι μόνον νὰ τοὺς μισοῦν, ἀλλὰ νὰ τοὺς λιθοβολοῦν. Καὶ εἰς τὸ Δευτερονόμιον θαυμάζει αὐτοὺς καὶ λέγει· **C** «Ὁποιος λέγει εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του, δὲν σᾶς ξέρω, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς του δὲν σᾶς γνωρίζω, καὶ ἀποκηρύσσει τὰ παιδιά του, αὐτὸς ἐτήρησε τὰς ἐντολάς σου».[17] Ἐάν, βέβαια, ὁ Παῦλος δίδῃ πολλὰς ἐντολὰς διὰ τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μᾶς προτρέπῃ νὰ ὑπακούωμεν ὁλοκληρωτικὰ εἰς αὐτούς, νὰ μὴ παραξενεύεσαι, διότι εἰς ἐκεῖνα μόνον μᾶς λέγει νὰ ὑπακούωμεν, ποὺ δὲν βλάπτεται ἡ εὐσέβεια. Διότι, πραγματικά, εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεὸν νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς μας ἐν γένει. Ὅταν, ὅμως, ζητοῦν κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν τιμὴν ποὺ τοὺς ἁρμόζει, τότε δὲν πρέπει νὰ ὑπακούωμεν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Λουκᾶς λέγει: «Ἐὰν κανεὶς ἔρχεται μαζί μου καὶ δὲν μισῇ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὰς ἀδελ-

15. Δὲν παίρνει, δηλαδή, τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῇ θάνατον σταυρικόν.
16. Ματθ. 10, 37 - 38.
17. Δευτ. 33, 9.

φάς του, **D** ἀκόμη δὲ ἐὰν δὲν μισῇ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του, ἐφ' ὅσον ὅλα αὐτὰ γίνονται ἐμπόδιον νὰ μὲ ἀκολουθῇ, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητής μου».[18] Δὲν σὲ προτρέπει, βέβαια, νὰ τοὺς μισῇς χωρὶς αἰτίαν, διότι αὐτὸ εἶναι μεγάλη παρανομία, ἀλλ' ὅταν θέλουν νὰ τοὺς ἀγαπᾷς περισσότερον ἀπὸ ἐμέ, τότε νὰ τοὺς μισήσῃς διὰ τὸν λόγον αὐτόν. Διότι τὸ γεγονὸς αὐτὸ καὶ τὸν ἀγαπώμενον καὶ τὸν ἀγαπῶντα εἶναι ἱκανὸν νὰ καταστρέψῃ. Ἔλεγε δὲ αὐτὰ διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ τὰ τέκνα περισσότερον γενναῖα καὶ τοὺς πατέρας, ποὺ ἐσκόπευαν νὰ σταθοῦν ἐμπόδιον εἰς τὴν πίστιν τῶν παιδιῶν των, νὰ τοὺς κάνῃ πιὸ πράους. Πραγματικά, ὅταν θὰ ἔβλεπαν ὅτι ἔχει τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ τοὺς ἀποσπᾷ τὰ τέκνα των ἀπὸ κοντά των, ἀσφαλῶς, θὰ ἔπαυαν τὴν ἀντίδρασίν των, ἐπειδὴ θὰ ἐπεχείρουν τὰ ἀδύνατα. **E** Δι' αὐτό, ἀφοῦ ἄφησε τοὺς μαθητάς, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς διδάσκει νὰ μὴ φέρουν ἐμπόδια, ἐπειδὴ ἐπιχειροῦν τὰ μὴ δυνάμενα νὰ πραγματοποιηθοῦν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ ἀγανακτοῦν οἱ γονεῖς, οὔτε νὰ ὀργίζωνται, κύτταξε ποῦ ὁδηγεῖ τὸν λόγον. Ἀφοῦ, δηλαδή, εἶπεν, «ὅποιος δὲν μισεῖ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του», προσέθεσε, «καὶ τὴν ζωήν του». Διότι διατί, λέγει, μοῦ προβάλλεις τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τὰς ἀδελφὰς καὶ τὴν σύζυγον; Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερον ἐπιθυμητὸν ἀπὸ τὴν ζωήν, ἀλλ' ὅμως, ἐὰν δὲν τὴν μισήσῃς καὶ αὐτήν, θὰ πάθῃς τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἀγαπᾷ. **400** Καὶ μάλιστα δὲν ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ τὴν μισήσῃς μόνον, ἀλλὰ νὰ τὴν μισήσῃς τόσον, ὥστε νὰ εἶσαι ἕτοιμος νὰ τὴν ἐκθέσῃς εἰς πόλεμον, εἰς μάχας, εἰς σφαγὰς καὶ εἰς αἵματα. «Καὶ ὅποιος δὲν παίρνει τὸν σταυρόν του καὶ δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητής μου». Δηλαδή, δὲν εἶπεν ἁπλῶς ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ παραταχθοῦν καὶ ν' ἀγωνισθοῦν μέχρι θανάτου, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ ὑποστοῦν βίαιον θάνατον, καὶ ὄχι μόνον βίαιον, ἀλλὰ καὶ ταπεινωτικόν.

Καὶ δὲν κάνει ἀκόμη κανένα λόγον διὰ τὸ ἰδικόν του πάθος, διὰ νὰ ἐκγυμνασθοῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲ

18. Λουκ. 14, 26.

αὐτὰ καὶ νὰ δεχθοῦν μὲ μεγαλυτέραν εὐκολίαν τὴν ἀναγγελίαν αὐτοῦ.

Ἆρά γε δὲν ἀξίζει νὰ ἀναρωτηθῶμεν, **B** πῶς δὲν ἔφυγεν ἡ ψυχή των ἀπὸ τὸ σῶμά των, ἀφοῦ εἰς κάθε περίπτωσιν οἱ κίνδυνοι ἦσαν ἄμεσοι, τὰ δὲ ἀγαθὰ τὰ ἤλπιζαν μόνον; Λοιπόν, διατί δὲν ἔφυγεν ἡ ψυχή των; Διότι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν του. Δι' αὐτό, ἂν καὶ ἤκουαν φοβερώτερα καὶ βαρύτερα ἀπὸ ὅσα ἔπαθαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὅπως εἶναι ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἱερεμίας, ἐν τούτοις ἔμεναν πιστοὶ καὶ δὲν διετύπωναν καμμίαν ἀντίρρησιν.

«Ἐκεῖνος», λέγει, «ποὺ εἰς τὸν καιρὸν τῶν διωγμῶν θὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, θὰ χάσῃ τὴν μακαρίαν ζωήν. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ χάσῃ τὴν ζωήν του διὰ τὴν πίστιν του εἰς ἐμέ, θὰ κερδίσῃ τὴν μακαρίαν ζωήν».[19] Εἶδες πόση εἶναι ἡ ζημία ἐκείνων ποὺ ἀγαποῦν τὰ ἐπίγεια πέραν τοῦ ἐπιτρεπομένου; Καὶ πόσον τὸ κέρδος ἐκείνων ποὺ τὰ μισοῦν; **C** Ἐπειδή, ὅμως, αἱ ἐντολαὶ ἦσαν βαρεῖαι, ἀφοῦ τοὺς προέτρεπε νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς γονεῖς των, τὰ παιδιά των, τὴν φυσικὴν τάξιν, τὴν συγγένειαν, τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν των τὴν ζωήν, δι' αὐτὸ καὶ ἀναφέρει καὶ τὴν ὠφέλειαν, ποὺ εἶναι πολὺ μεγάλη. Διότι αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν θὰ σᾶς βλάψουν, λέγει, ἀλλὰ καὶ θὰ σᾶς ὠφελήσουν ὑπερβολικά, ἐνῷ τὰ ἀντίθετα θὰ σᾶς βλάψουν. Αὐτὸ τὸ κάνει συχνά, δηλαδή, τοὺς προσελκύει πρὸς τὰς ἐντολάς του βασιζόμενος εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἐπιθυμοῦν.

Διατί, λοιπόν, δὲν θέλεις νὰ περιφρονήσῃς τὴν ζωήν σου; Ἐπειδὴ τὴν ἀγαπᾷς; Λοιπόν, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ τὴν περιφρονήσῃς καὶ τότε θὰ τὴν ὠφελήσῃς τὰ μέγιστα καὶ θὰ πράξῃς ὅ,τι κάνει ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ. Καὶ πρόσεξε ἀνέκφραστον σύνεσιν. Διότι δὲν τοὺς ἐξασκεῖ εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτὴν μόνον μὲ τὴν ἀναφορὰν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς τὰ τέκνα των, **D** ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ζωήν, ποὺ εἶναι τὸ περισσότερον ἀγαπητὸν ἀπ' ὅλα, ὥστε ἀπὸ ἐδῶ νὰ γίνῃ πεποίθησις εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκεῖνο καὶ νὰ μάθουν ὅτι καὶ τοὺς παραπάνω μὲ τὴν συμπεριφοράν των αὐτὴν θὰ ὠφελήσουν περισσότερον, ἀφοῦ, βέβαια, συμβαίνει αὐτὸ εἰς τὴν ζωήν, τὴν πλέον πολύτιμον ὅλων.

19. Ματθ. 10, 39.

Ὅλα αὐτὰ ἦσαν, βέβαια, ἱκανὰ νὰ πείσουν ἐκείνους ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ὑποδέχωνται τοὺς μαθητάς. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἐδέχετο μὲ κάθε προθυμίαν τοὺς τόσον γενναίους, τοὺς ἐκλεκτούς, ποὺ ὡς λέοντες περιέτρεχον τὴν οἰκουμένην καὶ κατεφρόνουν ὅλα τὰ ἰδικά των, διὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄλλοι; Ἀλλ' ὅμως προσφέρει καὶ ἄλλον μισθόν, **E** μὲ τὸ νὰ δείξῃ ὅτι ἐνδιεφέρετο περισσότερον διὰ τοὺς φιλοξενοῦντας, παρὰ διὰ τοὺς φιλοξενουμένους. Καὶ δίδει τὴν πρώτην τιμήν, ὅταν λέγῃ· «Καὶ ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ὑποδέχεται, ὑποδέχεται ὄχι σᾶς, ἀλλὰ ἐμέ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ὑποδέχεται ἐμέ, ὑποδέχεται ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».[20] Καὶ ποῖον δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτό, τὸ νὰ ὑποδέχεται, δηλαδή, κάποιος τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν; Εἰς τὴν συνέχειαν, ὑπόσχεται καὶ ἄλλην ἀνταμοιβήν. «Ἐκεῖνος», λέγει, «ποὺ ὑποδέχεται προφήτην, ἐπειδὴ εἶναι προφήτης, θὰ λάβῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβήν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ προφήτης. **401** Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ὑποδέχεται τὸν δίκαιον, ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος, θὰ λάβῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβήν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ δίκαιος».[21] Καὶ παραπάνω μὲν ἀπειλεῖ μὲ κόλασιν ἐκείνους ποὺ δὲν θὰ ἐδέχοντο τοὺς μαθητάς, ἐνῷ ἐδῶ καθορίζει καὶ ἀφθονίαν ἀπὸ ἀγαθὰ διὰ τοὺς δεχομένους.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι φροντίζει περισσότερον διὰ τοὺς φιλοξενοῦντας, δὲν εἶπεν ἁπλῶς, «ὅποιος δέχεται προφήτην», ἢ «ὅποιος δέχεται δίκαιον», ἀλλὰ προσέθεσεν· «ἐπειδὴ εἶναι προφήτης» καὶ «ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος», δηλαδή, ἐὰν τὸν δέχεται ὄχι διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ κάποιαν ἐπίγειον προστασίαν ἢ διὰ νὰ τὸν προστατεύσῃ ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄλλον κίνδυνον, ἀλλὰ τὸν δέχεται, ἐπειδὴ εἶναι ἢ προφήτης ἢ δίκαιος, **B** αὐτὸς θὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοιβὴν ποὺ θὰ ἔπαιρνεν ὁ προφήτης καὶ ὁ δίκαιος. Δηλαδή, τὴν ἀμοιβὴν ποὺ ἦτο φυσικὸν νὰ λάβῃ ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἐδέχετο τὸν προφήτην ἢ τὸν δίκαιον, ἢ τὴν ἀμοιβὴν ποὺ πρόκειται νὰ λάβουν ὁ προφήτης καὶ ὁ δίκαιος. Πρᾶγμα ποὺ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Τὸ ἰδικόν σας περίσσευμα νὰ συμπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ὥστε καὶ τὸ περίσσευμα ἐκείνων νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸ ἰδικόν σας ὑστέρημα».[22]

20. Ματθ. 10, 40.
21. Ματθ. 10, 41.
22. Β' Κορινθ. 8, 13 - 14.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ προβάλῃ κανεὶς τὴν πενίαν ὡς δικαιολογίαν, λέγει· «Καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ ποτίσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ ἀσήμους αὐτοὺς μαθητάς μου ἔστω καὶ ἕνα μόνον ποτήριον κρύο νερό, ἐπειδὴ εἶναι μαθητής μου, ἀληθῶς σᾶς λέγω, δὲν θὰ χάσῃ τὴν ἀνταμοιβὴν ποὺ τοῦ ἀνήκει».[23] Καὶ ἂν δώσῃς ἕνα ποτήριον κρύο νερό, ποὺ δὲν ἀπαιτεῖ καμμίαν δαπάνην, καὶ δι' αὐτὸ θὰ σὲ περιμένῃ ἀνταμοιβή. Διότι τὰ πάντα πράττω διὰ σᾶς, ποὺ δέχεσθε τοὺς μαθητάς μου.

C Εἶδες μὲ πόσους κόπους τοὺς ἔπεισε καὶ τοὺς ἤνοιξε τὰ σπίτια ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης; Πραγματικά, μὲ ὅλα ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὀφειλέται τῶν μαθητῶν. Πρῶτον, ὅταν εἶπεν· «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ συντηρῆται ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ». Δεύτερον, μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὸ ἔργον των χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε τὸ βιοτικὸν μαζί των. Τρίτον, ἐπειδὴ τοὺς ἔρριψεν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας χάριν τῶν δεχομένων. Τέταρτον, ἐπειδὴ τοὺς ἔδωσε τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα. Πέμπτον, μὲ τὸ ὅτι εἰσῆγε τὴν εἰρήνην, ποὺ εἶναι ἡ αἰτία ὅλων τῶν ἀγαθῶν, εἰς τὰ σπίτια τῶν δεχομένων διὰ τοῦ στόματος τῶν μαθητῶν. Ἕκτον, μὲ τὸ ὅτι ἠπείλησεν ἐκείνους ποὺ δὲν θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο μὲ τιμωρίαν βαρυτέραν ἐκείνης ποὺ ὑπέστησαν οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων. Ἕβδομον, μὲ τὸ νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ὑποδέχονται τοὺς μαθητάς, ὑποδέχονται τὸν ἴδιον καὶ τὸν Πατέρα του. **D** Ὄγδοον, μὲ τὸ ὅτι ὑπεσχέθη ἀνταμοιβὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἀνταμοιβὴν τοῦ προφήτου καὶ τοῦ δικαίου. Ἔνατον, μὲ τὸ ὅτι ὑπεσχέθη μεγάλην ἀνταμοιβὴν καὶ διὰ τὴν προσφορὰν ἑνὸς ποτηρίου κρύου νεροῦ. Καθένα ἀπὸ τὰ παραπάνω ἦτο ἱκανὸν καὶ μόνον του νὰ τοὺς πείσῃ. Διότι, πές μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, ὅταν βλέπῃ ἕνα στρατηγὸν μὲ πολλὰ τραύματα καὶ αἱματωμένον, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς νίκας, νὰ γυρίζῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πρώτην γραμμήν, δὲν θὰ τὸν ὑπεδέχετο μὲ ἀνοικτὰς τὰς θύρας τοῦ σπιτιοῦ του;

Καὶ ποῖος εἶναι τώρα παρόμοιος; ἐρωτᾷ κάποιος. Δι' αὐτὸ προσέθεσεν, ἐπειδὴ εἶναι μαθητής, προφήτης καὶ δίκαιος, διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι καθορίζει τὴν ἀνταμοι-

23. Ματθ. 10, 42.

θὴν ὄχι ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοῦ φιλοξενουμένου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ φιλοξενοῦντος. **E** Ἐδῶ, βέβαια, κάνει λόγον διὰ τοὺς μαθητάς, τοὺς δικαίους καὶ τοὺς προφήτας. Εἰς ἄλλην, ὅμως, περίπτωσιν μᾶς προτρέπει νὰ ὑποδεχώμεθα καὶ τοὺς πολὺ ταπεινοὺς καὶ τιμωρεῖ ὅσους δὲν τοὺς ὑποδέχονται. «Κάθε τι ποὺ δὲν ἐκάνατε εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐλαχίστους, οὔτε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ἐκάνατε».[24] Καὶ τὸ ἀντίθετον, πάλιν, λέγει ὅτι ἰσχύει διὰ τοὺς ἰδίους.[25] Διότι, καὶ ὅταν δὲν ἐπιτυγχάνῃ κάτι μεγάλο, εἶναι ἄνθρωπος, **402** κατοικεῖ τὸν ἴδιον κόσμον μὲ σέ, βλέπει τὸν ἴδιον ἥλιον, ἔχει τὴν ἰδίαν ψυχήν, τὸν ἴδιον Κύριον, μετέχει εἰς τὰ ἴδια μυστήρια μὲ σέ, καλεῖται εἰς τὸν ἴδιον οὐρανόν, ἔχει μεγάλο δικαίωμα νὰ εἶναι πτωχὸς καὶ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησίν του τροφήν.

Τώρα, ὅμως, ἐκεῖνοι ποὺ σὲ ἐξυπνοῦν μὲ αὐλοὺς καὶ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος καὶ προκαλοῦν ἐνόχλησιν χωρὶς λόγον καὶ σκοπόν, ἀφοῦ λάβουν πολλὰ δῶρα ἀπὸ σένα φεύγουν. Καὶ ἐκεῖνοι, πάλιν, ποὺ περιφέρουν χελιδόνας, μὲ μουντζουρωμένα τὰ πρόσωπα καὶ κακολογοῦν τοὺς πάντας, παίρνουν ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν τερατωδίαν των αὐτήν.[26] Ἂν ὅμως ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι σου ἕνας πτωχός, ποὺ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ὀλίγον ψωμί, τότε ἀκούονται πολλαὶ συκοφαντίαι, διαβολαί, κατηγορίαι δι' ὀκνηρίαν, **B** λοιδορίαι, ὕβρεις καὶ ἐμπαιγμοί. Καὶ δὲν συλλογίζεσαι ὅτι καὶ σὺ εἶσαι ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἐργάζεσαι, καὶ ὅμως ὁ Θεὸς σοῦ δίδει τὰ ἀγαθά του. Μὴ μοῦ εἰπῇς, βέβαια, ὅτι μὲ κάτι ἀσχολεῖσαι καὶ σύ, ἀλλὰ ἐκεῖνο νὰ μοῦ ἀποδείξῃς, ἐάν, δηλαδή, κάνῃς καὶ χρησιμοποιῇς κάτι ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα. Ἐάν, ὅμως, μοῦ ἀπαριθμῇς κερδοσκοπίας καὶ ἐμπόρια καὶ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ πλούτου σου, θὰ σοῦ ἀπαντήσω καὶ ἐγὼ ὅτι αὐτὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν ἐργασίαι, ἀλλὰ ἔργα εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, αἱ προσευχαί, αἱ φροντίδες διὰ τοὺς ἀδικουμένους καὶ ὅλαι αἱ παρόμοιαι ἐνέργειαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπέχομεν εἰς ὅλην μας τὴν ζωήν.

24. Ματθ. 25, 45.
25. Πρβλ. Ματθ. 25, 40.
26. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρεται εἰς ἔθιμα τῆς ἐποχῆς του σχετιζόμενα μὲ τὰς ἑορτὰς τοῦ νέου ἔτους καὶ τῶν ἀπόκρεων.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν μᾶς εἶπε ποτέ, δὲν σοῦ ἀνάπτω τὸν ἥλιον, ἐπειδὴ εἶσαι ὀκνηρός. Ἐπειδὴ δὲν κάνεις κανένα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα, σοῦ σβήνω τὴν σελήνην, καταστρέφω τὴν παραγωγικὴν δύναμιν τῆς γῆς, **C** ἀποξηραίνω τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ποταμούς, ἀφαιρῶ τὸν ἀέρα, σταματῶ τὰς ἐτησίας βροχάς, ἀλλ' ὅλα μᾶς τὰ παρέχει μὲ ἀφθονίαν. Εἰς μερικοὺς μάλιστα, ποὺ ὄχι μόνον παραμένουν ἄνεργοι, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον προβαίνουν καὶ εἰς πονηρὰ ἔργα, ὁ Θεὸς τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν ὅλα αὐτά.

Ὅταν, λοιπόν, ἰδῇς ἕνα πτωχὸν καὶ εἰπῇς ὅτι, ἀγανακτῶ, ἐπειδὴ εἶναι νέος, ὑγιὴς καὶ δὲν ὑποφέρει ἀπὸ τίποτε καὶ ἐν τούτοις θέλει νὰ τρέφεται παραμένων εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ πιθανὸν νὰ εἶναι κάποιος ὑπηρέτης ποὺ ἐδραπέτευσε καὶ ἐγκατέλειψε τὸν κύριόν του, τότε αὐτά, ποὺ εἶπα παραπάνω, νὰ τὰ σκεφθῇς μέσα σου, ἢ μᾶλλον δῶσε τὴν ἄδειαν εἰς ἐκεῖνον νὰ σοῦ τὰ εἰπῇ χωρὶς φόβον καὶ πολὺ δίκαια θὰ ἀναφωνήσῃ, **D** ἀγανακτῶ, διότι, ἐνῷ εἶσαι ὑγιής, παραμένεις ἀργὸς καὶ δὲν ἐφαρμόζεις καμμίαν ἀπὸ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλά, ἀφοῦ ἐδραπέτευσες ἀπὸ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Κυρίου, περιφέρεσαι σὰν νὰ εὑρίσκεσαι εἰς ξένην χώραν, ἀσχολούμενος μὲ τὰς πράξεις τῆς κακίας, μεθύων, ἀσχημονῶν, κλέπτων, ἁρπάζων καὶ καταστρέφων τὰ σπίτια τῶν ἄλλων. Καὶ σὺ μὲν κατηγορεῖς διὰ ὀκνηρίαν, ἐγὼ ὅμως κατηγορῶ διὰ τὰ πονηρὰ ἔργα, ποὺ κάνεις, ὅταν μηχανορραφῇς, ὅταν ὁρκίζεσαι, ὅταν ψεύδεσαι, ὅταν ἁρπάζῃς, ὅταν ἀμέτρητα ἄλλα παρόμοια ἔργα ἐκτελῇς.

E Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ νομοθετήσω τὴν ὀκνηρίαν. Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ τὰ λέγω ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ πολὺ ὅλοι νὰ ἐργάζωνται. Διότι ἡ ἀργία ἐδίδαξε κάθε κακίαν. Σᾶς παρακαλῶ, ὅμως, νὰ μὴ εἶσθε ἄσπλαγχνοι καὶ σκληροί. Διότι καὶ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ἐκάκισε πολὺ καὶ εἶπεν· **403** «Ἐὰν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ»,[27] δὲν ἐσταμάτησεν εἰς αὐτό, ἀλλὰ προσέθεσεν· «Σεῖς, ὅμως, ἀδελφοί, νὰ μὴ ἀποκάμετε πράττοντες τὸ καλὸ καὶ πρὸς αὐτούς».[28] Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰ προηγούμενα. Διότι, ἀφοῦ ἔδωσες ἐντολὴν νὰ μὴ τρώγουν, τότε πῶς μᾶς προτρέπεις

27. Β' Θεσσ. 3, 10.
28. Β' Θεσσ. 3, 13.

νὰ τοὺς δίδωμεν; Ναί, λέγει· Πραγματικά, σᾶς εἶπα νὰ τοὺς ἀποστρέφεσθε καὶ νὰ μὴ τοὺς συναναστρέφεσθε, ἀλλὰ καὶ πάλιν σᾶς προέτρεψα, «νὰ μὴ τοὺς θεωρῆτε ὡς ἐχθρούς, ἀλλὰ νὰ τοὺς συμβουλεύετε»,[29] χωρὶς νὰ διατυπώνω ἀλληλοσυγκρουομένας ἐντολάς, ἀλλά, ἀντίθετα, ἐντολὰς ποὺ εὑρίσκονται εἰς ἀπόλυτον συμφωνίαν μεταξύ των. Διότι, ἐὰν σὺ εἶσαι πρόθυμος νὰ προσφέρῃς ἐλεημοσύνην, τότε καὶ ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν καὶ σὺ ἀπὸ τὴν σκληρότητα.

Ναί, ἀλλὰ ψεύδεται πολὺ καὶ ὑποκρίνεται, ἀντιλέγει κάποιος. Μά, καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἄξιος ἐλεημοσύνης, ἐπειδὴ κατέπεσεν εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην, ὥστε νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προβαίνῃ εἰς τὰς ἀσχημίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἡμεῖς, ὅμως, ὄχι μόνον δὲν ἐλεοῦμεν, **B** ἀλλὰ προσθέτομεν καὶ τὰ σκληρὰ ἐκεῖνα λόγια, ὅταν λέγωμεν· Δὲν σοῦ ἔδωσα μίαν φορὰν καὶ ὕστερα πάλιν; Τί λοιπόν; Δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τροφήν, ἐπειδὴ ἔφαγε μίαν φοράν; Διατί δὲν θέτεις καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου κοιλίαν τοὺς ἰδίους νόμους καὶ δὲν λέγεις πρὸς αὐτήν· ἐχόρτασες χθὲς καὶ προχθές, μὴ ζητῇς σήμερα τροφήν; Ἀλλὰ τὴν κοιλίαν σου τὴν παραγεμίζεις πέραν τοῦ μέτρου, ἐνῷ αὐτὸν τὸν ἀποστρέφεσαι, ἂν καὶ ζητῇ μετρίαν τροφήν, ἐνῷ εἶχες τὴν ὑποχρέωσιν δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ τὸν ἐλεήσῃς, ἐπειδὴ ἀναγκάζεται νὰ ἔρχεται καὶ νὰ σοῦ ζητῇ κάθε ἡμέραν. Διότι καὶ ἂν τίποτε ἄλλο δὲν σὲ συγκινῇ, δι' αὐτὸ μόνον ἔπρεπε νὰ τὸν ἐλεήσῃς, ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ἀναγκάζεται νὰ τὰ κάνῃ πιεζόμενος ἀπὸ τὴν πενίαν του. **C** Καὶ δὲν τὸν ἐλεεῖς, ἐπειδή, ἐνῷ ἀκούει αὐτοὺς τοὺς λόγους σου, δὲν ἐντρέπεται, διότι ἡ ἀνάγκη εἶναι περισσότερον ἰσχυρὰ τῆς ἐντροπῆς.

Σύ, ὅμως, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐλεεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν διαπομπεύεις ἐπὶ πλέον. Καὶ ἐνῷ ὁ Θεὸς σὲ προτρέπει νὰ ἐλεῇς κρυφά, σὺ ἵστασαι καὶ διακηρύσσεις τὸν προσελθόντα καὶ τὸν ὑβρίζεις, ἂν καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν ἐλεήσῃς. Πραγματικά, ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ δώσῃς, διατί τὸν κατηγορεῖς καὶ συντρίβεις τὴν ταλαίπωρον καὶ ἀθλίαν του ψυχήν; Ἦλθε μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὰ δικά σου χέρια θὰ εὕρῃ λιμάνι. Διατί, λοιπόν, σηκώνεις κύματα καὶ τοῦ προκαλεῖς βαρύτερον χειμῶνα; Διατί τὸν κατηγορεῖς διὰ δουλοπρέπειαν; Μήπως θὰ ἤρχετο εἰς τὸ

29. Β' Θεσ. 3, 15.

σπίτι σου, ἐὰν ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ παρομοίους λόγους; **D** Ἐάν, πάλιν, μολονότι ἐγνώριζε τί θὰ ἀκούσῃ, ἦλθεν, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀξίζει νὰ τὸν ἐλεήσῃς καί, παράλληλα, νὰ νοιώσῃς φρίκην διὰ τὴν ἰδικήν σου σκληρότητα, ἐπειδή, ἂν καὶ βλέπῃς τόσον καταπιεστικὴν ἀνάγκην, δὲν ἔγινες περισσότερον ἥμερος καὶ δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι ἀρκετὸς διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀναισχυντίαν του ὁ φόβος τῆς πείνης. ἀλλὰ τὸν κατηγορεῖς δι' ἀναισχυντίαν, ἂν καὶ πολλὰς φορὰς σὺ ὁ ἴδιος ἔχῃς διαπράξει μεγαλυτέρας ἀναισχυντίας καὶ μάλιστα διὰ φοβερὰ πράγματα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, βέβαια, ἡ ἀναισχυντία συγχωρεῖται, ἐνῷ ἡμεῖς πολλὰς φοράς, ἂν καὶ πράττωμεν πράγματα ἄξια κολάσεως, ἐν τούτοις φερόμεθα μὲ ἀναίδειαν. Καί, μολονότι πρέπει, σκεπτόμενοι αὐτά, νὰ φερώμεθα μὲ ταπείνωσιν, ἀντίθετα, ἐπιτιθέμεθα ἐναντίον τῶν ταλαιπώρων αὐτῶν ἀνθρώπων καί, ἐνῷ μᾶς ζητοῦν φάρμακα, ἡμεῖς τοὺς προσθέτομεν πληγάς.

Ἐάν, ὅμως, δὲν θέλῃς νὰ προσφέρῃς, διατί προσβάλλεις; **E** Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ τὸν ἐλεήσῃς, διατί τὸν ὑβρίζεις; Μά, δὲν δέχεται νὰ φύγῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Λοιπόν, νὰ ἐνεργήσῃς σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρός· «Νὰ ἀπαντήσῃς εἰς αὐτὸν εἰρηνικὰ καὶ μὲ πραότητα».[30] Διότι δὲν προβαίνει εἰς τὰς ἀναισχυντίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους μὲ τὴν θέλησίν του. Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει, ὁπωσδήποτε δὲν ὑπάρχει, ἄνθρωπος ποὺ θέλει νὰ ἀναισχυντῇ χωρὶς αἰτίαν. **404** Ἂν καὶ πολλὰ ἐπιχειρήματα προβάλλουν μερικοὶ διὰ τὸ ἀντίθετον, ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ ποτὲ ὅτι, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ζῇ μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν εἶναι δυνατὸν νὰ προτιμήσῃ νὰ ζητιανεύῃ. Ἂς μὴ σᾶς παρασύρῃ, λοιπόν, κανεὶς εἰς παραλογισμούς. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Παῦλος λέγῃ· «Ἐὰν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ», τὸ λέγει πρὸς αὐτούς, ἐνῷ πρὸς ἡμᾶς δὲν λέγει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον· «Σεῖς νὰ μὴ κουρασθῆτε νὰ πράττετε τὸ καλὸν καὶ πρὸς αὐτούς». Τὸ ἴδιον κάνομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ σπίτι μας. Ὅταν, δηλαδή, δύο πρόσωπα εὑρίσκωνται εἰς διαμάχην, τὰ παίρνομεν ἰδιαιτέρως καὶ τοὺς δίδομεν ἀντιθέτους συμβουλάς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Μωϋσῆς. Διότι πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγεν· «Καὶ ἐὰν

30. Σοφ. Σειρ. 4, 8.

μὲν συγχωρήσῃς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, συγχώρησέ την, εἰδεμὴ νὰ ἀφανίσῃς καὶ μένα,[31] B ἐνῷ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔδιδε τὴν ἐντολὴν νὰ σφάζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ μάλιστα ὅλους τοὺς συγγενεῖς των.[32] Βέβαια, αὐτὰ ἦσαν ἀντίθετα, ἀλλ᾿ ἀπέβλεπαν εἰς τὸν ἴδιον σκοπόν. Ὁ Θεός, ἐξ ἄλλου, ἔλεγεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἐνῷ τὸν ἤκουαν οἱ Ἰουδαῖοι· «Ἄφησέ με νὰ καταστρέψω τὸν λαόν»,[33] (διότι καὶ ἐὰν δὲν παρευρίσκοντο εἰς τὰ λεγόμενα, θὰ τὰ ἐπληροφοροῦντο ἀργότερα), κατ᾿ ἰδίαν, ὅμως, τοῦ δίδει ἄλλας ἐντολάς. Καὶ δι᾿ αὐτὸ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ἀργότερον ὡμίλησεν ὡς ἑξῆς· «Μήπως εἶχα τὸν λαὸν αὐτὸν εἰς τὴν κοιλίαν μου καὶ μοῦ λέγεις νὰ σηκώσω αὐτούς, ὅπως ἡ τροφὸς σηκώνει εἰς τὴν ἀγκάλην της τὸ παιδὶ ποὺ θηλάζει;».[34]

Τὰ ἴδια συμβαίνουν καὶ μέσα εἰς τὰς οἰκογενείας. C Δηλαδή, πολλὰς φορὰς ὁ πατὴρ ἐπιτιμᾷ τὸν παιδαγωγόν, ποὺ προσέβαλε τὸ παιδί, καὶ τοῦ λέγει· Νὰ μὴ εἶσαι τραχύς, οὔτε σκληρός. Ἐνῷ εἰς τὸ παιδὶ λέγει τὰ ἀντίθετα· Καὶ ὅταν σὲ προσβάλλουν ἄδικα, νὰ τὸ ὑποφέρῃς. Ἔτσι, διὰ μέσου τῶν ἀντιθέτων ἀποκομίζει κάτι ποὺ εἶναι χρήσιμον.

Καθ᾿ ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος πρὸς ἐκείνους ποὺ ἦσαν ὑγιεῖς καὶ ἐζητιάνευαν λέγει· «Ἐὰν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ», διὰ νὰ τοὺς παρωθήσῃ πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἐνῷ πρὸς ἐκείνους ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ προσφέρουν ἐλεημοσύνην ἔλεγεν· «Σεῖς νὰ μὴ κουρασθῆτε νὰ πράττετε τὸ καλόν», διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐπίσης, καὶ ὅταν συνεβούλευε τοὺς ἐξ ἐθνῶν χριστιανοὺς εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν του D νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν ἔναντι τῶν Ἰουδαίων καὶ ἔφερε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγριελαίας, φαίνεται ὅτι ἄλλα λέγει εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἄλλα εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν χριστιανούς.[35]

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ καταλήξωμεν εἰς τὴν σκληρότητα, ἀλλ᾿ ἂς ἀκούσωμεν τὸν Παῦλον ποὺ λέγει· «Νὰ μὴ κουρασθῆτε νὰ πράττετε τὸ καλόν». Ἂς ἀκούσωμεν τὸν Κύριον ποὺ λέγει· «Εἰς τὸν καθένα ποὺ σοῦ ζητεῖ,

31. Ἐξόδ. 32, 32.
32. Πρβλ. Ἐξόδ. 32, 27.
33. Ἐξόδ. 32, 9.
34. Ἀριθμ. 11, 12.
35. Πρβλ. Ρωμ. 11, 17 ἑξ.

νὰ δίδῃς»[36] καί· «Νὰ γίνετε εὐσπλαγχνικοί, καθὼς καὶ ὁ Πατέρας σας».[37] Ἂν καὶ πολλὰς ἐντολὰς ἔδωσεν ὁ Κύριος, ἐν τούτοις εἰς καμμίαν ἄλλην περίπτωσιν δὲν εἶπεν αὐτό, παρὰ μόνον διὰ τοὺς οἰκτίρμονας τὸ ἔκανεν. Διότι τίποτε δὲν μᾶς κάνει ἴσους μὲ τὸν Θεόν, ὅσον ἡ εὐεργεσία.

Ναί, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀναιδέστερον ἀπὸ τὸν ζητιᾶνον, λέγει κάποιος. Διατί; παρακαλῶ. Μήπως ἐπειδὴ περιφέρεται καὶ φωνάζει; E Θέλεις, λοιπόν, νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πιὸ ἀναίσχυντοι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ περισσότερον ἀναιδεῖς; Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τώρα πόσας φορὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νηστείας, ἐνῷ εἶχε στρωθῆ τὸ βραδυνὸν τραπέζι, ἀφοῦ ἐκάλεσες τὸν δοῦλον ποὺ ἑτοίμαζε νὰ βαδίζῃ πιὸ σιγά, ἀνέτρεψες τὰ πάντα, λακτίζων, ὑβρίζων, λοιδορῶν, διὰ μικρὰν μόνον ἀναβολήν, ἂν καὶ ἐγνώριζες καλὰ ὅτι, 408 ἂν ὄχι ἀμέσως, πάντως μετ᾿ ὀλίγον θὰ ἀπολαύσῃς τὸ φαγητόν. Καὶ ὕστερα δὲν ὀνομάζεις τὸν ἑαυτόν σου ἀναίσχυντον, ποὺ γίνεται θηρίον διὰ τὸ τίποτε, ἐνῷ τὸν ζητιᾶνον, ποὺ φοβεῖται καὶ τρέμει διὰ τὰ σπουδαιότερα, (διότι ἐδῶ δὲν πρόκειται δι᾿ ἁπλῆν καθυστέρησιν, ἀλλὰ ὁ φόβος του ὅλος ἀναφέρεται εἰς τὴν πεῖναν), τὸν ὀνομάζεις ἀδιάντροπον, ἀναιδῆ, ἀναίσχυντον καὶ τοῦ ἀποδίδεις ὅλα τὰ κακά;

Καὶ ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν εἶναι ἀπόδειξις τῆς χειροτέρας ἀναισχυντίας; Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν τὰ σκεπτόμεθα, δι᾿ αὐτὸ καὶ νομίζομεν ἐνοχλητικοὺς ἐκείνους. Διότι, ἐὰν ἐξητάζαμεν τὴν ἰδικήν μας κατάστασιν καὶ τὴν συνεκρίναμεν πρὸς ἐκείνους, τότε, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοὺς θεωρήσωμεν φορτικούς.

Κατὰ συνέπειαν, μὴ γίνεσαι πικρὸς δικαστής. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἦσουν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, B οὔτε καὶ τότε θὰ σοῦ ἐπέτρεπεν ὁ θεῖος νόμος νὰ γίνῃς λεπτολόγος ἐξεταστὴς τῶν ξένων ζητημάτων. Διότι, ἐὰν ὁ φαρισαῖος κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτήν, ποίαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς; Ἐὰν δὲν ἐπιτρέπῃ, οὔτε εἰς τοὺς ἔχοντας ἀγαθὰ ἔργα νὰ ἐπιδείξουν, νὰ ἐξετάζουν μὲ κακὴν διάθεσιν τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώ-

36. Λουκ. 6, 30.
37. Λουκ. 6, 36.

πων, πολὺ περισσότερον ἀπαγορεύεται αὐτὸ εἰς ἐκείνους ποὺ τοὺς βαρύνουν πολλαὶ ἁμαρτίαι.

Ὥστε, ἂς μὴ γινώμεθα σκληροί, ἀπηνεῖς, ἄστοργοι, ἀνειρήνευτοι καὶ ἀγριώτεροι ἀπὸ τὰ θηρία. Διότι γνωρίζω ὅτι πολλοὶ ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν θηριωδίας, ὥστε διὰ μικρὸν κόπον νὰ ἀδιαφοροῦν δι᾽ ἐκείνους ποὺ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ νὰ λέγουν τὰς παρακάτω δικαιολογίας· Δὲν ὑπάρχει αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑπηρέτης ἐδῶ, C εὑρισκόμεθα μακρυὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, δὲν ἔχω κανένα τραπεζίτην γνωστόν. Πόση σκληρότης. Τὸ μεγαλύτερον ὑπεσχέθης καὶ δὲν ἔκανες τὸ μικρότερον; Διὰ νὰ μὴ βαδίσης ὀλίγον σύ, ἐκεῖνος πεθαίνει ἀπὸ τὴν πεῖναν; Πόσος ἐγωισμός, πόση ὑπερηφάνεια. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἐχρειάζετο νὰ βαδίσης δέκα στάδια, ἔπρεπε νὰ διστάσης; Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι ἔτσι ἡ ἀνταμοιβή σου γίνεται μεγαλυτέρα; Διότι ὅταν δώσης, λαμβάνεις ἀνταμοιβὴν μόνον δι᾽ ὅ,τι ἔδωσες, ἐνῷ ὅταν βαδίσης καὶ ὁ ἴδιος, τότε σοῦ προστίθεται καὶ ἡ ἀμοιβὴ δι᾽ αὐτὸν τὸν κόπον. Διότι καὶ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ δι᾽ αὐτὸ θαυμάζομεν, ἐπειδή, δηλαδή, ἔτρεξεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς βοῦς καὶ ἐπῆρε τὸ μοσχάρι, D ἂν καὶ εἶχε τριακοσίους δέκα ὀκτὼ ὑπηρέτας.[38] Σήμερα, ὅμως, μερικοὶ ἔχουν τόσον μεγάλον ἐγωισμόν, ὥστε αὐτὰ τὰ κάνουν μὲ τοὺς ὑπηρέτας των, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται.

Μά, μὲ προτρέπεις νὰ τὰ πράττω ὁ ἴδιος; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πῶς δὲν θὰ θεωρηθῶ ὅτι κενοδοξῶ; Καί, ὅμως, καὶ τώρα ἐνεργεῖς ἔτσι ἀπὸ κενοδοξίαν ἄλλου εἴδους, ἐπειδὴ ἐντρέπεσαι νὰ σὲ ἴδουν νὰ συζητῇς μὲ ζητιάνον. Ἀλλὰ δὲν πολυεξετάζω τὸ ζήτημα αὐτό. Μόνον νὰ δίδῃς, εἴτε θέλεις ὁ ἴδιος ἀπ᾽ εὐθείας, εἴτε διὰ μέσου ἄλλου νὰ τὸ κάνῃς. Καὶ νὰ μὴ κατηγορῇς, νὰ μὴ πληγώνῃς, οὔτε νὰ λοιδορῇς. Διότι ὁ ἐπαίτης χρειάζεται φάρμακα καὶ ὄχι τραύματα, ἔλεος καὶ ὄχι ξίφος. E Διότι πές μου, σὲ παρακαλῶ, ἐὰν κάποιος, ποὺ ἐκτυπήθη μὲ πέτραν καὶ ἐτραυματίσθη εἰς τὸ κεφάλι του, ἀφοῦ ἀφήσε ὅλους τοὺς ἄλλους, ἔτρεξε καὶ ἔπεσεν αἱματωμένος εἰς τὰ πόδια σου, ἆρά γε θὰ ἠμποροῦσες νὰ τὸν κτυπήσῃς μὲ ἄλλην πέτραν καὶ νὰ τοῦ προσθέσῃς καὶ ἄλλο τραῦμα; Δὲν τὸ πιστεύω, βέβαια, αὐτό, ἀλλά, νομίζω, ὅτι θὰ ἐπεχείρεις νὰ θεραπεύσῃς καὶ τὸ πρῶτον τραῦ-

38. Πρβλ. Γεν. 18, 7.

μα. Διατί, λοιπόν, εἰς τοὺς πτωχοὺς κάνεις τὰ ἀντίθετα; Δὲν γνωρίζεις πόσον ἠμπορεῖ νὰ ἀναστήσῃ καὶ νὰ θανατώσῃ ὁ λόγος; «Διότι ὁ λόγος», λέγει, «εἶναι ἀνώτερος, παρὰ ἡ προσφορά».[39] Δὲν σκέπτεσαι ὅτι σπρώχνεις τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ δέχεσαι βαρύτερον τραῦμα, **400** ὅταν ἐκεῖνος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ σπίτι σου σιωπηλός, στενάζων καὶ κλαίων δυνατά, ἀφοῦ τὸν λοιδορήσῃς; Σκέψου, λοιπόν, ποῦ διαβιβάζεις τὴν ὕβριν, ὅταν ὑβρίζῃς αὐτόν, ποὺ ὁ Θεὸς τὸν στέλλει πρὸς σὲ καὶ σοῦ δίδει τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν ἐλεήσῃς, ἐνῷ ἐσὺ ὄχι μόνον δὲν τοῦ δώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑβρίσεις ἀπὸ ἐπάνω. Ἐάν, ὅμως, δὲν γνωρίζῃς τὴν ἁμαρτίαν, νὰ τὴν ἐξετάσῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς καλὰ τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς. Ἐάν, παραδείγματος χάριν, ἕνας ὑπηρέτης σου μεταβῇ πρὸς ἄλλον ὑπηρέτην μὲ ἰδικήν σου ἐντολήν, διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν χρήματα ποὺ σοῦ ὀφείλει, καὶ γυρίσῃ ὄχι μόνον μὲ ἄδεια χέρια, ἀλλὰ καὶ κακοποιημένος, τί δὲν θὰ ἔκανες εἰς τὸν δράστην; B Ποίαν τιμωρίαν δὲν θὰ ἐζήτεις, ἐπειδὴ ἡ προσβολὴ ἔγινεν εἰς σέ; Τὸ ἴδιον νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸν Θεόν. Διότι ὁ Θεὸς στέλλει πρὸς ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς καί, ἂν δώσωμεν, δίδομεν τὰ ἰδικά του. Ἄν, ὅμως, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν θὰ τοὺς δώσωμεν, τοὺς ἐκδιώξωμεν, ἀφοῦ τοὺς ὑβρίσωμεν, σκέψου πόσους κεραυνοὺς καὶ ἀστραπὰς ἀξίζει ἡ ἁμαρτία ποὺ κάνομεν;

Ὅλα αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπόν, ἂς χαλιναγωγήσωμεν τὴν γλῶσσάν μας, ἂς ἐκδιώξωμεν τὴν ἀπανθρωπίαν, ἂς ἁπλώσωμεν τὸ χέρι μας νὰ κάνωμεν ἐλεημοσύνην, καὶ ἂς παρηγορῶμεν τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ὄχι μὲ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς λόγους μας, C διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὴν λοιδορίαν καὶ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν ποὺ δίδουν ἡ εὐλογία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἁρμόζει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

39. Σοφ. Σειρ. 18, 16.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΣΤ΄ (36)

(Ματθ. ια΄, 1 - β)

«Καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς νὰ δίδῃ ἐντολὰς καὶ ὁδηγίας εἰς τοὺς δώδεκα μαθητάς του, ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν διδασκαλίαν του D εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἰουδαίων».

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς εἰς περιοδείαν, ὁ ἴδιος ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τόπον καὶ εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτελέσουν τὰ ὅσα τοὺς εἶπεν. Διότι, ἐὰν ὁ ἴδιος ἦτο παρὼν καὶ ἐθεράπευε τοὺς ἀσθενεῖς, κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τοὺς μαθητάς.

«Ὁ δὲ Ἰωάννης ὅταν ἤκουσε μέσα εἰς τὴν φυλακὴν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ἔστειλε δύο ἀπὸ τοὺς μαθητάς του καὶ τὸν ἠρώτησεν· Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποὺ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;».[2] Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀνέφεραν εἰς αὐτὸν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τότε τοὺς ἀπέστειλεν.[3] E Αὐτό, ὅμως, δὲν δημιουργεῖ καμμίαν δυσκολίαν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀφορμὴν πρὸς παρατήρησιν, διότι καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς φανερώνει τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῶν διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλὰ ἡ συνέχεια εἶναι ποὺ συζητεῖται πολύ. Ποία εἶναι αὐτή, λοιπόν; Τὸ ὅτι εἶπεν· «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποὺ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;». Δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ποὺ τὸν ἐγνώριζε προτοῦ νὰ ἀρχίσῃ τὴν θαυματουργικήν του δραστηριότητα, ποὺ ἐπληροφορήθη τὴν θείαν τοῦ Ἰησοῦ ἰδιότητα ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ τὸ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ποὺ τὸν διεκήρυξεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, **407**

1. Ματθ. 11, 1.
2. Ματθ. 11, 2 - 3.
3. Πρβλ. Λουκ. 7, 18 - 19.

τώρα στέλλει τοὺς μαθητάς του διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν Κύριον, ἐὰν εἶναι αὐτὸς ὁ Μεσσίας ἢ ἐὰν δὲν εἶναι; Καὶ ὅμως, ἐὰν δὲν ἐγνώριζες καλὰ ὅτι πραγματικὰ αὐτὸς ἦτο ὁ Μεσσίας, πῶς θεωρεῖς ὅτι εἶσαι ἀξιόπιστος, ἀφοῦ ἐξέφερες γνώμην διὰ πράγματα ποὺ δὲν ἤξερες; Διότι ἐκεῖνος ποὺ θὰ δώσῃ μαρτυρίαν εἰς τοὺς ἄλλους, πρέπει ὁ ἴδιος νὰ εἶναι πρόσωπον ἀξιόπιστον. Μήπως σὺ δὲν ἔλεγες ὅτι, «δὲν εἶμαι ἐγὼ ἄξιος νὰ λύσω οὔτε τὸ λουρὶ τῶν ὑποδημάτων του»;[4] Μήπως σὺ δὲν ἔλεγες ὅτι, «δὲν τὸν ἐγνώριζα ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ μὲ ἔστειλε νὰ βαπτίζω μὲ ἁπλὸ νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν· εἰς ὅποιον θὰ ἴδῃς τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ καὶ νὰ μένῃ ἐπ' αὐτοῦ, αὐτὸς εἶναι ποὺ βαπτίζει μὲ Πνεῦμα ἅγιον»;[5] Δὲν εἶδες τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατεβαίνῃ μὲ μορφὴν περιστερᾶς;[6] Δὲν ἤκουσες τὴν φωνὴν τοῦ Πατρός;[7] B Δὲν ἠμπόδιζες τὸν Ἰησοῦν νὰ βαπτισθῇ, ὅταν ἔλεγες; «ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σέ»;[8] Μήπως δὲν ἔλεγες εἰς τοὺς μαθητάς σου ὅτι, «ἐκεῖνος πρέπει νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ μικραίνω»;[9] Μήπως δὲν ἐδίδασκες τὸν λαὸν ὅτι αὐτὸς θὰ τοὺς βαπτίσῃ μὲ ἅγιον Πνεῦμα καὶ μὲ τὸ καθαρτικὸν πῦρ τῆς χάριτος;[10] καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»;[11] Μήπως ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ διεκήρυξες πρὶν ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ; Πῶς λοιπὸν τώρα, ποὺ ἔγινε γνωστὸς εἰς ὅλους καὶ ἡ φήμη του ἐξηπλώθη παντοῦ καὶ ἀνεστήθησαν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ δαίμονες ἐξεδιώχθησαν καὶ τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα ἔγιναν, ἀποστέλλεις καὶ ἐρωτᾷς νὰ μάθῃς ἀπὸ αὐτὸν ἐὰν εἶναι ἢ ὄχι ὁ Μεσσίας;

C Τί συνέβη, λοιπόν; Ὅλα ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου ἦσαν ψεύτικα, προσποιητὰ καὶ μῦθοι; Καὶ ποῖος μυαλωμένος ἄνθρωπος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῇ αὐτὰ τὰ πράγματα; Δὲν λέγω, βέβαια, διὰ τὸν Ἰωάννην, ποὺ ἐσκίρτησεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του[12] καὶ τὸν

4. Λουκ. 3, 16.
5. Ἰωάν. 1, 33.
6. Πρβλ. Ματθ. 3, 16.
7. Πρβλ. Ματθ. 3, 17.
8. Ματθ. 3, 14.
9. Ἰωάν. 3, 30.
10. Πρβλ. Λουκ. 3, 16.
11. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 29.
12. Πρβλ. Λουκ. 1, 41.

διεκήρυξε προτοῦ νὰ γεννηθῆ, ποὺ ἦτο πολίτης τῆς ἐρήμου καὶ ἔζησεν ὡς ἄγγελος, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο ἕνας κοινὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πολὺ περιφρονημένους, πάλιν δὲν θὰ εἶχεν ἀμφιβολίας διὰ τὸν Ἰησοῦν, ὕστερα ἀπὸ τόσας μαρτυρίας, τόσον τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων. Ὅθεν εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐπειδὴ εἶχεν ὁ ἴδιος ἀμφιβολίας, οὔτε ἠρώτα ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζεν. Οὔτε πάλιν, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξη ὅτι ἐγνώριζε μὲν πολὺ καλὰ τὴν Μεσσιανικὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, D ἀλλ' εἶχε γίνει περισσότερον δειλὸς τώρα ποὺ εὑρίσκετο εἰς τὴν φυλακήν. Διότι δὲν ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερος, οὔτε ἐὰν τὸ ἤλπιζε θὰ ἐπρόδιδε ποτὲ τὴν εὐσέβειαν αὐτὸς ποὺ ἦτο ἕτοιμος νὰ ὑποστῆ πολλοὺς θανάτους. Διαφορετικά, ἐὰν δὲν εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῆ καὶ μαρτυρικὸν θάνατον, δὲν θὰ συμπεριεφέρετο μὲ τόσην γενναιότητα πρὸς ἕνα λαὸν ὁλόκληρον, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀποφασίσει νὰ φονεύη τοὺς προφήτας. Οὔτε θὰ ἤλεγχε μὲ τόσην μεγάλην παρρησίαν τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον τύραννον, σὰν νὰ ἦτο μικρὸ παιδί, μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς ἐπήκοον ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν, ὅμως, ἔγινε τώρα πιὸ δειλός, E πῶς δὲν ἐντρέπετο τοὺς μαθητάς του, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχε τόσας μεγάλας μαρτυρίας δώσει περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτῶν ἠρώτα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήση ἄλλους; Ἂν καὶ ἤξερε καλὰ ὅτι οἱ μαθηταί του ἐφθόνουν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζήτουν νὰ εὕρουν κάποιαν ἀφορμὴν ἐναντίον του. Ἐπίσης, κατὰ ποίαν λογικὴν δὲν ἔνοιωθεν ἐντροπὴν διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶχε κηρύξει ἐπανειλημμένως; Ἐξ ἄλλου ἡ τυχὸν τοιαύτη στάσις εἰς τί θὰ ἐβοήθει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του; 408 Διότι δὲν εἶχε φυλακισθῆ διὰ τὸν Χριστόν, οὔτε ἐπειδὴ εἶχε διακηρύξει τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ διὰ τὸν ἔλεγχον ποὺ ἤσκησεν εἰς τὸν τύραννον διὰ τὸν ἀνήθικον γάμον του. Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν συνέβαινεν αὐτό, θὰ ἠμποροῦσεν ὁ Ἰωάννης νὰ ἀποφύγη τὴν φήμην ἑνὸς ἀνοήτου παιδίου καὶ τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται δι' ἕνα ἄνθρωπον μαινόμενον;

Ποίαν σημασίαν ἔχει, λοιπόν, ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Ἰωάννου; Διότι ἀπὸ τὰ λεχθέντα παραπάνω ἔγινεν ἀντιληπτὸν ὅτι δὲν ταιριάζει πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἰωάννου νὰ ἔχη παρομοίας ἀμφιβολίας, ἀλλ, οὔτε καὶ ἕνας

πολὺ ἀνόητος καὶ ἄμυαλος ἄνθρωπος ἠμποροῦσε νὰ κάνη τὸ ἴδιον. Ὥστε πρέπει εἰς τὴν συνέχειαν νὰ δώσωμεν ἀπάντησιν.

Διατί, λοιπόν, ἔστειλε διὰ νὰ ἐρωτήση; Ὡς γνωστὸν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Ἐπίσης ἔβλεπαν τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου μὲ φθόνον. Ἀποδείξις εἶναι τὰ ὅσα ἔλεγαν εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ τὸν Ἰησοῦν· «Ἐκεῖνος», λέγουν, «ποὺ ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην, B διὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κύτταξε αὐτὸς τώρα βαπτίζει καὶ ὅλοι πηγαίνουν εἰς αὐτόν».[13] Καὶ πάλιν· «Ἔγινε συζήτησις μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὸν καθαρισμὸν ποὺ ἔδιδε τὸ βάπτισμα».[14] Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἠρώτησαν· «Διατὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολύ, οἱ δὲ μαθηταί σου δὲν νηστεύουν;».[15] Δὲν ἐγνώριζαν, βέβαια, ἀκόμη ποῖος ἦτο ὁ Χριστός, ἀλλὰ τὸν μὲν Ἰησοῦν τὸν ἐθεώρουν σὰν ἕνα ἁπλὸν ἄνθρωπον, ἐνῶ τὸν Ἰωάννην τὸν ἐπίστευαν σὰν κάτι ἀνώτερον ἀπὸ ἄθρωπον κοινὸν καὶ ἐλυποῦντο ὑπερβολικὰ ποὺ ἔβλεπαν τὸν Κύριον νὰ ἔχη ἀπήχησιν εἰς τὸν λαόν, τὸν δὲ Ἰωάννην, ὅπως εἶπε καὶ ὁ ἴδιος, νὰ τελειώνη πλέον τὴν δρᾶσίν του. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ τοὺς ἠμπόδιζε νὰ ἔλθουν κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ ἡ ζηλοτυπία τοὺς ἔφρασσε μὲ τεῖχος τὸν δρόμον ποὺ ὡδηγοῦσε πρὸς αὐτόν.

C Καὶ ὅσον καιρόν, βέβαια, ὁ Ἰωάννης ἦτο μαζί των τοὺς προέτρεπε καὶ τοὺς ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἠμποροῦσε νὰ τοὺς πείση. Ἐπειδή, ὅμως, ἔβλεπεν ὅτι πλησιάζει ὁ θάνατός του, δεικνύει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Διότι τὸν κατεῖχεν ὁ φόβος μήπως ἀφήση ὀπίσω του μίαν ἀντίληψιν μὲ πονηρὸν περιεχόμενον καὶ ἔτσι παραμείνουν οἱ μαθηταί του ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ὁ ἴδιος, βέβαια, ἐφρόντιζε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ ὁδηγήση ὅλους γενικῶς τοὺς ἰδικούς του μαθητὰς καὶ ὀπαδοὺς πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐπειδή, ὅμως, δὲν τοὺς ἔπειθεν, τώρα ποὺ ἀποθνήσκει τὸ κάνει μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν. Διότι ἐὰν ἔλεγεν, πηγαίνετε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διότι εἶναι ἀνώτερός μου, δὲν θὰ τοὺς ἔπειθε νὰ τὸ πράξουν,

---

13. Ἰωάν. 3, 26.
14. Ἰωάν. 3, 25.
15. Ματθ. 9, 14.

ἐπειδὴ δύσκολα θὰ ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ κοντά του. **D** Ἀντίθετα, θὰ ἐσχημάτιζαν τὴν γνώμην ὅτι τὸ λέγει αὐτὸ ἀπὸ μετριοφροσύνην καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἔμεναν περισσότερον προσκολλημένοι εἰς αὐτόν. Ἐάν, πάλιν, δὲν ἔλεγε τίποτε, τότε τίποτε ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ἐγίνετο.

Τί κάνει, λοιπόν; Περιμένει νὰ ἀκούση ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὅτι ὁ Ἰησοῦς θαυματουργεῖ. Καὶ οὔτε τώρα τοὺς προτρέπει πρὸς τὸν Κύριον, οὔτε τοὺς ἀποστέλλει ὅλους, ἀλλὰ μόνον δύο, τοὺς ὁποίους θὰ ἤξερε πιθανὸν ὅτι τοῦ ἦσαν οἱ μᾶλλον προσηλωμένοι, ὥστε ἡ ἐρώτησις νὰ μὴ κινήση ὑποψίας καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν διαφορὰν ποὺ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἰδίου. Καὶ τοὺς λέγει· Πηγαίνετε καὶ ἐρωτήσατε· «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποὺ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθη εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;». **E** Ὁ Χριστός, πάλιν, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν σκέψιν τοῦ Ἰωάννου, δὲν τοὺς ἀπήντησεν, ἐγώ εἶμαι, ἂν καὶ ἦτο φυσικὸν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν νὰ δώση, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὰ πράγματα. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐπῆγαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, τότε ὁ Κύριος ἐθεράπευσε πολλούς.[16] **409** Καὶ ὅμως τί ἦτο φυσικὸν νὰ κάνη, ὅταν τὸν ἠρώτησαν, σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας; Νὰ μὴ δώση καμμίαν ἀπάντησιν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἀμέσως νὰ θεραπεύση τοὺς πάσχοντας, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτύχη αὐτὸ ποὺ εἶπα ἐγώ; Διότι τὴν ἀπόδειξιν ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ πράγματα τὴν ἐθεώρουν περισσότερον πειστικὴν ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν τῶν λόγων καὶ δὲν τοὺς ἐκίνει καμμίαν ὑποψίαν. Ἐπειδή, λοιπόν, ἐγνώριζεν, ὡς Θεός, τὴν σκέψιν μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης, ἀμέσως ἐθεράπευσε τυφλούς, χωλοὺς καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὄχι διὰ νὰ διδάξη τὸν Ἰωάννην, (διότι πῶς νὰ διδάξη τὸν πιστόν;), ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἀμφιβολίας. **B** Μετὰ τὴν θεραπείαν τοὺς λέγει· «Πηγαίνετε νὰ διηγηθῆτε εἰς τὸν Ἰωάννην ἐκεῖνα ποὺ ἀκούετε καὶ βλέπετε. Τυφλοὶ ἀποκτοῦν τὸ φῶς των καὶ χωλοὶ περιπατοῦν ἐλεύθερα, λεπροὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὴν λέπραν καὶ κωφοὶ ἀκούουν, νεκροὶ ἀνασταίνονται καὶ πτωχοὶ καὶ ἄσημοι ἀκούουν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς οὐρανίου βασιλείας».[17] Καὶ προσέθεσεν· «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖ-

16. Πρβλ. Λουκ. 7, 21.
17. Ματθ. 11, 4-5.

νος ποὺ δὲν θὰ σκανδαλισθῆ μὲ ἐμέ»,[18] καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐγνώριζε καλὰ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των. Ἐάν, ὅμως, τοὺς ἔλεγεν, ἐγώ εἶμαι ὁ Μεσσίας, αὐτὴ ἡ ἀπάντησις καὶ θὰ τοὺς ἐσκανδάλιζεν ὅπως εἶπα παραπάνω, καὶ θὰ ἐσκέπτοντο, ἔστω καὶ ἂν δὲν θὰ τὸ ἔλεγαν, ἐκεῖνο ποὺ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· «Σὺ δίδεις μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτόν σου».[19] **C** Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἴδιος δὲν τοὺς λέγει τίποτε, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ διδαχθοῦν τὰ πάντα ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ ἀπαλλάσσει ἔτσι τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ κάθε ὑποψίαν καὶ τὴν καθιστᾷ περισσότερον σαφῆ. Ἐπίσης, δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἤλεγξε χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν οἱ ἄλλοι. Ἐπειδή, δηλαδή, ἐσκανδαλίζοντο διὰ τὴν ὅλην δρᾶσιν τοῦ Ἰησοῦ τοὺς ἀπεκάλυψε τὸ πάθος των αὐτὸ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν τὴν ἄφησεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν, χωρὶς νὰ κάνη κανένα ἄλλον γνώστην τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ, παρὰ μόνον ἐκείνους τοὺς ἰδίους ποὺ ἐγνώριζαν αὐτά, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς προσείλκυσε περισσότερον, ὅταν εἶπεν· «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ σκανδαλισθῆ μὲ ἐμέ». Διότι ἔλεγεν αὐτὰ ὑπαινισσόμενος αὐτούς.

Διὰ νὰ μὴ ἀναπτύσσω ὅμως μόνον τὴν ἰδικήν μου ἄποψιν, ἂς ἀναφέρω καὶ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων **D** καὶ ἔτσι μὲ τὴν παράθεσιν ὅλων τῶν ἀπόψεων νὰ σᾶς παρουσιάσω πιὸ σαφῆ τὴν ἀλήθειαν. Δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ ἐκθέσω καὶ αὐτά. Τί λέγουν, λοιπόν, μερικοί; Ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην δὲν εἶναι αὐτὴ ποὺ σᾶς ἀνέπτυξα ἐγώ, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν, ἡ ἄγνοιά του ὅμως αὐτὴ δὲν ἦτο ὁλοκληρωτική. Ἤξερε, βέβαια, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Χριστός, δὲν ἐγνώριζεν, ὅμως, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ θανατωθῆ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Δι' αὐτὸ καὶ ἠρώτησεν· «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποὺ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθη;», δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ κατεβῆ εἰς τὸν Ἅδην.

Ἡ ἄποψις αὐτὴ δὲν στηρίζεται λογικῶς, δεδομένου ὅτι ὁ Ἰωάννης τὸ ἐγνώριζε καὶ αὐτό. Πραγματικά, αὐτὸ ἐκήρυσσε πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν ἔδωσε πρώτη. «Νά», λέγει, «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». **E** Τὸν ὠνόμασεν «ἀμνὸν» διὰ νὰ δείξη ὅτι θὰ ἐθανατώνετο ἐπὶ τοῦ σταυ-

18. Ματθ. 11, 6.
19. Ἰωάν. 8, 13.

ροῦ. Καὶ ὅταν εἶπεν, «πού σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἐδήλωσεν. Διότι, πραγματικά, δὲν τὸ ἔκανε διαφορετικὰ αὐτό, παρὰ διὰ τοῦ σταυροῦ. Ὅπως τὸ ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος· «Καὶ τὸ εἰς βάρος μας χρεωστικὸν γραμμάτιον τὸ ἐσήκωσεν ἀπὸ τὸ μέσον καὶ τὸ ἐκάρφωσεν εἰς τὸν σταυρόν».[20] Ἐπίσης, καὶ τὸ ὅτι ἔλεγεν ὅτι, «θὰ σᾶς βαπτίση μὲ ἅγιον Πνεῦμα»,[21] ἀποτελεῖ γνώρισμα ἀνθρώπου πού ἐπροφήτευε τὰ ὅσα θὰ συμβοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασίν του.

Ναί, ἀντιλέγουν μερικοί, εἶναι γεγονὸς ὅτι ἐγνώριζεν ὁ Ἰωάννης ὅτι θὰ ἀνασπηθῆ καὶ ὅτι θὰ χορηγήση τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς, **410** ἀλλὰ δὲν ἤξερε τίποτε διὰ τὴν σταύρωσίν του. Κατὰ ποίαν λογικήν, ὅμως, ἐπρόκειτο νὰ ἀναστηθῆ ἐκεῖνος πού δὲν θὰ ὑφίστατο τὸ πάθος, πού δὲν θὰ ἐσταυροῦτο; Καὶ πῶς ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ προφήτην, ὅταν δὲν ἐγνώριζεν οὔτε ἐκεῖνα πού ἤξεραν ὅλοι οἱ προφῆται; Διότι τὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ προφήτην τὸ ἐβεβαίωσεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός,[22] τὸ ὅτι δὲ οἱ προφῆται ἐγνώριζαν τὸ πάθος, εἶναι, νομίζω, αὐταπόδεικτον. Πραγματικά, ὁ Ἠσαΐας λέγει· «Σὰν πρόβατον ὡδηγήθη εἰς τὴν σφαγὴν καὶ σὰν ἀμνὸς δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του ἐναντίον ἐκείνου πού τὸν κουρεύει».[23] Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προφητείαν αὐτὴν λέγει· «Θὰ εἶναι ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ἐκεῖνος πού θὰ ἀναστηθῆ διὰ νὰ κατευθύνη τὰ ἔθνη. Εἰς τὸ ὄνομά του θὰ κρεμασθῆ ἡ ἐλπίδα τῶν λαῶν».[24] Εἰς τὴν συνέχειαν ὁμιλεῖ διὰ τὸ πάθος καὶ τὴν δόξαν πού θὰ λάβη ἀπὸ αὐτὸ καὶ λέγει· **B** «Καὶ ἡ θανάτωσις θὰ τοῦ δώση τιμήν».[25] Ὄχι μόνον τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου προέλεγεν ὁ Ἠσαΐας, ἀλλὰ προεῖπε καὶ μὲ ποίους μαζὶ θὰ σταυρωθῆ. Διότι λέγει· «Καὶ συγκατεριθμήθη μεταξὺ τῶν ἀνόμων».[26] Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι δὲν θὰ ἀπολογηθῆ· «Αὐτός», λέγει «δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ».[27] Ἐπίσης ὅτι θὰ καταδικασθῆ ἀδίκως. Διότι λέγει· «Ὅταν

20. Κολασ. 2, 14.
21. Ματθ. 3, 11.
22. Πρβλ. Λουκ. 7, 28.
23. Ἠσ. 53, 7.
24. Ἠσ. 11, 10.
25. Ἠσ. 11, 10.
26. Ἠσ. 53, 12.
27. Ἠσ. 53, 7.

ὑπέβαλε τὸν ἑαυτόν του εἰς ταπείνωσιν, τοῦ ἠρνήθησαν δικαίαν κρίσιν καὶ κατεπάτησαν τὸ δίκαιόν του».[28] Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἠσαΐαν ὁ Δαυῒδ λέγει τὸ ἴδιον καὶ περιγράφει καὶ τὸ δικαστήριον πού θὰ τὸν ἐδίκαζεν. «Διατί», λέγει, «ἐκυριεύθησαν ἀπὸ μανίαν καὶ ἐξαγρίωσιν ἔθνη καὶ διατί λαοὶ ἐμηχανεύθησαν σχέδια πού θὰ ἀποτύχουν καὶ θὰ ἀποδειχθοῦν μάταια; Ἐστάθησαν ὁ ἕνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον ὅλοι μαζὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες μὲ ἐχθρικὰς διαθέσεις κατὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναντίον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἔχρισε καὶ τὸν ἐγκατέστησεν αἰώνιον βασιλέα, ἀρχιερέα καὶ προφήτην».[29] Εἰς ἄλλο σημεῖον ἐπίσης ἀναφέρει καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον, ὁμιλῶν ὡς ἑξῆς· **C** «ἐτρύπησαν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μου».[30] Ἀκόμη προσθέτει μὲ κάθε λεπτομέρειαν καὶ ὅσα ἔκαναν εἰς βάρος του οἱ στρατιῶται. Διότι λέγει· «Ἐμοίρασαν τὰ ἐνδύματά μου μεταξύ των καὶ διὰ τὸν ἱματισμόν μου ἔρριξαν κλῆρον».[31] Ἀλλοῦ πάλιν λέγει ὅτι τοῦ ἔδωσαν καὶ ὄξος νὰ πιῆ· «Μοῦ ἔδωσαν», λέγει, «χολὴν διὰ φαγητὸν καὶ ὅταν ἐδίψασα μὲ ἐπότισαν ὄξος».[32]

Ἀφοῦ, λοιπόν, οἱ προφῆται πρὶν ἀπὸ τόσα πολλὰ χρόνια κάνουν λόγον διὰ τὸ δικαστήριον, τὴν καταδίκην, τοὺς σταυρωθέντας μαζί του λῃστάς, τὴν διανομὴν τῶν ἐνδυμάτων, τὸν κλῆρον πού ἔρριξαν δι᾽ αὐτὰ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη, πού δὲν χρειάζεται νὰ τὰ ἀναφέρω ὅλα τώρα διὰ νὰ μὴ γίνη μακρὺς ὁ λόγος, **D** πῶς ὁ Ἰωάννης, πού ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους αὐτούς, δὲν θὰ τὰ ἐγνώριζεν ὅλα αὐτά; Καὶ πῶς ἠμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῆ μία παρόμοια ἄποψις; Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν· Σὺ εἶσαι πού ἔρχεσαι εἰς τὸν Ἅδην; ἀλλὰ εἶπεν ἁπλῶς· «ὁ ἐρχόμενος»; Βέβαια, αὐτὸ εἶναι περισσότερον γελοῖον ἀπὸ τὴν προηγουμένην γνώμην. Λέγουν, δηλαδή, ὅτι δι᾽ αὐτὸ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ κηρύξη καὶ εἰς τοὺς νεκρούς, ὅταν θὰ ἐπήγαινεν ἐκεῖ. Πρὸς τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν γνώμην αὐτὴν ταιριάζει νὰ ἀπαντήσωμεν· «Ἀδελφοί, νὰ μὴ συμπεριφέρεσθε σὰν νὰ εἶσθε παιδιὰ εἰς τὸ μυαλό, ἀλλὰ νὰ γίνεσθε μόνον

28. Ἠσ. 53, 8.
29. Ψαλμ. 2, 1-2.
30. Ψαλμ. 21, 17.
31. Ψαλμ. 21, 19.
32. Ψαλμ. 68, 22.

ὡς πρὸς τὴν κακίαν ἀπονήρευτοι καὶ ἀθῶοι σὰν νήπια».[33] Διότι ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι ἡ περίοδος τῆς μετανοίας, ἐνῷ μετὰ τὸν θάνατον ἀκολουθεῖ ἡ κρίσις καὶ ἡ κόλασις. «Διότι ποῖος», λέγει, «θὰ μετανοήση εἰς τὸν Ἅδην;».[34] **E** Τότε, πῶς συνετρίβησαν, ἐρωτᾷ κάποιος, αἱ χαλκαῖ πύλαι καὶ ἔσπασαν οἱ σιδερένιοι μοχλοί;[35] Μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διότι τότε διὰ πρώτην φορὰν ἐφάνη σῶμα ἀθάνατον ποὺ διέλυσε τὴν κυριαρχίαν τοῦ θανάτου. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ δύναμις τοῦ θανάτου κατηργήθη, ἀπὸ τὸ ὅτι, δηλαδή, τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων ποὺ ἀπέθαναν πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶχαν συγχωρηθῆ. **A** Διότι ἐὰν δὲν συνέβαινεν αὐτό, ἀλλ' εἶχεν ἀπαλλάξει ὅλους τοὺς προαποθανόντας ἀπὸ τὴν κόλασιν, τότε διατί λέγει· «Θὰ εἶναι περισσότεροι ἐπιεικὴς ἡ τιμωρία δι' ἐκείνους ποὺ ἔζησαν εἰς τὴν χώραν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρρων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως»; Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλέχθησαν διὰ νὰ δείξουν ὅτι θὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἐκεῖνοι, ὀλιγώτερον βέβαια, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε θὰ τιμωρηθοῦν, ἂν καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἐτιμωρήθησαν σκληρά, χωρὶς ἡ τιμωρία αὐτὴ νὰ τοὺς ἀπαλλάξη τελείως ἀπὸ τὴν περαιτέρω κόλασιν. Ἐάν, ὅμως, θὰ τιμωρήση καὶ αὐτούς, πολὺ περισσότερον θὰ τιμωρηθοῦν ὅσοι τίποτε δὲν ἔπαθαν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν.

Τί λοιπόν; Ἠδικήθησαν, τότε, ὅσοι ἔζησαν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου; Καθόλου, βέβαια. Διότι εἶχαν τὴν δυνατότητα καὶ τότε νὰ σωθοῦν, χωρὶς νὰ ὁμολογήσουν πίστιν πρὸς τὸν Χριστόν, δεδομένου ὅτι δὲν τοὺς ἐζητεῖτο ἡ πίστις αὐτή, ἀλλὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων **B** καὶ νὰ γνωρίσουν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Διότι λέγει· «Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι ἕνας».[36] Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐθαυμάζοντο καὶ οἱ Μακκαβαῖοι,[37] ἐπειδὴ ἔπαθαν ὅ,τι ἔπαθαν διὰ νὰ διαφυλάξουν τὸν Νόμον τοῦ Κυρίου.

33. Α΄ Κορινθ. 14, 20.
34. Ψαλμ. 6, 6.
35. Πρβλ. Ψαλμ. 106, 16.
36. Δευτ. 6, 4.
37. Μακκαβαῖοι· Ἔτσι ὀνομάζεται οἰκογένεια καταγομένη ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, γνωστὴ διὰ τοὺς ἀγῶνας της διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τῆς Συρίας. Ἡ ἱστορία αὐτῶν περιγράφεται εἰς τὴν Α΄ καὶ Β΄ Μακκαβαίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Χρυσόστομος, ὅμως, ἐν προκειμένῳ ἀναφέρεται εἰς τὴν Δ΄ Μακκαβαίων, ἡ ὁποία δὲν συγκαταλέγεται εἰς τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐπίσης, οἱ Τρεῖς Παῖδες καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἔδειξαν ἄριστον τρόπον ζωῆς καὶ συνεμορφώθησαν πρὸς ὅ,τι τοὺς καθώριζεν ἡ τότε θρησκευτικὴ των γνῶσις, χωρὶς νὰ τοὺς ζητηθῆ τίποτε περισσότερον. Τότε μὲν ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τὸ νὰ γνωρίζη κανεὶς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω. Τώρα, ὅμως, δὲν εἶναι ἀρκετὸν πλέον αὐτό, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζη καὶ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Ἐὰν δὲν εἶχα ἔλθει καὶ δὲν τοὺς εἶχα ὁμιλήσει, δὲν θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν διὰ τὴν ἀπιστίαν ποὺ ἔδειξαν εἰς ἐμέ. Τώρα, ὅμως, δὲν ἔχουν πρόφασιν, ἡ ὁποία νὰ δικαιολογῆ τὴν ἁμαρτίαν των».[38] **C** Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ἐν γένει συμπεριφοράν μας. Τότε ὁ φόνος κατεδίκαζε τὸν φονέα, τώρα ὅμως τὸν καταδικάζει καὶ ἡ ὀργή. Ἐπίσης, τότε ἡ μοιχεία καὶ ἡ συνεύρεσις μὲ ξένην γυναῖκα συνεπήγετο τιμωρίαν, ἐνῷ τωρα τιμωρεῖται καὶ τὸ ἀκόλαστον βλέμμα. Διότι ὅπως ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνωτέρα τώρα, ἔτσι καὶ ἡ ζωή μας πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος. Ὥστε οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸν Ἅδην δὲν ἐχρειάζοντο καθόλου κανένα πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ σώζωνται οἱ ἄπιστοι, ἀφοῦ πιστεύσουν μετὰ θάνατον εἰς τὸν Χριστόν, ἀσφαλῶς κανεὶς δὲν θὰ ἐκολάζετο, διότι ὅλοι θὰ μετανοήσουν τότε καὶ θὰ προσκυνήσουν τὸν Κύριον. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἄκουσε τὸν Παῦλον ποὺ λέγει· «Κάθε γλῶσσα νὰ ὁμολογήση δυνατὰ καὶ καθαρὰ καὶ κάθε γόνατον νὰ καμφθῆ λατρευτικὰ διὰ τὸν Χριστόν, καὶ οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὄντα ποὺ εἶναι εἰς τὰ καταχθόνια».[39] **D** καὶ ὅτι· «Τελευταῖος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς καταργεῖται ὁ θάνατος».[40] Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν ἐκείνην δὲν πηγάζει κανένα ὄφελος, διότι δὲν προέρχεται ἀπὸ εὐγνώμονα διάθεσιν, ἀλλά, θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῆ κανείς, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάγκης πλέον.

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ εἰσηγούμεθα παρομοίας ἀντιλήψεις γραώδεις καὶ μύθους Ἰουδαϊκούς. Διότι ἄκουσε τί λέγει σχετικῶς ὁ Παῦλος· «Διότι ὅσοι ἡμάρτησαν, χωρὶς νὰ ἔχουν λάβει νόμον γραπτόν, αὐτοὶ θὰ καταδικασθοῦν εἰς ἀπώλειαν χωρὶς νὰ ἔχουν κατήγορον τὸν

38. Ἰωάν. 15, 22.
39. Φιλιπ. 2, 11.10.
40. Α΄ Κορινθ. 15, 26.

νόμον τοῦτον».[41] Αὐτὰ τὰ λέγει δι' ὅσους ἔζησαν προτοῦ νὰ δοθῇ ὁ νόμος. «Καὶ ὅσοι ἡμάρτησαν, ἐνῷ εἶχε δοθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ γραπτὸς νόμος, αὐτοὶ θὰ κριθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τούτου»,[42] ἀναφερόμενος εἰς ὅσους ἔζησαν μετὰ τὸν Μωϋσῆ. **E** Ἐπίσης· «Ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐναντίον κάθε ἀσεβοῦς προσβολῆς κατὰ τοῦ θείου μεγαλείου καὶ ἐναντίον κάθε παραβάσεως τοῦ ἠθικοῦ νόμου του».[43] Καί· «Θυμὸς καὶ ὀργή, θλῖψις καὶ στενοχωρία θὰ ἐπιπέσῃ εἰς κάθε ἄνθρωπον, ποὺ ἐπιμένει νὰ ἐργάζεται τὸ κακόν, τόσον εἰς τὸν Ἰουδαῖον κατὰ πρῶτον λόγον, ὅσον καὶ εἰς τὸν εἰδωλολάτρην».[44]

Εἶναι γεγονὸς ὅτι οἱ εἰδωλολάτραι ἔπαθαν μεγάλα κακὰ ἐδῶ, καὶ αὐτὸ τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐκτὸς τῆς θρησκείας μας ἱστορία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδική μας Γραφή. Διότι ποῖος ἠμπορεῖ νὰ διηγηθῇ τὰς τραγῳδίας τῶν Βαβυλωνίων ἢ τῶν Αἰγυπτίων; **412** Διὰ τὸ ὅτι, ὅμως, καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας του δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἄφησαν τὴν εἰδωλολατρείαν, προσεκύνησαν μόνον τὸν Θεὸν καὶ ἔδειξαν ἄριστον τρόπον ζωῆς, θὰ ἀπολαύσουν ὅλα τὰ ἀγαθά, ἄκουσε τί λέγει· «Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη θὰ ἀποδοθῇ εἰς καθένα ποὺ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, εἰς τὸν Ἰουδαῖον πρῶτον καὶ εἰς τὸν εἰδωλολάτρην Ἕλληνα».[45] Βλέπεις ὅτι αὐτοὶ θὰ ἀμειφθοῦν μὲ πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ὅτι ὅσοι συμπεριεφέρθησαν διαφορετικὰ θὰ ὑποστοῦν κολάσεις καὶ τιμωρίας;

Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποὺ δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς γεέννης; Ἀφοῦ καὶ ὅσοι πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ δὲν ἤκουσαν οὔτε τὸ ὄνομα τῆς γεέννης, οὔτε κανένα λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, **B** ἂν καὶ ἐτιμωρήθησαν ἐδῶ, θὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἐκεῖ, πόσον περισσότερον θὰ τιμωρηθῶμεν ἡμεῖς ποὺ ἐτράφημεν μὲ τόσον σπουδαίας διδασκαλίας εὐσεβείας;

Καὶ πῶς δικαιολογεῖται, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν γέενναν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἤκουσαν τίποτε διὰ τὴν γέενναν; Διότι θὰ εἰποῦν, ὅτι ἐὰν μᾶς εἶχες ἀπειλήσει μὲ τὴν γέενναν, θὰ ἐφοβούμεθα περισσότερον καὶ θὰ εἴ-

41. Ρωμ. 2, 12.
42. Ρωμ. 2, 12.
43. Ρωμ. 1, 18.
44. Ρωμ. 2, 8-9.
45. Ρωμ. 2, 10.

μεθα πιὸ σώφρονες εἰς τὴν ζωήν μας. Πολύ, βέβαια. Διότι πῶς ὄχι;[46] Ὅπως ζῶμεν καὶ ἡμεῖς σήμερα, ποὺ καθημερινὰ ἀκούομεν τοὺς λόγους διὰ τὴν γέενναν, χωρὶς καθόλου νὰ τοὺς προσέχωμεν. Πέραν αὐτῶν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἠμπορεῖ νὰ ἀναφέρῃ κανείς· ὅτι, δηλαδή, ὅποιος δὲν συγκρατεῖται ἀπὸ τὰς ἀμέσους τιμωρίας, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ συγκρατηθῇ ἀπὸ τὰς τιμωρίας τῆς γεέννης. Διότι τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς κυβερνοῦν τὰ ἔνστικτα καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν πνευματικότητα σωφρονίζουν συνήθως τὰ χειροπιαστὰ πράγματα καὶ ἐκεῖνα ποὺ συμβαίνουν ἀμέσως, παρὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ λάβουν χώραν ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια.

C Ναί, ἀλλὰ ἡμᾶς μᾶς ἠπείλησε μεγαλύτερος φόβος καὶ κατὰ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐκεῖνοι ἔχουν ἀδικηθῆ. Καθόλου, βέβαια. Διότι δὲν ἔχομεν τοὺς ἰδίους ἀγῶνας νὰ ἐπιτελέσωμεν ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ οἱ ἰδικοί μας εἶναι πολὺ μεγαλύτεροι. Καὶ εἶναι φυσικόν, ἐκεῖνοι ποὺ ἐπεφορτίσθησαν μὲ μεγαλυτέρους κόπους, νὰ χρειάζωνται καὶ μεγαλυτέραν βοήθειαν. Δὲν ἦτο, βέβαια, μικρὰ βοήθεια τὸ ὅτι ηὐξήθη ὁ φόβος. Ἐάν, λοιπόν, εὑρισκώμεθα ἡμεῖς εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν ἐπειδὴ γνωρίζομεν τὰ μέλλοντα, πλεονεκτοῦν καὶ ἐκεῖνοι ἔναντι ἡμῶν, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀμέσως ἐτιμωροῦντο σκληρὰ διὰ τὰς παρανομίας των.

Ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ κάποιαν ἄλλην ἀντίρρησιν προβάλλουν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ποῦ εἶναι, λέγουν, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, **D** ὅταν κάποιος ἁμαρτάνῃ εἰς τὴν γῆν καὶ τιμωρῆται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν οὐρανόν; Θέλετε, λοιπόν, νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τοὺς ἰδικούς σας λόγους, ὥστε νὰ παύσετε πλέον νὰ μᾶς ἐνοχλῆτε καὶ μόνοι σας νὰ δώσετε τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας σας; Ἐγὼ ἤκουσα πολλοὺς ἀπὸ ἡμᾶς, ποὺ ἐπληροφορήθησαν ὅτι κάποιος φονεὺς κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἀπὸ τὸ δικαστήριον καὶ ἐξετελέσθη, νὰ ἀγανακτοῦν καὶ νὰ λέγουν τὰ παρακάτω λόγια· Τριάντα φόνους ἢ καὶ πολὺ περισσοτέρους ἐτόλμησε νὰ διαπράξῃ ὁ μιαρὸς καὶ βέβηλος αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τώρα μία φορὰ θανατώνεται μόνον. **E** Καὶ ποῦ εἶναι τότε ἡ δικαιοσύνη; Ὥστε σεῖς οἱ ἴδιοι παραδέχεσθε ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸς ἕνας θάνατος ὡς τιμωρία. Διατί, λοιπόν, τώρα ἰσχυρίζεσθε τὰ ἀντίθετα; Ἐπειδὴ

46. Εἰρωνικὰ ὁμιλεῖ ἐδῶ ὁ Χρυσόστομος.

δὲν κρίνετε ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτούς σας. Τόσον μεγάλο ἐμπόδιον εἶναι ἡ φιλαυτία διὰ νὰ μὴ διακρίνωμεν τὸ δίκαιον. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν κρίνωμεν τοὺς ἄλλους, **413** ἐξετάζομεν τὰ πάντα μὲ ἀκρίβειαν, ἐνῷ ὅταν κρίνωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, δὲν διακρίνωμεν καὶ τόσον καλὰ τὸ δίκαιον. Διότι ἐὰν ἡ ἔρευνα διὰ τὸν ἑαυτόν μας ἐγίνετο ὅπως γίνεται διὰ τοὺς ἄλλους, τότε θὰ λάβωμεν ἀδέκαστον ἀπόφασιν. Ἔχομεν, βέβαια, καὶ ἡμεῖς ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα ἀξίζει νὰ τιμωρηθοῦν ὄχι μὲ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μὲ πολλοὺς θανάτους. Καί, διὰ νὰ παραλείψω ὅλα τὰ ἄλλα, ἂς ἐνθυμηθῶμεν πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς μετέχομεν τῆς θείας εὐχαριστίας ἀναξίως. Αὐτοί, λοιπόν, εἶναι ἔνοχοι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ὥστε, ὅταν ἀναφέρῃς τὸν φονέα, νὰ σκέπτεσαι καὶ τὸν ἑαυτόν σου. Διότι ἐκεῖνος ἐφόνευσεν ἄνθρωπον, **B** ἐνῷ σὺ εἶσαι ὑπεύθυνος τῆς σφαγῆς τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖνος μέν, ἐπειδὴ δὲν μετέχει εἰς τὰ μυστήρια, ἡμεῖς ὅμως, ἐπειδὴ λαμβάνομεν μέρος εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν.

Τί νὰ εἴπω δὲ δι᾽ ἐκείνους ποὺ δαγκώνουν καὶ κατατρώγουν τοὺς ἀδελφούς των καὶ πολὺ δηλητήριον ἐξακοντίζουν ἐναντίον των; Τί δι᾽ ἐκεῖνον ποὺ ἁρπάζει τὴν τροφὴν τῶν πτωχῶν; Διότι ἐὰν βαρύνεται μὲ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὁ μὴ ἐλεήμων, πολὺ περισσότερον βαρύνεται ἐκεῖνος ποὺ παίρνει τὰ ξένα ἀγαθά. Ἀπὸ πόσους λῃστὰς δὲν εἶναι χειρότεροι οἱ πλεονέκται; Ἀπὸ πόσους φονεῖς οἱ ἅρπαγες; Ἀπὸ πόσους τυμβωρύχους; Πόσοι μετὰ τὴν ἁρπαγὴν δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ φονεύσουν τὰ θύματά των; Παῦσε, μὴ γένοιτο, λέγει κάποιος. **C** Τώρα λέγεις, μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ νὰ εἴπῃς μὴ γένοιτο, ὅταν ἔχῃς τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ χέρι σου, καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι τὰ λεχθέντα καὶ νὰ παρουσιάζῃς ζωὴν πολὺ φροντισμένην, διὰ νὰ μὴ μᾶς εὕρουν τὰ κακὰ τῶν Σοδόμων, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὅτι ἔπαθαν τὰ Γόμορα, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν τὰ κακὰ τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος, μᾶλλον δὲ διὰ νὰ μὴ ἔλθωμεν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Χριστόν, πρᾶγμα ποὺ εἶναι τὸ χειρότερον καὶ φοβερώτερον ἀπὸ ὅλα. Διότι ἂν καὶ εἰς πολλοὺς ἡ γέεννα φαίνεται φοβερά, ἐγὼ δὲν θὰ παύσω νὰ φωνάζω διαρκῶς ὅτι αὐτὴ ἡ σύγκρουσις εἶναι χειροτέρα ἀπὸ κάθε γέενναν. Καὶ σᾶς παρακαλῶ καὶ σεῖς νὰ ἔχετε τὴν ἰδίαν γνώμην.

D Ἔτσι, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γέενναν καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν εἴθε

ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.